

Møte onsdag den 3. oktober 2018 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 3):

1. Hans Majestet Kongens tale til det 163. storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring (trontaledebatt)
2. Referat

Presidenten: Representanten Kårstein Eidem Løvaas, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra representanten Åsmund Aukrust om permisjon i dagene 3. og 4. oktober og fra representanten Torill Eidsheim om permisjon i tiden fra og med 3. oktober til og med 6. oktober, begge for å delta i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europas parlamentariske forsamlings – OSSEs – høstmøte i Strasbourg

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentantene, for Akershus fylke Mani Hussaini og for Hordaland fylke Sigurd Hille, innkalles for å møte i dagene 3. og 4. oktober.

Presidenten: Mani Hussaini og Sigurd Hille er til stede og vil ta sete.

Representanten Marit Arnstad vil fremsette to representantforslag.

Marit Arnstad (Sp) [10:01:13]: Jeg har på vegne av representantene Heidi Greni, Ole André Myhrvold, Sandra Borch, Marit Knutsdatter Strand og meg sjøl gleden av å framsette forslag om en mer effektiv lisensjakt på jerv.

Videre har jeg på vegne av Heidi Greni, Ole André Myhrvold, Sandra Borch, Emilie Enger Mehl og meg sjøl æren av å framsette forslag om en bjørneforvaltning som er i tråd med rovviltforliket.

Presidenten: Representanten Geir Adelsten Iversen vil fremsette et representantforslag.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [10:01:49]: På vegne av representantene Sandra Borch, Heidi Greni, Willfred Nordlund, Trygve Slagsvold Vedum og meg selv vil jeg sette fram et viktig og nødvendig forslag om oppheving av sammenslåing av Troms og Finnmark fylkeskommuner.

Presidenten: Representanten Ole André Myhrvold vil fremsette et representantforslag.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:02:31]: På vegne av meg selv og stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Per Olaf Lundteigen, Heidi Greni, Willfred Nordlund og Trygve Slagsvold Vedum vil jeg sette fram det logiske forslaget om å oppheve vedtak om sammenslåing av fylkeskommunene Østfold, Akershus og Buskerud.

Presidenten: Representanten Sverre Myrli vil fremsette et representantforslag.

Sverre Myrli (A) [10:03:12]: På vegne av Ingalill Olsen, Kirsti Leirtrø, Øystein Langholm Hansen, Torstein Tvedt Solberg, Hege Haukeland Liadal, Julia Wong og meg selv har jeg gleden av å fremme forslag om reforhandling av Bymiljøpakken for Nord-Jæren.

Presidenten: Representanten Tuva Moflag vil fremsette et representantforslag.

Tuva Moflag (A) [10:03:50]: På vegne av representantene Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tellef Inge Mørland, Elise Bjørnebekk-Waagen og meg selv vil jeg framsette et representantforlag om åpenhet om enhetspriser på legemidler i norske sykehus.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes vil fremsette to representantforslag.

Bjørnar Moxnes (R) [10:04:27]: På vegne av representantene Kjersti Toppe, Kari Elisabeth Kaski og meg selv fremmer jeg forslag om trygge sykehus foran dyre prestisjeprosjekter – et veldig klokt forslag.

Og på vegne av meg selv fremmer jeg forslag om gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken vil fremsette syv representantforslag.

Audun Lysbakken (SV) [10:05:04]: Denne dagen har vi gledet oss til, og den skal jeg markere ved å framsette syv forslag fra SVs stortingsgruppe.

Først vil jeg på vegne av representanten Kari Elisabeth Kaski og meg selv framsette forslag om å sikre at alle, også landets rikeste, bidrar til fellesskapet gjennom gjeninnføring av en rettferdig skatt på arv.

Så vil jeg på vegne av stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk, Kari Elisabeth Kaski, Sheida Sangtarash, Freddy André Øvstegård og meg selv sette fram forslag om å styrke retten til heltid i arbeidsmiljøloven.

Så vil jeg på vegne av stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Mona Fagerås og meg selv sette fram forslag om å sikre verdiskaping og sysselsetting i kystsamfunnene gjennom hjemfall av fiskerettigheter til kysten.

Så vil jeg sette fram forslag på vegne av representanten Mona Fagerås og meg selv om en nasjonal satsing på flere lærere i skolen.

Så vil jeg på vegne av meg selv sette fram forslag om å nedsette en ny norsk forsvarskommisjon.

Så vil jeg på vegne av stortingsrepresentant Freddy André Øvstegård og meg selv sette fram forslag om å sette mennesker framfor markeder ved å avskaffe profitt i barnevernet.

Og så vil jeg på vegne av stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Kari Elisabeth Kaski, Arne Nævra, Espen Barth Eide, Else-May Botten og meg selv sette fram forslag om nye tiltak og virkemidler for å nå Stortingets klimamål for kutt i norske klimagassutslipp fram til 2020.

Presidenten: Representanten Une Bastholm vil fremsette tre representantforslag.

Une Bastholm (MDG) [10:07:06]: Det er stor stas å kunne legge fram et representantforslag om en arbeidstidsreform for mennesker og miljø.

Jeg vil også framsette forslag om dumping av lusemiddel fra oppdrettsanlegg.

Og til sist vil jeg legge fram et representantforslag på vegne av representanten Audun Lysbakken og meg selv om et CO2-fond for utslippsfri oljeproduksjon.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe vil legge frem to representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) [10:07:49]: Eg skal fremja eit forslag frå representanten Liv Signe Navarsete og meg sjølv om å be regjeringa evaluera samhandlingsreforma og fremja sak til Stortinget om nødvendige tiltak for at intensjonane i samhandlingsreforma kan verta nådde.

Vidare vil eg fremja eit forslag på vegner av meg sjølv om å sikra full openheit om legemiddelprisar i den offentlege helsetenesta.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:08:32]

Hans Majestet Kongens tale til det 163. storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring (trontaledebatt)

Presidenten: Presidenten vil foreslå at debatten ordnes slik:

Debatten går over to dager og starter med innlegg fra parlamentariske ledere på inntil 10 minutter, med etterfølgende replikkrunde på inntil seks replikker, deretter 44 innlegg på inntil 5 minutter, som avvikles i sin helhet på første debatt dag og fordeles slik mellom partiene:

Arbeiderpartiet 13 innlegg, Høyre 12 innlegg, Fremskrittspartiet 7 innlegg, Senterpartiet 5 innlegg, Sosialistisk Venstreparti 3 innlegg, Venstre 2 innlegg og Kristelig Folkeparti 2 innlegg.

Det åpnes for inntil fire replikker på hvert innlegg etter to av innleggene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet og etter ett av innleggene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Seks statsråder gis en taletid på inntil 5 minutter hver, med en etterfølgende replikkrunde på inntil seks replikker.

Etter avvikling av fordelt taletid åpnes det for innlegg på inntil 3 minutter.

Torsdagens møte settes kl. 10 og starter med et innlegg fra statsministeren på inntil 15 minutter med etterfølgende replikkrunde på inntil 13 replikker, deretter eventuelt resterende 3-minuttere fra dagens møte samt de som melder seg under onsdagens debatt.

– Det anses vedtatt.

Jonas Gahr Støre (A) [10:10:00]: Vi innleder denne uken et nytt stortingsår. Det skjer mot et bakteppe av alvor og usikkerhet ute i verden og her i salen. I mange av landene rundt oss ser vi at tilliten mellom mennesker faller. Fellesskapene svekkes, fellesarenaene blir færre, og forskjellene mellom folk øker. Fra USA til Sverige ser vi denne utviklingen.

Likevel er det verdt å minne om at de fleste land ville byttet med oss der vi begynner. Sammenlignet med andre land har vi fortsatt små forskjeller og høy tillit mellom folk i Norge. Vi har mange i jobb, de fleste i gode jobber. De fleste av oss er en del av sterke fellesskap, enten det er familien, lokalsamfunnet, arbeidsplassen, frivilligheten eller et velferdssamfunn hvor vi stiller opp for hverandre, stiller krav til hverandre og står på like fot med hverandre.

Vårt immunforsvar er sterkt, men vi er ikke immune i samfunnet vårt, i familiene våre, i arbeidslivet vårt, i distriktene våre. Også vi utsettes nå for mektige krefter som svekker fellesskapsfølelsen og øker forskjellene mellom folk. Kirkens Bymisjon, som har ansvaret for årets tv-aksjon om et par uker, melder om at over 150 000 nordmenn opplever å ikke ha nok å spise i løpet av et år. 100 000 barn vokser opp i fattigdom. Vi kan ikke ha det slik.

Trontalen lister opp målsettinger knapt noen kan være uenig i, men talen var langt svakere på konkret politisk innhold for å nå disse målene. Tvert imot bidrar regjeringens politikk på viktige områder til svakere fellesskap og større forskjeller. Det var en tale med få nye ideer og knapt noen nye løsninger. Store skatte-kutt til dem med mest fra før bidrar til at forskjellene øker. Svekkede rettigheter for arbeidsfolk, åpning for mer midlertidighet, et fall over flere år i andelen kvinner, og særlig menn, som jobber, og for liten innsats mot sosial dumping – alt dette fører til økte forskjeller på arbeidsmarkedet og flere som faller utenfor, også i vårt land. I tillegg svekker denne utryggheten vår evne til omstilling. Det er i sum dårlig for bedriftene våre.

Folk i distriktene opplever avmakt og vender seg i protest mot en regjering som har forlatt linjen om at i Norge går by og land hand i hand. En reform for nye regioner kunne ha vært en framtidsrettet reform med deltagelse og engasjement. I stedet er den skjemet av tvang og dårlig håndverk, mot folkeviljen og sunn fornuft mange steder i landet vårt.

I trontalen snakker regjeringen om den såkalte nærpolitireformen, som ifølge regjeringen skal bedre «evnen til å hindre kriminalitet og verne om ofrene». Men fra politi, kommuner og folk landet over kommer det sterke uromeldinger om at straffesaker med kjent gjerningsmann blir liggende, og om lensmanns- og politikontror som mangler folk til å løse kjerneoppdraget.

En viktig lærdom forklarer Norges mange framskritt: Frihet og trygghet er bare mulig ved at vi går sammen. Hver for seg sto arbeidsfolk med lua i hånda. Sammen stod og står vi sterkt når vi deler på byrdene og godene, investerer sammen, tar ansvar sammen. Denne fellesskapstanken – ansvaret for hverandre, solidariteten med de svakeste, troen på alt vi kan få til i fellesskap i by og land, fronten mot politikk som øker forskjellene mellom folk, satsing på verdiskaping i hele landet, viljen til sterkere internasjonal solidaritet – er en kongstanke som deles av mange i alle de partiene som utgjør opposisjonen til dagens høyre-regjering. Det så vi flere eksempler på i forrige stortingsår.

Vedtaket om økt pappaperm springer ut av et grunnleggende syn på hva som er fellesskapets oppgave: å bidra til mer – ikke mindre – likestilling mellom kvinner og menn. Det er bra for barna, det er bra for familien, og det er også bra for verdiskapingen.

Vedtaket om strengere regler for innleie springer ut av et grunnsyn om at vi trenger sterkere fellesskapsløsninger i arbeidslivet for å gi trygghet til folk på jobb og hindre økende forskjeller i arbeidslivet. Det er en trygghet som bidrar til en positiv omstilling i hele samfunnet og til konkurransedyktige bedrifter. Det siste året har det i flere saker vært flertall for en politikk som priorite-

rer trygt arbeid til alle, som slår ring om frivillige og ideelle, som tar menneskeskapte klimaendringer på alvor, og som jobber med – ikke mot – distriktene våre. Vi vil, som det største opposisjonspartiet, ha en åpen holdning til og søke flertall med alle partier som støtter opp om disse fellesskapsverdiene.

Stortinget samles i en situasjon hvor Kristelig Folkeparti vurderer hvilke partier de ønsker å samarbeide med i regjering. Det handler om gjennomslag for saker, men dette er også et verdivalg om hva slags samfunn vi vil ha, hva slags samfunn vi vil være, og hva slags stemme Norge skal ha i verden. Vi ønsker velkommen anbefalingen fra partileder Knut Arild Hareide om å utforske et mulig samarbeid mellom Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti i regjering.

Kristelig Folkeparti ønsker å avklare spørsmål om samarbeid uten innblanding fra andre partier. Det vil vi ha respekt for. Skulle avklaringen som ventes på det ekstraordinære landsmøtet til Kristelig Folkeparti, medføre endringer i den parlamentariske situasjonen, er Arbeiderpartiet rede til å ta ansvar for å avklare hvilke konsekvenser en slik endring vil og bør få. Det vil vi gjøre i dialog med partiene i opposisjon til dagens regjering. Inntil en slik avklaring finner sted, vil Arbeiderpartiet forholde seg til at dagens høyre-regjering har et flertall bak seg i denne sal. Vi vil fortsette vårt politiske arbeid og søke flertall for vår politikk.

La meg derfor avslutte med å peke på hva som blir de viktigste sakene for Arbeiderpartiet i høst. Arbeiderpartiet vil fortsette opprydningsaksjonen i arbeidslivet som resulterte i strengere regler mot innleie i vår, og følge opp med nye forslag som kan bidra til trygghet og god omstilling i arbeids- og næringsliv. Arbeiderpartiet vil foreslå nye, kraftfulle tiltak for å få flere organiserte i det norske arbeidslivet, inkludert en dobling av fagforeningsfradraget.

Arbeiderpartiet vil søke flertall for det rettferdige forslaget om pensjon fra første krone for én million nordmenn som ikke har denne rettigheten i dag. Arbeiderpartiet vil foreslå et kompetansefond og rettigheter til etter- og videreutdanning for å sikre at vi investerer mer i det viktigste fortrinnet det norske næringslivet har, nemlig folk på jobb og deres kompetanse.

Arbeiderpartiet vil prioritere vår felles velferd. Vi vil si nei til den kommersialiseringen av velferden som høyre-regjeringens politikk fører til. Vi vil foreslå nye strakstiltak for å møte fastlegekrisen, bærebjelken i vår felles helsetjeneste. Vi vil bruke de store pengene på sykehusene våre og på omsorg og skole i kommunene, ikke på skatte-kutt. Dette må til for å betale for sterkere fellesskapsløsninger i hverdagen til folk. Vi vil sørge for at kommunene har råd til å gjøre mer for å gi flere barn

en god oppvekst, flere familier tid til hverandre og flere eldre en aktiv og verdig alderdom.

Arbeiderpartiet vil ruste oss bedre for å møte og løse klimaproblemet. Vi må som fellesskap ta et større ansvar – det offentlige, bedriftene og hver og en av oss. Vi opplever et villere, våtere og farligere vær. Tørkesommeren har vist oss hvor sårbare vi er. Vi må sette tydelige mål for utslippskutt i Norge. Vi vil støtte teknologiutvikling hos bedriftene våre som fremmer elektrifisering, kutter utslipp og skaper nye eksportprodukter. Vi vil bruke den offentlige innkjøpsmakten mer aktivt til å sette nye miljø- og klimastandarder.

Til sist vil jeg peke på at Stortinget denne høsten har til behandling en av de mest alvorlige sakene vi har hatt på flere år. Riksrevisjonen har slått fast, i år som i fjor, at regjeringen ikke har gjort den jobben den skulle med en av fellesskapets aller viktigste oppgaver, nemlig å sikre samfunnet vårt mot terror. Bygninger, strømforsyning, kritisk infrastruktur, felles mål for samarbeid mellom politi og forsvar – fortsatt er det store mangler. Rapporten er alvorlig. Informasjonen til Stortinget har vært mangelfull. Dette er en sak som vil prege det politiske Norge i ukene og månedene som kommer.

Jeg ser fram til debatter og samarbeid gjennom en viktig politisk høst. Arbeiderpartiet vil som alltid bidra til gode og samlende løsninger for landet. Jeg fremmer herved Arbeiderpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Jonas Gahr Støre har tatt opp det forslaget han refererte til. Det blir replikkordskifte.

Trond Helleland (H) [10:19:21]: Jonas Gahr Støre snakker om Høyre-regjeringen. Det er en trepartiregjerings, og vi har en utstrakt hånd også til Kristelig Folkeparti – om de skulle ønske å lande på et annet standpunkt enn det partileder Hareide har tatt til orde for. Man kan kanskje ta som en kompliment at det snakkes om en Høyre-regjering, men det er faktisk en treparti-regjering. Den ble utvidet i januar, med Venstre.

Jeg har latt meg overraske over adferden til det gamle styringspartiet Arbeiderpartiet det siste året. Jeg tror det har noe å gjøre med at Rødt kom inn i Stortinget. Plutselig var Arbeiderpartiet ute med en retorikk som minnet mistenkelig om Rødt: velferdsprofitører, sette strek for privat virksomhet, f.eks. nå å si nei til privat renhold, privat kjøkkendrift i kommunen – ting som har vært innarbeidet lenge. Er det sånn at Arbeiderpartiet nå har tatt et langt steg mot venstre, samtidig som de ønsker å samarbeide mot sentrum? Det blir jo en vanskelig kombinasjon.

Jonas Gahr Støre (A) [10:20:21]: Dette er gjenkjennelig Arbeiderparti-politikk: trygge omsorgstjenester

og velferdstjenester for folk. Med hensyn til kjøkken: I Nittedal gikk ordføreren fra Arbeiderpartiet til valg på å ta kjøkkenet tilbake til sykehjemmet, det skulle være et felles ansvar. Det var dårlig mat, og hun skulle sørge for at kjøkkenet leverte gode varer. Det gjorde hun – slik at statsråd Sylvi Listhaug reiste opp og erklærte at kjøkkenet i Nittedal var det beste kjøkkenet for eldre i Norge. Jeg synes dette er et eksempel på en ordfører som tar ansvar, hvor hun ser at utviklingen som TV 2 nå har dokumentert, at det kjøres frossen mat over fjellet fra Vestlandet for å bli servert ved gamlehjem på Østlandet, er en dårlig løsning. De kommunale politikerne har ansvar for å treffe gode vedtak som sikrer trygghet for ungene våre og for de eldre, og da har fellesskapet et sterkt ansvar. De ideelle står sterkt, de private bidrar på mange områder, men en kommersialisering som svekker rettighetene for folk på jobb, og også tjenestene, er Arbeiderpartiet imot. Det er gjenkjennelig Arbeiderparti-politikk, og det har faktisk ikke så mye med Stortingets sammensetning å gjøre.

Trond Helleland (H) [10:21:25]: Dersom Gahr Støre med dette mente å fastslå at offentlig mat smaker bedre enn privat mat, har vel det noe med hvordan man organiserer tjenestene i den enkelte kommune å gjøre.

En annen ting som kanskje vil være av interesse, er at Arbeiderpartiet har lagt an en ny tone når det gjelder friskoler. Det har vært enighet om at en del friskoler skal være tilgjengelige, men Arbeiderpartiet ønsker å innføre en kommunal vetorett for etablering av friskoler. Er det et standpunkt Arbeiderpartiet fortsatt vil stå hardt på?

Jonas Gahr Støre (A) [10:22:00]: Vi står veldig godt på det forliket vi inngikk for noen år siden om friskoler, eller skoler som er utenfor det offentlige. I Norge har vi lang tradisjon for at skoler med ulike livssyn, ulike pedagogiske metoder, opprettes. Det lever Arbeiderpartiet godt med, det er et fint mangfold i Norge.

En utvikling der man får oppblomstring av skoler som svekker fellesskapets skoletilbud – som er for alle – er Arbeiderpartiet skeptisk til. Det må kommunale politikere få anledning til å følge med på – og for videregående skoler også fylkeskommunene. Det handler om å se helheten i det tilbudet som elevene får. Hvis det er slik at videregående skoler tappes for elever fordi det noen steder blir opprettet friskoler, er det et kommunalt ansvar å følge med på det. Det følger av det ansvaret vi har når vi blir valgt til viktige verv som skal ivareta rettighetene til ungene våre når det gjelder skole, og det er helt betimelig å påpeke det for Arbeiderpartiet.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:23:04]: Arbeiderpartiets leder, Jonas Gahr Støre, har vært tydelig ute og tatt til orde for en betydelig rekommunalisering av tjenes-

ter som i dag driftes av private aktører. Nå var ikke representanten Gahr Støre like tydelig på det i sitt innlegg i dag, men jeg går ut fra at det fortsatt gjelder.

Det som brukes som en begrunnelse, er forvaltning av offentlige ressurser og pengebruk. Noe av det som er styrken i den modellen vi har i Norge i dag, er nettopp samspillet mellom offentlig og privat og at man får en benchmark for kommunale tjenester ved at man konkurrerer med private, og brukerne av disse tjenestene er gjennomgående godt fornøyd.

Da er mitt spørsmål til representanten Gahr Støre: Hvorfor skal private tjenester med høy kvalitet være forbeholdt noen få som har råd, og ikke folk flest? Og hvorfor tror representanten Gahr Støre at kommunale monopoler er best egnet til å unngå kameraderi og til effektiv ressursbruk?

Jonas Gahr Støre (A) [10:24:10]: Jeg har ikke sett noen ta til orde for kommunalt kameraderi.

Men la oss ta Oslo: Da et Arbeiderparti-ledet byråd overtok ansvaret i 2015, var seks av ti sykehjem private og seks av ti barnehager private. Da var det nedlagt forbud mot nye kommunale sykehjem. Kommunen påla seg selv et forbud mot å utvikle sykehjem og barnehager. Det er ideologisk politikk.

Siden vi overtok ansvaret i Oslo, har vi fjernet forbudet mot kommunale barnehager, og det har kommet 2 000 nye plasser. Samtidig har det kommet 1 000 nye private plasser, og det er flere enn det gjorde på fire år med byrådet hvor Fremskrittspartiet bidro. Dette må kommunene avgjøre, de må ta gode beslutninger. Det er viktig å lære av hverandre. Forskningen viser at de vi virkelig kan lære av, ut over det kommunale, det er de ideelle, og dem slår Arbeiderpartiet ring rundt. Private barnehager er vi for. Men vi er imot at det tas ut store utbytter eller på annen måte tas ut penger som skattebetalerne betaler, og som foreldrene betaler. Det overrasker meg at Fremskrittspartiet ser med åpne øyne på det, for det er dårlig bruk av fellesskapets midler.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:25:23]: Et velorganisert arbeidsliv er en forutsetning for et trygt familieliv. Hoveddrivkraften i svekkelsen av et velorganisert arbeidsliv er fri arbeidsinnvandring fra østeuropeiske land hvor det er elendige lønns- og arbeidsvilkår samt stor arbeidsledighet. Flertallet av disse arbeidsomme menneskene som kommer til Norge for å bedre livssituasjonen sin, må ta til takke med de dårligst betalte jobbene, i yrker med svak fagorganisering. Svært mange får ikke ordinær fast ansettelse, men er tvert imot ansatt på prosjekt, midlertidig ansatt eller kjører lastebil til luselønn.

Senterpartiet arbeider for å erstatte fri arbeidsinnvandring fra EØS-området utenfor Norden med regulert

arbeidsinnvandring, hvor det bl.a. stilles krav om fast ansettelse med norske lønns- og arbeidsvilkår. Vil Arbeiderpartiet støtte Senterpartiet i dette arbeidet?

Jonas Gahr Støre (A) [10:26:18]: Arbeiderpartiet vil ikke støtte Senterpartiets politikk for å oppheve EØS-avtalen. Vi er for den avtalen. Den er bra for det norske samfunnet, og den er bra for norske arbeidsfolk.

Men vi vil ha en sterkere innsats for orden og opprydning i norsk arbeidsliv, som sikrer at norske lønns- og arbeidsvilkår blir respektert. Vi vil bidra europeisk og sørge for at de reglene også blir respektert på et europeisk nivå, i samarbeid med andre land som også er opptatt av dette. Vi vil styrke de organene i Norge som skal følge med på at arbeidslivet er godt organisert. Vi vil sørge for høy organisasjonsgrad, slik at de som kommer til Norge, blir organisert, blir informert om sine rettigheter og kan ta dem i bruk når de kommer på arbeidsplassen. På den måten ser vi eksempler på at sterkere nasjonal innsats kan sørge for et ryddig arbeidsliv, både for dem som kommer utenifra, og for dem som er født og bor i landet vårt.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:27:10]: Jeg lyttet til representanten Gahr Støres innlegg og hører mye som vi i SV kan kjenne oss igjen i, som beskrivelsen av at forskjellene i Norge øker. Det er en sånn type verdifelleskap som vi har på venstresiden, der vi er opptatt av å ivareta og sikre små forskjeller, at man skal skatte etter evne, og at alle skal kunne bidra til fellesskapet. Men for å lykkes med å bryte den trenden med økende forskjeller som vi ser nå, og som vi har sett forsterke seg siden 1980-tallet, må vi ta på alvor at de på toppen drar fra. Vi ser at formuesforskjellene i Norge har økt mer enn i mange andre land, og at formuene til de aller rikeste har mer enn fordoblet seg siden finanskrisen. Så mitt spørsmål er: Hvordan vil Arbeiderpartiet være med og sørge for at de aller rikeste i Norge også bidrar til fellesskapet og skatter etter evne, når man så langt har avvist en arveskatt og bare vil tilbakeføre formuesskatten til 2013-nivå?

Jonas Gahr Støre (A) [10:28:17]: Når det gjelder arveskatten, mente vi at den traff ganske dårlig og ikke nådde de målene den var ment å nå, så etter at den ble avskaffet, har ikke vi foreslått å gjeninnføre den. Endringer i skattesystemet må skje på bakgrunn av veldig grundige gjennomganger av helheten i skattesystemet. Nå har vi hatt en skattereform, som Arbeiderpartiet var med på. Den står vi ved, og Arbeiderpartiet mener at de med mest skal betale mer. Vi foreslo det før valget. Det var ikke alle som syntes det var like populært. Jeg mener det var et riktig grep. Vi mener at folk med store formuer skal betale skatt av dem. Det gjør vi

hvert år. En arveavgift vil gjelde ett år, så Arbeiderpartiet mener inntil videre at det er formuesskatten som gir den beste muligheten til å beskatte dette. Man kan også se på inntektsskattesystemet for å sørge for at de med høyest inntekt betaler sin andel, verne om folk med vanlige inntekter og verne om pensjonistene. Men store strukturelle endringer i skattesystemet vårt, også for å følge formuesutviklingen, mener vi ikke gjøres med et representantforslag. Det må vi gjøre etter å ha hatt en helhetlig gjennomgang av hvordan skattesystemet vårt fungerer.

Terje Breivik (V) [10:29:28]: Talen til Gahr Støre føyer seg inn i eit mønster. Arbeidarpartiet står meir og meir fram som eit parti som rimeleg uhemma og – eg beklagar å seia det – lite ansvarleg, strør om seg med til dels svært dyre løfte, i helsepolitikken, i kommuneøkonomien, på samferdselsområdet, på forsvar, på klimaområdet og i flyktningpolitikken, for å ta nokre døme. Eg trur den politiske debatten med Gahr Støre som partileiar og Arbeidarpartiet som partiet som yndar å kalla seg statsberande, hadde stått seg på å forklara og visa korleis dei vil finansiera dei dyre løfta. Spørsmålet mitt er kort og godt: Korleis finansierer Arbeidarpartiet dei ulike løfta og forventningane dei skapar der ute, og kva oppgåver, satsingar, vil Arbeidarpartiet prioritera ned?

Jonas Gahr Støre (A) [10:30:26]: Dette var et totalt udokumentert innlegg, som framsatte påstander som hang i løse lufta. Men la meg svare på følgende måte: Hvis representanten Breivik ønsker å vise til hvordan Arbeiderpartiet prioriterer, anbefaler jeg Arbeiderpartiets alternative budsjett. Det viser våre prioriteringer for neste år, og det skal komme et godt alternativt budsjett for 2019. Hvis han ønsker å se hvordan Arbeiderpartiet ønsker å ta samfunnet framover over tid, anbefaler jeg våre programmer og våre arbeidsutvalg som legger fram forslag til ny politikk, som ikke skal gjennomføres i neste kvartal eller neste budsjettår, men over noe lengre tid. Arbeiderpartiet står ved en politikk som går opp økonomisk, som lar seg gjennomføre politisk, og som skal gjennomføres med flertall i denne sal. Så får Venstre, som det statsbærende partiet det ynder å kalle seg, ta ansvar for de valgene de tar i de fellesskapene de inngår politisk.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Trond Helleland (H) [10:31:39]: Norge er et fantastisk land – ikke bare er det verdens beste land å bo i, det er også blant de tryggeste. Etter et par fredfulle tiår opplever nå mange verden igjen som urolig. Vi har blitt rystet av okkuperingen av Krim, hybridkrigføring, terror,

brexit og tegn til en global handelskrig. Hendelser utenfor Norge påvirker hverdagen her hjemme – for virksomheter, for arbeidstakere, for myndigheter, ja for hele landet. Et trygt Norge er grunnmuren for velferdssamfunnet. Derfor har denne regjeringen hatt som høyeste prioritet å styrke Norges forsvarsevne og beredskap.

Forsvaret har vært en vinner i budsjettet, og Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har stilt seg bak. De neste tyve årene skal vi bruke mer enn 1 000 mrd. kr på å styrke

Forsvaret. Vi kjøper nye kampfly, ubåter, artilleri, luftvern, overvåkingsfly og mye annet som styrker Norges sikkerhet.

Høyre i regjering prioriterer tiltak for å bekjempe kriminalitet og styrke beredskapen i Norge. Siden 2013 er det bevilget mer enn 7 mrd. kr til den sivile beredskapen i Norge og 10 mrd. kr til ulike beredskapstiltak i forsvarssektoren. Vi har besatt 2 300 flere stillinger i politiet. Beredskapstroppen er styrket med 50 pst., og dette skjerper beredskapen, særlig mot store og alvorlige hendelser.

Det er mer i vente. I august la Erna Solberg ned grunnsteinen for politiets nye beredskapssenter. Her skal bl.a. politiets nye helikoptre, beredskapstroppen, bombegruppen og krise- og gisselforhandlere være stasjonert fra år 2020. Beredskapssenteret blir et stort løft for den nasjonale beredskapen og et viktig bidrag til nordmenns trygghet.

Etter noen krevende år med oljeprisfall og flyktningkrise er det godt å kunne stå her og si at det går godt i Norge. Den økonomiske veksten er solid samtidig som klimagassutslippene går ned. Bedriftene investerer mer, og stadig flere kommer i arbeid – over hele landet. Den registrerte ledigheten har ikke vært lavere siden 2009. Mange bedrifter etterspør nå arbeidskraft. Vår oppgave er å bruke de gode tidene til å inkludere flere som står utenfor, og å styrke integreringen av innvandrere i arbeidslivet. Derfor har Høyre–Fremskrittsparti–Venstre-regjeringen lansert en inkluderingsdugnad. Partiene har også varslet at en ny integreringsstrategi kommer i desember.

Konkurranseskraften til norske bedrifter må fortsatt styrkes ved at næringslivet blir grønnere, smartere og mer nyskapende. Vi må legge til rette for at størstedelen av de nye jobbene kommer i private bedrifter – arbeidsplasser som er lønnsomme, slik at de klarer det norske kostnadsnivået samtidig som de bidrar til statsbudsjettet.

Regjeringen tilrettelegger for vekst gjennom investeringer i forskning, kompetanse og samferdsel. Når man reiser rundt på veiene i landet, møter man nå stadig vekk anleggsmaskiner som forbereder nye og forbe-

drede veier som skal knytte by og land tettere sammen. Reisetidene til innbyggerne vil gå ned, og konkurransekraften til norske virksomheter vil gå opp. Dette er et direkte resultat av de ambisiøse planene som Kristelig Folkeparti, Venstre, Fremskrittspartiet og Høyre har blitt enige om i Nasjonal transportplan, og som regjeringen har fulgt opp i sine budsjetter.

Selv om det er mye som går bra i dette landet, blir et konservativt parti naturligvis aldri helt fornøyd. Det står nye utfordringer i kø. Den største utfordringen er å bygge et bærekraftig velferdssamfunn. Det handler om at vi har et viktig forvalteransvar for framtidige generasjoner. Vi ønsker at barna som fødes og vokser opp i dag, skal få oppleve et Norge hvor det er trygghet for pensjon og velferd, og hvor vi overleverer kloden i bedre stand til neste generasjon.

Det er nettopp dette generasjonsperspektivet Jeløya-erklæringen bygger på, og som Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre stiller seg helhjertet bak. Vi vil sikre at Norge også i framtiden er verdens beste land å bo i. Det innebærer at vi får flere i jobb, inkluderer alle i samfunnet og innfrir klimamålene.

For å bygge et bærekraftig velferdssamfunn må vi takle flere store utfordringer. For det første vil vi bli dobbelt så mange eldre over 80 år fram mot 2040. Det innebærer at det vil stå langt færre yrkesaktive bak hver pensjonist, og at behovene for tjenester rettet mot eldre vil øke. For det andre må vi belage oss på at olje- og gassinntektene blir mindre i framtiden. Vi må skape nye og grønnere jobber som erstatter dem vi mister innen olje og gass. For det tredje vil digitaliseringen gjøre at framtidens jobber vil kreve en annen type kompetanse enn gårdsdagens. Derfor har regjeringen sagt at den vil gjennomføre en kompetansereform. Målet er at ingen skal gå ut på dato. For det fjerde blir Norge mer flerkulturelt. Vi vet at flere innvandrere må i jobb for at det ikke skal gå ut over bærekraften, og for at de som får opphold i Norge, skal bli integrert i samfunnet. For det femte må vi bekjempe klimaendringer og miljøutfordringer før det er for sent. Utslippene skal ned med ca. 40 pst. innen 2030.

Dette er fem store utfordringer for bærekraften til det norske velferdssamfunnet. Når man løfter blikket, er det disse store utfordringene som dette stortinget bør ta tak i og forsøke å løse.

Høyres utgangspunkt er at vi skal bevare Norge som verdens beste land å bo i. Derfor må vi skape flere jobber og kvalifisere folk for de jobbene. Særlig trenger vi å skape flere jobber i privat sektor. Det er ikke noe galt med jobbene eller de som arbeider i offentlig sektor. De er helt avgjørende. Men det er bare arbeidsplassene i privat sektor som finansierer offentlig sektor, og som betaler for den velferden vi ønsker at alle nordmenn skal ha gle-

de av. Partier som ønsker en stor og generøs offentlig sektor, må også forvente og tilrettelegge for høy verdiskaping i privat sektor. Derfor overrasker det meg at en samlet venstreside i 2019 går til valg på kun å ta halve landet i bruk. Privat sektor er ikke lenger verdsatt av venstresiden. De betegnes på mange områder som uønsket og som velferdsprofitører. Det siste er et mistenkeligjørende, usmakelig og polariserende begrep, som jeg mener venstresiden bør slutte med. Når logoen på klærne til de som arbeider i barnehagen eller på sykehjemmet, blir viktigere enn tjenesten som utføres, har debatten sporet av. Når Arbeiderpartiet dilter etter Rødt og SV og ønsker å bruke milliarder av kroner på rekommunalisering av gode private tilbud, er det å sette systemet foran enkeltmennesket.

Vårt utgangspunkt er enkelt. Vi ønsker gode tjenester til innbyggerne. Om det er private, ideelle eller kommunale aktører som leverer tjenesten, er underordnet. Kommunen skal fortsatt ha ansvaret, stille kvalitetskrav og føre kontroll med tjenesten. Men Høyre er sterk i troen på at et mangfold av tilbydere og tjenester gir mer kvalitet, mer nyskaping og mer valgfrihet enn monopoler. Derfor sier Høyre nei til ideologisk nedleggelse av private barnehager og nei til kommunal vetorett for friskoler.

Høyre går inn i den nye stortingssesjonen med forsterket tro på de verdier og prinsipper vi bygger politikken vår på. Vi har et tydelig politisk prosjekt for Norge. Vi har en dyktig statsminister, Erna, som leder Norge på en måte vi kan være stolte av. Og vi har gjennom flere år hatt et godt og fruktbart samarbeid med Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti – et samarbeid hvor alle partier har fått gjennomslag for saker som ligger nær deres hjerte.

Sammen har vi gjort Norge bedre. Det er med oss utslippene og helsekøene endelig har begynt å gå ned, og at resultatene i skolen har gått opp. Vi har fått på plass en offensiv satsing i kampen mot barnefattigdom. Det er med oss vi har fått i stand en opptrappingsplan for rus og psykisk helse. Vi har snudd Forsvaret fra å være en budsjettaper til å bli en budsjettvinner. Og det er vi som bygger landet sammen, med gode vei- og jernbaneforbindelser. Vi er ikke i mål, men vi skal bruke den nye stortingssesjonen på å forsøke å gjøre Norge tryggere og mer bærekraftig – fordi vi tror på framtiden. Vi tror på Norge.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marianne Marthinsen (A) [10:40:17]: Regjeringen har varslet en stortingsmelding om sosial bærekraft. Jeg kunne ha brukt tiden her på å harselere over denne nyvunne interessen for økende forskjeller samtidig som regjeringen fører en bevisst politikk for å forsterke

de forskjellene, men jeg skal la det ligge akkurat nå. For jeg synes det er bra at den meldingen kommer, og at vi kan få en ordentlig diskusjon i Stortinget om hva vi må gjøre for å hindre at de sosiale båndene i Norge svekkes.

Derfor vil jeg invitere representanten Helleland og Høyre til å bli med og ta tak i en av de store urettferdighetene som ligger i pensjonssystemet, nemlig alle de lavtlønte og deltidsarbeidende i privat sektor som mister pensjonsopptjening fordi de ikke har opptjening fra første krone. Vårt forslag ligger nå til behandling. Det innebærer at Høyre må ta stilling til det. Derfor spør jeg rett og slett: Vil Høyre være med på å sikre rettferdig pensjon for folk som jobber på butikken der Helleland handler, som vasker på hotellene der Helleland bor, og som serverer på restaurantene der Helleland av og til spiser? For det er disse det handler om.

Trond Helleland (H) [10:41:23]: Jeg takker for inviten til å diskutere den sosiale bærekraften i samfunnet. Det var vel egentlig det jeg brukte mesteparten av innlegget mitt på, så jeg tror Høyre har lagt ganske stor vekt på integreringsløftet, det å få folk inkludert i arbeidslivet, det å ta tak i de utfordringene som forskjellene byr på.

Men når det gjelder pensjonsforliket som vi inngikk her i Stortinget, er det et ganske nøye sammensatt forlik. Da det ble inngått, var det også en kompensasjon i folketrygden for dem som tjente mindre i forhold til dem som tjente mye. Så er det nå krav om pensjon fra første krone, som jeg går ut fra at Marianne Marthinsen har tatt utgangspunkt i. Der konkluderte LO og NHO i lønnsoppgjøret med at dette spørsmålet lot de ligge og ble ikke enige om nå. Så, umiddelbart, fremmer Arbeiderpartiet dette forslaget i Stortinget. Det er et nytt Arbeiderparti, det er et Arbeiderparti som ikke respekterer de forlikene som inngås i lønnsforhandlingene. Jeg mener dette hører hjemme mellom partene.

Marianne Marthinsen (A) [10:42:34]: Takk for svaret. Nå var det vel NHO som påpekte at dette mener de er et politisk spørsmål. Derfor har vi tatt det på alvor og brakt det inn for landets nasjonalforsamling til behandling her.

Bare for å gi ett eksempel på hvordan dagens system slår ut: La oss ta utgangspunkt i Arne, som jobber i forsikringsbransjen og har en månedslønn på 64 000 kr – det er en ganske normal lønn i den bransjen. Han har 7 pst. pensjonsopptjening, får opptjening fra første krone. 4 500 kr blir satt av i måneden til hans tjenestepensjon. Anne tjener rundt 30 000 kr. Hun har ikke pensjon fra første krone. Hun har 2 pst. pensjonssparing – helt standard opplegg i hotellbransjen. Hennes arbeidsgiver setter av litt over 5 000 kr – i året. Arne tjener dobbelt så mye som Anne gjør, og det er ikke urimelig at hans pen-

sjonsopptjening er høyere, men han får altså ti ganger så høy pensjonsopptjening. Synes Helleland at dette er rettferdig?

Trond Helleland (H) [10:43:34]: Det er jo sånn at pensjonssystemet er en helhet. Jeg prøvde i mitt første svar å si at når vi inngikk et pensjonsforlik, var det for å få et bærekraftig pensjonssystem. Hvis en skal endre på forutsetningene i det pensjonssystemet, mener jeg at det er noe som bør forhandles om mellom partene, naturligvis eventuelt med bistand fra regjeringen, dersom det skulle bli nødvendig. Men dette ble ikke endelig avklart i vårens lønnsoppgjør. Jeg mener at partene i arbeidslivet bør ta tak i dette. Det at vi har et rettferdig pensjonssystem, er viktig, men det må være et pensjonssystem som er bærekraftig, og som sikrer at Velferds-Norge kan gå videre på en god måte.

Marit Arnstad (Sp) [10:44:38]: Representanten Helleland var i innlegget sitt veldig opptatt av et trygt Norge og en styrket beredskap. Jeg la også merke til at statsråd Hoksrud i beretningen om rikets tilstand – som han for øvrig leste på et utmerket nynorsk – i går sa at nå var arbeidet med politireformen fullført.

Men hvor står vi når det gjelder politiet? Jo, vi står der at svært få nyutdannede politifolk får jobb. Vi står der at politiet har forsvunnet fra veldig mange nærmiljøer. Bare i løpet av september har et lokalsamfunn i Finnmark vært plaget av voldelige personer uten at politiet kommer, og i Trøndelag tok det seks timer etter en skuddveksling før politiet kom til stedet. Siden sammenslåingen av Øst politidistrikt har det hopet seg opp over 7 000 saker som ikke er ferdig etterforsket. I dag melder Romerikes Blad om full krise – at rettssalene må avlyse et hundretalls berammede rettssaker på grunn av politiets arbeidssituasjon.

Mener Høyre virkelig at politireformen er fullført, eller er det slik at det er snakk om en politikk som holder på å utvikle seg til en krise?

Trond Helleland (H) [10:45:46]: Vi er i hvert fall enige om én ting – at Bård Hoksrud snakker bedre nynorsk enn vi hadde trodd (latter i salen). Det er jo bra.

Marit Arnstad (Sp) [10:45:57]: Dét i det minste!

Trond Helleland (H) [10:46:00]: 2 300 nye politistillinger har kommet på plass, som jeg sa i mitt innlegg. Vi har hatt en ganske stor politireform. Reformen er på plass, men det er ikke slik at alt er helt «ship shape» slik det skal være, for det er fortsatt ting som skal på plass når det gjelder organiseringen. Det som har vært hele hensikten med politireformen, er å gi politiet muligheten til å kunne etterforske den type kriminalitet som vi dessverre ser vokser fram, nettkriminalitet, etterfors-

kning av barnepornografi osv. Det krever større ressurser, det krever mer samhandling – og det legger den nye politireformen opp til.

Jeg vet at i mange distrikter sier folk at polititjenesten fungerer godt. Vi har fått et mer mobilt politi, og det er viktig.

Marit Arnstad (Sp) [10:46:52]: Jeg forstår at regjeringen er opptatt av å forklare politireformen med at den skulle føre til at en skulle kunne etterforske nye saker. Problemet i dag er at bare i Øst politidistrikt er det 7 000 saker som hopper seg opp, som ikke blir ferdig etterforsket. De som har ansvaret for det, sier at en stor årsak til det er politireformen. Og i dag melder Romerikes Blad at et hundretalls saker som var berammet i rettssalen, er avlyst, for politiet får ikke sakene fram. Det er et problem, og det kommer i tillegg til at politiet har trukket seg ut av veldig mange lokalsamfunn rundt omkring i landet. Jeg må si at det hjelper lite at en får sende ut en beredskapstropp som er bevæpnet til Frøya i Nord-Trøndelag når de kommer seks timer etter at skuddene ble løsnet. Det er liksom ikke så veldig mye poeng i om de er bevæpnet, og om de har trent i et beredskapssenter eller ikke – de kommer antakelig altfor sent etter hendelsen.

Ser ikke Høyre den krisen som er i ferd med å utvikle seg i norsk politi?

Trond Helleland (H) [10:47:55]: Høyre har sett og ser at det er nødvendig med en sterk politiinnsats over hele landet. Derfor er det ansatt 2 300 nye politifolk i vår periode. Hvis en har 2 300 flere ansatte og en ikke får utført tjenestene, betyr det at en må se på hvordan dette organiseres.

Jeg mener at det viktige nå er at vi har fått sterkere enheter som kan etterforske den tunge kriminaliteten. Så må vi sørge for at det kommer folk til Frøya, at det kommer folk ut til distriktene når de skal ha hjelp. Det er litt av hensikten med å få mer mobile politistyrker, der bilen i større grad er kontoret, enn at lensmannskontoret er det viktige. For Senterpartiet har det å bevare lensmannskontorstrukturen vært viktigere enn å modernisere politiet og gi politiet de verktøy de trenger for å kunne etterforske den grove kriminaliteten, enten det er på nettet, eller det er organisert kriminalitet.

Lars Haltbrekken (SV) [10:49:08]: Sommerens temperatur- og tørkerekorder viser oss hvor alvorlig klimatrusselen er, og hvor mye det haster med å få ned utslippene. Men hva gjør regjeringen? Jo, deres viktigste tiltak i kampen mot klimatrusselen er en rekordstor import av palmeolje. Produksjonen av palmeolje er i dag den største trusselen mot regnskogen i Indonesia og Malaysia, og det øker utslippene av klimagasser kraf-

tig. Dette er velkjent kunnskap, men jeg er fristet til å sitere en tidligere nobelprisvinner i litteratur som spurte: «How many times can a man turn his head and pretend that he just doesn't see?» Mitt spørsmål til representanten Helleland er: Hvorfor mener Høyre det er god klimapolitikk å ødelegge regnskogen i Indonesia og Malaysia?

Trond Helleland (H) [10:50:08]: Denne regjeringen, i likhet med tidligere regjeringer, har en stor satsing på å bevare regnskogen, og bruker store summer på det. Samtidig har denne regjeringen et ønske om å gå over til et mer miljøvennlig drivstoff, biodrivstoff, og der vet vi at utviklingen av andregenerasjons biodrivstoff ikke har kommet så langt som vi hadde håpet. Jeg tror det viktige nå er å ha full styrke på kompetanseheving og utvikling av nye miljøvennlige produkter i Norge, og så må vi gå videre med den klimapolitikken som et flertall på Stortinget nettopp står bak. Klimameldingen er vedtatt. Den ligger fast. Jeg ser nå at de partiene som ikke var med på alle vedtakene der, stadig finner nye felt å angripe regjeringen på. Min påstand er – og det tror jeg kan dokumenteres – at denne regjeringen har gjort mer i klimapolitikken enn noen annen.

Bjørnar Moxnes (R) [10:51:17]: Jeg vil gi Helleland honnør for å ha merket seg Rødts inntreden på Stortinget og påvirkning på Arbeiderpartiet. Men det gjenstår jo å se om de støtter våre forslag om profittforbud, eller om det bare blir prat i avisene.

Så reagerer Helleland på begrepet «velferdsprofitør», men det er jo et objektivt faktum at disse driver velferd for profitt – det dokumenterer også regjeringens egne rapporter. BDO-rapporten som kom før sommeren fra Kunnskapsdepartementet, viste at fortjenesten i kommersielle barnehager er tre ganger så stor som avkastningen på Oslo Børs.

Stortinget har bedt regjeringen sette ned et utvalg for å sørge for at offentlige midler i størst mulig grad går til produksjon av faktisk velferd. Men så har regjeringen lagt til i mandatet at det skal foreslås tiltak som legger til rette for bruk av private aktører og mer konkurranse i offentlige velferdstjenester. Hvorfor vil Høyre slippe til flere velferdsprofitører når stortingsflertallet vil styrke de ideelle og den offentlige velferden?

Trond Helleland (H) [10:52:19]: Jeg står ved det jeg sa om Rødt i mitt innlegg. Jeg synes det er all mulig grunn til å gi representanten Moxnes honnør for at han har klart å flytte Arbeiderpartiet så langt til venstre, dvs. han og partiet Rødt fortjener honnør fordi de klarer å lure Arbeiderpartiet ut på galeien. Det som har skjedd, er at Arbeiderpartiet har lagt seg opp til den retorikken som representanten Moxnes tok med seg i stortingsssa-

len, og han må jo være ganske godt fornøyd med at han etter ett år på Stortinget har kunnet flytte landets største parti så mange skritt mot venstre.

Høyre ønsker et mangfold av private tilbud, vi ønsker ideelle tilbud, og vi ønsker offentlige tilbud. Vi går igjennom og ser på de modellene vi har i dag for offentlig styring av innkjøp og tjenester, men det viktige er at vi ikke nå sier at fordi man tjener en krone eller tre i en barnehage, så er det et dårlig tilbud. Det viktige er jo at barna får gode tjenester, og at de eldre får gode tjenester, og at kommunene har ansvar for å kjøpe inn disse tjenestene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:53:46]: I fem år har Fremskrittspartiet sittet i regjering, og resultatene viser at det spiller en rolle hvem som styrer landet. Skattenivået for bedriftene og lønsmottakere er redusert. Vi har strammet til innvandringspolitikken. Vi har fjernet arveavgiften. Vi bygger vei som aldri før, og attpåtil gjør vi det raskere og rimeligere, bl.a. gjennom veiselskapet Nye Veier.

Statlig finansiering av eldreomsorgen ville aldri blitt gjennomført uten Fremskrittspartiets innflytelse, og nå får vi også på plass et nasjonalt eldreombud.

Det spiller en rolle hvem som styrer landet. Det spiller en rolle om man tror på individet, på familien eller på det kollektive. For Fremskrittspartiet handler det om å ta alle gode krefter i bruk: de private, de ideelle – og de offentlige. For oss er selve kjernen at det er innbyggernes egne behov som skal styre tilbudet, og at innbyggerne skal kunne velge de løsningene som passer best for seg og sine.

Arbeiderpartiets leder, Jonas Gahr Støre, gikk nylig ut og ville rekommunisere mange tjenester, til tross for fornøyde brukere og konkurranse mellom offentlig og privat, som bidrar til bedre ressursutnyttelse. I utgangspunktet ville Arbeiderpartiet øke skattene med 20 mrd. kr. Hvor mye tilleggskostnaden blir når de på toppen av det skal ta tilbake private barnehager, private skoler, helsetjenester, vaktmestertjenester osv. – og på toppen av det gi barnefamiliene en ekstra ferieuke – er nesten ikke til å tenke på, men det blir dyrt.

Det går godt i Norge. Arbeidsledigheten går ned, frafallet i videregående opplæring går ned, helsekøene går ned, og ventetidene reduseres. Samtidig går sysselsettingen nå opp, boligbyggingen går opp, og kjøpekraften stiger. Det gjør at vi nå har et utmerket utgangspunkt. Vi legger til rette for investeringer og nyskaping, og fremtidstroen er stor. Den tryggheten og stabiliteten vi har i Norge, er ingen selvfølge.

Den siste tiden har det vært snakket veldig mye om ulikhet og økende forskjeller. Norge er blant de land i

verden med minst forskjeller. Men også hos oss faller for mange utenfor, og for Fremskrittspartiet er arbeidet for et åpent og inkluderende samfunn hvor alle har like muligheter, svært viktig.

Dessverre går debatten om ulikhet ofte på feil premisser. Venstresiden later til å tro at kampen mot fattigdom handler om å øke skattene for de rikeste – og kontantytelsene for dem som har minst. Kampen mot fattigdom vinnes ikke gjennom å bekjempe rikdom – tvert om. Som idretten har forstått: Toppen trenger bredden, og bredden trenger toppen

Å se folk lykkes inspirerer og motiverer. God økonomisk politikk er god sosialpolitikk. Kampen mot fattigdom handler om å gi folk muligheter – gjennom utdanning og arbeidsliv og gjennom å stille krav og å belønne. Arbeid er den viktigste veien ut av fattigdom. Da trenger vi et næringsliv som tar samfunnsansvar, som ser folk og satser på folk.

Vi kommer heller ikke bort fra at økt innvandring og økt fattigdom henger sammen. Derfor er det avgjørende både at vi holder ankomsttallene lave, og at vi lykkes enda bedre med integreringen. Denne sammenhengen er dessverre altfor ofte underkommunisert i debatten om ulikhet. Nøkkelen til god integrering er arbeid. Det er bra for den enkelte og helt nødvendig for å trygge velferden for kommende generasjoner at alle bidrar.

Det ligger en eim av asfalt over landet. Vi gjennomfører tidenes jernbanesatsing. Vi bygger og vedlikeholder vei som aldri før. Veiselskapet Nye Veier er en viktig del av vår ambisiøse plan for en rask utbygging av hovedveinettet, med ansvar for å bygge over 500 km motorvei i løpet av 20 år. Selskapet sikrer effektiv og helhetlig planlegging, utbygging, drift og vedlikehold av trafikksikre veier. Jeg er glad for at Fremskrittspartiet har hånden på rattet i Samferdselsdepartementet.

I 2013 hentet staten inn over 10 mrd. kr mer i bilrelaterte avgifter enn det man brukte på veier. I 2018 er det motsatt. Nå bruker vi over 10 mrd. kr mer til veiformål enn det bilistene betaler i bilrelaterte avgifter og bompenger. Bompengandelen i nye veiprosjekter går ned. Under de rød-grønne kom 42 pst. av finansieringen fra bompenger, mens det i år går mot en andel på 28 pst. Det er en forbedring, men Fremskrittspartiet vil enda mer.

Forrige uke la regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti frem en enighet om oppgavene som skal overføres til de nye regionene. Med denne enigheten videreføres avtalen mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti om kommune- og regionreformen. Regionreformen har aldri vært Fremskrittspartiets drøm. Vårt utgangspunkt er to forvaltningsnivåer, med stat og kommune. Slik blir det ikke.

For Fremskrittspartiet er det aller viktigste nå at de fire partiene på ikke-sosialistisk side står sammen om å redusere byråkratiet, med færre ansatte i administrative stillinger, færre heltidspolitikere på regionalt nivå og mer ressurser til tjenester for innbyggere og næringsliv. Med enigheten forplikter vi oss til å sørge for at politikergodtgjørelsene er moderate, og får på plass retningslinjer for nivåene de kan ha.

Forrige uke meddelte finansministeren at regjeringen vil foreslå å redusere makssatsen i eiendomsskatten slik at ingen kommuner får lov til å ha mer enn 5 promille i skatt på boliger og hytter. De som har 6 eller 7 promille, må kutte. Dette gjelder 67 kommuner, mange av dem er styrt av Arbeiderpartiet. Typisk nok var den første responsen fra flere av Arbeiderpartiets ordførere å lange ut mot regjeringen og umiddelbart lete etter omveier i skattesystemet for å fortsette å hale ut mest mulig skatt fra familier og deres hjem.

For Fremskrittspartiet er det ingen tvil. Folks bolig skal være et hjem, ikke et skatteobjekt. Eiendomsskatten er en usosial skatt, og den er upopulær med rette. Eiendomsskatten rammer uavhengig av betalingsevne og hvor mye lån man har på hus og hjem. Det er ganske rart at Arbeiderpartiet er en så sterk forkjemper for en så usosial skatt. Vi vil fjerne eiendomsskatten. Det som skjer nå, er et første skritt på veien – forhåpentligvis. Men kampen mot eiendomsskatten fortsetter, og blir helt sikkert et viktig tema i neste års kommunevalgkamp.

For Fremskrittspartiet er en av politikernes aller viktigste oppgaver å være ombud for folk flest. Nylig kunne Forbrukerinspektørene i NRK dokumentere hvordan norske kommuner utnytter selvkostbegrepet på kommunale gebyrer. Forskjellen mellom kommunene på hva innbyggerne blir avkrevd for vann, kloakk og renovasjon, varierer med så mye som 11 000 kr, og det til tross for at kommunene ikke har lov til å tjene penger på tjenesten. Selv for kommuner med samme vannverk er forskjellene enorme og vanskelige å forklare.

Det tyder på at man legger forskjellige ting inn i selvkostbegrepet, og det er ikke akseptabelt. Fremskrittspartiet har lenge vært opptatt av de økte og ofte urimelige forskjellene på kommunale avgifter. Nettopp derfor fikk vi også inn i regjeringsplattformen at selvkostprinsippet skal gjennomgås. Dette arbeidet er igangsatt.

President – jeg går ut fra at du er takknemlig for at det er president du er, og ikke «talman». I vårt nærmeste naboland rår politisk uro og uvisshet om hvem som skal styre. Her hjemme har den parlamentariske situasjonen også blitt noe mer uavklart den siste uken. For et snaut år siden gjorde Venstre sitt valg og gikk inn i regjering. Med det ble fellesskapet på ikke-sosialistisk side styrket.

Vi skal ha respekt for at partiene gjør sine veivalg og velger samarbeidspartnere ut fra både ideologi, verdisyn og praktiske politiske løsninger. For oss handler det om at staten ikke skal styre mer enn den må, da vi tror både det enkelte menneske og den enkelte familie er best skikket til å ta valgene selv.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [11:02:46]: Stortingspresidenten la i går i talen sin vekt på tilliten mellom folk, tilliten mellom folk og stortingsrepresentantar og den viktige styrken det er for det norske demokratiet. Det er tankar og verdier eg er heilt sikker på at me begge deler.

Representanten var i innlegget sitt så vidt innom tryggleik for innbyggjarane. I 2015 inngjekk regjeringa, Venstre, Kristeleg Folkeparti og Arbeidarpartiet eit forlik om nærpolitireforma. Dette forliket har bit for bit blitt brote av regjeringa dei siste tre åra.

Spørsmålet mitt til representanten Limi er: Kva trur Limi det gjer med folks tillit til politikken at inngåtte avtaler – eller forlik, som ein kallar det her i huset – ikkje blir følgde opp av regjeringa?

Hans Andreas Limi (FrP) [11:03:43]: Nå har vi nok en litt forskjellig oppfatning av hvilke forlik som følges opp, og på hvilken måte. Det er ingenting som tyder på at ikke forliket om nærpolitireformen blir fulgt opp av regjeringen og regjeringspartiene, snarere tvert om: Det er jo bevilget utrolig mange millioner ekstra til nettopp justissektoren de siste årene.

Men jeg er helt enig i det justisminister Tor Mikkel Wara sa på nyhetene i dag tidlig, at den situasjonen man har i Øst politidistrikt, kan vi ikke leve med. Der må det settes inn tiltak. Og det er i første omgang den enkelte politimester som har ansvaret for å iverksette tiltak innenfor sitt ansvarsområde, så vi må forutsette at politimesteren tar tak i dette. Vi kan ikke leve med en situasjon hvor saker hopper seg opp, og hvor alt går i stå, så det må vi korrigere. Men selve reformen er nå i en innføringsfase, og ting faller på plass. Jeg registrerer også at det er noen som er negative, men det er også en del positive erfaringer med reformen så langt.

Lene Vågslid (A) [11:04:49]: Eg trur eg i løpet av dagen skal kunne kome med fleire eksempel på brot i det forliket me inngjekk, men eg er glad for at representanten reiser problemstillinga om Aust politidistrikt sjølv, for den situasjonen som er, særleg i aust politidistrikt, men òg i andre politidistrikt, er svært krevjande, og eg meiner det er feil å leggje ansvar og skuld på politimeistrane i denne samanhengen. I Aust politidistrikt kjem det jo veldig tydeleg fram, for politimeisteren sjølv seier at politireforma i seg sjølv er eit problem for

det arbeidet dei skal gjere. Marit Arnstad illustrerte det godt her i stad, at det er alvorleg mange saker som ligg på vent. Det er alvorleg for folks rettssikkerheit.

Mitt spørsmål til representanten blir difor: Korleis meiner representanten at dette heng saman – den situasjonen me ser i Aust politidistrikt og òg andre plassar, ein utfordrar folks rettssikkerheit – med det som blei sagt i trontalen i går, at nærpolitireforma styrkjer offere-rens vern mot kriminalitet?

Hans Andreas Limi (FrP) [11:05:53]: Gjennomgående skal jo nærpolitireformen gjøere det, og så kan helt sikkert representanten fra Arbeiderpartiet trekke frem negative situasjoner. Men så finnes det også noen positive. Så vet vi at det tar litt tid å gjennomføre alle sidene ved en så stor reform – nødvendigvis. Og det var ikke mitt poeng å si at dette er bare politimestrenes ansvar, det er ingen andres, snarere tvert om. Men det er først og fremst der en må gripe fatt i det, for det er et lederansvar å få ting til å fungere innenfor sitt ansvarsområde og sitt politidistrikt. Men jeg registrerte at justisministeren i dag tidlig på direkte spørsmål om den situasjonen også var veldig tydelig på at her må det iverksettes tiltak.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:06:54]: Fremskrittspartiets parlamentariske leder skrøt av at Fremskrittspartiet har hatt ansvaret i Samferdselsdepartementet, men det departementet som har hatt flest kriser, har også Fremskrittspartiet ansvaret for: Justisdepartementet. Der har man skiftet statsråd på statsråd på statsråd – og kanskje det vi husker best, er Anders Anundsens skrytevideo av alt som er så veldig mye bedre i norsk politi etter at Fremskrittspartiet har styrt.

Men når vi reiser rundt i Norge, opplever vi akkurat det motsatte – at utdannet politi ikke får jobb. I Finnmark møter vi hotell drivere som sier at når de ringer, kommer ikke politiet selv om det er voldshendelser. Jeg har nå sett at i Trøndelag tok det seks timer før politiet kom til stedet, men allikevel valgte Erna Solberg i går å skryte og si at situasjonen i norsk politi er så fantastisk bra.

I sommer sa Politiets Fellesforbund at i elleve av tolv politidistrikter er det kriselignende tilstander i politiet. Er Fremskrittspartiets parlamentariske leder uenig med Politiets Fellesforbund, eller ser han de bekymringene som tillitsvalgte har rundt omkring i hele Norge?

Hans Andreas Limi (FrP) [11:07:57]: Jeg er ikke enig i den situasjonsbeskrivelsen.

Det som er de faktiske forhold, er at denne regjeringen har satset enormt på å øke ressursene til justissektoren. Nærpolitireformen er en del av satsingen, men vi har nå også en situasjon der det er bestilt og leveres nye

politihelikoptre, der det bygges et nasjonalt beredskaps- og øvingscenter på Taraldrud, og der alle de som utdannes fra Politi høgskolen, får tilbud om jobb, og i årets kull er det allerede en veldig høy andel som har fått det tilbudet – nesten 2 500 nye stillinger, hvorav ca. 1 500 rene politistillinger. Det satses veldig mye på justissektoren, og det må vi fortsette med.

Så jeg deler ikke den beskrivelse av hvordan tilstanden er, snarere tvert om. Når en ser på satsingene og det som legges inn av ressurser, er jeg overbevist om at de kommer til å levere gode resultater, og det vil synliggjøres ganske snart.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:09:09]: Nærpolitireformen har blitt en fjernpolitireform.

Et annet område som Fremskrittspartiet har hatt ansvaret for, er Olje- og energidepartementet. Da Tord Lien overtok som statsråd, sa han at han var lei av lave strømpriser – det var gjengitt i et intervju i norske medier. Vi har sett at avgiftene på strøm har økt voldsomt når Fremskrittspartiet har styrt, med i overkant av 40 pst. Som en vanlig husholdning har merket: høyere strømpris og mer avgift når Fremskrittspartiet har styrt det departementet.

I vår hadde vi en stor debatt i Stortinget om en eksportkabel av strøm, NorthConnect. Det NorthConnect selv sier, er at hvis den kablen blir bygd, vil strømprisene i Norge gå opp. Det vil bli enda høyere strømpriser for norsk industri, for norske forbrukere og folk som ønsker å skape aktivitet i Norge. Nå ligger den til behandling i et Fremskrittsparti-styrt departement. Synes Fremskrittspartiets parlamentariske leder at det er klokt at vi skal eksportere mer strøm, som gjør at norske forbrukere får høyere strømpris? Eller vil Fremskrittspartiet i regjering stoppe det prosjektet?

Hans Andreas Limi (FrP) [11:10:07]: Det er jo ikke noen automatikk, som representanten Slagsvold Vedum prøver å påstå her. Vi er en del av et stort europeisk strømmarked, og det har vi vært lenge. Det er klart at vi utveksler strøm på ulike måter. Det vi ser er situasjonen nå, er at fra å ha veldig høye strømpriser har prisene falt igjen. Det er jo noen som har tapt stort på det, faktisk – ganske dramatisk. Så strømprisene endrer seg. Jeg hadde nær sagt at de påvirkes av vær og vind, men de påvirkes også av andre forhold. Så jeg ser ikke noen grunn til at vi skal stoppe denne utvekslingen, og at vi på en måte skal stenge oss ute fra et europeisk elmarked. Snarere tvert om: Vi er tjent med at vi har muligheten til også å kunne kjøpe rimelig strøm fra Europa når vi har behov og det er tilgjengelig.

Mona Fagerås (SV) [11:11:13]: SV og Fremskrittspartiet sto sammen om barnehagereformen og innfø-

ringen av makspris. Dette er en av de viktigste utdanningsreformene i nyere tid. Denne regjeringen har innført redusert foreldrebetaling for familier med lav husholdningsinntekt. Dette høres jo vel og bra ut. Men ordningen fungerer ikke. 17 000 – 17 000 – som skulle fått billigere barnehager i 2016, fikk det ikke. Det viser at dette er en byråkratisk ordning. Innser representanten at dette eksperimentet har slått feil, og at lavere pris i barnehagene for alle og gratis halvdagsplass der det trengs, både betyr mindre byråkrati og flere familier som får hjelp?

Hans Andreas Limi (FrP) [11:12:11]: Nå har vi jo fortsatt makspris på barnehagebetaling, eller foreldrebetaling. Det er litt interessant at det ble referert til barnehageforliket, for en viktig forutsetning for å gjennomføre det og sikre tilnærmet 100 pst. dekning var nettopp å ta i bruk private barnehager. Vi hadde ikke fått til realisering av den målsettingen hvis vi ikke hadde sluppet inn de private, som har levert høy kvalitet på tjenestene. Det er gjennomgående fornøyde foreldre i alle brukerundersøkelser. Så kvaliteten på barnehage tilbudet i Norge nå er bra nettopp fordi vi har både offentlige og private aktører, og vi har fortsatt veldig lave satser.

Mona Fagerås (SV) [11:13:02]: Nå var det ikke spørsmålet om private barnehager jeg tok opp med representanten, det var spørsmålet om byråkratiet og at 17 000 familier ikke får den hjelpen de trenger. Hva har Fremskrittspartiet konkret gjort for å hjelpe disse familiene? Jeg vil hevde at en makspris på 2007-nivå ville hjelpe disse familiene mye bedre enn den hevingen av maksprisen som Fremskrittspartiet i regjering har gjort.

Hans Andreas Limi (FrP) [11:13:30]: Det er slik at maksprisen på barnehagebetaling fortsatt er lav. Vi har høy dekning på barnehageplasser. Selv om dette er et kommunalt ansvar, er det også betydelige bidrag fra regjeringens side gjennom budsjettene til hvordan man får utviklet barnehagepersonalet. Så jeg mener at i sum leverer vi på alt som har med barnehager å gjøre. Om det skulle være slik at ordningen med tak på foreldrebetalingen er byråkratisk eller ikke fungerer, får man jo gå inn og se på hvordan den kan forbedres. Jeg kjenner ikke detaljene i den, og jeg kan da heller ikke gå god for de tallene og den situasjonen som beskrives. Men hvis det nå skal være riktig, er det mye som tyder på at da får man iverksette noen tiltak for å forbedre ordningen, uten at man dermed skal reversere den.

Presidenten: Replikskiftet er omme.

Marit Arnstad (Sp) [11:15:01]: Det er ingen overdriivelse å si at det kommer til å bli en nokså spesiell poli-

tisk høst i høst. Mange av debattene vi står overfor i Stortinget, kan komme til å bli preget av strategi i relasjon til både andre partier og også til en viss grad av politisk spill.

Senterpartiets rettesnor uansett hvordan den politiske høsten forløper, kommer til å være sakene – de sakene vi har lovet våre velgere å kjempe for, og de sakene vi mener kan bidra til å endre Norge. Diskusjoner om etablering av koalisjoner er bestandig interessante, men de er bestandig til sjuende og sist en diskusjon om virkemidler. Målet for Senterpartiet er en ny politisk kurs, med tjenester nær folk, et levende folkestyre, et fellesskap der vi tar vare på hverandre, der folk føler trygghet for liv og helse, og et internasjonalt samarbeid der rettferdig handel og solidaritet med de svakeste står sterkt.

Debatt om samfunnsikkerhet og beredskap er en grunnleggende debatt om trygghet for alle, og det må være en debatt om trygghet for alle uansett hvor de bor i dette langstrakte landet – trygghet for at hjelpen kommer raskt om du blir akutt syk, trygghet for at branner blir slukket, og for at politiet raskt rykker ut når liv og helse står på spill.

Tusenvis av mennesker i våre nødetater gjør en fantastisk innsats hver dag. Sist så vi det i sommer, da skogbranner herjet både i Norge og i Sverige. Innsatsen til vårt brannvesen var av ypperste merke. Likevel tror jeg det er grunn til å si at mange rundt omkring i landet føler en større utrygghet for om de vil få hjelp raskt nok dersom noe skjer. Sentralisering i de statlige etatene er en viktig årsak til det. De siste årene har det vært stadig flere eksempler på at politiet kommer for sent til hendelser, eller at de ikke kommer i det hele tatt. Knivstikkinger blir vurdert som unødvendig å rykke ut til, og når utrykking skjer, tar det svært lang tid før politiet er på plass. Så gjennom politireformen har vi fått en situasjon med lengre avstander, mindre lokal forebygging og dårligere kontakt mellom politi og innbyggere.

Så har vi fått et politi som i mange tilfeller enten ikke rykker ut, eller som kommer altfor sent. Det er ganske talende at både Arbeiderpartiets representant her i dag og Knut Arild Hareide, Kristelig Folkepartis leder, i sin tale til landsstyret sist uke var nokså skuffet over det forliket som de inngikk med regjeringspartiene om hvordan denne politireformen har utviklet seg. Det er lett for Senterpartiet å forstå at de er skuffet over det. Problemene i politiet hopper seg opp, men det er ingen sjølransakelse å se hos regjeringspartiene. Det bekrefter også replikkordskiftene her i dag, ingen vilje til å se på de krisepregede tilstandene som en ser i enkelte deler av politiet. Tvert imot, en tviholder på den offisielle forklaringen om at alt står bra til.

Nå er det veldig mange av oss som spør oss om det er slik at ambulansetjenesten blir den neste nødetaten

der denne regjeringen skal bidra til en ødeleggende utvikling av sentralisering. Ambulansetjenesten foreslås nå endret mange plasser. Som for politiet foregår det gjennom etater og direktorat. Helseforetakene lager scenarioer for hvordan ambulansene skal sentraliseres, og allerede i dag er det slik at i de aller fleste kommunene overholder ikke ambulansetjenesten sine responstider. I mitt eget valgdistrikt ble det gjort en undersøkelse som viste at bare 4 av 48 kommuner overholder tidene, og i noen distriktskommuner må akutt syke vente en time – eller nesten en og en halv time – før ambulansen kommer. For en nødetat der hvert minutt teller i arbeidet for å redde liv, er dette dramatisk. Får helseforetakene gjennomslag for færre ambulansestasjoner, er det et problem som kommer til å eskalere. I tillegg er det meningsløst å sentralisere en slik tjeneste i en tid der mange eldre og syke faktisk bor hjemme lenger enn de gjorde før.

Senterpartiet kommer ikke til å sitte stille og se på at ambulansene sentraliseres, og at folk mister trygghet for å få hjelp raskt. Derfor har vi også fremmet et forslag i Stortinget, som skal til behandling i høst, om å få lovfestet responstidene for ambulansetjenesten. Det vil gi helseforetakene en klar ramme å arbeide innenfor. I dag er det bare det kommunale brannvesenet som er underlagt lovpålagt responstid. Det er på tide at de store statlige etatene møter de samme kravene.

På beredskapsfeltet er det dessverre slik at regjeringens politikk er preget av at bare alt blir større, er det bedre. Men det blir altså ikke bedre ambulansetjeneste av at ambulansetjenesten sentraliseres. Det blir ikke bedre nærpoliti av at politiet sentraliseres, og det skal ikke være slik at det i store deler av Distrikts-Norge er brannvesenet som er den første og mange ganger den eneste som kommer til et skadested.

Regjeringens forslag om tvangssammenslåing av fylker vakler videre. Regjeringen mener åpenbart at reformen er så viktig at den skal tvinges gjennom koste hva det koste vil. Det siste halve året har Finnmark med et overveldende flertall sagt nei til å bli slått sammen, og i det planlagte Viken har alle fylkestingene sagt nei til sammenslåing. Likevel virker regjeringen fast bestemt på å tvinge sammenslåingen gjennom. Jeg er for en gangs skyld enig med VG, som på lederplass sier at dette «må være noe av det sletteste politiske håndverket på lang tid». Vi snakker om – for igjen å sitere VG – «hurtig-snekrede kompromisser på lukkede bakrom». Uten noen saklig begrunnelse, uten noe utredet grunnlag, uten noen logisk sammenheng og uten å sammenfalle med statens regionale inndeling er altså utgangspunktet at en skal ha elleve fylker – ti, elleve fylker – og det betyr at en må etablere sammenslåing i Nord-Norge og også

den geografiske rariteten Viken. Å bruke metoden «tenk på et tall» kan i sannhet få tunge konsekvenser.

I dag synes det nesten som om det bare er formalistiske argumenter igjen i denne saken. Partiene bak vedtaket lar seg åpenbart styre av en slags redsel for at noen av dem kan svikte hverandre i en sak der ingen egentlig har noen vilje til å forsvare det resultatet de sitter igjen med. Det er ikke rart at folk rister på hodet over det som skjer. Det beste rådet vi som ser på dette skuespillet, kan komme med, henter jeg gjerne fra fjellvettreglene: Det er ingen skam å snu.

Globalisering har preget den politiske debatten siden 1980-tallet. Vi har til stadighet fått høre følgende budskap i stadig nye innpakninger: Nasjonalstatene er ikke store nok til å møte framtida, de er for gammeldagse. Det hevdes at økonomi, teknologi, kultur, politikk og miljø krever at nasjonalstaten endrer system og overfører makt enten til overnasjonale organer eller til markedet, eller aller helst begge deler samtidig. Nyliberalismen eller markedsliberalismen hadde et slags moralsk initiativ rundt 1980 med Margareth Thatcher og Ronald Reagan. Da den kommunistiske østblokken kollapset på slutten av 1990-tallet, virket det som om ingenting kunne stoppe politikken tilbaketreking og markedets frammarsj. Alt dette påvirket oppfatningen rundt om i verden om politikken muligheter og politikken begrensninger. Det er en trend Senterpartiet bestandig har problematisert, og for et parti med dype røtter i norsk motkultur er det helt naturlig.

Senterpartiet vil løfte fram den demokratiske og liberale nasjonalstaten som et ideal, og dermed også det mellomstatlige samarbeidet. Senterpartiet har ingen markedsangst. Markedet er tross alt den beste mekanismen vi har for å regulere tilbud og etterspørsel, men markedskreftene må alltid balanseres av folkevalgt styring. Folkets demokratiske institusjoner kan aldri lene seg tilbake.

Vår kritikk av markedsliberalisme og overnasjonalitet handler om folkestyre og velferd, om fornuftig forvaltning av naturen og også om internasjonal solidaritet. Vår modell er et Norge som er åpent mot verden, men også et Norge der vi beholder nasjonal kontroll over de sentrale politiske verktøyene, som gjør det mulig for oss å sikre vår samfunnsmodell med full sysselsetting, med et anstendig arbeidsliv, med et næringsliv som kan vokse i alle deler av landet, med et godt utbygd og desentralisert velferdssamfunn og med et folkestyre som sørger for at folk kan påvirke beslutninger som angår dem.

I dagens debatt legger Senterpartiet fram en rekke forslag. Et av de forslagene er å be om at det framlegges en stortingsmelding om avgiftspolitikken. Avgiftspolitikken har blitt et viktig tema i mange politiske debatter

de siste årene. Hvordan slår avgiftspolitikken ut for konkurransevnen til vårt nasjonale næringsliv? Hvordan slår avgiftspolitikken ut fordelingsmessig? Det er to av de temaene som er jevnlig oppe til debatt.

Jeg har også merket meg at enkelte partier er opp-tatt av hvordan kommunale avgifter er innrettet, og om de virkelig dekker sjølkost. Felles for ulike sider av kritikken mot avgiftssystemet er at det rammer likt uansett økonomi, og derfor i sin natur er usosialt. Disse ulike sidene ved avgiftspolitikken bør diskuteres bredt og ses i sammenheng, og det vil en stortingsmelding gi oss mulighet til.

Med det vil jeg få lov til å ta opp forslagene fra Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har da tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:25:28]: Representanten Arnstad var i innlegget sitt innom både tørke og behov for demokratisk styring i bred forstand.

Vi har hatt en av de verste tørkesituasjonene på over 100 år her på Østlandet. Da er det interessant at representanten i innlegget sitt var innom nettopp en høyreliberalistisk side – som nå sitter i regjering – som under den verste tørken i starten sa at de skulle sitte stille, de skulle være passive, og de ville ikke investere friske midler for å ta vare på jordbruket. Heldigvis stilte vi fra landbruksflertallet opp og presset Fremskrittspartiet og Høyre på plass, noe som har vært med på å avhjelpe situasjonen noe.

Spørsmålet mitt til representanten er om Senterpartiet vil være med Arbeiderpartiet videre i tankegangen med å forsterke landbruket vårt i å møte de klimautfordringene vi står overfor, for å sørge for trygg mat i framtiden.

Marit Arnstad (Sp) [11:26:31]: Jeg takker for muligheten til å få lov til å si noe om ting jeg ikke dekket i innlegget mitt, for jeg tror tørken vi hadde i sommer, illustrerer flere viktige politiske debatter. Det ene den illustrerer, er klimaspørsmålene – hvor viktige de er og kommer til å være i tida framover – og det andre er debatten både om hvordan vi får reduserte utslipp, og også hvordan vi kan drive klimaforebygging i vårt eget samfunn. Det tror jeg blir to viktige debatter i tida framover.

For landbrukets del, særskilt, illustrerer også tørken behovet for å ha en matvareberedskap og matsikkerhet knyttet til egen produksjon. Denne gangen vil vi på en måte komme oss igjennom det, og kanskje vil vi klare å importere det vi trenger, men det er klart at i en mer presset situasjon kan vi også oppleve at Norge ikke lenger vil kunne få importert alt vi trenger å importere, at det kan

bli en konflikt om en del av det vi skal importere av mat. Da er egen matvareberedskap kjempeviktig. Der har Senterpartiet og Arbeiderpartiet stått sammen om å etablere nye kornlager, som er viktig i den sammenhengen.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:27:38]: Jeg takker for svaret. Nettopp kornlagringen er et interessant eksempel, for i denne salen, i vår, mente liberalisten Jon Georg Dale at vi ikke skulle ha noen form for kornlagring fordi vi ikke visste hva vi skulle med beredskapslagre. Det er litt pussig at det kommer fra en regjering som har hevdet at beredskap skal være en viktig sak. Det er vanskelig å sørge for trygghet for folk i en situasjon hvis man kun har kuler og ingen mat å gi befolkningen. Vi ser selvfølgelig også at skal vi opprettholde den næringsmiddelindustrien vi har, trenger vi sikker tilgang på råstoff. Derfor er den type lagring som vi ble enige om her i vår, viktig for å sørge for framtiden for mange tusen arbeidsplasser i landet vårt.

Aftenposten var innom nettopp dette temaet i en lederartikkel 1. september, og der sto det ganske klart at man ser det er et stort behov for å møte de utfordringene vi ser. Trolig kan Høyre vente et flertall mot seg fordi vi har landbruksflertallet med oss.

Marit Arnstad (Sp) [11:28:51]: Jeg tror også at på dette området vil det være et litt mer fornuftig stortingsflertall enn det landbruksministeren fra Fremskrittspartiet har gitt uttrykk for. Det vil kunne styre mye av politikken. Det har vi vist når det gjelder kornlagrene, og det var veldig viktig. Jeg tror også dette er viktig når det gjelder å bruke areal i alle deler av landet. Norge er et land med lite dyrket areal. Vi må ta i bruk hele det dyrkede arealet, og vi må unngå å bygge det ned. Vi må altså ta vare på jordvernet.

Vi må også holde utmarka vår i hevd. Representanten Sandtrøen kommer fra et fylke der dessverre deler av fylket tømmes for beitedyr – for sau på beite og for storfe på beite – på grunn av en rovdyrpolitikk som har gått over styr, der en ikke er villig til å holde nede bestanden av rovdyr på en slik måte at en faktisk kan drive med beiting i de områdene. Det er fryktelig synd å se på og en lite framtidsrettet politikk.

Hårek Elvenes (H) [11:29:54]: NRK har gjennom faktisk.no sjekket partileder Trygve Slagsvold Vedums påstander hva gjelder regjeringen og sentralisering. Konklusjonen er feil. Det er rekordlav arbeidsledighet i distriktene, aldri før har færre kommuner vært på ROBEK-listen, skogbruket har sitt beste år i 2017 siden 1989, produksjonsveksten er sterk i landbruket, og færre bruk legges ned. Dette er gode resultater for Distrikts-Norge.

Da er mitt spørsmål: Hva var det som sviktet i Senterpartiets politikk gjennom åtte år, siden de ikke kan vise til tilsvarende resultat?

Marit Arnstad (Sp) [11:30:43]: Det har blitt et kjennemerke for regjeringspartiene nå, det at de overhodet ikke er villige til å problematisere det de sjøl har gjort eller ikke gjort. Om nærpolitireformen, som fortsatt kalles nærpolitireformen, men som vi alle i hop vet er en fjernpolitireform, holder de fortsatt fast på en offisiell forklaring. Alle ser at dette har betydd sentralisering, og alle ser at dette betyr at politiet enten ikke kommer, eller at de bruker mye lengre tid. Men Høyre og Fremskrittspartiet holder fast på sin offisielle forklaring. Det gjør de nok også når det gjelder andre saker, men her er det ingen tvil om at det skjer en rekke sentraliseringer, bitvis, i de statlige etatene. Mange eksempler kan nevnes: Statens vegvesen, som nå sentraliserer en del av sine kontorer, og HELFO, som nå sentraliserer en del av sin virksomhet – viktige statlige arbeidsplasser som nå trekkes vekk fra distriktene og inn til mer sentrale strøk. Det må være lov til å påpeke den utviklingen. Så skal vi vi sjølsagt gi ros i den grad regjeringen trenger å få ros. Vi skal gi dem ros der det er riktig og nødvendig, men det må også være mulig å påpeke de faktiske forhold.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Hårek Elvenes (H) [11:31:51]: Det er også lov å påpeke det faktum at det var et gjennomdokumentert behov for å gjøre noe med norsk politi.

Jeg har også lagt merke til at Senterpartiet har svartmalt regjeringens satsing på landmakten i Finnmark. Faktum er at GSV, Garnisonen i Sør-Varanger, nå blir en lett infanteribataljon og får tyngre våpen, Garnisonen i Porsanger gjenopprettes med en kavaleribataljon, Finnmark Landforsvar gjenopprettes, der landstridskreftene settes under en felles kommando, og HV, Heimevernet, blir også styrket i Finnmark når det gjelder mannskap og våpen.

Hva mer vil Senterpartiet gjøre for Forsvaret og landmakten i Finnmark, og hva kan Senterpartiet vise til, med hensyn til sin forsvarspolitik gjennom åtte år, når det gjelder å styrke forsvaret av Finnmark?

Marit Arnstad (Sp) [11:32:46]: Det er ikke gjennomdokumentert at en er nødt til å gjennomføre den sentraliseringen av politiet som denne regjeringen nå har gjennomført. Det er ikke gjennomdokumentert, slik som representanten Elvenes sier. Tvert imot: Det er på et svært sviktende grunnlag at dette er foreslått. Gjørv-kommisjonen har aldri bedt om at en skulle sen-

tralisere politiet på denne måten – bare for å ha svart på det.

Det er riktig at regjeringen har prioritert Finnmark, men problemet med denne regjeringen er at de har gjort det på bekostning av andre områder. Det går på bekostning av HV i sør, i Agder og Rogaland f.eks., og andre steder. Det er ikke det at de har foretatt nye, friske satsinger – men de har valgt å ta fra andre plasser, og så har de gitt litt til Finnmark, slik at de kan si at de har styrket det litt i nord. Men samtidig har de valgt både å svekke den militære helikopterstøtten på Bardufoss – de overholder heller ikke løftene sine i budsjettforliket på det punktet – og å omgjøre 2. bataljon til en mobilisert avdeling, som også er en klar svekkelse.

Jan Steinar Engeli Johansen (FrP) [11:34:01]: Senterpartiet snakker ofte om nærhet og trygghet, og at vi må legge til rette for å kunne bo i hele landet. Folks private hjem er kanskje det nærmeste vi kommer trygghet, og er, sammen med arbeid, inntekt og familietilhørighet, selve grunnlaget for at vi bor nettopp der vi bor. Nå vet vi at Fremskrittspartiet har fått gjennomslag i regjering for forslaget om en reduksjon av eiendomsskatten på nesten 30 pst., fra 7 promille til 5 promille, noe som vil gjøre det enda lettere å bo der man bor, spesielt utenfor byene, siden vi som bor i distriktene, har høyere kostnader for å komme oss til mange av de tilbudene vi og våre barn ønsker å delta i.

Kan vi håpe på at Senterpartiet vil stemme sammen med oss for å redusere kommunenes muligheter til å beskutte innbyggernes hjem, slik at folk kan bo der de vil? Er Senterpartiet enig i at den mest rettferdige måten å betale skatt på, er å betale av det man tjener og kjøper, ikke av det man bor i? Eller er det slik at mens Senterpartiet snakker om å kunne bo hvor man vil, viker de unna når de får muligheten til å gjøre noe med det?

Marit Arnstad (Sp) [11:35:10]: Statsbudsjettet for 2019 er ikke overlevert Hans Majestet Kongen. Det er ikke framlagt for Stortinget. Det representanten nå refererer til, er en lekkasje fra statsbudsjettet. Senterpartiet har ikke noe grunnlag for å si hva som er beregningene rundt den lekkasjen. Vi kjenner ikke til innholdet knyttet til den lekkasjen. Derfor er det helt umulig for meg å kommentere innholdet i de endringene som en muligens kommer til å foreslå i statsbudsjettet. Det betyr at jeg ikke kan gi representanten svar på det akkurat nå, men jeg kan love at Senterpartiet, den dagen statsbudsjettet legges fram på formelt korrekt og riktig vis, skal gå grundig igjennom de forslagene som kommer, også når det gjelder eiendomsskatten.

Solfrid Lerbrekk (SV) [11:36:13]: Eg vil nytta anledninga til å ta opp saka om pensjon frå fyrste krone. I ak-

kurat denne saka er eg sjølv eit ganske godt eksempel. Eg begynte å jobba annakvar helg som avløyser då eg var 13 år, og når eg jobba ekstra i ferien, reiste bonden med familien sin på sin ferie. Slik jobba eg fram til eg var 19 år, og då begynte eg som lærling.

Då eg var litt over 20 år, fekk eg eit brev i posten om tenestepensjon. Fyrst då hadde eg rett på tenestepensjon. Kva tenkjer representanten Arnstad om dette? Er det ikkje litt urettferdig at alle som begynner å jobba før dei er 20 år, vert snytt for tenestepensjon?

Marit Arnstad (Sp) [11:37:06]: Jeg synes at det er en interessant historie som representanten Lerbrekk forteller. Det kan være sider ved det pensjonsforliket som vi inngikk, som det er nødvendig å gjennomgå på nytt, og jeg ser ikke bort fra at dette kan være en av dem. Men Senterpartiets stortingsgruppe har ikke tatt stilling til det forslaget. Vi er også litt usikre på om det er riktig å avgjøre et slikt spørsmål gjennom et representantforslag i Stortinget, eller om det bør gjennomgå en grundigere utredning i så tilfelle – både fordi forslaget i seg sjølv er vidtrekkende og kan ha store kostnader, og fordi det kan være andre forhold som vi bør se nærmere på.

Vi skal gå inn i debatten om og behandlingen av forslaget med et åpent sinn, men vi har ikke tatt stilling for eller imot forslaget ennå.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Audun Lysbakken (SV) [11:38:06]: Det fineste med Norge er ikke fjorder og fjell. Det er ikke engang Bergen. Det fineste med Norge er små forskjeller og sterke fellesskap, og de fellesskapene ble skapt gjennom en politikk som i tiår etter tiår prioriterte hensynet til flertallet. Norge ble bygd for de mange, ikke for de få. Arbeidsfolk tok makt over eget liv for å få en større del av verdiene. Velferdsstaten ble kjempet fram for å sikre helse, kunnskap og trygghet for alle. Det ble skapt et skattesystem som skulle omfordele, utjevne og redusere ulikhet.

De siste fem årene har vi hatt en regjering som har brutt med denne politikken, en regjering som har ført en politikk for de få på toppen. Regjeringen bidrar til å øke ulikhetene i makt og rikdom og er handlingslammet i møte med de katastrofale klimaendringene.

Tørken i sommer var enda en påminner om konsekvensene av klimaendringene og at de er her. Det haster å kutte utslipp. Da kunne det jo se ut som en gladsak da klimaministeren for noen uker siden annonserte at klimagassutslippene i Norge gikk ned med 1,7 pst. i fjor. Det er bare ett problem med skrytehistorien til regjeringen, og det er at den ikke er sann. Grunnen til at utslipps-tallene i Norge går ned, er at det har blitt importert og brukt 317 millioner tonn biodrivstoff basert på palme-

olje det siste året. Beregninger fra Regnskogfondet viser også at produksjonen av den palmeoljen Norge importerte, førte til et langt høyere utslipp av klimagasser enn den reduksjonen regjeringen har hevdet at Norge har fått til. Det eneste den blå regjeringen har bidratt til, er å kutte regnskog i Indonesia, ikke klimagasser i Norge. Kutting av regnskog er ikke et klimatiltak.

På tvers av skillene i norsk politikk må vi innse at eksisterende politikk ikke er tilstrekkelig. Ny handling må til, og det haster. Derfor burde Stortinget i høst samle seg om et nytt klimaforlik. Det tar vi formelt initiativ til i dag ved å fremme 40 forslag – sammen med Arbeiderpartiet – som alle vil bidra til reelle, effektive og raske kutt i klimagassutslipp. Det bør danne utgangspunkt for et bredt forlik der alle partiene inviteres til å komme med konkrete initiativer for å få utslippene ned.

Mens regjeringens snakk om klimakutt er en bløff, er regjeringens velferdsutt og de smålige, usosiale kuttene mot folk som har lite, høyst reelle. I snart fem år har vi hatt en regjering som bevisst har brukt over 20 mrd. kr på skatteutt som for det meste går til de rikeste, samtidig som de med vanlige inntekter henger etter, og mange av dem med minst har fått enda mindre. Den politikken har gitt resultater, det er det bare å gi de borgerlige partiene. Det har blitt rekordmange milliardærer i Norge – 308 nå, 38 flere enn i fjor – og det har blitt rekordmange barn i fattige familier i Norge, over 100 000. De på toppen drar ifra, de nederst ved bordet blir flere. Den blå regjeringen har rigget norsk økonomi for den økonomiske eliten.

SV vil snu den utviklingen ved å heve skatten på formue, innføre en ny og rettferdig arveskatt, hente mer inn fra dem på toppen til fellesskapet. Samtidig vil vi øke barnetrygden, senke skatten for folk med inntekt under 600 000 kr og investere mer i skole, sykehus og velferd. Vi vil føre en økonomisk politikk for de mange, ikke for de få.

Det mest opprørende ved denne regjeringens usosiale fordelingspolitikk er måten de blå har sendt regningen for overklassens skattefest på til folk som har lite, og til folk som er syke. Det har de gjort uten engang å undersøke konsekvensene for alle som er rammet. Hver gang vi spør om det – og det har vi spurt om ofte – får vi ull til svar. Nå er det på tide at Stortinget viser respekt for de mange som har betalt prisen for regjeringens prioritering av de rike, og tvinger regjeringen til i det minste å undersøke de sosiale konsekvensene. Det er ikke tall vi snakker om, det er konkrete problemer, helt reelle hverdager, helt virkelige mennesker. Derfor har jeg tenkt å bruke resten av mitt innlegg på å lese opp forslagene, for bare mengden understreker omfanget av den sosiale urettferdighet som det borgerlige flertallet står for.

Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av kuttene i bostøtte de siste årene. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av kuttene i uføretrygd som følge av regjeringens urettferdige omregningsmodell. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av kuttene i uføres barnetillegg. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av fire år med kutt i kjøpekraft for mange pensjonister. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av kuttene i barnetrygden for folk i Finnmark og Nord-Troms. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av de stadige kuttene i rettshjelpiltak. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av kuttene i overgangstønaden for enslige forsørgere. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av kuttene i stønad for dem som er avhengig av bil for å komme seg på butikken eller til legen. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av kuttene i gratis fysioterapi for brannskadde, folk med utviklingshemning, amputerte og alle de andre gruppene som har mistet denne gratis hjelpen. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av kuttene i fødselsomsorgen. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av kutt i arbeidsavklaringspenger. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av kuttene i kriminalomsorgen og domstolene. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene av at sykehusene ikke fikk de 75 mill. kr som regjeringen selv sier det kostet da sykehusene fikk ansvar for overgrepsmottak. Vi vil at Stortinget skal be regjeringen undersøke konsekvensene for dem som er rammet av at barnefamilier i asylmottak ikke kan motta mer enn 10 000 kr i månedlig stønad, uavhengig av hvor mange barn de har. Til slutt vil vi at Stortinget skal be regjeringen undersøke hva slags konsekvenser kuttene i formuesskatten og arveavgiften har for fordelingen i samfunnet, og om det kan dokumenteres noen positiv effekt for næringslivet.

Jeg er jo redd for at når Stortinget forhåpentligvis i morgen pålegger regjeringen å gjøre dette, så vil det vise seg at den økonomiske politikken de borgerlige har stått for, har hatt konkrete negative virkninger for mange av dem som har minst, og mennesker som er syke i vårt samfunn, mens den ikke har hatt noen positiv effekt for jobbskaping og næringsutvikling, annet enn å gjøre dem som allerede har mer enn nok fra før, enda rikere.

Det er å bygge Norge for de få, ikke for de mange. Det er å bryte med den tradisjonen dette samfunnet er bygd på. Det er å ta Norge feil vei. Jeg vil be partiene på Stortinget om å stemme for disse forslagene, sånn at vi endelig viser respekt for dem som er rammet av usosiale kutt de siste årene, og tar deres livssituasjon på alvor.

Det blir ingen overraskelser fra stortingsgruppen til Sosialistisk Venstreparti denne høsten. Vi vet hvem vi er, hvem vi er til for, og hvorfor vi er her. Vi skal bruke hver dag til å jobbe for rettferdig fordeling og miljø – en politikk for de mange, ikke for de få.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken har teke opp SVs forslag.

Det vert replikkordskifte.

Lise Christoffersen (A) [11:47:26]: Representanten Lysbakken startet innlegget sitt med å si at det fine med Norge er at det er små forskjeller mellom folk og sterke fellesskap, og det er Arbeiderpartiet helt enig i. Vi i Arbeiderpartiet er derfor bekymret for de økte sosiale forskjellene under høyreregjeringa. I trontalen har Erna Solberg ingen konkrete forslag om å snu den negative utviklingen, og akkurat det bekymrer kanskje enda mer, for da vil jo utviklingen bare fortsette i feil retning. Nå regner jeg med at representanten Lysbakken deler Arbeiderpartiets bekymringer, og hvis ja, hvilke konkrete tiltak mot fattigdom og økte forskjeller vil etter hans mening være de viktigste og som det samtidig kan være mulig å samle nye sentrum–venstre-flertall bak i denne stortingsperioden?

Audun Lysbakken (SV) [11:48:15]: Det er et viktig spørsmål, for hvis det skal bygges nye flertall, må det være flertall for reell forandring som kommer vanlige folk til gode. Jeg mener det er avgjørende å rigge om skattesystemet fordi det de siste årene er blitt innrettet sånn at det systematisk tjener dem på toppen foran vanlige folk. Det betyr at det bør gis skatteletter på vanlige arbeidsinntekter, mens skatten på de store inntektene og formuene, og også på stor arv, må økes eller gjeninnføres. Jeg mener det er viktig at vi sørger for å gi de fattigste familiene i Norge mer å leve av. Den mest effektive måten å gjøre det på er å øke barnetrygden vesentlig. Og jeg mener det er avgjørende at vi sikrer eierskap til våre felles ressurser for fremtiden, sånn at de kan komme hele folket til gode og ikke bare noen få. Det er en av grunnene til at SV i dag legger fram forslag om å sikre hjemfall knyttet til fiskeriressurser. Det er et kolossalt viktig fordelingsspørsmål for fremtiden at ikke noen få redere og kvotebaroner blir sittende på de store fiskeriressursene, men at mer av dem kommer tilbake til kysten, sånn at inntektene kan spres og arbeidsplasser kan skapes i kystsamfunnene våre. Det er alle områder der

jeg tror og håper at det kan være mulig for venstresiden og sentrum å finne sammen. Så vil jeg oppfordre Arbeiderpartiet til å tenke seg om en gang til på det med skatt på arv, for det er faktisk et viktig spørsmål.

Lise Christoffersen (A) [11:49:56]: Det er klart at reell vilje hos sentrum–venstre til å komme fram til kompromisser er en grunnleggende forutsetning for å oppnå resultater. Et område hvor vi faktisk har klart noe av det, er innenfor det å sikre et anstendig arbeidsliv, fritt for sosial dumping og omgåelse av arbeidstakerrettigheter. Der har vi gjennom kompromisser i Stortinget allerede oppnådd noen resultater, som f.eks. i saken om begrensninger i innleie. Jeg har lyst til å stille samme spørsmål på det politikkområdet. Hvilke saker ser representanten Lysbakken for seg at vi kan samle nye flertall for i innværende stortingsperiode når det gjelder å sikre et anstendig arbeidsliv for vanlige arbeidsfolk?

Audun Lysbakken (SV) [11:50:44]: Det er et av de aller viktigste spørsmålene hvis vi skal få ned ulikhetene i makt og rikdom i Norge, og jeg håper og tror, selv om SVs primærstandpunkt i vår var – og fortsatt er – at vi ønsker bemanningsbyråene helt ut av norsk arbeidsliv, at de vedtakene vi fikk flertall for, kan bidra til en nødvendig opprydding, ikke minst på landets byggeplasser, der tillitsvalgte nå har fått et nytt maktmiddel i hendene. Vi må gjøre mer for å sikre et mer regulert, mer rettferdig arbeidsliv. Vi fremmer et forslag i dag som vi håper Arbeiderpartiet og andre vil se nøye på, om å lovfeste retten til heltid, fordi ufrivillig deltid er en stor urettferdighet og en stor utfordring i arbeidslivet vårt. Vi står sammen om å be Stortinget si nei til EUs jernbanepakke som vil lovfeste konkurranseutsetting av jernbanen for all framtid. Vi står sammen om det viktige forslaget om pensjon fra første krone. Så håper jeg at Arbeiderpartiet også vil stå sammen med oss når det gjelder å si nei til profitt i velferden, som også er et viktig arbeidslivsspørsmål.

Stefan Heggelund (H) [11:51:49]: La meg først få lov til å skryte av Audun Lysbakken. Han har klart å gjenreise SV. Han er en tydelig stemme og en drivende dyktig debattant. Andre på venstresiden kunne latt seg inspirere. Jeg har ingen illusjoner om at noe jeg sier her, vil sette ham fast på noen som helst måte.

Men jeg har noen spørsmål. I 2017 gikk SV til valg på å kutte klimagasser, men ambisjonen de presenterte i 2017, var ikke nok for å nå 2020-målene. Så hvorfor avlyste SV 2020-målene i 2017? I forlengelsen av det la de i vår fram 42 forslag for å nå målene for 2020. Men hvis man ser nærmere på de forslagene, ser man at de ikke vil bidra til å nå målene for 2020. Flere av dem skal implementeres etter 2020. Da blir jo spørsmålet: Hvis man

skal fremme forslag for å nå 2020-målene, burde man ikke fremme forslag for å nå 2020-målene?

Audun Lysbakken (SV) [11:53:03]: Jo, det burde man. Og de som har det aller fremste ansvaret for å fremme forslag for å nå 2020-målene, er Stefan Heggelund og hans kollegaer som styrer Norge. I fravær av en offensiv regjering på klimaområdet, og dessverre også, må jeg si, fram til nå i fravær av et offensivt Arbeiderparti på klimaområdet – det ser nå ut til å være i ferd med å endre seg, fordi vi står sammen om disse 40 forslagene vi fremmer i dag – har SV måttet ta ansvar. Vi har vist at vi har primære standpunkt for veldig raske, tydelige og sterke klimagassutslippskutt, men også at vi har hatt forslag som fortsatt er mye bedre enn Høyres og Arbeiderpartiets, men som er noe mer moderate i forhold til det vi selv har ønsket oss. Derfor la vi fram to planer før valget sist. Vi viste en plan for hvordan vi helst ville gjøre det, og så viste vi en annen plan som et absolutt krav for regjeringen og Arbeiderpartiet, fordi vi ønsket å få dem i gang på klimapolitikken. Det står jeg jammen inne for.

Sylvi Listhaug (FrP) [11:54:18]: Den ikke-vestlige innvandringen til Norge har gjennom mange år vært på et nivå som ikke er bærekraftig for den norske velferdsmodellen på lengre sikt om tempoet fortsetter. Bare de siste ti årene har antallet barn som lever i fattige familier med innvandrerbakgrunn, doblet seg. Mens det er en lav andel fattige barn uten innvandrerbakgrunn i befolkningen, er det så mange som fire av ti barn med innvandrerbakgrunn som lever i fattigdom. Fremskrittspartiet er opptatt av å bremse innvandringen ytterligere og sørge for å integrere dem som allerede er i landet. Dette er helt avgjørende om ikke forskjellene i Norge skal øke mer i årene som kommer, og hvis vi skal lykkes med å redusere fattigdommen. Økt fattigdom og økte forskjeller er en konsekvens av høy innvandring fra ikke-vestlige land. Hvorfor ønsker SV høy innvandring til Norge fra ikke-vestlige land, som igjen fører til økte forskjeller og flere fattige familier i Norge?

Audun Lysbakken (SV) [11:55:17]: Hvis Fremskrittspartiet var bekymret for økte forskjeller, ville de ikke ført en politikk for å la de rikeste dra fra, sånn som Fremskrittspartiet helt konsekvent gjør ved alltid å lytte til den økonomiske eliten og dem som har mest. De ville ikke ført en politikk for å rigge skattesystemet for dem som har mest i stedet for vanlige arbeidsfolk. De ville ikke ført en politikk for å la være å gjøre noe med fattigdommen ved f.eks. å holde barnetrygden nede. Jeg kunne fortsatt.

Fremskrittspartiet prøver å gjøre hele debatten om forskjeller til en innvandringsdebatt. Realiteten er at fat-

tigdommen øker også blant etnisk norske barn, og den viktigste løsningen på fattigdoms- og forskjellsproblemer er, som det alltid har vært, utjevning av levekår og en mer rettferdig økonomi. Det er svaret uavhengig av hva slags bakgrunn de som lever i fattigdom, har.

Jeg vil også oppfordre Fremskrittspartiet, hvis de er opptatt av innvandringens konsekvenser ved forfordeling, til ikke å gjøre det til et kulturspørsmål, men f.eks. også begynne å se på konsekvensene av måten arbeidsinnvandring reguleres på med Fremskrittspartiet i regjering.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:56:32]: En av tidligere justisminister Listhaugs kampsaker var å innføre dødsgebyr i Norge. Alle som skulle ha en skifteattest, skulle betale penger for det – noe som hadde vært en gratis offentlig tjeneste. Det skulle brukes for å finansiere noen skatteuttak til noen veldig få. Det som er det forunderlige med Fremskrittspartiet, er at da Fremskrittspartiet overtok regjeringmakten, var avgiftsnivået i Norge 6 600 mill. kr lavere. Så da SV var i regjering var det 6 600 mill. kr mindre i avgifter i Norge enn det er i dag.

Mitt spørsmål til representanten Lysbakken er: Da SV gikk ut av regjering i 2013 – hadde han trodd at etter fem år med Fremskrittspartiet i regjering skulle det være 6 600 mill. kr mer i avgifter i Norge, og ikke mindre?

Audun Lysbakken (SV) [11:57:19]: Jeg minnes også at det en gang fantes et Fremskrittsparti som var for et mer rettferdig skattesystem – i hvert fall skattelette for folk flest. I stedet har vi fått skattelettelse for dem på toppen og en umerkelig skattelettepolitikk, og avgiftsøkning, for vanlige arbeidsfolk. Det er som jeg har sagt før, at «for folk flest» er falsk markedsføring. Nå er det «for rikfolk flest» som gjelder for Fremskrittspartiet.

Når det gjelder SVs skattepolitikk, er SV det partiet på Stortinget som foreslår de største skattelettelsene for folk med en inntekt under 600 000 kr. Det er fordi vi vil ha en kraftig omfordeling. Så er jeg enig med Trygve Slagsvold Vedum i at vi må passe oss for å få et skattesystem hvor for lite går på skattlegging av høye inntekter og for mye på avgifter som treffer uavhengig av inntekt.

Det er også sånn at SV er for at det å ødelegge miljøet skal koste. Det må settes en pris på forurensing. Derfor går vi lenger enn Senterpartiet med en del miljøavgifter. Det står vi for. Men det må kombineres med et rødere skattesystem, som gir lavere skatt på vanlige folks arbeid.

Ketil Kjenseth (V) [11:58:39]: Det vi vet, er at med biodrivstoff kuttes utslipp i Norge – i transportsektoren 9 pst. i 2017. For noen dager siden ble Biokrafts anlegg i

Skogn åpnet. Statkraft planlegger sitt pilotanlegg på Tofte.

Vi må få palmeolje ut av tanken. Det betinger mer produksjon av biodrivstoff i Norge og i Norden. Da SV satt i regjering, ble Norges første store biodrivstoffanlegg i Østfold punktert. Så det er ikke helt sammenheng mellom det en sier, og det en gjør.

Hvis representanten Lysbakken hørte representanten Marit Arnstads innlegg fra Senterpartiet om en ny kurs, snakket hun lite om klima. Men i klimaforhandlingene i vår, om klimastrategien, stemte Senterpartiet og Kristelig Folkeparti med regjeringspartiene om målsettingene for 2030. Hvordan skal Sosialistisk Venstreparti få til denne endrede kursen? Bli de stående i en svingdørsklemme med Arbeiderpartiet på utsiden av en rød-gul regjering?

Audun Lysbakken (SV) [11:59:52]: SV har nå for to timer siden, sammen med Arbeiderpartiet, levert 40 forslag som viser at det nå er bevegelse og større rød enighet om grønn politikk. Det må jo være til sterk ettertanke for Venstre, som har valgt å gifte seg med Fremskrittspartiet – et regjeringssamarbeid som gjør det klin umulig å få til en effektiv klimapolitikk, som er tydelig demonstrert gjennom at den biodrivstoffpolitikken som representanten Kjenseth her snakker om, kutter regnskog i Indonesia i stedet for å kutte klimagassutslipp.

Så er utfordringen, mener jeg, og som jeg har lyst til å gi tilbake til Venstre, følgende: De grønneste miljøpartiene er i mindretall på Stortinget. Det betyr at vi trenger å forhandle med hverandre. Da vi var i regjering, fikk vi gjennomslag for at det skulle forhandles om brede klimaforlik, for vi visste at det ville bli mer gjennomslag for oss og for Venstre på den måten. Det gjør ikke Venstre. Dermed sørger Venstre for at de blir sittende alene og forhandle med høyresiden i stedet for å forhandle bredt i Stortinget. Det må Venstre ... (presidenten klubber).

Presidenten: Tida er ute.

Replikkordskiftet er over.

Terje Breivik (V) [12:01:17]: Grønare, rausare og meir sosialliberal. Sentrumspartiet Venstres mål då me gjekk i regjeringsforhandlingar tidleg i år, var å dra politikken til regjeringa i ei endå grønare, rausare og meir sosialliberal retning, nærare sentrum. Ein skal lesa regjeringserklæringa med rimeleg skoddetunge briller for ikkje å vera samd i at me har lukkast med det. Eller for å visa til Kongens trontale og dei seks viktigaste utfordringane den blå-grøne regjeringa prioriterer:

- å omstilla norsk økonomi for å skapa nye arbeidsplassar og fleire bein å stå på

- å oppfylle klimapliktene til Noreg, slik at me tek vår del av ansvaret
- å skapa eit inkluderande arbeidsliv og sikra at dei som av ulike grunnar slit med å koma inn i arbeidslivet, lukkast, noko som ikkje minst handlar om kunnskap, skule og høve til vidare- og etterutdanning
- å sikra gode og berekraftige velferdsordningar
- å redusera fattigdom og utanforskap
- å gjennomføra eit integreringsløft

Noko av det beste med Noreg er fellesskap tufta på samhald og toleranse, med små forskjellar, med menneske som er så trygge på seg sjølve, eiga historie og identitet at me saman er i stand til å møte det ukjende og usikre mangfaldet med respekt og oppriktig vilje til å stilla opp for kvarandre og verda der ute.

Venstre er Noregs einaste sosialliberale parti. All politikk, alle standpunkt, er tufta på ein ideologi der toleranse, mangfald, fridom, fellesskap, internasjonal solidaritet og framtidsoptimisme er retningsgevande verdiar. Skal fridomen vera reell for alle, må ein òg verta fri frå naud, fattigdom og ulikskap. Det er den sosiale dimensjonen som forklarar kvifor Venstre alltid vil kjempa for tidleg innsats, for ein sterk offentleg skule og mot barnefattigdom, og slik sikra alle – uavhengig av bakgrunn, den sosiale statusen til foreldre og føresette – same utgangspunkt, for nettopp å førebyggja og sikra små skilnader.

Sosialliberalismen legg òg til grunn eit menneskesyn som tilseier at dei ein viser tillit, tek ansvar for seg sjølv og andre, noko som igjen forklarar kvifor Venstre alltid vil ha som mål å flytta mest mogeleg makt, oppgåver og ressursar så nær borgarane som råd er. Me vil ha sterke fellesskap der folk bur og lever.

Venstre vil difor alltid vera eit parti som står opp for lokaldemokrati, maktspreiing, arbeidsplassar og kulturtilbod – anten det er i bygd eller by. «Fellesskap» er ikkje eit sosialdemokratisk eller sosialistisk ord, men eit varmt, flott ord. Den store viktige forskjellen på fellesskapet Venstre og andre genuine sentrumsparti kjempar for, er at det er fellesskap der folk bur og lever – ikkje fellesskap som i regelen er synonymt med ein sterk altomfemnande stat. Og i motsetnad til i sosialdemokratiet og hos sosialistane er ikkje likskap, men likeverd drivkrafta. Behandlar ein alle likt, behandlar ein i realiteten alle ulikt fordi me har ulike behov. Eit varmt samfunn ser enkeltmennesket og set enkeltmennesket og ikkje systemet i sentrum.

Når me høyrer på opposisjonspartia si svartmåling av tingas tilstand, innøvde fraser for å forsterka eit bilete av sentralisering, eit kaldare samfunn og eit brutalisert arbeidsliv, må det nødvendigvis lesast i kontekst med at dei slit med å matcha politikken som Venstre og dei to

andre regjeringspartia fører, ofte forsterka og foredla av Kristeleg Folkeparti.

Lat oss skru klokka tilbake nokre år – til hausten 2013. Me hadde hatt åtte år med raud-grønt fleirtal, med partiet som oppfatningsmessig har størst truverde som distriktsparti, Senterpartiet, ved rattet, med ei regjering som administrerte den kanskje heftigaste sentraliseringa av menneske, makt og arbeidsplassar til Oslo-regionen på lenge. Utflytting av statlege arbeidsplassar var nærast ikkje-eksisterande. Ekstrabruken av oljemilliardar i kjølvatnet av finanskrisa gjekk primært til styrking av offentleg sektor. Arbeidsplassane i privat sektor dei i ettertid skrytte av i det uendelege, var i regelen døgnflogearbeidsplassar med utanlandske framandarbeidarar, arbeidsplassar som forsvann like fort som dei kom. I landbruket var forgubbing, pessimisme og byråkratisering sentrale stikkord.

Då me kom til makta etter 2013-valet, var Venstre fast bestemt på at dette var ei utvikling me skulle gjera kva me kunne for å snu – ei haldning me definitivt delte med sentrumskolleaga Kristeleg Folkeparti. Summen av det me har gjort saman og i godt, tillitsfullt samarbeid med Høgre og Framstegspartiet, er udiskutabelt distriktspolitikk av eit heilt anna kaliber enn det dei raud-grøne stod for.

Det går så det kostar i næringslivet. Arbeidsløysa er rekordlav. Systematisk innsats for å foreina miljø og næring har sikra at industrien vår er i tet på marknader som i større og større grad har grønne verdiar som drivarar, og er på god veg inn i ein ny æra. Optimismen og investeringsviljen er tilbake i landbruket. Då dåverande regjering prøvde å endra landbrukspolitikken gjennom jordbruksavtalen i 2014, stansa Venstre og Kristeleg Folkeparti det effektivt og gjekk i bresjen for ei landbruksmelding som sikra føreseielege rammer framover. Og då forhandlingane i sommar enda med brot, var fasiten ved årets oppgjer rekordgodt, særleg til fordel for små og mellomstore bruk. Ville ein landbruksminister frå Senterpartiet – i regjering med eit pressa Arbeidarparti, som har strødd om seg med til dels svært dyre lovnader på område som er meir kjernesaker for Arbeidarpartiet enn landbruk – nødvendigvis lagt større summar på bordet enn dagens regjering, når Arbeidarpartiet samstundes veit at toleransegrensa til bondeorganisasjonane overfor ein Senterparti-statsråd er betydeleg høgre enn overfor ein Framstegsparti-statsråd?

Venstre og Kristeleg Folkeparti har ikkje berre sikra at eit tredje folkevald forvaltningsnivå skal bestå, men òg at det får tilført meir makt, fleire oppgåver og ressursar. Folk flest får større høve til å påverka korleis fellesskapsressursane vert disponerte. Regionane vert styrkte på statens kostnad. På samferdsleområdet har summen av kva dei fire partia på ikkje-sosialistisk side prioriterer,

resultert i at vedlikeholdsetterslepet er i ferd med å verta tetta, samstundes som satsinga på veg, bane, kollektivtrafikk og sykkel er rekordhøg.

Eg sit no i arbeids- og sosialkomiteen, og sjeldan har eg jobba med eit politikkområde der retorikken og dei såkalla konfliktane mellom posisjon og opposisjon er meir oppkonstruerte enn der. Heldigvis er det tverrpolitisk semje om dei store linjene i norsk arbeidslivspolitik. Partssamarbeidet må hegnast om og styrkjast, organisasjonsgraden må opp. Sosial dumping og kriminelle bedrifter som bidreg til brutalisering av arbeidslivet, skal nedkjempast og straffast. Og kva anna har me i dei fire partia gjort etter at me fekk makt enn nettopp å styrkja kontrollverksemda og ressursane for å koma arbeidslivskriminaliteten til livs, m.a. gjennom oppretting av sju nye arbeidslivssenter som skal nedkjempa arbeidslivskriminalitet? Eg gjentek: sju nye arbeidslivssenter.

Me har lagt bak oss ein rekordsommar som har medført store vanskar for før- og matproduksjonen – eit tungt varsel om kva me har i vente om me ikkje hindrar dei verste klimaendringane. Det er alvorleg for norske bønder, men endå verre for yrkesbrør og -syster i fattigare land, som merkar klimaendringane endå sterkare på kroppen. Eg er difor svært glad for at Venstre er del av ei regjering og eit samarbeid som ikkje berre prioriterer klimapolitikken høgt, men som òg har ei rekordsatsing på bistand og tiltak for å lyfta fleire ut av fattigdom og naud, og for at me har ei regjering og ein statsminister som legg stor tyngd og kraft i ulike internasjonale samanhengar og forum for å bidra til at verda lyftar i lag. Og sjølv om dei gamle raud-grøne regjeringspartia – Arbeidarpartiet og Senterpartiet – no seier dei rette tinga når det gjeld klima, skal ein leita godt i dei alternative statsbudsjetta deira dei siste åra for å finna den store samanhangen mellom retorikk og reell vilje. Det er eigentleg veldig leit, for sjølv om det er eit heilt anna tempo og omfang i klimasatsinga med Venstre i posisjon, går det for seint. Me skulle gjerne hatt meir draghjelp – både på innsida og på utsida.

Eg og Venstre ser fram til arbeidet i Stortinget i haust og vinter. Me skal bidra til ein rausare, grønare, meir sosialliberal politikk og samfunnsutvikling.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Espen Barth Eide (A) [12:10:58]: Representanten Breivik snakket om et grønnere samfunn og etterlyste samarbeid om åpne og reelle utslippskutt. Det skal han få, og han skal se – om kort tid – en veldig klar sammenheng, i hvert fall i Arbeiderpartiets alternative budsjetter, mellom vår ambisjon om å være et ansvarlig styringsparti og erkjennelsen av at ansvarlig styring i det 21. århundret dreier seg om å styre innenfor naturens tålegrenser.

Derfor er det forunderlig for meg at Venstre etter at de gikk inn i regjering, i praksis har abdisert fra sine egne løfter om selvstendige nasjonale utslippsmål og har slått seg sammen med Fremskrittspartiet og Høyre om å si at når vi setter internasjonale mål – som er bra, som vi er enig i – skal de også oppnås gjennom ikke minst det som heter innsatsfordelingsordningen i EU.

Det er bra i teorien, men i praksis er det så store overskudd at man kan kjøpe mange kvoter derfra som ikke vil føre til noen reelle utslippskutt noe sted. Derfor har Arbeiderpartiet og SV gått sammen om en rekke forslag til konkrete kutt her og nå, med kjent teknologi i Norge, og jeg inviterer Venstre til å være med på det. Jeg vil gjerne høre Breiviks kommentar.

Terje Breivik (V) [12:12:13]: Eg helsar det verkeleg velkomen dersom det som skjer i salen i dag frå Arbeidarpartiets side, er ein reell ny kurs og ein reell vilje til òg i praktisk handling å visa at dei er villige til å prioritera klimasatsing opp imot alle dei andre, etter mitt skjønn, svært dyre lovnadene Arbeidarpartiet har kome med i den siste tida.

For Venstre handlar klimapolitikk om at me har ei grunnleggjande tru på at me er fullt i stand til å få dempa dei verste konsekvensane av klimaendringane. Ein ser at den satsinga som Venstre i lag med Kristeleg Folkeparti og dei to andre regjeringspartia dei siste åra har lagt på bordet i reelle pengar, har ført til ein heilt annan driv innan teknologiutvikling og innovasjon – grøn vekst.

Forslaga Arbeidarpartiet og SV har lagt på bordet, skal eg sjølv sagt lesa med omhug før eg dreg endelege konklusjonar på vegner av mitt parti i morgon kveld.

Espen Barth Eide (A) [12:13:14]: Jeg takker for anerkjennelsen av Arbeiderpartiets politikk. Det hadde glett meg enda mer om Venstre ikke beveget seg i motsatt retning, for da hadde det blitt lettere å få til flertall her, men vi skal forhandle godt sammen i månedene som kommer, om klimavennlige budsjetter.

Men jeg har lyst til å løfte fram et helt konkret spørsmål, og det gjelder altså ideen om et CO₂-fond. Det ble vedtatt allerede i statsbudsjettet for 2017, og målet er 4 pst. i årlige reduksjoner. Næringslivet har grepet dette med entusiasme og sagt at de gjerne vil administrere dette, og sånn sett bidra til innovative, nye grep som vil gjøre at vi kan få store utslippsreduksjoner, med en begrenset kostnad for staten når det gjelder dette fondet, mens Venstres klima- og miljøminister, Elvestuen, har sagt at det ønsker han ikke. Han sier nei til dette forslaget fra næringslivet og vil isteden at også dette skal administreres av Enova. Hvorfor vil ikke Venstre være med på å bruke denne anledningen til et konkret partnerskap med næringslivet om CO₂-reduksjon?

Terje Breivik (V) [12:14:18]: Eg trur det viktigaste for klimaet sin del ikkje er kven som administrer ulike ordningar, men at me faktisk i fellesskap med næringslivet – og det er veldig bra at næringslivet er ein pådriver – får på plass eit CO₂-fond, etter modell av det såkalla NO_x-fondet, og at det faktisk verkar.

Alle som har sett seg litt inn i «technicalities» i samband med NO_x-fondet, veit at å få til eit CO₂-fond som fungerer tilnærma like godt, er noko meir komplekst. Så eg trur me i fellesskap hadde gjort klimaet ei større beine om me hadde stukke hovuda saman og tenkt fram kloke løysingar saman med næringslivet i så måte.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:15:20]: Venstre og Breivik skryter av innsatsen sin i distriktpolitikken i dag. Det er merkeleg å høyre på, når til og med Venstres eigne medlemmer krympar seg over politikken som sentraliserer landet. Fleire av Venstres eigne kommunestyrerepresentantar har gått ut av verva sine fordi ein rett og slett protesterer mot den sentraliserande politikken. Er folk i distrikta dumme?

Ta regionreforma: Det var den raud-grøne regjeringa som flytta den reelle makta og pengane frå sentralmakta til fylka. Det ein gjer no, er berre å flytte nokre arbeidsplassar som alt er der ute, eventuelt dublere dei inn til fylkesadministrasjonane. KS seier at 0,2 pst. av budsjettet og 100 arbeidsplassar er resultatet ein kjem fram til med denne fantastiske reforma ifylgje Venstre. Kva er Venstres tal for kor mange arbeidsplassar som er flytta frå sentralmakta til regionane? Kor stor del av statsbudsjettet vil det utgjere?

Terje Breivik (V) [12:16:30]: Eg er så heldig at eg sjølv bur i ein typisk distriktkommune – verdas vakraste bygd, Ulvik, med 1 100 innbyggjarar – og folk der er jo ikkje dumme på nokon som helst måte. Det er ikkje tvil om at sentraliseringa har gått føre seg over lang, lang tid. Eg trur me har ei felles oppgåve med å prøva å få gjort noko med dei sterke kreftene som dreg både makt, ressursar og arbeidsplassar spesielt til den sentrale austlandsregionen.

Alle som har prøvd å få flytta ut makt, oppgåver og arbeidsplassar frå staten til distrikta, veit at det er ganske sterke motkrefter. Eit av dei verkeleg tunge argumenta mot dette, har nettopp vore at dagens fylkeskommunar har vore for små. Så når me no endeleg har klart å få på plass større fylkeskommunar, hadde eg òg håpt at Senterpartiet var med på å gjera den reforma så god som i det heile mogleg, og fylla ho med mest mogleg innhald.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:17:34]: Det vil Senterpartiet gjerne gjere, men me vil jo fyrst forhåpentlegvis stoppe heile reforma, for det de har kome med av oppgåver, er jo berre ull. Det er mykje ull og lite får.

Men eg har eit anna spørsmål til representanten frå Venstre. Under arbeidet i Stortinget med langtidsplanen for Forsvaret viste Venstre eit stort engasjement. Då ein kom i regjering, hadde ein snudd på veldig mange av dei standpunkta ein hadde då me sat saman i komiteen og diskuterte.

I Sundvolden-erklæringa stod det at regjeringa skulle evaluere dagens ordning med integrert strategisk leiing i sektoren med tanke på reform og forbetring. «Forsvarssjefens rolle som etatssjef styrkes», stod det.

I Jeløya-erklæringa, som Venstre var med og forhandla fram, er denne formuleringa teken ut. Erklæringa vart forhandla fram mellom den dåverande regjeringa og Venstre, og det er difor nærliggjande å tru at det var Venstre som kom med krav om at formuleringa skulle ut. Kva er grunnivinga for at ein i Jeløya-erklæringa ikkje lenger går inn for å evaluere ordninga med integrert strategisk leiing i Forsvarsdepartementet og å gi forsvarssjefen meir makt?

Terje Breivik (V) [12:18:39]: Venstre har sjølvsagt dei same standpunkta i forsvarspolitikken i dag som me hadde i førre periode, då me òg deltok i forhandlingane om det såkalla forsvarsforliket. Representanten Navarsete veit sjølvsagt at Venstre stod på sidelinja av det endelige vedtaket.

Eg reknar òg med at representanten Navarsete, med god røynsle frå sjølv å sitja i regjering, veit at i regjeringsforhandlingar vinn ein nokre slag og tapar andre slag. Det som er veldig bra på vegner av Forsvaret, er at dagens regjering så til dei grader er villig til å prioritera opp satsinga på forsvar.

Petter Eide (SV) [12:19:31]: Det var en viss forventning hos oss som jobber med justispolitikk, da Venstre kom inn i regjeringen, for vi deler faktisk mange av de samme justispolitiske grunnholdningene. Derfor var vi også veldig glad for at Venstre greide å forhindre at et forslag om permanent bevæpning av politiet kom inn i Jeløya-erklæringen. Der er Venstre og SV helt enig. Samtidig har vi sett at etter at Venstre kom inn i regjering, har politiet fått stadig mer våpen på hoften. Regjeringen har fått flertall for permanent punktbevæpning, og justisministeren har også varslet Stortinget om at han gir tillatelse til at politipatruljer i Oslo kan bære våpen. Vi har kalt dette for snikinnføring av våpen på hoften til politiet, og det har altså skjedd mens Venstre har vært i regjering.

Mitt spørsmål til representanten Breivik er: Er ikke han også bekymret for denne utglidningen av stadig mer våpen til politiet, og hva vil han gjøre for å forhindre at dette sklir enda mer ut?

Terje Breivik (V) [12:20:38]: Eg har egentleg lyst til å starta med å gie honnør til representanten Eide for debatten som var om punkt væpning rett før Stortinget tok ferie, då representanten heldt eit svært godt prinsipielt grunngjeve innlegg, og som Venstre langt på veg var samd i, i alle dei prinsipielle syna. Eg kan lova både representanten Eide, Stortinget og dei som følgjer debatten, at væpning av politi vil vera ei sak som Venstre prioriterer høgt både internt i regjering og her på huset framover.

Petter Eide (SV) [12:21:22]: Jeg har veldig respekt og sympati for representanten Breiviks holdninger i disse spørsmålene. Og så er jeg veldig glad for at han tar med seg dette som jeg nå sier, inn til Venstre, og at det da også får konsekvenser for hvordan regjeringen arbeider med det. Nå har justisministeren varslet at han vil komme tilbake til Stortinget med noen nye forslag til bevæpning av politiet. Jeg ønsker å spørre representanten Breivik om Venstres stortingsgruppe via regjeringen har blitt orientert om dette, og i så fall hvordan han har sett på dette, og hvilke råd han har gitt til justisministeren.

Terje Breivik (V) [12:21:58]: Eg kan lova representanten Eide at væpning av politiet er eit politikkområde der Venstre er tungt på banen med sine primærstandpunkt både i Stortinget, i samarbeidet storting og regjering og i regjering. Så får me sjå kva regjeringa endar opp med når ho i si tid kjem til Stortinget.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Knut Arild Hareide (KrF) [12:22:47]: Noreg er eit svært godt land å bu i for dei aller fleste. Målt ut frå forventa levealder, levestandard og utdanningsnivå er Noreg verdas beste land å bu i. Dei fleste har eit økonomisk trygt tilvære, og oljerikdomen har gitt oss ei moglegheit til å byggje eit velferdstilbod som er unikt i verdssamanheng. Auka levestandard har gitt folk betra livskvalitet.

Men mennesket har behov som strekkjer seg utover det materielle. Blant folk flest er det ein lengsel etter noko meir enn auka levestandard. Den lengselen må òg politikken svare på. Han må anerkjenne verdien av fellesskap, tid med familie og vener, kultur, frivillig arbeid og fellesskap basert på tru. Me treng eit heilskapleg menneskesyn.

Meir pengar og materiell velstand er ikkje svar på alle menneskelege behov. Norske barn er Europas rikaste, men kjem langt ned på lista over kva for europeiske barn som er dei lykkelegaste. SSBs levekårsundersøking blant personar med innvandrarbakgrunn, frå 2017, viste f.eks. at somaliske innvandrarakgrunn er meir tilfredse enn an-

dre innvandrarakgrunn, trass i låg tilknytning til arbeidslivet, dårlegast økonomi og at dei bur trongast. Faktisk var dei lykkelegare enn gjennomsnittet i Noreg.

I verdas rikaste land opplever barnevernet auka tilstrøyming og at køane i psykiatrien veks. 180 000 menneske i krise ringjer Kyrkjias SOS kvart einaste år. Misbruket av alkohol er høgt, og forbruket har auka med 50 pst. berre dei siste 20 åra. Oslo har blitt kåra til verdas overdosehovudstad av The New York Times, og overgrepstala for barn stig. For meg viser dette at dei fellesverdiane det norske samfunnet er bygt på, er under press. Noko er i ferd med å gleppe på veggen mot overflodssamfunnet.

Eg vil peike på eitt område der politisk handling har ført til svært gode resultat. Da røykjeloven i si tid blei innført – under Dagfinn Høybråten – var det ein av tre som røykte dagleg. I dag er talet 11 pst. Da røykjeloven blei innført, var talet på unge mellom 16 og 24 år som røykte dagleg, 22 pst. I dag er talet 4 pst. Dei siste tala peiker mot ein røykfri generasjon.

Eg trur me treng fleire «røykjelovar» eller politiske løysingar som verkeleg løyser dei utfordringane me står overfor i overflodssamfunnet vårt – løysingar som sikrar at overgrep mot barn blir avdekte og talet redusert, løysingar for unge som slit med psykiske utfordringar, løysingar på korleis me målrettar fattigdomssatsinga vår både heime og ute, løysingar for korleis me hjelper dei elevane som ikkje får tatt ut potensialet sitt i den norske skulen. Eg kunne nemnt mange – og vil bruke denne debatten til å peike på Kristeleg Folkepartis løysingar for samfunnet vårt.

Men før eg gjer det, vil eg peike på nokre saker Kristeleg Folkeparti har vore med på å sikre nettopp det siste året, som har ført Noreg i riktig retning:

1. ei lærarnorm som sikrar fleire lærarressursar til den enkelte eleven. Dette vil gjere den norske skulen endå betre og ikkje minst bety mest for dei elevane som treng det mest. Dette er det både lærarane sjølve, foreldre og elevar har sagt er det viktigaste for den norske skulen no.
2. ei forbetra pleiepengeordning. Nokre sjuke barn treng kontinuerleg pleie, og Kristeleg Folkeparti meiner det er bra at foreldre kan ha moglegheit til å gi barna omsorg sjølve, dersom dei ønskjer det. Pleiepengane erstattar den inntekta som foreldra mister når dei må gå ned i stilling for å ta vare på barna.
3. auka pensjonen til dei einslege minstepensjonistane. Det har Kristeleg Folkeparti gjort fordi me veit at dei som treng det aller mest, er nettopp den gruppa blant pensjonistane.

Kristeleg Folkeparti ønskjer ei barnereform. Eit varmare samfunn set barna og familien først. Det skal vere tid til kvarandre, anten det er barna i familien, den en-

kelte eleven i skulen eller omsorg for dei eldre og dei som treng det mest – tid til det viktigaste.

Kristeleg Folkeparti vil føreslå ei barnereform. Får me gjennomført ho, vil det gi ein betre kvardag for barnefamiliane. Me vil styrkje barnetrygda, og foreldrepengeordninga vil me både styrkje og gjere meir rettferdig. Det er ikkje rettferdig at nokre får over ein halv million og nokre får 63 140 kr. Meir barnetrygd for alle vil gi eit løft mot barnefattigdom. Dette er det viktigaste strukturiltaket for å gjere noko med barnefattigdomen i vårt eige land.

Siste punkt i barnereforma vår for å gi ein betre kvardag for barnefamiliane er å gi gratis barnehage for tredje barn og oppover. Svært mange vel å la det bli med to barn. Ein slik bonus vil bety mest for familiar med låge eller vanlege inntekter som ikkje nyt godt av gratis kjernetid i dag, og vil vere positivt for integreringa og fødselstala.

Eit varmare samfunn skal ha plass til alle og ha bruk for alle – eit inkluderande samfunn der alle får bidra og bruke evnene sine, uavhengig av kven me er, og korleis me kan bidra i fellesskapet.

Kristeleg Folkeparti har jobba fram ei likeverdsreform. Det er kamp for menneskeverdet og mot sorteringssamfunnet i praksis.

Me vil at ordninga med brukarstyrt personleg assistent skal styrkjast, og at ho må bli gitt ein nasjonal standard. Me vil at alle kommunar skal innføre ein koordinatorgaranti, slik at alle familiar med funksjonshemma barn får rettane sine oppfylte, og får den hjelpa dei treng. Me vil ha ei betra pleiepengeordning for foreldre med sjuke barn – endra frå tidskonto til ei yting som varer så lenge familien treng det. Me vil ha sterkare og betre tiltak for inkluderande arbeidsliv, med fleire tiltaksplassar for personar med nedsett funksjonsevne. Me vil sikre attføringsbedrifter og seie nei til konkurranseutsetjing av desse. Me vil forenkla hjelpestønsordningar og dokumentasjonskrav. No må det bli slutt på at familien må bekrefte kvart år at barnet har Downs syndrom.

Eit varmare samfunn set menneske føre systemet. Eit varmare samfunn inkluderer menneske frå livets start til livets slutt.

I fjor haust kunne me alle følgje mange søskenpar i serien «Søsken» på TV 2. Den viser oss at eit mangfaldig samfunn gjer oss rikare, og at det er gjennom å vise sårbarheit og ved å bry oss me får moglegheita til å skape eit meir ekte, varmare og rausare samfunn. Me møtte her Elina og broren Pablo, som sit i rullestol. Elina blir spurd: Korleis er det å ha ein bror som sit i rullestol? Da bryt broren raskt inn og seier: Om de lurar på korleis det er å ha ei veslesyster som kan gå, så kan det vere ganske morosamt – og litt irriterande.

Dette viser kva verdiar me treng i samfunnet vårt.

Kristeleg Folkeparti vil ha eit verdiforankra Noreg. Derfor slår me ring om det som verkeleg betyr noko for samfunnet: dei felles verdiane våre og verdiforankringa vår, dei kristne røtene.

Engasjementet vårt skal ikkje stoppe ved landegrensene våre. Me ser veksande globale utfordringar. Da kan me ikkje vere oss sjølve nok. Populismebølgja skyl over oss frå både venstre og høgre. Menneskerettane blir utfordra i land ein før trudde var stabile demokrati. Svarer ser ikkje lenger ut til å vere felles løysingar på felles problem, men at kvar og ein må sørgje for seg sjølv. Når eigeninteressa blir styrande for alle nasjonar, taper alle. Og dei som taper mest – er dei som treng det mest.

Noregs stemme må vere på dei fattige si side og på klimaet si side. Skal denne stemma vere truverdige, må Noreg òg bidra sjølv. Det betyr at me må ta vår del av ansvaret for å nå 1,5-gradersmålet gjennom ein offensiv klimapolitikk. Det krev politisk leiarskap.

Eg avslutta innlegget mitt i debatten om regjeringserklæringa i vinter med følgjande ord – og eg gjentar dei gjerne no: Det sosiale engasjementet har gått som ein gul tråd gjennom Kristeleg Folkepartis historie. Lat det ikkje vere tvil: Kristendemokratisk ideologi er radikal. Derfor er mykje av Kristeleg Folkepartis politikk òg radikal. Han er radikal i kampen mot klimaendringane, radikal i kampen for å jamne ut forskjellar, radikal i kampen mot global fattigdom, radikal i solidaritet med menneske på flukt.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [12:33:04]: Jeg takker for et innlegg som i stor grad setter barnefamilienes situasjon på dagsordenen, både de som sliter økonomisk, som ikke kan gi ungene sine materiell trygghet, og som ikke kan gi dem tilgang til fritidsaktiviteter som er inkluderende, og også den tidsklemma som mange opplever.

Mitt spørsmål litt i forlengelsen av det handler om noe vi ikke har fått til i Norge de siste årene. På 1980-tallet så vi at fødselstallene gikk ned, og så klarte vi gjennom skolefritidsordning, lengre fødselspermisjon og barnehager å øke tallene. Vi var også ganske kjent internasjonalt, og vi var i ferd med å nå i snitt to barn per familie. Men siden finanskrisa i 2008 har fødselstallet i Norge stadig gått ned, og nå er vi på 1986-nivå. Jeg tror verken Hareide eller jeg har svar i dag på hva vi skal gjøre, men har representanten noen tanker om hva vi kan gjøre for å øke fødselstallene i Norge?

Knut Arild Hareide (KrF) [12:34:09]: Representanten Huitfeldt og eg var begge i Japan for berre kort tid sidan. Der er fødselstala endå lågare, og det viser eigentleg at Japan ikkje er eit berekraftig samfunn. Den same utfordringa har landet vårt. No har me fødselstal på

1,62. Da har me ei utfordring som bør bekymre heile denne salen, og det må me gjere noko med.

Så trur eg ikkje at alt dette handlar om pengar. Eg er sjølv småbarnspappa og kjenner nok ikkje på at det er det økonomiske som er det mest krevjande i den situasjonen eg er i. Det trur eg er riktig for mange barnefamiliar. Det handlar om tid.

Eg trur me må sjå på ordningar, og eg meiner at det som bl.a. handlar om eingongsstønaden, er ei openberr ordning i dag, for veldig mange ventar med å bli foreldre til ganske seint. Ein student taper i dag betydelege beløp på å bli forelder samanlikna med å bli forelder når ein er i jobb.

Marit Arnstad (Sp) [12:35:31]: Det virker som om det blir ganske få og kanskje ikke så strenge replikker på representanten Hareide i dag, og det er bra.

Jeg skal ikke spørre om veien videre, men jeg skal spørre om en konkret sak. Senterpartiet har et stort fellesskap med Kristelig Folkeparti, både i verdispørsmål og også når det gjelder distriktpolitikk og mediepolitikk. Det er en sak som kan komme i høst, som angår både distrikt og medier. Det er spørsmålet om å redusere postomdelingen til to og en halv dag i uka. Det kan bety en halv milliard kroner i økte kostnader for mediebransjen. Det berører ca. 585 000 leverte aviser ukentlig og har stor betydning for både lokalaviser, regionaviser og meningsbærende medier.

Paradokset i det er at samtidig som det skjer, blir vi invitert av regjeringen til å inngå et medieforlik for å hjelpe mediebransjen gjennom en svært vanskelig omstilling. Spørsmålet mitt er rett og slett om Kristelig Folkeparti ser at her er det et uheldig perspektiv som vi i fellesskap burde prøve å rette opp, og sørge for at det ikke skjer en slik type nedskalering av Posten.

Knut Arild Hareide (KrF) [12:36:41]: Eg skal vere så ærleg og seie at eg har ikkje førebudd meg på dei mest krevjande replikkane i dag. Grunnen til at eg ikkje sjølv har tatt nokon replikkar, er at eg ikkje har kome til, men eg skal vel ikkje seie at eg saknar merksemd akkurat no for tida. (Munterheit i salen)

Til spørsmålet som representanten Arnstad heilt riktig stiller, kan eg seie at dette er eit høyringsutkast som er sendt frå Samferdselsdepartementet. Kristeleg Folkeparti var med på ei endring knytt til Posten da me gjekk frå seks dagars til fem dagars ombering. Da var me opptatt av at ikkje minst dei avisene som er i Distrikts-Noreg, var det viktig at me sikra. Me sikra den gongen ei løysing som gjorde at ein får Dagen, Vårt Land og Nasjonen på laurdagen, men ein slepp rekningane på laurdagen. Det syntest me var ei ganske god løysing, og eg meiner det er også eit perspektiv som me treng å ta med oss dersom me skal sjå på vidare endringar.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:37:54]: Representanten Hareide sa mye klokt om barns oppvekstvilkår i sitt innlegg. Både SV og Kristelig Folkeparti er partier som – i mange år, egentlig – har satt barn og unge først, at alle barn skal ha en trygg oppvekst med gode muligheter, uavhengig av hva slags bakgrunn de måtte ha, fordi det gir et varmt samfunn.

Representanten Hareide nevnte en barnereform i sitt innlegg – øke barnetrygden, styrke foreldrepengene og ha gratis barnehage for flere barn. Det er politikk som også SV ønsker å få flertall for. Derfor vil jeg spørre representanten Hareide om han kan fortelle mer om f.eks. hva slags modell for økt barnetrygd Kristelig Folkeparti vil gå inn for. Vil Kristelig Folkeparti at barnetrygden fortsatt skal være en universell ordning for alle, som bidrar til å dekke utgiftene det medfører å ha barn? Og hva vil Kristelig Folkeparti gjøre med foreldrepengene? Er det aktuelt, som SV foreslår, å innføre en minsteytelse for foreldrepenger til alle familier, uavhengig av tidlige inntekt?

Knut Arild Hareide (KrF) [12:39:00]: Me kjem til å leggje fram heilt konkret kva som ligg i barnereforma vår, men eg kan seie at ja, me ønskjer ei universell barnetrygd. Eg trur at nettopp det at me har ordningar i samfunnet vårt som alle er med på å bidra til, og at alle får høve til å hente ut den typen ytingar, er med på å gi ein legitimitet som er viktig i samfunnet vårt. Og me veit at det å auke barnetrygda er det viktigaste strukturtiltaket for å gjere noko med barnefattigdomen i vårt eige land. Eg synest me skal lytte til Kåre Willoch, som har tatt til orde for det i sterke og gode ordelag, og eg sluttar meg til appellen frå Kåre Willoch: Me bør auke barnetrygda.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:39:48]: Det er gledelig å høre.

Representanten Hareide var også inne på de – skal vi si – ikke-materielle verdiene og utfordringene som mange familier står midt i, og nettopp tid til familien er kanskje en av de utfordringene mange foreldre kjenner mest på i sin hverdag. Derfor er det bl.a. viktig å ta vare på søndagen som en fridag, en dag da man kan bruke tid på dem man er glad i. Derfor har også SV prøvd å få til en debatt om at vi skal ta ut noe av den økte velstanden som samfunnet vårt skaper, i økt fritid for barnefamilier, for småbarnsforeldre – en slags sekstimersdag for småbarnsforeldrene, kan man kalle det. Hva tenker representanten Hareide om å omsette den økte arbeidsevnen i samfunnet vårt til økt fritid for familiene, og hva ellers kan vi gjøre for å bekjempe tidsklemma for småbarnsforeldrene?

Knut Arild Hareide (KrF) [12:40:49]: Eg er opptatt av at nettopp familiane får meir tid. Da er det viktig for

meg å seie at eg trur valfridom og fleksibilitet er viktig. Det er òg slik at barn er forskjellige, og at familiar er forskjellige, og eg trur det ville vore bra med ulike løysingar på det. Derfor vil eg vere forsiktig med å seie at det er éi løysing som passar for alle familiane, og éi løysing som ikkje passar for alle familiane. Eg trur det skal vere ulike løysingar. Å gi fleksibilitet for det er tenkinga bak familiepolitikken til Kristeleg Folkeparti. Det er nettopp det å ha respekt for at familiar vel forskjellig, men gi moglegheit for meir tid saman. Med dei fødselstala me no ser, meiner eg at det bør vere noko eit samla storting ser på.

Kristeleg Folkeparti er kjent for å vere eit familieparti som har fokusert på familiepolitikk. Eg håper me får konkurranse frå alle parti på Stortinget om nettopp det.

Abid Q. Raja (V) [12:41:58]: Kristelig Folkeparti har i likhet med Venstre satt sitt betydelige avtrykk på statsbudsjettene de siste fem årene. På nettsiden til Kristelig Folkeparti har jeg i dag funnet 40 Kristelig Folkeparti-gjennomslag i 2017–2018. Jeg tror det var representanten Hareide selv som presenterte dette for under fire måneder siden. Det er gode gjennomslag, og de siste fem årene har gitt Kristelig Folkeparti store skrytesaker. Jeg vet at alle disse gjennomslagene har betydd noe for mennesker der ute og for Kristelig Folkepartis tillitsvalgte. KrF-ere over hele landet har vært stolte på grunn av de betydelige gjennomslagene Kristelig Folkeparti og Hareide har skaffet her på Stortinget – meget stolte. Vi sentrumskameratene – Kristelig Folkeparti og Venstre – har sammen faktisk betydd noe for folk der ute.

Spørsmålet til representanten Hareide er: Vil han bruke et minutt, og kanskje anledningen senere ute i vandrehallen, til å reflektere rundt hva Kristelig Folkepartis viktigste seire har vært i løpet av fem års budsjett-samarbeid på borgerlig side?

Knut Arild Hareide (KrF) [12:42:59]: Eg er heilt einig i det representanten Raja seier her. Me – Kristeleg Folkeparti og Venstre – har fått store politiske gjennomslag i løpet av desse fem åra. Me har sett vårt betydelege preg på det politiske Noreg. Eg nemnde i mitt eige innlegg berre saker det siste året som har vore viktige for oss. Når me har fått til ei forbetra pleiepengeordning, hjelper det familiar som verkeleg treng det, familiar som opplever at barnet deira blir sjukt. Dei ønskjer å gjere det beste for barnet sitt, og da må me bidra til det. Eg tenkjer på ei lærarnorm som hjelper dei mest sårbare elevane i skulen, og eg nemnde òg meir til dei pensjonistane som har minst frå før. Eg kunne ha fortsett den lista.

Me har fått til mange gode resultat, men det vil ikkje seie at me frå vår posisjon i Stortinget nødvendigvis grei-

er å styre retninga på alle område. Det er den debatten som no skal gå i Kristeleg Folkeparti – kva retning me ønskjer å vere med på – og eg er glad for det fleire har sagt her, at dei har respekt for at det er ein debatt som går ut frå det.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Une Bastholm (MDG) [12:44:30]: Å innta talerstolen etter Hareide føles om kanskje ikke som å hoppe etter Wirkola litt som å komme på scenen etter Elvis Presley. Jeg skal komme tilbake til Elvis Presley i innlegget mitt, det lover jeg.

Regjeringens overordnede mål er å skape et bærekraftig velferdssamfunn, leste kongen for oss i går. Det krever modige politikere – modigere enn dem vi har i regjeringen i dag.

Men heldigvis finnes det politikk for bærekraft, og den fungerer. Her i hovedstaden, hvor Miljøpartiet De Grønne er med på å styre, er Oslo-lufta renere enn på ti år. På ett år, fra 2015 til 2016, gikk klimagassutslippene i Oslo ned med 8 pst. Det skyldes i hovedsak at biltrafikken går ned, at stadig flere går, sykler og reiser kollektivt, og en rekordvekst i bruk av elbil. Byrådet, med De Grønne, har sørget for 4 000 nye avganger med kollektivtransport i uka, til glede for store og små, fattige og rike. Vi har gjort veiene tryggere for barna og sykklistene, og vi har gjort Marka og Oslofjorden renere og mer tilgjengelig. Det er ikke rart at De Grønnes politikk har bred støtte i Oslos befolkning. Sju av ti i Oslo mener arbeidet med å nå klimamålene vil gjøre byen bedre å bo i. Oslo-folk som flertallet ellers i befolkningen ønsker selv å kunne være med på å bekjempe klimaendringene og forurenset byluft. De vil at barna skal kunne leke ute, også om vinteren, fordi luften er ren nok. Flertallet ønsker færre biler i sentrum, fordi det gir plass til gående og syklende, til lekeplasser, benker og kultur.

Grønn politikk fungerer, så når finansministeren varsler at kamp mot byrådet i hovedstaden blir en viktig sak for henne og Fremskrittspartiet det kommende året, er min beskjed: Den kampen tar vi, og vi tar den på vegne av både mennesker og miljø, for en by som er bra for barn, er bra for alle – også for miljøet.

Et samfunn som sliter på miljøet, er også slitsomt for mange. Helt konkret er det slik at barn og unge som bor på steder med høy luftforurensning, har større risiko for å få søvnproblemer eller en psykiatrisk diagnose. Det viser svensk forskning. Og helsen til barn og unge i Norge gir grunn til bekymring. Denne høsten kom to rapporter som bekrefter dette, hør bare her: I Ungdata-undersøkelsen av 250 000 barn kommer det fram at depresjons- og angstsymptomer er de vanligste plagene blant ungdom, og at de er økende. I SHoT-analysen, som spør over 50 000 studenter, svarer én av fem at de har skadet seg

selv med vilje. 2 000 av de spurte har forsøkt å ta sitt eget liv.

VG skriver denne uken også om at barnepsykiatere nå slår alarm om at barn helt nede i førskolealder blir syke av stress og skolepress. Vi folkevalgte er nødt til å spørre oss selv om vi har fått et samfunn som gjør mange barn og unge vondt. De står i en skuddsalve av krysspress – skolepress, kroppspress, forventningspress, kjøpepress – og de skal alltid kunne mer, fortere og bedre. I tillegg har mengden med glansbilder de siste årene blitt stor, og det er dem de skal sammenligne seg med.

I forrige uke besøkte jeg fire ulike ungdomsorganisasjoner for å spørre om hvorfor stadig flere unge har psykiske vansker, og hva vi kan gjøre med det. Alle mener at vi politikere kan gjøre mye, også om ikke alt står i vår makt. For det første må vi gjøre skolen til en arena som fremmer helse, sier de – med mindre karakterpress, bedre skolehelsetjeneste og en seksualundervisning som faktisk tar opp og svarer på de spørsmålene ungdommen lurer på. For det andre må vi innskjerpe markedsføringslovens beskyttelse av barn. Her i Oslo har byrådet valgt å gjøre alle områdene rundt skolene i byen reklamefrie, og det er noe De Grønne vil jobbe for over hele landet. Det siste er å sikre et reelt psykisk helsetilbud for unge. Mange unge får ikke hjelpen de trenger, i dag. Det gjelder også voldsutsatte barn og unge.

Denne høsten vil Stortinget behandle et forslag fra Miljøpartiet De Grønne og Arbeiderpartiet om å tydeliggjøre og lovfeste kommunenes plikt til å gi slike utsatte barn nødvendig psykisk helsehjelp samt øke støtten til mulige tilbud og tiltak i kommunene. Jeg håper på bred politisk støtte for det her i Stortinget. I tillegg er det store forventninger til opptrappingsplanen for psykisk helse.

For mange fortsetter det høye presset i voksen alder, særlig på dem av oss som har en jobb som er fysisk tung, eller hvor en egentlig alltid kommer til kort. Denne høsten vil jeg prøve å samle stortingsflertallet om en ny arbeidstidsreform i samarbeid med partene i arbeidslivet, der vi gradvis over 10–20 år reduserer arbeidstiden i Norge. Slik kan vi inkludere flere i arbeidslivet. Da vil færre være avhengig av sosiale ytelser, som de egentlig ikke ønsker.

I en tid da automatisering gjør at mange nordmenn er bekymret for å miste jobben, bør vi også utrede om kortere arbeidstid kan bety at flere kan dele på jobbene. Vi mener en slik reform også må inkludere å utvide den lovfestede retten til deltid og styrke retten til fast ansettelse, også for ansatte i vikarbyrå.

Jeg har merket meg at Høyre tror vi i De Grønne vil tilbake til 1980-tallet. Og da vil kanskje noen få kaffen i vrangstrupen nå, for forskning viser at vi hadde nådd nivået der høyere lønn ga oss mer livskvalitet, allerede på

1960-tallet, da Elvis Presley, Sinatra og Beatles var på radioen – og ikke minst Wenche Myhre med hiten «La meg være ung».

I dag sier 44 pst. av Norges befolkning at de ønsker seg kortere arbeidstid i stedet for høyere lønn. De vil ikke tilbake i tid, de vil ha mer tid – mer tid til det som er viktig i livet. Også LO sier nå samlet at det er behov for arbeidstidsforkortelser framover. At Arbeiderpartiet nylig foreslo en ekstra ferieuke for barnefamilier, åpner debatten om kortere arbeidstid igjen. Dette er også en sak som jeg tror verdipartiet og vippepartiet Kristelig Folkeparti kan støtte, det handler om livskvalitet foran materielle verdier.

Som kongen var innom i trontalen, er det mange nordmenn som nå også er bekymret over klimaendringene. I april sa én av tre nordmenn at klima var en av de tre utfordringene de er mest bekymret for – det var før tørkesommeren. Folk har sett skogbranner og avlinger som har sviktet. Bønder over hele landet har måttet slakte ned dyr fordi regjeringen var for dårlig forberedt på ekstremværet som klimaendringene fører til. Bonden og lokalpolitikeren Henning Bergersen i Hallingdal klarte akkurat å redde sine dyr gjennom innsamlingsaksjonen på Facebook. Det er ikke grenser for kreativitet man skal forvente fra bøndene om dagen.

Enn så lenge er vi heldige og kan importere korn og mat når avlingene våre svikter. Men klimaendringene gjør matproduksjonen over hele verden mer sårbar, samtidig som verdens befolkning vokser. I år med alvorlige matkriser er ikke Norge det eneste landet som vil importere korn. Dette er også Forsvarets forskningsinstitutt enig i og har påpekt.

Klimaendringene betyr en mer sulten verden, en verden med flere flyktninger og flere konflikter. Også her hjemme vil dårlig miljøpolitikk gå ut over det helt nære for familier og barn på sikt – både mattilgang og grunnleggende infrastruktur. Derfor trenger vi å erstatte dagens regjering med tidenes grønneste regjering.

I dag tillater regjeringen at det giftige stoffet hydrogenperoksid dumpes i havet og i fjorder, den andre delen av matfatet vårt i tillegg til jorda. Regjeringen bør ikke bare fronte bærekraftig bruk av havet internasjonalt, men også her hjemme. De Grønne har derfor i dag lagt fram et forslag om å forby uregulert dumping av lusemidler, kjemikalier og legemidler fra oppdrettsanlegg i hav og fjorder.

Politikk fungerer, og denne regjeringens politikk styrer mot matmangel, dette til tross for at de hevder at både nye og grønne arbeidsplasser og å oppfylle Norges klimaforpliktelser er blant hovedprioriteringene. Klimakutt kan ikke oppnås ved å putte palmeolje på tanken, som er hovedårsaken til at klimagassutslippene har gått noe ned det siste året. Norge er i dag en eksportør av

klimagasser – vi er en forurensingsprofitør. Vi tjener penger på å styre verden mot en farligere og mer urettferdig framtid på grunn av oljeeksporten vår, og den gjør oss sårbar.

En ny internasjonal rapport om verdensøkonomien sett i lys av klimaendringene viser at utviklingen til fornybar energi går mye fortere enn selv verdens fremste analytikere har ventet. Mellom 2009 og 2017 falt prisen på solkraft med 86 pst.

Tidligere sjeføkonom i Verdensbanken og styreleder i New Climate Economy, Nicholas Stern, sier til NRK at tunge investeringer i olje for Norges del ikke lenger gir noen mening. Men har vi først en oljenæring, skal den også bidra til utslippskutt, og det er bra med utviklingen innen havvind. Så De Grønne og SV har i dag fremmet et forslag om å opprette et CO₂-fond for oljenæringen for å fremme miljøvennlig teknologi.

Det å gjøre det beste for miljøet er å gjøre det beste også for menneskene. Det gjelder både i det store og i det små, for et samfunn som er bra for barn, er også et samfunn som er bra for miljøet.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [12:54:48]: Stadig flere jobber i Norge blir gjort av firmaer nærmest uten egne ansatte, og som baserer seg på innleie av arbeidskraft. Innleie er en motor for sosial dumping. Det utfordrer den norske arbeidslivsmodellen og folks trygghet. Det bygger ned fellesskapet, tilliten og produktiviteten i arbeidslivet, og det gjør løsarbeidersamfunnet aktuelt igjen. Før sommeren fikk opposisjonen flertall for et viktig vedtak for nettopp å møte denne utviklingen. Det er bare ett av mange tiltak som er nødvendige.

Da lurer jeg på: Ser Miljøpartiet De Grønne behovet for en opprydningsaksjon i arbeidslivet, og vil de være med?

Une Bastholm (MDG) [12:55:40]: Vi ser store utfordringer i arbeidslivet framover. Én av dem er at et arbeidsliv man har opplevd som forutsigbart i ganske mange år, har blitt mer uforutsigbart for mange. Som jeg nevnte i talen min i stad, mener vi at man i en arbeidstidsreform – som vi håper kan løse mange utfordringer samtidig – bør både lovfeste retten til deltid og styrke retten til fast ansettelse også for dem som er ansatt i vikarbyråer. En del av det bildet er at man ønsker mer fleksibilitet for bedriftene. Jeg tror det bedriftene trenger aller mest, er arbeidstakere som er trygge og lojale. Det er noe av styrken i norsk arbeidsliv.

Ja, jeg er absolutt klar for å være med i dialogen om hvordan vi forbedrer norsk arbeidsliv, gjør det enda tryggere og gir mer rom for utvikling for den enkelte. Så må vi snakke nærmere om hva det innebærer.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [12:56:39]: Det er gode toner.

Men jeg vil også rette oppmerksomheten mot pensjon, for i dag er det store urettferdigheter i pensjonssystemet. Dagens tjenstepensjon gir bare pensjon ved inntekt over grunnbeløpet i folketrygden. De som faller utenfor, er de med løsest tilknytning til arbeidslivet. Det er ungdom, det er de i små stillinger, og det er de som tjener dårligst. Det er rett og slett urettferdig.

Vi har nå fremmet forslag i Stortinget om pensjon fra første krone. Da lurer jeg på hva Miljøpartiet De Grønne mener om den saken, og om de vil være med og tette hullet i pensjonssystemet og gjøre det litt mer rettferdig.

Une Bastholm (MDG) [12:57:23]: Nå sitter jeg i finanskomiteen, så jeg får gleden av å jobbe ganske tett med det forslaget og høringen som har vært om forslaget. Jeg vil se nærmere på det før jeg uttaler meg helhetlig om hva vi mener om alle detaljene i det.

Når det gjelder pensjon, ser jeg jo at det er urettferdig, også fordi det er en ulikhet i hvem som opparbeider seg rettigheter over mange år, og det er også en kjønnsulikhet der. Der hvor vi ellers har vært flinke til å tenke likestilling, har vi ikke klart det når det gjelder rettigheten til heltid. Pensjon er bare én del av dette. Det er mange ytelser man ikke opptjener rettigheter til når man jobber ufrivillig deltid. Der er kvinnedominerte yrker høyt på statistikken, og det er vi nødt til å gjøre noe med.

Liv Kari Eskeland (H) [12:58:19]: Me registrerer at Miljøpartiet Dei Grøne har store ambisjonar for korleis Noreg skal verta grønar. Dette skal m.a. gjerast gjennom store samferdselsløft for bane og kollektiv og elektrifisering av heile skipsflåten. Dette vil sjølv sagt krevja store investeringar frå det offentlege. Samstundes fremjar dei stadig forslag som svekkjer inntektssida vår, noko som definitivt vil svekkja evna vår til å gjennomføra Stortingets klimaambisjonar.

Likevel vil me i samband med dette gjerne få klårleik i eitt forhold som er tydeleg i deira program, der dei vender tomme ned for ferjefri E39. Kvifor ser dei ei motsetjing i ferjefri E39 og fossilfri E39, når me har vedteke berre sal av nullutsleppsilar i 2025 og går mot ei elektrifisering av heile bilparken vår? Eller er det sånn at Miljøpartiet Dei Grøne ikkje ønskjer god mobilitet på Vestlandet, som sikrar oss ei berekraftig utvikling?

Une Bastholm (MDG) [12:59:26]: Fergefri E39 handler jo aller mest om å sikre en varetransport som kommer fram fortere. Det er opplest og vedtatt og en kjempeutfordring for Stortinget allerede at man bruker pengene på større, bredere veier med høyere hastighet, istedenfor å satse på det som vi egentlig har blitt enige

om i Stortinget, nemlig å få mer av varetransporten over på sjø og på tog. I dag taper toget andeler fordi man satser på de motorveiene. Så går det ikke tog på Vestlandet – såpass mye har jeg også reist rundt – men Vestlandet har et veldig godt potensial for å få den lange transporten over på skip.

Jeg mener også at vi trenger den store debatten om hvordan vi bruker pengene. Dette er et vanvittig dyrt prosjekt, og de pengene kunne man ha brukt annerledes, både på å skape tryggere veier for dem som skal kjøre på dem, og å ha rullet ut et bedre elladenett for alle dem som bor her, og som trenger det for å kunne reise miljøvennlig – og alle de andre gode tingene (presidenten avbryter) som representanten innledet med, som man trenger for å få ...

Presidenten: Tida er ute.

Jon Gunnes (V) [13:00:49]: Une Bastholm brukte mye tid på Oslo, men hva med nasjonal politikk? Skillet mellom grønt og grått er viktigere enn skillet mellom rødt og blått, står det i teksten som skal beskrive partiet Miljøpartiet De Grønne. Venstre sitter i forhandlingsposisjon og gjør Norge grønnere hver dag. Miljøpartiet De Grønne gjør det slett ikke på Stortinget. Nå høres det ut som om Miljøpartiet De Grønne har valgt side allikevel. De vil delta i eventuelle samtaler mellom Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Mitt spørsmål er: Finner virkelig Miljøpartiet De Grønne og representanten Une Bastholm løsningen hos disse partiene?

Une Bastholm (MDG) [13:01:33]: Jeg håper for all del ikke at det er sånn at jeg slett ikke er med og bidrar til et grønnere samfunn ved å være 1 av 169 representanter på Stortinget. Tvert imot – og derfor vil jeg bruke bitte lite tid på å svare på det også – synes jeg vi gjennom den siste perioden i Stortinget ved å være ytterpunkt på den grønn-grå akse har bidratt til å flytte de store massene av politisk debatt over på klima. Det er en veldig viktig måte å bidra på for et lite parti. Så venter selvfølgelig også jeg på at vi skal bli enda større og få mer innflytelse.

Når det kommer til regjeringssamarbeid, er faktumet i dag at vi har en regjering som ikke tar de utfordringene som vi er valgt inn på Stortinget for å gjøre aller mest med. Det handler om klima, og det handler også om global fattigdom, som Hareide veldig fint knyttet sammen i sin tale. De to tingene henger veldig nært sammen, dessverre. Dette handler ikke om en ideologisk dreining fra Miljøpartiet De Grønnes side, det handler om hva som er den politiske realiteten i Norge akkurat nå. Og der har Høyre giftet seg med Fremskrittspartiet. Venstre har valgt å bli med inn i den koalisjonen, og for oss er den uaktuell å bli med inn i.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Bjørnar Moxnes (R) [13:03:06]: Jeg vil starte med å ønske regjeringen velkommen etter, siden de nå sier at de jobber med å redusere forskjellene. I fjor ville regjeringen hindre at forskjellene økte, så det går framover, i hvert fall i festtalene.

Forskjells-Norge bekymrer veldig mange, og det er ikke rart, for store forskjeller er grunnleggende urettferdig. Det er urettferdig når naturressurser som bør tilhøre de mange, brukes for å bygge formuer hos de få. Det er urettferdig at de store hotellkongene blir stadig rikere, mens ansatte på hotellene som skaper verdiene, ikke får en krone i lokale lønns tillegg. Det er urettferdig at direktøren kan regne med bedre behandling i helsevesenet enn assistenten.

De 400 rikeste på toppen kontrollerer nå større verdier enn hele landets statsbudsjett. Det er et stort problem, og det handler ikke bare om rettferdighet, det handler også om demokrati. For hva er stemmeseddelen vår verdt hvis noen kan kjøpe seg til å få siste ord, hvis de kan sponse partier og tenketanker og bruke PR-byråer for å sikre at det går samme veien uansett hvem som vinner neste valg, for ikke å snakke om den direkte makten som eierskapet gir. Stemmeseddelen vår kommer altfor ofte til kort i møte med den makten og innflytelsen de på toppen har gjennom formuen sin. Det er et demokratisk problem.

Allerede eidsvollsmennene innså at det truer et fritt samfunn når makt og rikdom går i arv. Derfor ville de ha en rekke forbud mot grevskap og baronier for å unngå framveksten av en ny arvelig rikmannsstand. Dette var radikalt, det var framsynt, og det er en del av arven fra Eidsvoll som vi markerte med den høytidelige åpningen av Stortinget i går. Men skiftende regjeringer har valgt å glemme denne arven. Det har gjort det enklere å bygge opp store familieformuer og slippe unna med det. Eidsvollsmennene la ned forbud mot nye baronier. Likevel hører vi stadig om laksebaroner, barnehagebaroner og hotellkonger. Det bygges i disse dager opp formuer som danner familiedynastier om vi ikke tar grep. Få har lagt mer til rette for en ny rikmannsstand enn Erna Solberg og hennes regjering. Fjerning av arveavgiften, kutt i formuesskatten og frislipp for kommersielle på stadig nye områder er ikke bare urettferdig politikk som øker forskjellene, det er også et brudd mot Grunnlovens ånd.

Debatten om Forskjells-Norge skaper strid fordi det er urettferdig, men også fordi mektige krefter utfordres. Den tar opp spørsmål som Høyres og Fremskrittspartiets rike onkler ikke ønsker debatt om, og det er kanskje grunnen til at høyresiden gang på gang forsøker med avsporinger og bortforklaringer. Først prøver de å peke på de arbeidsløse og hevder:

«Det største skillet i Norge går mellom de som er i jobb, og de som står utenfor arbeidslivet.»

Mener de med det at arbeidsledighet er årsaken til at forskjellene bare har økt og økt helt siden 1980-tallet? Forskjellen mellom å ha en jobb og ikke er selvfølgelig helt avgjørende, særlig for dem som står uten. Og det burde vært gjort mye mer av den sittende regjeringen for å hjelpe dem. Vi har hatt stadig økende forskjeller i 30 år nå, i en periode hvor det har vært både høy og lav ledighet. Så regjeringens påstand henger ikke helt på greip.

Når de er ferdig med å snakke om arbeidsledighet, begynner de ofte å skylde på innvandrere. Selvsagt spiller innvandring en rolle med tanke på forskjeller. God integrering krever en god innsats, og det koster. Men ingen kan på ramme alvor mene at det er innvandringens skyld at de superrike økte sin formue med 14 pst. i fjor. Dette lukter litt av avledningsmanøver, spør du meg. Til slutt unnskylder de seg med at velferdsstaten tross alt utjevner litt mer enn det som synes i tallene. Og det er sant, men det er jo ingen unnskyldning for å øke forskjellene. Alt dette gjør de for å unngå å snakke om det virkelige problemet, at det over tid lønner seg mer å eie enn å jobbe.

Den gode nyheten er at dette ikke skyldes naturkrefter. Vi kan skatte arv og formue bedre, vi kan stoppe vikarbyråer og innleie som gjør arbeidsfolk maktesløse og presser folk til å godta lønn og vilkår de helst vil slippe unna, vi kan legge til rette for økt fagorganisering, og vi kan også regulere arbeidsinnvandringen så ikke arbeidsgivere kan utnytte arbeidskraft fra Øst-Europa for å presse ned lønningene. Alt dette kan Stortinget gjøre. Da må vi være ærlige på hva problemene skyldes, og slutte med bortforklaringer og avsporinger.

I år er det 15 år siden den forrige maktutredningen ble lagt fram. Nå trengs det en ny. Det kan gi grunnlag for en nødvendig debatt om makt, åpenhet og demokrati i dagens Norge. Øyvind Østerud, som var sjef for den forrige maktutredningen, er enig med oss i at det kan være en veldig god idé å se grundigere på arbeidsliv gitt debattene om sosial dumping, fremmedarbeidere og økt bruk av bemanningsbyråer som vi ser i dag. Vårt forslag er å se på nettopp dette i en ny maktutredning. Vi har hørt at den forrige utredningen ble satt i gang med et trontaleforslag fra Høyres Jan Petersen. Vi fremmer et lignende forslag i dag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Rødt og håper det blir flertall eller til og med enstemmighet i salen for dette gode forslaget.

Eidsvollsmennene var ikke særlig klarsynte når det gjaldt fordeling av makt og rikdom mellom kjønnene. De skrev aldri inn noe forbud i Grunnloven mot å gi kvinner lavere lønn enn menn, heller ikke for arbeid av lik verdi. I år er det ti år siden Likelønnskommisjonen la

fram sine forslag, men fortsatt tjener kvinner bare 87 kroner for hver hundrelapp menn tjener. Det foregår en systematisk nedvurdering av den jobben som gjøres i kvinnedominerte yrker, en slags verdsettingsdiskriminering som gjør at mange kvinner blir mindre fri og mer avhengig av mannens inntekt og velvilje. Denne urettferdigheten må ta slutt, det er tid for likelønn, og vi er på overtid allerede. Rødt fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak om å heve lønnsnivået i de kvinnedominerte yrkene i offentlig sektor, og vurdere en likelønnsrett for disse, som kommer i tillegg til ordinære tariffoppgjør og fordeles etter forhandlinger mellom partene.»

Akkurat nå kan norsk politikk ligne litt på en slags stortingsutgave av Skal vi danse på TV 2, selv om Carl I. Hagen ikke er med denne gang. Hvem som får fortsette, og hvem som skal ut, er helt uvisst. Men én ting er sikkert: Rødt vil fortsette arbeidet for politisk gjennomslag, for en profittfri velferd, for en slagkraftig fagbevegelse, for en rettferdig miljøpolitikk, for lokalsykehus og lokaldemokrati, for åpenhet, fred og selvråderett. Mange undervurderte nok hva Rødt kunne få til med Fremskrittspartiet og Høyre i regjering. Vi vil fortsatt være en utfordrer som kan overraske, uansett om statsministeren kommer fra Høyre eller fra Arbeiderpartiet.

Med dette tar jeg opp Rødts forslag.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Julia Wong (A) [13:12:33]: Som representanten Moxnes har i hovedfokus i sitt innlegg, er det stadig økende forskjeller mellom folk med dagens blå regjering. En rapport fra Norges Handikapforbund viser at ekstrakostnadene mange funksjonshemmede har, gjør hverdagen til en kamp om å få økonomien til å gå rundt. En sak som kan bety lite i kroner og ører, men mye for dem det gjelder, er bilstønsordningen for nettopp funksjonshemmede. Mitt spørsmål til Moxnes er todelt: Er dette en sak representanten ser for seg at det er mulig å samle et bredt flertall for på Stortinget fra sentrum og venstresiden, eller er det andre saker vi kan samles om i opposisjon i en felles sak mot regjeringen og økte forskjeller?

Bjørnar Moxnes (R) [13:13:19]: Jeg tror et flertall på Stortinget ønsker å utjevne forskjellene og synes det er urettferdig at skatteuttene går til de rikeste, mens regjeringen sendes bl.a. til folk som sliter, til arbeidsledige

som mister feriepengene, og til uføre som mister barne-tillegget, og også at folk som trenger pleie og omsorg og velferdsstatens ordninger, opplever at de straffes og får kutt i sine ordninger. Jeg har merket meg den talen som Hareide holdt, og som tyder på at mange, også i Kristelig Folkeparti, ønsker et samfunn med større muligheter for flertallet og også et mer rettferdig samfunn. Det er fullt mulig, tenker jeg, hvis den linja og det synet vinner gjennom, at vi kan få et flertall som går vekk fra den blå regjeringens politikk, som øker forskjellen og straffer dem som trenger fellesskapet aller mest.

Så bør vi også etter mitt syn få til en mer rettferdig skattepolitikk, og da er det et stykke å gå, også med Arbeiderpartiet. Men det er sannsynligvis håp også der.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [13:14:30]: Jeg vil begynne med å ta av meg hatten for at Bjørnar Moxnes det siste året har klart å dra det tidligere styringspartiet Arbeiderpartiet til venstre i en rekke saker, og på mange måter bestemt deres kurs. Men vi som setter pris på å kunne fordele velferden som skapes gjennom en regulert, sunn markedsøkonomi, er lite grann nysgjerrig på hva slags økonomisk system Rødt ønsker å etablere som en erstatning for markedsøkonomien. Tidligere har representanten Moxnes sagt at han ønsker å demokratisere samfunnet og underlegge økonomien folkestyret. Jeg stusser litt over hva det betyr, og det tror jeg også folket bak dette folkestyret gjør. Så mitt konkrete spørsmål til representanten Moxnes er: Hvis en person har en god idé, ønsker å starte en bedrift og tjene penger på det – er Rødt for det? Eller er representanten for å fjerne privat eiendomsrett over alle produksjonsmidler?

Bjørnar Moxnes (R) [13:15:26]: Først må vi vente litt med å sprette champagnekorkene – som dere i Høyre ofte gjør – når det gjelder Arbeiderpartiets kursendring. Ja, det har vært en retorisk venstresving, og ja, det er bra, men det gjenstår å se om vi i praktisk politikk på Stortinget vil få med oss Arbeiderpartiet på fornuftige forslag om, la oss si, profittforbud i velferden. Det har de stemt imot så langt. De har snakket i riktig retning, men ikke fulgt opp i praksis på Stortinget. Så det gjenstår å se, men vi skal gjøre vårt for å presse dem i riktig retning.

Så ønsker Rødt å gjøre slutt på at de store ressursene i samfunnet, det som kan ha betydning for framtida for millioner av mennesker, skal bestemmes over eneveldig av private kommersielle særinteresser. Så ja, vi vil la demokratiet styre mer av økonomien. Vi ønsker å ta beslutninger om framtida for viktige næringer i Norge i fellesskap framfor å la noen få kapitaleiere bestemme det eneveldig. Det er å utvide folkestyret. Det er å gå i riktig retning for framtida, mener vi.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [13:16:38]: Nå foretrekker jeg øl framfor champagne, men jeg foretrekker også at vi har en økonomi der folk kan starte egne bedrifter, følge sine ideer og også høste noe av fruktene av det dersom de etablerer en tjeneste som folk vil ha. Det som er interessant med partiet Rødt, er at ofte snakker de om velferdssektoren og barnehager, men det vi egentlig spør om, er hvorvidt dere ønsker en helt annen økonomi, en helt annen samfunnsmodell, enn den vi har i dag. Da handler det nettopp om hvorvidt dere ønsker å la private, vanlige mennesker kunne ha eiendomsrett over sine egne eiendommer, men også produksjonsmidler, dersom de er med og skaper noe. Jeg føler fortsatt ikke at Moxnes har svart på det konkrete spørsmålet, men det er han hjertelig velkommen til å gjøre nå.

Bjørnar Moxnes (R) [13:17:23]: Den private eiendomsretten står jo i veien for de manges rett til eiendom. De reelle verdiskaperne i samfunnet, de som skaper verdiene i bedriftene, er jo avskåret fra å nyte fruktene av sitt arbeid og sin verdiskaping fordi eierne tilegner seg overskuddet som er skapt av de ansatte i virksomhetene, og av dem som betaler for varene. Så vi ønsker at de som skaper verdiene, skal få del i verdiskapingen. Vi ønsker at de som lever av andres arbeid, skal skattlegges langt mer rettferdig enn de gjør i dag. Vi ønsker at de som driver en bedrift, som jobber der, også skal kunne velge ledelsen i bedriften demokratisk blant sine likemenn og -kvinner, og at vi på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå i fellesskap på demokratisk vis kan sette mål for økonomien og styre den demokratisk – i fellesskap – framfor å la det være opp til en liten særinteresse som i dag har altfor mye makt og rikdom, i Norge som i andre land.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [13:18:25]: Det er egentlig et veldig kort oppfølgingsspørsmål: Er det slik å forstå at man da ønsker å avskaffe den private eiendomsretten, og er det slik å forstå at Rødt mener at i et nytt økonomisk system er det staten som skal kunne bestemme både produksjon og pris?

Bjørnar Moxnes (R) [13:18:40]: Nei, det er verken mulig eller ønskelig å avskaffe all privat eiendomsrett – det vil alltid finnes. Men vi ønsker at samfunnet skal styre mye mer av samfunnet demokratisk. Det kan godt være det skal skje på lokalt nivå, på den enkelte bedrift, og ikke bare at staten skal styre alt, det er vi ikke for. Vi ønsker å spre makt utover og nedover i samfunnet framfor den maktkonsentrasjonen som økonomien som Tybring-Gjedde og Høyre er for, fører til. Det at altså de 400 rikeste menneskene i Norge eier like mye som landets statsbudsjett, er et tegn på at kapitalisme ska-

per maktkonsentrasjon hos de få framfor å sørge for maktfordeling til de mange. Det systemet vi går inn for, betyr at vi også sprer økonomisk makt utover i landet og nedover i befolkningen framfor å samle makt hos ytterst få. Det tror jeg også er bra for å få en effektiv økonomi og ikke minst for å få en økonomi som er i pakt med naturen og klimaets tålegrenser.

Erlend Wiborg (FrP) [13:19:51]: Det økonomiske systemet representanten Bjørnar Moxnes ønsker, og som han også har forfektet fra denne talerstol, er prøvd ut i flere land, og man har ganske forferdelige resultater basert på den politikken og det systemet Moxnes ønsker. Men det jeg lurer på, er hvorfor representanten Moxnes kun vil de såkalte velferdsprofitørene til livs. Hva med andre private aktører som produserer varer og tjenester som vi er helt avhengig av? Er det slik at Baker Hansen er en ernæringsprofitør fordi han tjener penger på å selge brød? Blir Jøtul å regne som en varme-profitør fordi de tjener penger på å varme opp husene til folk? Så mitt spørsmål til representanten Moxnes er: Finnes det egentlig noen private aktører som Moxnes og Rødt mener har livets rett? Eller består hans ideelle samfunn kun av kommunale og statlige monopoler?

Bjørnar Moxnes (R) [13:20:52]: Nei, det gjør det ikke. Meg bekjent er det veldig få bakere som er fullfinansiert av skattepenger, slik som f.eks. skoler, eldreomsorg og barnevern er. Vi synes det er galt at de pengene som folk har betalt inn i skatt til god velferd, til barnehagebarns beste, til barnevernsbarns beste, tas ut av tjenestene og går til privat berikelse for landets aller rikeste kvinner og menn, mange av dem som jo sponser Fremskrittspartiet og Høyres valgkamp og får klekkelig og godt betalt tilbake i form av deres støtte til profitørene her på Stortinget. Jeg vil tette de hullene hvor skattepengene renner ut, også ut av landet til skatteparadiser hvor enkelte av selskapene er lokalisert, slik at hver krone bevilget til velferd, til barnehagebarn, til barnevernsbarn og til eldreomsorg, går til formål de er bevilget til, og ikke til å gjøre noen ytterst få mennesker enda rikere.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Statsråd Anniken Hauglie [13:22:12]: Utviklingen i arbeidsmarkedet er god. Etter krevende år ser vi nå at bedriftene etterspør arbeidskraft. Ledigheten synker, og sysselsettingen øker. De to siste årene har det blitt hele 70 000 flere sysselsatte, og for første gang på ti år stiger nå sysselsettingsandelen. Den registrerte ledigheten er på sitt laveste nivå på nesten ti år, og den har avtatt i hele landet. Det er det verd å glede seg over.

Utsiktene for norsk økonomi tilsier at det vil være stort behov for arbeidskraft framover i de fleste bransjer landet rundt. Vi har nå en historisk mulighet til også å mobilisere flere av dem som står utenfor arbeidslivet, inn. Det er viktig for den enkelte og for å dekke arbeidslivets behov for folk, men det er også avgjørende for et bærekraftig velferdssamfunn.

Vi skal derfor bruke både de gode konjunktorene og politikken til å få flere i jobb. I Jeløya-plattformen har regjeringen tatt initiativ til en inkluderingsdugnad for å få flere inn i arbeidslivet. Den innebærer samarbeid mellom ulike aktører, offentlige som private, og ulike sektorer. Jobbene er i bedriftene der ute. For å lykkes er det derfor viktig å ha arbeidsgiverne og de tillitsvalgte med på laget.

Arbeid er den viktigste veien ut av fattigdom og til å skape det livet man vil leve for seg og sin familie. Samtidig må vi sikre dem som ikke kan jobbe, en anstendig inntekt å leve av. En forsterket arbeidslinje og forventning om aktivitet i velferdsordningene er viktige virkemidler for å sikre den enkeltes mulighet til å stå på egne ben og derigjennom også velferdsstatens bærekraft. Flere justeringer i inntektssikringsordningen er gjort for å tilrettelegge for overgang fra stønad til arbeid. Innføring av aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere ble innført i 2017. Nå ser vi nedgang i antall unge sosialhjelpsmottakere. Dette er positivt for den som kommer i arbeid eller utdanning, men også for samfunnet som helhet.

Det er gjort flere endringer i regelverket for arbeidsavklaringspenger for å sikre raskere avklaring. Regjeringen oppnådde i vår enighet med partene i arbeidslivet om nye pensjonsordninger for offentlig ansatte. Når vi nå kan fullføre pensjonsreformen, får offentlig ansatte bedre uttelling av å stå lenger i jobb, det blir lettere å kompensere for effekten av levealdersjusteringen, og det vil bli enklere å bytte jobb mellom privat og offentlig sektor uten at man mister opparbeidede rettigheter. Å løse pensjonsreformen trygt i havn har vært viktig for regjeringen og for et bredt flertall i denne sal.

De fleste har høy levestandard og lever gode liv i Norge, men ikke alle. For mange står utenfor arbeidslivet og andre sosiale arenaer som gir fellesskap og tilhørighet. Noen rammes av fattigdom og utenforskap. Det øker risikoen for større sosiale forskjeller og for integreringsutfordringer, og det utfordrer den økonomiske og sosiale bærekraften i velferdsordningene våre. Å redusere fattigdom og bidra til inkludering og integrering er derfor blant utfordringene som løftes i Jeløya-plattformen. Et samfunn med små forskjeller der alle kan delta og få mulighet til å bidra, er et viktig politisk mål for regjeringen.

De viktigste tiltakene for å motvirke fattigdom og unngå større forskjeller er en skole som løfter alle elever, uavhengig av bakgrunn, et åpent arbeidsliv med plass til alle og et sosialt sikkerhetsnett som fanger opp dem som trenger det. Vi må ta inn over oss at vi fortsatt har en vei å gå, men flere av initiativene regjeringen har tatt og vil ta, vil føre oss ytterligere framover på veien.

I Norge har de fleste et godt arbeidsmiljø. Ni av ti trives på jobb. Andelen kvinner som jobber heltid, har økt til 63 pst. i 2017. Færre arbeider ufrivillig deltid. Men selv om helhetsbildet er bra, er det fortsatt utfordringer i enkelte bransjer og yrker. Arbeidslivet må være trygt for alle. Seriøse bedrifter skal ha rettfærdige konkurransevilkår, og skatter og avgifter skal betales inn. Regjeringen prioriterer derfor innsatsen mot arbeidslivskriminalitet og useriøse arbeidsforhold og vil intensivere jakten på dem som driver ulovlig og utnytter sårbare personer i arbeidsmarkedet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Arild Grande (A) [13:27:06]: Statsråd Hauglie og regjeringen snakker om å styrke arbeidslinjen, men i trontalen ser vi lite konkret handling. Jeg vil nevne tre gode saker som Arbeiderpartiet er opptatt av, og som kan bidra til at flere kommer i jobb. Det ene er at vi fremmet og fikk flertall for – mot regjeringens stemmer – forslag om at det skal bli mulig å kombinere dagpenger med å ta studiepoeng, og snart ett år etterpå har regjeringen ennå ikke fulgt opp den saken.

Vi fremmet forslag om at alle sosialhjelpsmottakere skal ha aktivitetsplikt, men også rett til riktig aktivitet, som kvalifiserer for arbeid. Regjeringen stemte imot.

I Dagsavisen kan vi lese om Morgan Linnerud og hans og mange uføres kamp mot Nav-systemet, hvor reglene viser seg å virke slik at det ikke lønner seg å jobbe. Når reglene viser seg ikke å virke godt nok, må vi være villige til å gjøre endringer. Hvorfor er regjeringen så motvillig til det?

Statsråd Anniken Hauglie [13:28:06]: Flere av de eksemplene som representanten Grande nevner, er jo gode eksempler på forslag der Arbeiderpartiet dilter etter regjeringen. Det var regjeringen som først tok initiativ til å endre dagpengereglene, nettopp for å gjøre det lettere for dem som falt ut av arbeidslivet som følge av oljeprisfallet, å ta utdanning mens de var arbeidsledige. Dette var viktige endringer som vi gjorde. I tillegg gjorde vi det enklere å kombinere dagpenger med å skape sin egen virksomhet. Her har Arbeiderpartiet kommet etter, og jeg er for så vidt glad for det.

Aktivitetsplikt er et annet eksempel på at regjeringen gikk foran, og at Arbeiderpartiet i utgangspunktet

stemte imot, men nå har snudd. Det er jeg selvfølgelig glad for.

Regjeringen har en rekke tiltak for å styrke arbeidslinja. Blant annet endrer vi flere av ordningene våre for å gjøre det lettere å kombinere trygd med arbeid og gjøre det lettere å prøve seg i arbeid mens man går på stønader. Vi har nå lansert en egen inkluderingsdugnad hvor vi kommer med flere tiltak for nettopp å styrke arbeidslinja og gjøre det lettere for dem som står på utsiden, å komme seg på innsiden av arbeidslivet.

Arild Grande (A) [13:29:08]: Den såkalte dugnaden til regjeringen er jo ikke noe annet enn at man ønsker at alle andre skal gjøre jobben. Det blir jo som å invitere venner og naboer på dugnad hjemme hos seg selv og selv sette seg i skyggen og drikke kaffe og se på at alle andre gjør jobben. Det er ikke dugnad, det er latskap.

Siden statsråden er så positiv til det som Arbeiderpartiet nå tar opp – når blir Stortinget forelagt en sak om å gjøre det mulig å kombinere dagpenger med å ta studiepoeng? Kan statsråden bekrefte at hun vil endre regelverket i Nav slik at personer som Morgan slipper å tape på å jobbe?

Statsråd Anniken Hauglie [13:29:42]: Når vi lanserer en inkluderingsdugnad, er det fordi vi ser at det er et stort behov for å iverksette kraftfulle tiltak for å inkludere mange av dem som står på utsiden. Inkluderingsdugnaden bygger på tre hovedpilarer. Det ene retter seg mot arbeidsgiverne og handler om å redusere arbeidsgivernes risiko når man ansetter personer som står på utsiden.

Det andre vi ønsker å satse mer på, er samarbeidet mellom helsesektoren og arbeid, fordi vi ser at for veldig mange ville nettopp arbeid være en viktig del av behandlingen, kanskje vil det være en behandling i seg selv.

I tillegg ønsker vi å styrke kompetansemulighetene.

På alle disse områdene kommer vi nå med tiltak i budsjettet.

Vi erkjenner at vi har få jobber å tilby. Det gjør arbeidsgiverne, og nettopp derfor er det så viktig å ha arbeidsgiverne med på laget, ellers kommer vi ikke til å klare dette. Nå har vi en historisk mulighet til å inkludere flere fordi arbeidsledigheten synker år for år, og det er etterspørsel etter arbeidskraft i nær sagt alle bransjer over hele landet for første gang på mange år.

Arild Grande (A) [13:30:42]: Det er mye fint å høre fra statsråden, men jeg spør om to helt konkrete ting, og statsråden vrir seg unna og nekter å svare. Når får Stortinget – snart et år etter at vi fattet flertallsvedtak i forbindelse med budsjettbehandlingen i fjor – seg forelagt en sak som gjør det mulig å kombinere dagpenger med

studiepoeng? Og vil statsråden endre regelverket i Nav, sånn at personer som Morgan slipper å tape på å jobbe?

Statsråd Anniken Hauglie [13:31:07]: Når det gjelder dagpenger og utdanning, kommer det til å bli kvittert ut i budsjettet som kommer til uken.

Når det gjelder uføre: Det er vanskelig for meg å skulle behandle en enkeltsak som det står om i avisene nå. Men hele hensikten med uførereformen – som ble vedtatt under Stoltenberg-regjeringen, og som ble implementert av Solberg-regjeringen – var jo nettopp å hindre den urettferdigheten som man så i det gamle systemet, hvor man kunne tjene én krone for mye og man mistet både uføretrygden, uføregraden og hele den sikkerheten som man hadde. Én krone for mye – og man mistet hele sikkerhetsnettet rundt seg. Det var en grov urettferdighet, som et samlet storting ønsket å rette opp i ved at man fikk uførereformen, som nettopp betyr at man kan jobbe mer, uten at man mister trygden. Man slipper å betale tilbake, og man slipper også å måtte reurdere hele sin uføregrad på nytt. Det mener jeg var en viktig reform.

Så har vi rettet opp utilsiktede konsekvenser av denne reformen, og det skal vi fortsatt gjøre

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:32:23]: Stortingsflertallet strammet opp arbeidsmiljøloven 4. juni, slik at bl.a. innholdet i faste ansettelser defineres i loven. Ansettelseskontrakter i bemanningsbyråer, som ble anbefalt av NHO Service og Handel, altså fast ansettelse uten lønn mellom oppdrag, ble ulovlig, og bruk av vikarbyrå for å erstatte fast ansatte, blir strammet opp ved at det nå vil bli krevd avtale med fagforening som har innstillingsrett til arbeidsretten. Men det ble ikke flertall for å gi Arbeidstilsynet myndighet til å påse at arbeidsmiljøloven etterleves gjennom ny § 18-6, dog var et oversendelsesvedtak enstemmig. Kampen mot arbeidslivskriminalitet må jo bety at offentlige etater med loven i hånd kan slå ned på lovbrudd. Mitt spørsmål er: Vil regjeringa komme til Stortinget med en slik lovendring, altså arbeidsmiljøloven § 18-6, slik at Arbeidstilsynet kan følge opp den nye loven etter 1. januar 2019?

Statsråd Anniken Hauglie [13:33:24]: Ja, det er riktig som representanten Lundteigen sier, at Stortinget fremmet en rekke endringer i arbeidsmiljøloven før sommeren, og regjeringen skal selvfølgelig følge opp alle de vedtakene som Stortinget fattet. Når det gjelder Arbeidstilsynets tilsynsmyndighet, problematiserte vi også noe av det som kom opp: det at Arbeidstilsynet i dag ikke har hjemmel til å føre tilsyn på den måten som også Stortinget tok høyde for, eller som det var fremmet forslag om. Men vi skal nå gjøre et utredningsarbeid også, for å se hvordan Arbeidstilsynets myndighet

kan utvides. Og så må vi komme tilbake igjen til Stortinget når det er klargjort. Men jeg kan forsikre representanten om at alle de vedtakene som ble vedtatt i Stortinget, skal vi selvfølgelig også følge opp så fort det lar seg gjøre.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:34:12]: Dette er overraskende. Det var et enstemmig oversendelsesvedtak med en presis ordlyd som ble oversendt til regjeringa. Regjeringa har etter Stortingets behandling avklart at loven skal settes ut i livet 1. januar 2019. Regjeringa snakker om kampen mot arbeidslivskriminalitet. Det må jo bety at en har nødvendige offentlige etater som påser om loven følges eller ikke. Så jeg gjentar spørsmålet mitt: Vil regjeringa komme tilbake til endring av arbeidsmiljøloven § 18-6 i høst, så vi kan gjøre nødvendige vedtak, slik at Arbeidstilsynet får det verktøyet de trenger for å følge opp lovendringene som ble vedtatt av et stortingsflertall 4. juni i år?

Statsråd Anniken Hauglie [13:35:07]: Som jeg sa i mitt forrige svar, skal vi følge opp alle de vedtakene som Stortinget har fattet, og som Stortinget har ment at vi skal følge opp. Noe av det krever nøyere utredning. I den grad representanten Lundteigen mener at regjeringen ikke tar kampen mot arbeidskrim på alvor, vil jeg selvfølgelig motstride det på det sterkeste. Regjeringen har nettopp iverksatt flere kraftfulle tiltak mot arbeidslivskriminalitet som den første regjering. Vi har en egen strategi som vi utarbeidet sammen med partene i 2015. Den ble revidert i 2017, og vi reviderer nå strategien på nytt og kommer med en ny i 2019. Vi har forsterket sanksjonene også innenfor arbeidskrim. Vi har bedret og endret på informasjonsdelingsmulighetene mellom etatene. Vi kommer også til å iverksette enda flere tiltak framover nettopp fordi vi ønsker å komme useriøse aktører til livs. De forsurer norsk arbeidsliv. Derfor skal vi også trappe opp kampen ytterligere.

Solfrid Lerbrekk (SV) [13:36:01]: Eg får veldig mange e-postar som handlar om Nav og enkeltsaker i Nav. Det er eg heilt sikker på at departementet og statsråden òg får. Det er veldig mykje trist lesing. Det handlar stort sett om folk som føler dei vert trykte ned i dritten av Nav – veldig lang behandlingstid av søknader og avslag på hjelp til straumrekning og andre livsnødvendige ting. Eg reknar med at statsråden les veldig mange av desse e-postane og har lagt merke til at det kjem fleire og fleire av dei den siste tida. Trur ikkje statsråden at eit mjukare Nav, der ein ikkje må senda klage etter klage på avslag om dekning av heilt nødvendige utgifter, vil føra til meir motivasjon enn til depresjon og til meir livskvalitet enn til bekymringar?

Statsråd Anniken Hauglie [13:37:09]: Jeg er helt enig i at det er viktig at vi har et Nav som fungerer godt, som møter den enkelte bruker på en god og respektfull måte, og som hjelper så langt det er mulig å hjelpe. Det er også bakgrunnen for, og noe av hensikten med, Nav-meldingen som vi la fram for et par år siden. Et ekspertutvalg hadde gått gjennom hele Nav-organisasjonen og kommet med en rekke forslag til forbedringer og endringer, som også dannet grunnlaget for den stortingsmeldingen vi la fram. Den fikk stor tilslutning her i Stortinget og fikk stor tilslutning og oppslutning også blant de ansatte i Nav. Det er en stor dreining i retning av mer tillit til de ansatte i Nav, mer arbeidsretting av stønader og måten Nav skal jobbe på, og mer brukerrettede og brukervennlige tjenester. Vi så at Nav kanskje ikke fungerte så godt som man skulle ønske, og som Nav-ansatte selv også ønsket å bidra til. Vi ser nå forbedring i Nav, og vi skal selvfølgelig også jobbe videre for å bedre det enda mer.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Anette Trettebergstuen (A) [13:38:29]: Statsråd Hauglie sa at små forskjeller er et mål. Hvis små forskjeller er et mål, er det underlig at vi har en høyreregjering som på område etter område bevisst øker forskjellene i det norske samfunnet med politikken de fører. Forskjellene øker mellom by og land. Forskjellene øker mellom dem som har mest, og dem som har minst. Forskjellene øker mellom kvinner og menn. Forskjellene øker også på det området som statsråd Hauglie har ansvaret for – mellom dem i jobb og dem uten jobb. I tillegg har vi en regjering som systematisk ikke lytter – verken til fagfolk eller til vanlige folk – men som hopper bukk over folks hverdagsutfordringer og kjører på med blind, ideologisk høyrepolitikk. Et godt eksempel på det er også fra statsråd Hauglies ansvarsområde – da regjeringen hoppet bukk over alle fagforeningene og vanlige folks behov når de kjørte på med mer midlertidighet i arbeidslivet og mer innleie og avskaffet våre virkemidler mot ufrivillig deltid. De lyttet ikke da heller. De dro på seg en generalstreik, men fortsatte å hevde at dette var til arbeidsfolks beste. De kjørte på med ren høyrepolitikk mot folks vilje og mot de reelle behovene i arbeidslivet.

Vi i Arbeiderpartiet kjemper for et arbeidsliv med plass til flere, der flere kan få fast jobb, for det er det som skaper trygghet og frihet i livet, der færre må kjenne på tidsklemma, der flere kan få til kombinasjonen av arbeidsliv og familieliv på en god måte, og der ingen må stå med lua i handa og korttidskontrakter.

Et annet eksempel på den blinde, ideologiske høyrepolitikken, som er direkte skadelig, er at de mest utsatte ungene våre, de som trenger omsorg aller mest og må

få det fra barnevernet, skal kommersielle aktører kunne drive butikk på, tjene penger på, ved å ta ut profitt av fellesskapets ressurser, penger som skulle gått til bedre omsorg for ungene. Ja, dette er uforståelig.

Arbeiderpartiet vil sikre at fellesskapets ressurser kommer de mest utsatte ungene til gode, at pengene skal gå til mer varme og mer omsorg, ikke til profitt. Derfor mener vi at barnevernet skal drives av det offentlige eller av ideelle krefter.

Et tredje eksempel er likestilling. Trontalen nevnte ikke likestilling med et ord. Sånn sett fortsetter jo regjeringen sin støe kurs. Likestillingen er satt i revers under denne regjeringen. Høyre regjeringen har svekket de likestillingspolitiske verktøyene som har gjort Norge til et av verdens mest likestilte land. De kuttet i pappapermen, men heldigvis fikk vi i opposisjonen for akkurat et år siden i voteringen til den tilsvarende debatten økt den igjen. Regjeringen kutter også til dem som hver eneste dag der ute hvor folk jobber og bor, ute i kommunene, gjør jobben med å gjøre flere folk likestilt, som gjør jobben med at flere skal få oppleve større frihet i livet sitt, mer respekt og mer likeverd. Ja, for det er det økt likestilling handler om. Når de som gjør denne jobben, de som jobber på likestillingssettene, de som jobber i ombudet, eller de tusenvis som jobber gjennom de frivillige organisasjonene, får kutt i budsjettene, får de beskjed om at de skal gjøre mindre, ikke mer, samtidig som vi vet at utfordringene er store. Vinterens debatt om seksuell trakassering og metoo er bare ett eksempel på et uvesen som må bekjempes hardere. Kvinners rett til kontroll over egen kropp er ikke reell. Men hva skjer? Jo, da Likestillingsombudet ba om en skarve million kroner ekstra i revidert statsbudsjett for å kunne håndtere mengden av forespørsler om å holde kurs rundt om i landet, hva var svaret fra regjeringen? Det var nei. Det gikk altså ikke an.

Arbeiderpartiet vil gå i en annen retning. Vi vil styrke, ikke svekke, likestillingen, for økt likestilling gir folk mer frihet og reell valgfrihet. Regjeringens resultater peker i motsatt retning. Resultatet av høyrepolitikken er større forskjeller. At noen må stå igjen, er mindre likestilling, økt ulikhet. Arbeiderpartiet tror på noe annet. Vi vet at de store utfordringene løses best i fellesskap, og vi vet at vi står sterkere sammen.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [13:43:53]: Vi har et samfunn som er preget av tillit, åpenhet og små forskjeller, selv om man av og til skulle tro noe annet ut fra dem som taler fra denne talerstolen. Vi har en stat som har et solid sikkerhetsnett for dem som trenger det, og som skal bidra til at alle får samme muligheter i livet. En god oppvekst og et trygt nærmiljø gir de beste muligheter til å skape sitt eget liv. Familiepolitikk er derfor viktig.

For Høyre er familien samfunnets viktigste sosiale fellesskap. Det offentlige skal støtte opp om familien, men det offentlige skal ikke styre den. For SV og Arbeiderpartiet er familiepolitikk et område for intens styring. Det ble nevnt blind ideologi, og det kan jeg kanskje slutte meg til når det gjelder styring av familiene. Ja, for det er ikke grenser for detaljering av hva staten skal bestemme om hva som er bra for familien. Her er vi kanskje ved noe av kjernen i forskjellen mellom SV og Arbeiderpartiet på den ene siden og den verdikonservative tenkning og retning på den andre siden. For Høyre må det være en balanse mellom det sivile samfunnet og staten. Det må være en grense for statlig innblanding. Det er grenser for politikk.

Samfunnet skal bygges nedenfra. Derfor er vi opptatt av at familien og lokalsamfunnet skal få større makt og større innflytelse over egne beslutninger og egen hverdag. Fordi alle barn og familier er forskjellige, ønsker vi at familien skal ha den omsorgsløsningen som passer dem best. Mange står overfor følgende valg: Skal vi velge en god barnehageplass, eller skal vi faktisk benytte oss av muligheten til å være hjemme litt til? Kontantstøtten gir flere mulighet til å foreta det reelle valget. Vi tror at familiene selv er de beste til å ta beslutningene om hva som er bra for seg og sine. Sammen med Kristelig Folkeparti har vi derfor styrket kontantstøtten og gjort den mer fleksibel, slik at den også kan benyttes sammen med deltids barnehageplass.

En god og trygg oppvekst fordrer – foruten en trygg base – et godt nærmiljø, en god barnehage, en god skole og tilgang til fritidsaktiviteter. Regjeringen har, sammen med Kristelig Folkeparti, derfor økt innsatsen på disse områdene gjennom ti budsjettforlik. Det er vedtatt en ny rammeplan for barnehager, det er innført en minstenorm for bemanning i barnehager, kvaliteten er styrket i barnehager, det er innført spesialistlærer i skolen, og ikke minst er det innført en lærernorm, det er innført tilskuddsordninger til fritidsaktiviteter, og det er tilført mer penger til lokale idrettslag og foreninger. Ideell og frivillig sektor har fått bedre rammevilkår, og frivillighetserklæringen mellom KS, regjeringen og frivillige organisasjoner som jobber med barn og unge, ble undertegnet i 2016.

I trontalen ble barn i lavinntektsfamilier trukket fram særskilt. Det er en særskilt utfordring med lavinntektsfamilier og barn som trenger å bli sett og hørt. Barnehage og skole er de viktige arenaene for å bekjempe sosial ulikhet og utenforskap, og tiltak som gratis kjerntid i barnehage og skolefritidsordning er innført i mange kommuner, også i min hjemkommune, Drammen, som var tidlig ute. Målet er at alle kommunene skal ta dette i bruk. Kommunene har altså fått tilskudd til å

motvirke forskjeller. Hele 270 mill. kr er satt av til dette i år. Det er en formidabel økning fra da vi overtok i 2013.

Mange kommuner har nå innført ordningen med gratis utlån av utstyr. Det ønsker vi at alle kommuner skal ha. Uavhengig av foreldrenes økonomi skal barna kunne delta i aktiviteter. Det er bra at regjeringen skal legge fram en stortingsmelding om hvordan vi kan redusere forskjeller. Det er viktig å ha en politikk som støtter familienes valgfrihet. Vil man at barnet skal gå på en montessoriskole, i en menighetsbarnehage, eller faktisk ikke delta i organisert idrett eller annen aktivitet, så er det helt fint. Vi ønsker ikke statens eller venstresidens overstyring.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Mani Hussaini (A) [13:49:07]: For Arbeiderpartiet har det alltid vært et mål at alle som bor i landet vårt, skal få like muligheter, også våre eldre. Vi vet i dag at ikke alle våre eldre har like muligheter, spesielt når man tenker på pensjon. Derfor er pensjon fra første krone en av de viktigste sakene for Arbeiderpartiet denne stortingssesjonen. Pensjon er også en likestillings-sak, for vi vet at mange av dem som taper på dagens pensjonssystem, er kvinner som har jobbet midlertidig, som har jobbet deltid, og som ikke får nyte godt av dagens pensjonssystem. Vårt forslag vil føre til at over en million nordmenn får bedre råd. Da er spørsmålet mitt: Hvorfor er Høyre imot at vi skal få bedre pensjon for den gruppen på en million nordmenn?

Kristin Ørmen Johnsen (H) [13:49:59]: Takk for spørsmålet. Høyre og regjeringen er opptatt av at alle skal ha en bra pensjon, og en pensjon man kan leve av. Så har vi et pensjonsforlik, og det styrer vi etter. Når det gjelder kvinner, kan jeg i alle fall fortelle representanten at flere kvinner enn noensinne faktisk nå er over i heltidsstillinger. Det betyr at vi er på rett vei når det gjelder kvinnepolitikk, som en annen representant tok opp her i dag. Vi er opptatt av at alle skal ha arbeid, og at alle skal tjene opp sin egen pensjon. Pensjonsforlik bestemmes i Stortinget.

Mani Hussaini (A) [13:50:40]: Jeg mener at hvis politikken er dårlig, må man endre den, og vi ser at det rammer over en million nordmenn, spesielt de som kanskje har slitt gjennom arbeidslivet. Kvinner som har måttet bli hjemme istedenfor å ha en karriere, er de som er de reelle taperne i dagens pensjonssystem. Jeg mener at vi som politikere er her for å gjøre folks hverdag bedre, ikke forsvare systemet, slik det har blitt etter fem år med Høyre i regjering. Partene i arbeidslivet har gitt regjeringen ansvar for å se på forslaget. Da lurte jeg

på: Har regjeringen tenkt å gjøre det, eller skal man ikke gjøre noen ting – som man har gjort de siste fem årene?

Kristin Ørmen Johnsen (H) [13:51:20]: Når det gjelder pensjon og pensjonsforlik, handler det også om hvordan vi fordeler våre goder, og hvordan alle skal få ta del i velferdsgodene i Norge. Det betyr også at vi må legge vekt på hvordan verdier skapes i Norge. Det snakkes lite om hvordan verdier skapes, men det snakkes veldig mye om hvordan verdier fordeles. Dette handler om en politikk hvor vi ønsker å fordele midlene regjeringen har til disposisjon, på en mest mulig riktig og rettferdig måte, og da har vi fått til et forlik som vi mener foreløpig står seg.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:52:13]: Representanten sa i sitt innlegg at samfunnet skal bygges nedenifra, men likevel gjennomfører Høyre nå en regionreform som befolkningen ikke vil ha. En analyse viser at de nye regionene vil skape vanskeligere forutsetninger for samfunnsikkerhet, krisehåndtering og beredskap. Gigantfylket Viken, som Ørmen Johnsen kommer til å bo i etter hvert, bryter med samordningsprinsippet som kom etter 22. juli. Vedtaket om sammenslåing er fattet på tvers av strukturene for Fylkesmannen, politi, Sivilforsvaret, Heimevernet, NVE og Statens vegvesen, bl.a. For eksempel kommer Viken til å omfatte tre forskjellige politidistrikt. Det skaper vanskeligheter når ressursene skal samarbeide og finne hverandre. Mitt spørsmål er da: Hvordan kan Ørmen Johnsen forsvare en regionreform som kan svekke samfunnsikkerheten på store deler av Østlandet, inkludert i hennes eget fylke, Buskerud?

Kristin Ørmen Johnsen (H) [13:53:13]: For det første må jeg si at jeg er veldig skuffet over både Arbeiderpartiets, SVs og Senterpartiets passivitet når det gjelder regionreformen. Hvis fylkene i dag skal få flere oppgaver og utføre dem, må de være større og mer funksjonelle. Derfor har regjeringen satt i gang en regionreform.

Ja, så er det slik at det er noen regioner som er mer utfordrende enn andre. Jeg tror at Viken, slik som den er i dag, vil være en god region både arbeidsmessig og ikke minst transportmessig. Alle oppgavene som kommer, får vi diskutere etter hvert, men poenget med å lage større regioner er også å gjøre det enklere for befolkningen og få oppgaver nær der folk bor. Det er desentralisering av makt fra staten og ut til befolkningen, og jeg synes det er synd at man ikke vil være med på det.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:54:29]: Er det noe representanten har gjort i sitt innlegg, som jeg også ser flere representanter fra høyresiden gjøre, er det å slå

seg så innmari på brystet når det gjelder regjeringens forslag og innsats mot barnefattigdom. Nå er det ett år siden forrige trontaledebatt, og i løpet av det året har vi rundet 100 000 barn som vokser opp i fattige familier. Samtidig, under denne blå-blå regjeringperioden, har vi fått over 108 nye milliardærer i landet. Dette er en av de verste konsekvensene med hensyn til de økende forskjellene i makt og rikdom av regjeringens usosiale fordelingspolitikk, med kutt i de uføres barnetillegg, med kutt i overgangsstøtten for enslige forsørgere – bare for å nevne noe.

Det jeg vil spørre representanten om, er: Kan man virkelig være fornøyd med innsatsen mot barnefattigdom når vi har fått over 100 000 fattige barn i dette landet?

Kristin Ørmen Johnsen (H) [13:55:30]: Selvfølgelig skal vi arbeide hardt for å utjevne inntektsforskjeller i Norge. Men ja, jeg synes faktisk vi kan være stolt av det vi har gjort. Jeg må jo minne representanten på at da man satt i regjering, økte ikke barnetrygden med én krone, og tilskuddet til kommunene har faktisk økt dramatisk under denne regjeringen. Vi har gjort en rekke tiltak for å hindre barnefattigdom og ikke minst gjøre at barn får mulighet til å delta i fritidsaktiviteter. Det er en del av Høyre-kommunene som går foran med et godt eksempel, hvor de bruker midlene som de får fra regjeringen, til utjevningstiltak, til gratis kjernetid i SFO, gratis barnehageplass. Sånn sett har vi gjort mye, men vi skal gjøre mer, og jeg minner om at det kommer en stortingsmelding som også vil løfte dette.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Jon Georg Dale [13:56:54]: Det er snart fem år siden Noreg fekk ny regjering. Sidan den gongen har vi reformert ein heil sektor. Det har vi gjort samtidig som det har vore full fart i utbygginga og vedlikeholding av infrastrukturen. Omstillingsevna og -viljen til tussensvis av tilsette i sektoren har vore fantastisk og overgår langt den omstillingsviljen vi har sett i delar av opposisjonen.

Då vi etablerte Nye Veier, var det til protestar frå venstresida. No byggjer dei vegar raskare og billigare enn mange hadde tort drøyme om, og Arbeidarpartiordførarane står i kø for å få sine vegprosjekt inn i selskapet.

Då samarbeidspartia gjennomførte jernbanereforma for å få ei meir effektiv jernbane, protesterte også opposisjonen. No veks talet på dei som tek tog, år for år. Det var 10 millionar fleire som reiste med tog i 2017 enn i 2013. Nye selskap står klare og vil konkurrere om å gje passasjerane eit betre togtilbod. Men i Senterparti-land er skepsisen framleis stor til å bruke private selskap,

sjølv om erfaringane viser at meir konkurranse gjev meir jernbane for pengane.

Også når vi gjennomfører ei bompengereform som skal spare bilistane for unødige bompengar, møter vi motstand frå opposisjonen. Men no er snart den siste avtalen på plass, og vi går frå mellom 50 og 60 bomselskap til 5. Som ein del av reforma brukar vi også ein halv milliard kroner i året for å redusere kostnadene for bilistane.

Bilavgiftene er nesten 2 mrd. kr lågare no enn då Framstegspartiet kom i regjering, inkludert bompengane. Slik hadde det ikkje vore utan oss.

Vår regjering har, i samarbeid med Kristeleg Folkeparti, lagt fram tidenes mest ambisiøse nasjonale transportplan. Ikkje berre skal vi byggje meir, men vi skal vedlikehalde betre. Og vi skal ta i bruk ny teknologi, for framtida bankar på døra. Difor må vi deregulere, pilotere og modernisere måten vi tenkjer transport på.

Klimautfordringa krev meir enn festtalar; ho krev resultat. Difor skal transportsektoren levere utsleppskutt. I 2017 gjekk utsleppa frå biltrafikken ned med nesten 10 pst. samanlikna med året før. I september i år var nær halvparten av bilane som vart selde i Noreg, ein elbil. Arbeidet for ein klimasmart transport held fram, samtidig som denne regjeringa, i motsetnad til delar av opposisjonen, har respekt for at mange treng bilen for å få kvardagen til å gå opp.

Vi er langt frå ferdige. Nye reformer står for tur. Fleire vegar skal byggjast ut. Sidan 2002 har T-bana i København vore autonom. Under denne regjeringa er det no i gang prøveprosjekt med autonome bussar i Noreg. Bil-delingselskapa poppar opp, folk endrar reisevaner, og dei reiser meir. I mellomtida går det lengre og lengre tid mellom kvar tur drosjesjåførane i byane får. Difor må vi endre taxinæringa. Det er regjeringa i gang med.

Den digitaliserte tidsalderen er her. Noreg ligg i verdstoppen når det gjeld tilbod og bruk av mobil, breiband og internett. Vår marknadsbaserte breibandspolitikk har vist seg vellykka. 82 pst. av husstandane har tilbod om høghastigheitsbreiband i dag, mot berre 63 pst. i 2013. Nesten ingen husstandar manglar grunnleggjande breiband.

Digitaliseringa gjev folk raskare tilgang på informasjon, nye måtar å organisere seg på og endra bruksmønster. Det medfører endringar for Posten, for folk brukar rett og slett ikkje postvesenet i same grad lenger.

Vi skal flytte meir gods frå veg til bane og sjø, og vi skal styrkje konkurransekrafta til sjøtransporten.

Flytilbodet er ein viktig del av kollektivtilbodet i distrikta, og vi må betre moglegheitene for lønnsame kommersielle ruter.

Statens vegvesen må fortsetje omorganiseringa når dei nye regionane no overtek meir av ansvaret.

Medan vi held fram med dei strukturelle endringane, skal vi byggje, vedlikehalde og drifte infrastrukturen på ein måte som gjer at vi får meir igjen for pengane. Gode vegar, moderne digital infrastruktur, effektiv jernbane og eit kollektivtilbod som fungerer, er avgjerande for konkurransekrafta til norsk næringsliv og for at folk skal få hente i barnehagen, kome seg på jobb og bu og virke i heile landet. Difor skal vi satse vidare på samferdsel i dei komande åra.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sverre Myrli (A) [14:02:14]: La meg aller først benytte anledningen til å gratulere statsråd Dale med nye utfordringer. Vi ser fram til godt og nært samarbeid fra Stortingets side, også fra opposisjonen.

Det er et veldig stort engasjement omkring bompenger, og jeg la merke til at statsråden ikke brukte særlig tid på det i innlegget sitt. Jeg tror det er stor aksept mange steder for bompenger, men det finnes en tålegrense, og mange steder er vi åpenbart nå på den tålegrensen. På Nord-Jæren ble det virkelig fyr på bålet da Dales forgjenger kastet bensin på bålet og sa at spørsmålet om bompenger avgjøres lokalt. Statens representanter i forhandlingene på Nord-Jæren og andre steder, altså samferdselsministerens folk, sier at dette er bestemt av storting og regjering og kan ikke avgjøres lokalt. Spørsmålet mitt til samferdselsministeren er: Hvem avgjør spørsmålet om bompenger? Avgjøres det lokalt, eller avgjøres det av storting og regjering?

Statsråd Jon Georg Dale [14:03:20]: Eg vil starte med å takke for gratulasjonen.

Eg kan oppklare dette spørsmålet, men eg har jo for så vidt allereie gjort det overfor ordførarane på Nord-Jæren, noko som resulterte i at ordføraren frå Arbeidarpartiet også var godt fornøgd med avklaringane.

Det er heilt klart at det som forgjengaren min uttalte seg om, nemleg at det var full lokal fridom til å utsetje innføring av rushtidsavgifta og reforhandle avtalen – under to føresetnader: ny avtale om å innfri nullvekstmålet som Stortinget har fastsett, og balanse mellom utgifter og inntekter i avtalen, gjorde at lokalpolitikarane hadde fridom til å utsetje innføringa av rushtidsavgifta som begynte måndag denne veka. Det handlingsrommet har dei valt ikkje å bruke, og det tek vi til etterretning.

Sverre Myrli (A) [14:04:12]: Det er mange steder det er debatt om bompenger, også i Kristiansand, og jeg står her med et oppslag i Fædrelandsvennen, der det står: «Regjeringen skrur til om bilisme». Det står videre at staten «strammer skikkelig til overfor Kristiansand-regionen i forhandlingene om ny byvekstavtale». Her

uttaler statssekretær i Samferdselsdepartementet Anders B. Werp seg:

«Før Kristiansand-regionen får lov å komme til forhandlingsbordet, må det komme mer offensive tiltak for å holde biltrafikken på 2016-nivå. Det er kravet.

Werp lanserer:

- Tøffere krav til sentralisert utbygging
- Fjerne flere p-plasser
- Nekte arbeidsgivere å tilby gratis p-plasser.»

Jeg tror det er ganske stor forvirring der ute: Hvem er det som avgjør dette? I kommunene og lokalt i Kristiansand-regionen ønsker en altså ikke det høye nivået på bompenger som det nå legges opp til, men statens representanter legger opp til det. Igjen: Hvem avgjør disse spørsmålene?

Statsråd Jon Georg Dale [14:05:16]: Det avgjør ein lokalt. Men ein kan ikkje pådra seg større kostnader enn ein er villig til å betale. Viss ein vil ha dei same kostnadene som ein hittil har lagt til grunn, med mindre bompengar, må ein skaffe anna lokal finansiering. Det er det stor fridom til å gjere, men det er lokalt ein tek dei avgjerdene. Det ein ikkje kan gå vekk frå, er Stortingets fastsette mål om nullvekst. Det betyr at når ein skal ha pengar frå staten for å bidra til gode kollektivtilbod i dei største byane, pengar som ein ikkje fekk då Arbeidarpartiet styrte, må ein ta til etterretning at Stortinget har sagt at skal ein ha det, fordrar det at ein ikkje har vekst i privatbilismen. Det er ei klar føring som ligg til grunn. Utover det er det stor lokal handlefridom til faktisk å organisere dette sjølv.

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [14:06:18]: Et av de seks satsingsområdene til regjeringen er inkluderende arbeidsliv. I den sammenheng vil jeg gjerne peke på de endringene som statsråden nå har foreslått for taxinæringen, og som han så vidt var innom i innlegget sitt: Løyver skal ikke lenger baseres på transportbehov, det lempes på kompetansekrav, og det skal ikke stilles krav om økonomisk garanti, bl.a.

Dette synes jeg er feil vei å gå. Over flere år har bransjen i samarbeid med myndighetene jobbet for å rydde opp i svart økonomi og ulovlig virksomhet. Det er tatt mange grep som sikrer inntekt og ordnede forhold. Senterpartiet ønsker at man framover skal ha gode arbeidsvilkår også for drosjesjåfører. Løyveordningen må ikke forkastes, men kravene kan gjerne evalueres. Spørsmålet mitt er hvordan statsråden ser for seg at taximarke- det vil se ut i framtiden, med det frislippet som det nå legges opp til.

Statsråd Jon Georg Dale [14:07:17]: Med det forslaget som no er ute på høyring, er eg heilt sikker på at folk

i byane vil oppleve eit større tilbod av drosjer på dei tidene av døgnet dei har behov for det. Eg trur mange passasjerar som i dag ikkje brukar det, vil oppleve at terskelen for å bestille drosje, vert senka.

Eg er heilt sikker på at vi klarer å gjere det, samtidig som vi sørgjer for at det er drosjetilbod tilgjengeleg i distrikta – som Senterpartiet normalt er oppteke av. Samtidig vil vi òg leggje til rette for ny teknologisk utvikling i ei næring som stadig taper konkurransekraft. For det er jo det som er hovudutfordringa: Det er færre og færre som brukar bilane. Det betyr at bilane står. Vi må få ei regulering av drosjenæringa som gjer at bilane rullar og fraktar passasjerar. Då er taxi ein viktig del av kollektivtilbodet, men då trengst det også andre typar regulering enn dei vi hittil har hatt. Difor meiner eg det er eit godt forslag som er sendt på høyring.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:08:24]: NRK har de siste ukene skrevet om bortfall av nødnettet i Strynefjellstunnelene og om brudd på mobil- og bredbåndsnettet i området. Å tilkalle nødnettet gikk an kun via fasttelefon. Senterpartiet har etterlyst planer og penger fra sentrale myndigheter til økt satsing på beredskap – igjen og igjen. KS krever at teleselskapene skal forebygge linjebrydd som strømselskaper måtte ha.

Hva tenker statsråden om konsekvensene ved en alvorlig ulykke i eller ved Strynefjellstunnelene og andre tunneler uten nødnett, hvis mobil- og bredbåndsnettet er nede? Hva mener statsråden om KS' forslag tilknyttet beredskapen i slike situasjoner? Og hva vil statsråden gjøre for å sikre innbyggerne og trafikanter mot at noe slikt skjer igjen?

Statsråd Jon Georg Dale [14:09:16]: Tilstanden til og beredskapen i og rundt norske tunneler har vore for dårleg. Det er difor vi i denne regjeringsperioden vi har bak oss, har satsa massivt på å ta igjen vedlikehaldsetterslepet og på å ta igjen denne typen teknologi i tunnelane, som var forsømt den gongen Senterpartiet hadde samferdselsministeren. Det kjem vi til å fortsetje med å gjere, for det er heilt avgjerande. Det gjer at det har vore ei betydeleg satsing i dei åra vi har bak oss, og det kjem til å vere ei betydeleg satsing i dei komande åra, på å styrkje beredskapen i mange tunneler. Så har vi også no, for kort tid tilbake, landa eit anna konseptuelt val når det gjeld Strynefjellstunnelane, spesielt, og det gjer at dei av oss som faktisk brukar desse, også kan sjå fram mot lysare tider, ikkje berre fordi beredskapen er betre, men fordi vi faktisk får tunneler som det er mogleg å køyre lastebilar igjennom.

Arne Nævra (SV) [14:10:20]: Jeg ønsker også statsråden velkommen tilbake, i ny drakt, og jeg skal sørge for at han blir ganske aktiv framover, får vi tro.

Statsrådens partikollega, Hans Andreas Limi, sa det så treffende i dag: «Det ligger en eim av asfalt over landet.» Det er så sant, så sant. I store trekk ønsker Framskrittspartiet og den sittende regjeringen å la store motorveier binde landet sammen, ikke jernbanen. Det gir seg utslag i regjeringens budsjetter, og det gir seg utslag rundt i landet. Motorveier bygges som aldri før, mens fylkesveiene forfaller, og ikke minst jernbanen taper. Selve flaggskipet, intercityutbyggingen, utsettes i flere år, slik det ser ut nå. Stortinget og regjeringens mål om å få gods over fra vei til bane svikter fullstendig. CargoNet sier opp folk. De sier at noe må gjøres, og de peker på den pålagte baneavgiften som drepande.

Vil statsråden vurdere å støtte SVs forslag, som straks blir fremmet, om å kompensere for baneavgiften – slik som Danmark har fått godkjent i EU – og eventuelt når?

Statsråd Jon Georg Dale [14:11:24]: Først: Takk for ei god helsing.

Ja, eg er veldig fornøgd med at Framstegspartiet sit i regjering og bidreg til å bygge ut motorvegar i heile landet. Det er ganske enkelt fordi det gjev betre framkomleghet, og det gjev større nytte, også for næringstransporten i område som det eg kjem ifrå, som er næringssterke, men som ikkje akkurat har eit velutbygd jernbanetilbod, og som heller ikkje vil kome til å få det dei neste 30–40 åra, uavhengig av kva slags regjering som styrer. Difor er vegen viktig.

Så gjer vi det samtidig som vi har fullt trykk på intercityutbygginga, og samtidig som vi har vist at vi satsar på Ringeriksbanen, som tidlegare regjeringar har valt ikkje å gjere. Det gjer at også i åra framover kjem vi til å sjå ei formidabel satsing på veg og ei intercityutbygging, først og fremst fordi det gjev store moglegheiter til å frakte passasjerar effektivt i og rundt dei store byane. Så skal vi fortsetje å jobbe med godsoverføring.

Geir Pollestad (Sp) [14:12:35]: Eg registrerer at den nye samferdselsministeren har arva ei svakheit av den gamle samferdselsministeren, og det er at når ein har tenkt på noko, snakkar ein som om det er gjennomført allereie. Det vart snakka her om at ein hadde gjennomført jernbanereforma, og at det hadde gjeve fleire passasjerar. Dei såg til og med ut til å vera fornøgde, desse passasjerane, med dei nye, private selskapa som køyrer tog. Då er mitt spørsmål til statsråden: På kva jernbanestrekningar finn me desse nye selskapa som no køyrer tog? Eller er det den gamle oppskrifta som har gjeve desse resultatane?

Statsråd Jon Georg Dale [14:13:16]: Eg er for så vidt ikkje ukjend med at representanten Pollestad berre delvis høyrer på kva eg seier. Det har eg vore vitne til i

eit par år tidlegare også. Det eg sa, er at fleire aktørar no er med og konkurrerer om å få lov til å vere med og levere eit betre og billegare tilbod til passasjerane. Det betyr at kontraktane om det ikkje er landa enno.

Det er også heilt rett, og eg er glad for påminninga om det, at medan vi har venta på dei konkrete resultatane av den reforma – som har teke tid, men som har gått godt – har vi også kjøpt fleire togsett, vi har sett dei på jernbanen, og vi har kjøpt fleire tilbod langs den eksisterande infrastrukturen. Det har bidrege til å betre tilbodet til passasjerane.

Vi gjer mykje medan vi jobbar med dei langsiktige løysingane, og eg er glad for påminninga frå representanten Pollestad om det.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Geir Pollestad (Sp) [14:14:16]: Fisk er ein fantastisk ressurs. Fiskeriet har enorm verdi for Noreg. Fiskeriet gjev oss inntekter. Fiskeriet sikrar oss busetjing og levande lokalsamfunn langs heile kysten, og det gjev moglegheit til å driva vidareforedling langs kysten. Fisk er rett og slett eit viktig bidrag for å skapa arbeidsplassar i Noreg. Å forvalta desse ressursane krev at me som politikarar har eit æveperspektiv på politikken.

Regjeringa har varsla at ho vil leggja fram fleire store saker på fiskerifeltet. Senterpartiet fryktar at regjeringa vil ta fiskeripolitikken i feil retning. Det vil vera eit historisk feiltrinn om ein legg til rette for å sentralisera fiskeria og samla stadig meir av ressursane på færre hender.

Senterpartiet meiner at ressursane i havet og langs kysten er fellesskapet sin eigedom og skal sikrast for framtidige generasjonar. Me må ha ei berekraftig forvaltning, og ikkje minst må me sikra nasjonal kontroll over fisken. Fiskeriresursane i Noreg skal framleis vera eigde av det norske folk i fellesskap.

Ein god fiskeripolitikk handlar ikkje om størst mogleg båtar. Ein god fiskeripolitikk handlar om å ha nokre grunnleggjande prinsipp som ein byggjer politikken på. Ein fiskareigd flåte er viktig. Det er viktig at fiskarane har hand om fyrstehandsomsetninga av fisken, gjennom fiskesalslaga. Fiskeria skal bidra til levande lokalsamfunn langs heile kysten. Fiskerirettane skal ikkje privatiserast, og staten skal ikkje skattleggja næringa i hel. Verdiskapinga skal vera igjen langs kysten.

Det har vore vanskeleg å sjå kva regjeringa vil med fiskeripolitikken. Per Sandberg var ein fiskeriminister utan retning. Me får håpa at den nye fiskeriministeren har kompass, for denne næringa treng ein klar kurs, og hovudpunkta frå Senterpartiet er tydelege.

For det fyrste: Me må bremsa kapitalgaloppen som går føre seg i fiskerinæringa, sånn at det vert mogleg for ungdomar å koma inn i næringa. Difor må me endra dagens system, og me må greia å endra det på ein måte

som gjer at dei som har investert, ikkje vert skadelidande.

For det andre: Ideen om grunnrenteskatt på fiskeri må vrakast.

For det tredje: Selskap som har teke på seg forpliktingar for å sikra verdiskaping i Noreg, må overhalda desse. Viss ikkje må det få konsekvensar.

For det fjerde: Strukturkvotane er tidsavgrensa og skal framleis vera det.

For det femte: Det er viktig for Senterpartiet å ha ein variert fiskeflåte. Det vil seia at det ikkje er noko stort behov for vidare strukturering av flåten.

Senterpartiet vil bidra i Stortinget til å finna løysingar for ein langsiktig fiskeripolitikk, men å vera med på ein politikk med ytterlegare sentralisering er uaktuelt for oss. Det er mange i fiskerinæringa som er fortvila og bekymra for framtida, og det er forståeleg med den usikkerheita som har vore og er rundt fiskeripolitikken.

Vår oppgåve er å landa dette og sikra ein langsiktig fiskeripolitikk som gjev spreidd eigarskap, og som gjer at ungdomar ser moglegheiter til å verta fiskarar. Ikkje minst vil Senterpartiet vera oppteke av at fisket og fiskebåtane skal vera på norske hender. Difor må me skjerpa inn når det gjeld utlendingar si moglegheit til å eiga båt og driva fiske i Noreg. Det gjeld òg det tjuvfisket som er fordekt som turistfiske, som går føre seg i stor stil. Der må ein ha ein langt tøffare innsats for å få stoppa det.

Fiskeri er ei moderne framtidsnæring. Noreg er ein fiskerinasjon. Då må me jobba for reine hav. Me skal ikkje driva olje- og gassverksemd i dei mest sårbare områda, som Lofoten og Vesterålen. Me må auka fangsten av kval og sel, sånn at me sikrar balansen i økosystemet. Senterpartiet ynskjer å vera ei tydeleg røyst i fiskeripolitikken. Han er ein sentral del av både næringspolitikken og distriktpolitikken. Då kan me ikkje la blårusen få lov til å bestemma retninga.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åsunn Lyngedal (A) [14:19:11]: Jeg er glad for å høre at vi har mange felles standpunkter i fiskeripolitikken, og jeg slutter meg til ønsket om at vi kanskje kan få en del viktige saker til behandling, slik at vi kan få satt riktig retning i fiskeripolitikken.

I trontalen sier regjeringen at de ønsker å skape nye arbeidsplasser, men samtidig har viljen til å prioritere å investere i og skape dem vært fraværende i statsbudsjettene fra høyreregjeringen så langt. Da tenker jeg særlig på at det de har gjort, er å frata fylkene det viktigste virkemidlet de har for å stimulere til næringsutvikling, ved at de har kuttet 1 mrd. kr i de regionale utviklingsmidlene. Bare Nordland fylke har mistet 170 mill. kr og står igjen med 30 mill. kr til regional utvikling blant sine bedrifter. Hvordan vurderer representanten Pollestad ut-

viklingen i fylkenes midler, eller muskler, om en vil, for å drive regional utvikling under høyreregjeringen?

Geir Pollestad (Sp) [14:20:05]: Eg takkar for spørsmålet. Eg registrerer også at regjeringa driv ein omvendt industripolitikk, der ein målrettar og set inn tiltak for å flytta arbeidsplassar ut av Noreg. Sukkeravgifta kan vera eit godt stikkord der.

Når det gjeld dei regionale utviklingsmidlane, syner eg måten som regjeringa og regjeringspartia både har behandla og omtalt dei på, har vore skammeleg. Det har fleire gonger i denne salen vore gjort narr av at ingen går i demonstrasjonstog for dei regionale utviklingsmidlane.

Eg kan gjerne gå i demonstrasjonstog for å få tilbake dei regionale utviklingsmidlane, men eg vil mykje heller i regjering, slik at me kan byggja dei opp. Me må få tilbake ei regional satsing på næringspolitikk, for eg trur ikkje at det er berre dei statlege ordningane som vil sikra verdiskapinga. Me treng også lokalt tilpassa midlar, og dette er midlar som faktisk fungerer, og som me skal ha meir av.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [14:21:08]: Da går vi fra avdelingen for støttereplikker til reelle replikker.

I en fersk tale en annen president, Donald Trump, nettopp holdt, sa han bl.a: Vi avviser globalisme, og vi omfavner patriotismen. Hans tale til FN var et sterkt forsvaret av nasjonalstaten, nasjoners alenegang og proteksjonisme. Etterlatt inntrykk var til forveksling lik Senterpartiets retorikk og politikk. Senest hørte vi det i parlamentarisk leders innlegg tidligere i dag. Internasjonale avtaler som EØS-avtalen skal skrotes. Norge skal isolere seg mer i en stadig mer global verden, og det skal innføres flere barrierer på grensen, både fysiske og økonomiske. På mirakuløst vis skal bitte lille Norge styrke sin posisjon ved å klippe av de trådene som binder oss og vårt næringsliv sammen med omverdenen. Så spørsmålet er om representanten på et litt enkelt vis kan redegjøre for den prinsipielle forskjellen mellom Senterpartiets internasjonale tilnærming til handelspolitikk og den tilsvarende som Donald Trump har?

Geir Pollestad (Sp) [14:22:15]: Eg var av den oppfatninga og trudde at Høgres spinndoktor hadde funne ut at det var ein dårleg idé å prøva å setja Donald Trump og Senterpartiet i same boks. Men no kjem det visst fram att på nytt. Det er ikkje i det heile noko grunnlag for ei slik samanlikning. Realiteten er at Noreg er eit svært ope land. Me har omtrent ikkje toll på varer inn til Noreg. Men me har nokre verdiar, nemleg at me ynskjer å beskytta vår eigen matproduksjon fordi me meiner at Noreg har ein rett og ei plikt til å produsera mat til eiga befolkning. Noreg er eit land med kaldt klima og

høgt kostnadsnivå. Difor synest me det er rett å beskytta vår eigen matproduksjon. Elles er det veldig lite toll og proteksjonisme i Noreg.

Representanten Eidem Løvaas var med til Japan, der eg tok til orde for at det er viktig å få på plass ein frihandelsavtale mellom Noreg og Japan. Så det er eit feil inntrykk av Senterpartiet som vert skapt, men me meiner at norsk landbruk skal me behalda.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [14:23:19]: Det er vel nettopp det som er poenget. Når representanten sier at det i dag er lite toll og proteksjonisme, ønsker Senterpartiet å gjøre noe med det. De ønsker mer toll, mer proteksjonisme. Vi hørte også Senterpartiets parlamentariske leder i sitt innlegg ha et varmt forsvar for nasjoners alenegang og et ganske kraftig angrep på globalismen, mens hun i neste setning sier: Vi er åpne mot verden.

Hvordan harmonerer denne åpenheten og denne historiefortellingen som Senterpartiet forsøker å fortelle, med at man samtidig ønsker å si opp avtaler? Representanten Pollestad viet store deler av innlegget sitt til fisk og fiskeri. 60 pst. av sjømatekspporten i Norge går til EU gjennom en avtale som Senterpartiet ønsker å fjerne. Hvordan harmonerer det med at man ønsker å være åpen og inkluderende og sånn sett forsvarer at det er store forskjeller på proteksjonismen i Norge sammenliknet med proteksjonismen i andre land – den proteksjonismen som Senterpartiet tar til orde for?

Geir Pollestad (Sp) [14:24:19]: Den parlamentariske leiaren heldt eit forsvar for nasjonalstaten og betydinga den har. Eg er heilt einig i at nasjonalstaten er ei viktig ramme rundt menneskas fridom. Det at ein koplar dette til proteksjonisme, meiner eg det slett ikkje er grunnlag for. Vårt partiprogram er veldig tydeleg. Me ønskjer å erstatta EØS-avtalen med ein annan og mindre omfattande handelsavtale med EU. Det er ikkje slik at Senterpartiet ønskjer å stoppa handelen med EU, men me ønskjer ikkje ein så politisk inngripande avtale som det EØS-avtalen har vorte.

Når Senterpartiet ønskjer å styrkja tollvernet på f.eks. landbruksprodukt, er det eit resultat av at det tollvernet me har hatt, har vorte svekt, og for at det skal vera effektivt, må me styrkja det. Men det er ikkje slik at me har teke til orde for toll verken på bilar, kjøleskap, kjøkkenmaskiner eller anna som representanten kan finna på at me vil ha toll på.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:25:34]: Jeg syntes det var fint å høre på representanten Pollestads innlegg om fisk og næringsmiddelindustri, som i realiteten er produksjon av mat, og som skaper arbeidsplasser i hele landet. Jeg skal innom et litt annet felt, som kanskje

ikke alltid betegnes som mat, nemlig ulike former for produkter som inneholder sukker.

Inne på kontoret mitt har jeg nå en stabel av sjokolade og pastillesker etter at ulike representanter fra Brynild, Freia og Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund var utenfor Stortinget i dag og protesterte mot sukkeravgiften som denne regjeringen har innført, og som går direkte ut over arbeidsplasser rundt omkring i hele landet. Det jeg lurer på, fordi Senterpartiet har vært opptatt av at vi må fjerne denne sukkeravgiften, er: Hvordan kan man følge dette opp i forbindelse med budsjettet som kommer nå i høst? Hvilke andre grep vil Senterpartiet foreslå framover for å sikre denne industrien og arbeidsplassene i Norge?

Geir Pollestad (Sp) [14:26:39]: Eg takkar for spørsmålet, og eg gler meg over at representanten har fått sjokolade på kontoret sitt. SV gjer det bra på meiningsmålingane for tida, og då synest eg det er fint om ein feirar med litt sjokolade.

Sukkeravgifta er eit godt eksempel på korleis ein ikkje skal driva politikk. Det er eit målretta angrep for å avvikla norske arbeidsplassar og for å få eit budsjett til å gå i hop. Eg ville forstått det dersom denne avgifta kom i ein situasjon der sukkerforbruket i Noreg var ute av kontroll og steig år for år. Realiteten var at det var sterkt fallande. I første omgang meiner eg at ein må reversera den avgiftsauken som kom i budsjettet, og det er ingen tvil om at sukkeravgifta slik ho har vore lenge, har vore ulogisk, i og med at det er sukkeravgift på produkt som ikkje inneheld eitt einaste gram sukker. Det er nok ein større jobb å få rydda opp i det og få eit ryddig system for det. Det er difor me har teke til orde for ei heilskapleg stortingsmelding om næringsmiddelindustrien.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:27:49]: Denne sommeren bør ha vært en vekker for mange. Det har vært ekstrem tørke, ikke bare i Norge, men i hele Europa, og det går direkte ut over matproduksjonen som vi er så avhengig av. Det har vært massive skogbranner, som både gjør materiell skade og har kostet liv. Det har vært stadige varmere rekorder jorden rundt. Vi tenker kanskje tilbake på en fin sommer her, men også hetebølger tar liv – over 100 døde av varmen i Japan og rundt 70 i Canada. Klimaendringene er ikke lenger noe framtids-scenario. Det skjer nå, og da må vi også handle nå.

Regjeringen sier i trontalen at de vil oppfylle Norges klimaforpliktelser. Det høres jo bra ut, men det er ikke sant, for regjeringen har avlyst klimaforliket. Oppfølgingen er ikke nevnt i trontalen, og i klimameldingen finner vi ingen tiltak. Vedtaket fra 2012 om å kutte klima-

gassutslipp innen 2020 står fortsatt. Regjeringen har bare gitt opp å gjennomføre det.

Derfor fremmer SV og Arbeiderpartiet i dag et representantforslag med nærmere 40 tiltak for å redusere klimagassutslipp og omstille Norge til et nullutslippssamfunn. Vi kan og bør gjøre mer, og det er forskjellen mellom høyre- og venstresiden i klimapolitikken. Vi ønsker å gjøre mer. Vi erkjenner at verden – og Norge – ikke er på vei til å lykkes med å bekjempe klimaendringene. Det må vi være ærlige om. Fortsetter vi som nå, vil både vi og barna våre oppleve katastrofale klimaendringer.

Tiden går fort. Da jeg startet som miljøaktivist, hadde jeg hjemmelagede plakater der jeg hadde tegnet Blekkulf og satt en strek over bilene jeg hadde tegnet. Da var det lenge til 2050! Det er 30 år til verden må ha kuttet 80 pst. av klimagassutslippene sine, og 30 år til Norge må være et nullutslippssamfunn. Fordi vi har så dårlig tid, må vi forstå at investeringene og beslutningene vi tar i dag, avgjør om vi vil lykkes med å bekjempe klimaendringene. Det vil ikke fungere med en massiv innsats i 2049. En bygning som bygges i dag, kommer til å stå i 100 år eller mer. En ny fabrikk investerer i produksjonsmidler som er i drift i mange tiår fram i tid. En ny bil, kjøpt i dag, kjører fortsatt på veiene om 15 år. Oljefeltene som regjeringen skryter av i beretningen om rikets tilstand, som settes i gang nå, vil fremdeles produsere olje i 2070 – 20 år etter at verden skal ha kuttet 80 pst. av klimagassutslippene.

Vi foreslår i dag nærmere 40 tiltak for å kutte klimagassutslipp fordi det er mulig å gjøre mer. Vi trenger ikke å vente på at andre land eller andre generasjoner skal gjøre jobben for oss. Når regjeringen sier de vil fornye bilparken, viser vi hvordan – uten å måte hogge regnskog. Vi viser hvordan byggeplassen kan bli fossilfri, og hvordan kollektivtransporten kan bygges ut. Vi viser hvordan bygningene våre kan bli grønne og fossilfrie, og hvordan skipstrafikken i de sårbare delene av kysten vår ikke kan operere på tungolje. Og vi viser hvordan vi kan bli best på nullutslippindustri som vil sikre konkurransedyktige og grønne arbeidsplasser for fremtiden.

Beslutningene vi tar i dag, her i huset og i næringslivet, vil avgjøre om vi lykkes med å bekjempe klimaendringene. De beslutningene vi tar i dag, må kunne forsvares i lys av verdens behov for å kutte utslipp i 2030 og i 2040. Jeg tror flere her på Stortinget vil være med og gjøre mer for klimaet, for vi vet at folk der ute, utenfor dette huset, ønsker at vi skal gjøre mer. Derfor inviterer vi dere med på et nytt klimaforlik med konkrete forslag for å kutte klimagassutslipp. Jeg håper vi kan gå sammen om at klima er viktigere enn alt annet. Det er viktigere enn politisk spill, og det er viktigere enn politisk prestisje. Derfor bør vi gå sammen om et nytt klimaforlik.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:32:49]: Jeg er takknemlig over å bo i et land hvor vi er opptatt av likeverd, likestilling og inkludering. Allikevel kan avstanden mellom politiske intensjoner og virkeligheten for enkeltmennesker være svært stor.

Jeg tenker på Hannah. Hannah mistet førligheten etter at hun falt av hesten sin som 14-åring. Det resulterte i brudd i nakken og varige lammelser som gjør at Hannah er avhengig av brukerstyrt personlig assistanse, BPA, for å kunne delta i skole og fritidsaktiviteter på lik linje med alle andre. Hannah opplever en kamp mot systemet. Det er forskjell fra kommune til kommune og mellom bydeler i én kommune når det gjelder hvor mange timer med brukerstyrt personlig assistanse hun kan få. Det betyr at Hannah er bekymret for å flytte for å studere, for hun er redd hun vil få et annet antall BPA-timer enn det hun har i dag.

Jeg tenker på Nathaniel. Nathaniel er født med Downs syndrom. Annet hvert år må Nathaniel og hans foreldre gå til fastlegen for å få en bekreftelse på at Nathaniel fortsatt har ett kromosom mer, og levere denne til Nav.

Og jeg tenker på Jon. Jon er i dag en voksen mann på 63 år. Han mistet den ene foten sin som tenåring og har brukt en ganske stor protese hele livet. Da han var 18 år, fikk han tilbud fra trygdekontoret, som det het den gangen, om en god uføretrygd, for det var enklest for samfunnet. Jon valgte annerledes. Han ville ta utdanning og har jobbet med robotisering til den dag i dag.

Disse enkeltmenneskene er eksempler på virkeligheten for veldig mange. Dette forteller oss at vi må gjøre mer for å sikre mangfold og likeverdighet i samfunnet vårt. Derfor lanserer Kristelig Folkeparti en likeverdsreform.

Det vi vil, er å legge til rette for at flere mennesker med nedsatt funksjonsevne kan være yrkesaktive, slik som Jon. Vi vil styrke tiltakene for et inkluderende arbeidsliv. Vi vil også ha flere tiltaksplasser for personer med nedsatt funksjonsevne, flere plasser for varig tilrettelagt arbeid, og vi sier nei til konkurranseutsetting, for veldig mange av disse trenger stabile rammer rundt seg.

Vi vil fortsette med tiltak som HELT MED, som viser at det er mulig å inkludere de med en funksjonsnedsettelse i vanlig arbeid. Jeg fikk følge dette nede i sentrum av Oslo og fikk se en kvinne få jobb på Scandic Hotels. Hun skrev under på en arbeidskontrakt, og de på kjøkenet sa: Det blir et bedre arbeidsliv når vi har et mangfoldig arbeidsliv.

Vi vil endre BPA-ordningen til et likestillingsverktøy. Personer med spesielle behov må kunne delta i sam-

funnet på lik linje med sine medmennesker. Vi ønsker at Hannah får bistand til å delta i samfunnet, og at Hannah kan flytte hvor hun vil og gå på skole hvor hun vil. Det skulle bare mangle.

Vi vil endre dagens hjelpestøttnadsordninger og dokumentasjonskrav, da reglene demonstrerer hvor manglende tilliten og respekten er for mennesker med varige funksjonsnedsettelse, slik at Nathaniel og foreldrene hans kan slippe å måtte gå til fastlegen og Nav annet hvert år. Familier skal ikke tynges ned av uforståelige, byråkratiske ordninger.

Sist, men ikke minst: Kristelig Folkeparti vil fortsette kampen mot sorteringssamfunnet og for et inkluderende samfunn. Den medisinske vitenskapen må brukes til å forebygge og behandle – ikke til å identifisere barn i mors liv med redusert funksjonsevne eller sykdommer som ikke kan behandles.

Kristelig Folkeparti vil kjempe for et samfunn forankret i det kristne menneskesynet, der din verdi ligger i den du er, framfor det du presterer – et samfunn der etikken styrer teknikken, ikke omvendt, et varmere samfunn som skal gi plass til alle, og som har bruk for alle.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Rigmor Aasrud (A) [14:37:48]: Trontalen er regjeringens arbeidsliste for den kommende stortingssesjonen, og i den arbeidslisten hørte vi ingenting om ideell sektor, som jeg vet at Kristelig Folkeparti ofte er opptatt av. Det er kanskje ikke så rart, for i mars 2014 sendte statsministeren et brev til Kristelig Folkepartis daværende parlamentariske leder om oppfølgingen av saken om pensjonsforpliktelser i den delen av ideell sektor som leverer tjenester til helsesektoren. I brevet sier regjeringen at den vil følge opp dette på egnet måte, og vil invitere de ideelle aktørene til forhandlingsmøter våren 2014. Før sommeren skulle de legge fram noen prinsipper for hvordan denne saken skulle håndteres. Man sa ingenting om hvilken sommer man snakket om, men mitt spørsmål til representanten Bollestad er:

Er hun fornøyd med framdriften i det arbeidet som ble varslet i 2014?

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:38:52]: Kristelig Folkeparti er ikke fornøyd med framdriften, men det som er viktigst for oss, er at ideell sektors pensjonsordning blir sikret, og da må vi ha tiltak og innslagspunkt som virkelig er til hjelp for ideelle aktører, for vi tror at ideelle aktører er et lim i samfunnet. Vi tror at ideelle aktører ikke må bli avskrevet, verken i spesialisthelsetjenesten eller i kommunehelsetjenesten, eller som aktører i det frivillige arbeidet. Derfor tenker vi at det er innholdet i det som kommer, som blir viktig, og dette haster! Men når det kommer, må det ha et innslagspunkt som faktisk

fungerer for de ideelle aktørene, og som er til hjelp med den ryggsekken som pensjonskostnadene er, for de ideelle aktørene har faktisk gjort det som staten ba dem om å gjøre.

Rigmor Aasrud (A) [14:39:47]: Jeg støtter Kristelig Folkepartis holdning til ideell sektor, og at det haster med å finne noen avklaringer. Derfor er vi invitert til et møte på fredag, som vi håper også kan bidra til at de frivillige aktørene kan være tydelige på hva de faktisk ønsker seg.

Før sommerferien var representanten Bollestad med på et Dokument 8-forslag som ennå ikke er blitt behandlet i denne saken. Hva konkret forventer Kristelig Folkeparti at kommer ut av den behandlingen som kan løse de utfordringene som representanten Bollestad selv nevner?

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:40:27]: For det første må det være en økonomi i dette som gjør at en sikrer at en faktisk får den avløsningen, med tanke på pensjonskostnader, som vi snakker om, for per i dag er det ikke mulig for veldig mange av de ideelle aktørene å komme seg inn på lik linje – med tanke på å få tilbud – når tilbudshysteriet har blitt slik det har blitt, fordi det bringer med seg en kostnad som gjør at det ikke blir realistisk. Det gjør at veldig mange ideelle aktører faller ut.

I tillegg har jeg lyst til å si at vi har en foretaksmodell i helsevesenet som gjør at foretakene kan velge å bygge opp tjenester på utsiden, noe som også knebler ideelle aktører, for de bygger dem opp i sitt eget system. Dermed konkurrerer det offentlige ut ideelle aktører som har vært på banen i mange år. Det å sikre både at det er ideelle aktører i de offentlige tjenestene, og at de kan få utvikle seg videre, må være noe av det viktigste, mener vi i Kristelig Folkeparti.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [14:41:42]: Representanten Bollestad holdt et tankevekkende innlegg om mange viktige saker. En av de tingene som representanten Bollestad sa, var at det er viktig å se på avstanden mellom politiske intensjoner og folks hverdag.

Kristelig Folkeparti har så langt gitt støtte til en regionreform som har møtt massiv motstand både hos folk og hos folkevalgte. I Finnmark sa 87 pst. nei gjennom en folkeavstemning. I Akershus, Buskerud og Østfold er både folk og folkevalgte i alle tre fylkene imot. En er imot en meningsløs gigaregion som strekker seg fra Halden til Hardangervidda, en region som også Kristelig Folkepartis egen partileder har sagt ikke er en fornuftig konstruksjon.

Til NRK 20. august i år sa representanten Bollestad at hun var villig til å vurdere spørsmålet på nytt, og at regjeringen nå bl.a. måtte levere når det gjaldt oppgaver.

Så viste seg det seg – ifølge KS' beregninger – at de nye oppgavene er forsvinnende små. Er representanten villig til å vurdere spørsmålet på nytt, slik at bl.a. Finnmark og Akershus kan bestå som egne fylker, slik som bl.a. representanten Bollestad's eget fylke?

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:42:52]: Når Kristelig Folkeparti har vært opptatt av tre nivåer, har det først og fremst vært for å få oppgavene nær folk, oppgavene som gjelder enkeltmennesker. Folk ute er opptatt av struktur og av avstander til det politiske miljøet, men de er også opptatt av at tjenester er nær folk. Kristelig Folkepartis intensjon med å ha tre nivåer er å flytte oppgaver ned på lavest mulig nivå, slik at avstandene skal være kortere. Og når vi har vedtatt – som et eksempel fra det jeg sa – BPA-ordningen, er det et forslag som vi har fremmet på nasjonalt nivå, men når vi nå kommer ut og ser, ser vi at det ikke fungerer, for det blir ulike ordninger mellom kommunene. Da må vi klare å få til tjenester nær folk, som hjelper folk i praksis.

Om jeg vil endre synet på dette: Nå har vi sagt at vi skal flytte ut oppgaver. Vi er ikke i mål med det. Det er mange andre oppgaver enn de 100 stillingene en snakker om, som må utredes, og som kan iverksettes etter hvert.

Karin Andersen (SV) [14:44:09]: Jeg tror representanten og jeg er enige om at vi lever i et samfunn der det egentlig er penger nok. Også regjeringen disponerer penger nok. Derfor er det umulig å forstå at folk med lite og de som er syke, skal behøve å betale en så høy pris som det de har gjort, for skatteuttene til de aller rikeste.

Dessverre har Kristelig Folkeparti langt vært med på denne galeien. Jeg vet de har rettet opp kanskje noen av de styggeste kuttene, men mange, mange gjenstår, bl.a. til noen av de gruppene som Bollestad tok opp i innlegget sitt nå. Derfor har SV i dag fremmet en lang rekke forslag om å undersøke hvordan det går med dem som har fått disse kuttene – enten en er ufør, syk, arbeidsledig, har fått brannskader eller er enslig forsørger, som jeg vet at også Kristelig Folkeparti har brydd seg om. Da er spørsmålet: Vil Kristelig Folkeparti være med og støtte disse forslagene, slik at vi kan se hvordan det har gått med de folkene som Kristelig Folkeparti har vært med på å kutte inntektene til?

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:45:17]: Jeg er ærlig og sier at det har vært vanskelige prioriteringer for Kristelig Folkeparti å være med på de vurderingene. Samtidig har vi en problemstilling bak oss med vanskelige tiår på arbeidsmarkedet – for få år siden – da vi så at vi også måtte sette inn andre tiltak og ta noen valg.

Jeg kan si at jeg kan være med og se på hvordan ting har virket, men vi har ikke konkludert med hensyn til om vi i dag kommer til å følge SVs forslag eller ei.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Abid Q. Raja (V) [14:46:09]: Da Venstre gikk inn i Solberg-regjeringen ved begynnelsen av året, gjorde vi det med en klar målsetting. Det var å bidra til å gjøre regjeringen grønnere, rausere og mer sosialliberal. Vi gjorde dette fordi vi tror at vi kan levere enda mer i regjering enn på Stortinget, og gode forhandlinger på Jeløya leverte en framtidsrettet regjeringserklæring som dreide regjeringens politikk inn mot sentrum i norsk politikk.

Trontalen viser også hva regjeringen kommer til å jobbe med de kommende årene. Utenom den viktige prioriteringen det er å skape et tryggere samfunn og hindre at barn og unge utsettes for vold og overgrep, og ikke minst sikre at Norge har et troverdig forsvar, løfter trontalen fram særlig seks utfordringer. Det er å omstille norsk økonomi til å skape nye arbeidsplasser, oppfylle Norges klimaforpliktelser, skape et inkluderende arbeidsliv, sikre velferdsgoder i en tid hvor andelen eldre øker, redusere fattigdom og gjennomføre et integreringsløft.

Opposisjonen har i går kritisert talen. Men jeg vil gjerne utfordre opposisjonen til å være konkret. Hvilke av disse utfordringene eller løsningene som regjeringen skisserer, er de egentlig uenig i? En ting er i helt generelle ordlag å hevde at talen ikke var god nok, slik vi hørte Arbeiderpartiets leder, Jonas Gahr Støre, gjøre i går. Noe annet er å være helt konkret.

Da jeg engasjerte meg i politikken, gjorde jeg det fordi jeg ønsket et rausere Norge. Jeg ønsket meg et Norge som tok vare på dem som trengte det, som viste nestekjærlighet overfor dem som lider, og som setter mennesker i stand til å fatte sine egne frie beslutninger. Enkeltmennesket sto alltid i sentrum for meg, og jeg er fremdeles opptatt av enkeltmenneskets mulighet til utfoldelse i et fellesskap. Det fellesskapet bygges nedenfra, i kirken eller moskeen, på biblioteket, på fabrikkgulvet eller i kantina. Raushet må ikke og kan ikke dikteres ovenfra. Den rausheten må komme gjennom de lokale fellesskapene som vi kjenner så godt. Regjeringens rolle er å forsterke slike initiativer og gi mennesker mer reelle valgmuligheter. Den første oppgaven vi står overfor, er derfor å bedre vilkårene til barn og unge både i Norge og internasjonalt.

Jeg er stolt over at partiet mitt har tatt steget inn i regjering. Det var det riktige å gjøre for å gjøre Norge til et rausere samfunn. At vi har gått i regjering, har allerede latt seg merke. Regjeringen vil f.eks. ikke fire på bistands-satsingen, den vil øke den med 2,5 mrd. kr. Det gjør regjeringen for å holde 1-prosentmålet. Dette er en målsetting som også er nedfelt i Jeløya-plattformen, og som vil bli gjennomført i forslaget til statsbudsjett – slik vi

har hørt nå i media – som kommer til å bli framlagt på mandag. Denne satsingen er ingen selvfølge.

Bistand er et uttrykk for internasjonal solidaritet og medmenneskelighet. Det sier noe om Norge som samfunn at vi har gjort det klart at vi skal oppfylle 1-prosentmålet for bistand. Vi leverer på våre internasjonale forpliktelser. Vi er et eksempel til etterfølgelse og hjelper dem der ute som trenger det mest.

En slik kraftig satsing på fattigdomsbekjempelse internasjonalt må samtidig gå hånd i hånd med satsing på å bekjempe fattigdom også her til lands. Det er et verdispørsmål som opptar alle oss som vil skape like muligheter for barna våre. Jeg hadde ikke selv klart å karre meg ut av de økonomiske og sosiale forholdene jeg var født inn i, om det ikke hadde vært for nettopp samfunnsinstitusjonene rundt oss, bibliotekene, lærerne, de som turte å oppmuntre enkeltbarnet. Det gikk bra med meg, og det går tross alt bra med mange – men det går fremdeles ikke bra med mange av de barna som blir født inn i familier med dårlig råd, dårlig utdanning hos foreldrene, dårlige boforhold.

Vi sier at en god barndom varer livet ut, men dessverre vet vi at en dårlig barndom også kan vare livet ut. For dagens barn og unge er det først og fremst i skolen, i barnehagen og i fritidsaktivitetene at inkluderingen best kan finne sted. Spesielt for minoriteter er fellesskapet i disse utdanningsinstitusjonene utrolig viktige. Derfor er jeg glad for at partiet mitt tilhører en regjering som har utvidet tilbudet om gratis kjernetid i barnehagene, og hever inntektsgrensen. For disse barna vil tid i barnehagene bety mye for språkutvikling, sosiale ferdigheter og grunnleggende kunnskaper, som senere vil være avgjørende for om de kommer seg ut av videregående skole med et vitnemål. Ikke alle har fått tilgang til et slikt godt barnehagetilbud i sin barndom, men jeg er glad for at våre barn og kommende generasjoner vil nyte godt av et slikt tilbud.

For å avrunde: Jeg vil si at ingen partier bør hevde at de har enerett på raushet eller gode intensjoner i norsk politikk, eller verdier eller sjel. Forskjellen mellom høyresiden og venstresiden i norsk politikk er ikke de gode intensjonene, men hvordan vi ønsker å oppnå dem. For Venstre handler det om troen på enkeltmennesket, og ikke minst frihetsbegrepet, som handler om å sette folk i stand til å treffe sine egne valg, frie avgjørelser, uavhengig av bakgrunn. Jeg har tro på at regjeringen i sitt budsjettforslag og gjennom det som er varslet i trontalen, vil bidra nettopp til det – hjelpe enkeltindividet hvor det nå er i livet, og uansett i hvilken livssituasjon.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Sverre Myrli (A) [14:51:28]: I forrige periode var både presidenten, Abid Q. Raja og jeg medlemmer i

transportkomiteen. Der brukte vi mye tid på jernbanereformen, og vi debatterte det mange ganger. Venstre var for jernbanereformen, Arbeiderpartiet var imot jernbanereformen. Jeg husker Abid Q. Raja flere ganger sa at det vi nå gjør på jernbanen, skal ikke gå ut over lønns- og pensjonsspørsmål for de ansatte på jernbanen. Jeg husker til og med en stor markering som var her ute, utenfor Stortinget, på Eidsvollsplass, hvor Abid Q. Raja lovte det til mange jernbaneansatte. Spørsmålet mitt til Raja i dag er: Vil han fortsatt si at jernbanereformen ikke vil gå ut over lønns- og pensjonsforhold for de ansatte på jernbanen?

Abid Q. Raja (V) [14:52:30]: Aller først er jeg veldig glad for at vi sammen med Kristelig Folkeparti og regjeringen har laget den mest ambisiøse nasjonale transportplanen som dette landet har hatt, og deriblant også at vi skal reformere jernbanen gjennom jernbanereformen. Vi skal bygge flere togskinner, og vi skal få flere tog til å gå. Det er klart at det er en viktig satsing for Norge. Infrastruktur er viktig for enkeltmennesket, det er viktig for næringslivet, og det er viktig at vi klarer å dra landet videre gjennom å bygge nettopp den infrastrukturen som vi mener vi trenger i årene framover. I den forrige regjeringen, altså den regjeringen som representantens parti var en del av, var det mye snakk om dette, men det var lite handling, mens denne regjeringen nettopp har vist at vi ikke bare lager en NTP, men også følger opp med konkrete midler.

Når det gjelder ansattes lønns- og pensjonsvilkår, er også representanten opptatt av dette. Jeg vet veldig godt at regjeringen jobber med det, og vi må avvente og se hvordan det nå kommer når regjeringen kommer til å konkludere på dette.

Sverre Myrli (A) [14:53:27]: Det fine med replikkordskifter er at en kan snakke om mange ting, men det er også en fordel at en i hvert fall prøver å streife innom det som er spørsmålet som blir stilt i et replikkordskifte. Spørsmålet mitt var ikke hva som kommer framover. Vi er godt ute i jernbanereformen, den er allerede i ferd med å bli implementert, og vi ser hva som nå skjer med de ansatte i NSB og de ansatte i Bane NOR, og jeg vet neimen ikke helt om Raja helt tror på det han selv sier nå, for det har nemlig gått ut over lønns- og pensjonsspørsmål allerede. Så spørsmålet mitt er rett og slett – jeg gjentar: Vil Abid Q. Raja fortsatt kunne hevde i møte med de ansatte på jernbanen – jeg vil utfordre ham til f.eks. å bli med meg og møte renholdere på jernbanen, de som vasker togene – at det ikke skal gå ut over lønns- og pensjonsvilkårene til de ansatte?

Abid Q. Raja (V) [14:54:29]: Slik jeg repliserte i slutten av mitt forrige svar, er vi opptatt også av å ta vare på

ansatte, både lønnsvilkårene og pensjonsvilkårene, og dette er noe vi faktisk jobber med.

Når det gjelder selve Nasjonal transportplan, er hele poenget at vi klarer å bygge en infrastruktur videre, og bare å se på gamle løsninger og tenke at de gamle løsningene er det som kan være et svar for framtiden, er ikke måten å gjøre det på. Veireformen var også enkelte partier her på Stortinget imot. Nå tror jeg man har begynt å se at veireformen og Nye Veier var viktig og en riktig reform. Jeg tror også at når vi får sett alle sidene av jernbanereformen, vil også enkelte partier som var imot, komme til å se at det var store fordeler nettopp med å gjennomføre en slik reform.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:55:16]: Representanten Raja tok opp fordeling i samfunnet i sitt innlegg. En type fordeling handler også om rovdyrforvaltning og om hvordan et mindretall i samfunnet må ta ansvaret for og belastningen med det som et flertall i samfunnet har interesse for. Ikke minst de dagsaktuelle forslagene fra Senterpartiet er verdt å trekke fram. I sommer har tusenvis av beitedyr fått nytte godt av beite og vannkilder i utmarka, særlig når innmarka har vært tørrere og grunnvannet lavere enn vanlig. Kulturlandskapet beriker fastboende som besøkende, nordmenn som utlendinger.

Men det er en hake, og det er rovdynere og forvaltningen. Rovdyr trengs, men ikke i ubegrenset antall. Bestandene må bli forvaltet. Vil Venstre forvalte og ta ut ulv i ulvesonen, si nei til utvidet bjørnesone i Trøndelag og gjøre forsøksordningen knyttet til uttak av jerv permanent?

Abid Q. Raja (V) [14:56:16]: Jeg tror ikke Venstre og Senterpartiet kommer til å klare å bli enige om rovdyrpolitikken, for der er nok avstanden veldig, veldig stor. Det er jo enkelte i Senterpartiet som mener at rovdynere ikke har noen plass i norsk fauna overhodet, og i utgangspunktet mener enkelte fra Senterpartiet at man skulle skutt alt av både bjørn, jerv, ulv og annet. Det mener ikke Venstre. Vi mener at vi skal ha en forsvarlig stamme. Den skal selvfølgelig forvaltes, og det er konkrete regler som gjelder for når og hvordan man kan gjøre det, i hvilke soner man kan gjøre det, og i hvilke tilfeller.

Og akkurat som med rovdyrpolitikken: Noe annet som ikke nødvendigvis handler om rovdyr, men som også er et problem, og som i hvert fall Venstre er veldig opptatt av, er pelsdyrnæringen. Jeg regner med at hvis vi sier at pelsdyrnæringen er et problem og må avvikles, og at næringen ikke har livets rett, vil Senterpartiet være uenig i det. Jeg tror ikke at våre to partier kommer til å bli enige når det gjelder verken rovdyrpolitikken eller avviklingen av pelsdyrnæringen.

Lars Haltbrekken (SV) [14:57:27]: I fjor importerte Norge rekordmye palmeolje for å fylle på diesel- og bensintankene våre. Regjeringens klimapolitikk bader i palmeolje. I fjor vedtok også Stortinget, med Venstres stemmer, følgende:

«Stortinget ber regjeringen gjennom forskrift til lov om offentlige anskaffelser stille krav om at det ikke skal benyttes biodrivstoff basert på palmeolje eller biprodukter av palmeolje. Forskriftsendringen skal tre i kraft så snart som mulig.»

Over ett år etter har regjeringen fortsatt ikke kommet med de endringene som skal til for å kaste palmeoljen ut av de offentlige anbudene. Om kort tid skal representanten Raja forhandle om statsbudsjettet. Mitt spørsmål er om han vil sørge for at det endelig kommer på plass tiltak for å kaste palmeoljen ut av det norske drivstoffmarkedet.

Abid Q. Raja (V) [14:58:23]: Nå gjenstår det å se hva som ligger i budsjettet som skal bli lagt fram på mandag, men jeg kan forsikre representanten om at Venstre er på lag med klimaet, og vi ønsker å få ned klimagassutslippene. Det er mange måter å komme fram til det målet på. Deler av løsningen ligger i at vi fornyer bilparken vår med nullutslippsbiler, elbiler og ikke minst hydrogenbiler i den grad vi klarer å få til det.

Avansert biodrivstoff er også en del av løsningen – og at vi klarer å bruke opp overskuddsmassen som vi vet vi har gjennom skogsindustrien vår. Klarer vi det, tror jeg det kan være en del av svaret.

Når det gjelder regnskogen, kan jeg forsikre representanten om at både jeg og hele Venstre er på lag med regnskogen, og vi mener at all mulig regnskog rundt omkring må bevares og beskyttes. Jeg ønsker ikke, og Venstre ønsker ikke, å legge til rette for nedhugging av regnskog.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Nikolai Astrup [14:59:35]: Mye går bra i Norge. Ledigheten går ned, sysselsettingen går opp, og velferden er styrket. De siste årene har regjeringen møtt frafall i skolen med et stort lærerløft. Vi har møtt frustrasjon over dårlige veier og manglende kollektivtransport med tidenes løft for vei og bane. Vi har møtt økte helsekøer med fritt behandlingsvalg og redusert ventetid. Og vi har redusert klimagassutslippene, bl.a. gjennom et grønt avgiftssystem, ny teknologi, investeringer i fornybar energi og en internasjonal satsing for å bevare regnskog.

Gjennom mange generasjoner har vi bygget et velferdssamfunn som vi kan være stolte av. Det er høy tillit mellom folk, og folk har tillit til institusjonene. Vi har relativt små forskjeller, mange i arbeid, og veien mellom

bunnen og toppen av samfunnet er kort. Andelen som opplever å ha problemer med å få endene til å møtes, er halvert siden 2004.

Det er trygt å vokse opp i Norge. Vi har en god balanse mellom arbeid og fritid, og vi har bedre helse enn i mange andre land. Regjeringens mål er at det velferdssamfunnet vi har bygget opp gjennom mange generasjoner, skal bli bærekraftig, slik at også våre barn og barnebarn får glede av det.

Jeg vil trekke frem fire av regjeringens satsinger som er helt avgjørende for at vi får et bærekraftig velferdssamfunn. For det første må vi skape flere jobber. De må være lønnsomme, de må være bærekraftige, og de må bli til i privat sektor. Det skorter ikke på gode ideer blant norske gründere, antall nye bedrifter går opp hvert år, men skal kloke ideer bli til globale bedrifter, må de ha rammevilkår og investorer som gjør det mulig med eksport og industrialisering.

For det andre må vi kvalifisere folk til de nye jobbene: studenten som snart skal søke sin første jobb, innvandrerene som nylig har kommet til Norge, 60-åringen som har mistet jobben på grunn av digitalisering. Vi skal bidra til at flere, uansett hvor i livet de befinner seg, får den kunnskapen og kompetansen de trenger for å ta del i arbeidslivet.

For det tredje må vi sikre at den økonomiske veksten skjer samtidig med en reduksjon i CO₂-utslippene. Vi må frikoble utslippsvekst fra økonomisk vekst og fortsette å levere på målene i Parisavtalen, både her hjemme og internasjonalt.

For det fjerde må vi fortsette arbeidet med å reformere, modernisere og prioritere i politikken. Bare da får vi et større rom for å satse på skole, helse, miljø, forsvar, beredskap og bistand til verdens fattigste. Hvis vi lykkes, vil vi få et mer inkluderende samfunn med mindre fattigdom, lavere utslipp og muligheter for alle.

Usikkerhet og uforutsigbarhet i verden har betydning for oss i Norge. Det berører oss når Storbritannia stemmer for Brexit og USA går ut av Parisavtalen. Det er små land, som Norge, som taper mest når krefter i ulike land ønsker mer alenegang og mindre fellesskap. Regjeringens internasjonale arbeid skal fremme fellesskap og samarbeid. Vi skal hegne om det multilaterale systemet, og vi skal være pådrivere i møte med store globale utfordringer, som klimaendringer og fattigdomsbekjempelse, for regjeringen vil ikke bare skape et bærekraftig velferdssamfunn i Norge, vi skal også bidra til å skape bærekraftige velferdssamfunn i resten av verden. Det gjør vi i solidaritet med våre medmennesker, og det gjør vi fordi det er i Norges interesse at verdens fattige lykkes bedre enn de gjør i dag.

Norge er en stor utviklingspolitisk aktør, og gjennom tydelige mål og prioriteringer, samarbeid med ut-

valgte partnerland og partnere, en effektiv og dyktig bistandsforvaltning og et bredt spekter av virkemidler kan vi bidra betydelig til at verden når FNs bærekraftsmål innen 2030. Regjeringens mål er å skape bærekraftige velferdssamfunn her hjemme, der barna våre får en trygg hverdag og muligheten til å følge drømmene sine i fremtiden. Men det skal vi gjøre uten å miste den store verden av syne.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [15:03:35]: Jeg er glad for at vi har fått en egen utviklingsminister, og at statsministeren egentlig har tatt det rådet som kom fra flertallet i Stortinget, om at det trenger vi, for det norske bistandsbudsjettet er stort. Det er viktig at vi har en gjennomgang av det, slik at vi vet at det treffer de politiske målene som vi skal oppnå. Jeg vil også berømme utviklingsministeren for å snakke om det multilaterale samarbeidet. I den tida vi nå lever i, er det stadig viktigere.

Så er det et område der jeg ser at regjeringa har endret strategi. Det gjelder FN-organisasjoner, hvor vi mener at det ikke har vært legitime ansettelsesprosesser. Jeg har vært veldig overrasket – ikke over at man kritiserer ansettelsesprosesser, og ikke over at man fremmer norske kandidater, for det er gamle norske holdninger, men over at man kutter pengebidrag til dette når det gjelder FN-organisasjonene. Hva er begrunnelsen for at utviklingsministeren endrer norsk strategi og følger etter det som i mange sammenhenger har vært amerikansk strategi og utviklingslands strategi når man ikke har fått ansatt sine kandidater?

Statsråd Nikolai Astrup [15:04:39]: La meg først si at jeg er helt enig med representanten Huitfeldt i at det er gledelig at vi har fått en egen utviklingsminister. Det er en personlig glede som jeg har av det valget som statsministeren her har gjort.

Når det er sagt, er jeg også glad for at vi er enige om at det multilaterale samarbeidet er viktig. 54 pst. av norsk utviklingsinnsats går gjennom multilaterale organisasjoner, og derfor er det viktig at vi bidrar til at de organisasjonene blir så effektive som de kan være. Derfor har vi vært en pådriver for en FN-reform, og det er vi fortsatt. Og vi var veldig glad for å se den åpne, transparente prosessen da FNs generalsekretær Guterres ble valgt. Det er den typen ansettelsesprosesser vi ønsker å se.

Så har vi over tid sett at det ikke er tilfellet i en rekke andre FN-organisasjoner. Det ble også påpekt da representanten Huitfeldt satt i regjering, og denne gangen fikk det altså en konsekvens med et noe redusert bidrag til én enkelt organisasjon.

Petter Eide (SV) [15:05:59]: Jeg er også glad for at vi har fått en utviklingsminister, men ikke alltid like glad for utviklingspolitikken hans.

Se for dere for fire uker siden, da sto utviklingsministeren sammen med Norwegian-sjef Bjørn Kjos, og han lempet store pakker inn i et nødhjelpsfly. Jeg skal ikke kritisere at det ble gitt nødhjelp til Tsjad, for det var dét som var tilfellet, men jeg vil kritisere tre ting ved at utviklingsministeren sto der i T-skjorte sammen med Kjos og lempet nødhjelpspakker. Jeg vil kritisere den veldig tradisjonelle dramaturgien som ligger bak dette, altså at hvite mennesker fra nord skal hjelpe fattige hjelpeøse i sør. Jeg vil også kritisere dette reklamestuntet overfor Norwegian. Og jeg vil også kritisere hans syn på fattigdom som ble formidlet gjennom dette.

Jeg har lenge kritisert statsråden for å være for lite opptatt av den politiske dimensjonen ved fattigdom, men nå vil jeg utfordre ham: Hvorfor ville han samarbeide med Bjørn Kjos på denne måten, og hva slags type bistand og bistandsløsninger var det han formidlet gjennom dette?

Statsråd Nikolai Astrup [15:07:13]: Jeg ble invitert av UNICEF til å være med på Fyll et fly-kampanjen til Norwegian som i år gikk til Tsjad. Norge er en av de aller største bidragsyterne til UNICEF. For meg var dette en anledning til å se noen av UNICEFs prosjekter på bakken i Tsjad, og det fikk jeg også muligheten til. UNICEF gjør et viktig arbeid, både knyttet til skolegang for flyktninger i Tsjad – og det er dessverre mange flyktninger i Tsjad – og også knyttet til mødre- og barnehelse og ernæringsproblemer. Det er en betydelig utfordring med feilernæring i Tsjad, hvor 40 pst. av barna er underutviklet som en følge av det.

Så består norsk bistandspolitikk av noe langt mer og annet enn å fylle fly med nødhjelp, og det tror jeg representanten Eide er vel kjent med.

Petter Eide (SV) [15:08:05]: Selvfølgelig – jeg kritiserer ikke at det blir gitt bistand og nødhjelp til Tsjad. Det jeg er opptatt av, er hvilken tradisjonell dramaturgi som utviklingsministeren presenterer dette inn i. Når folk er fattige i land ute, skyldes det at noen vil at det skal være slik – det skyldes vanstyre, mangel på demokrati, overgrep mot den fattige befolkningen og i stor grad griskhet. Det å formidle bistandsløsninger ved hjelp av pakker er en veldig tradisjonell måte å tenke bistand på. Jeg har flere ganger utfordret utviklingsministeren til å peke mye tydeligere på de politiske løsningene som han vil iverksette for å endre de politiske årsakene til fattigdommen i sør. Jeg har ennå ikke hørt veldig gode svar på det.

Statsråd Nikolai Astrup [15:09:03]: Vi er selvsagt opptatt av de systemsviktene som fører til at mange utviklingsland blir hengende så langt etter som det Tsjad gjør. I Tsjad er 90 pst. av befolkningen analfabeter, 10 pst. har strøm, 40 pst. av barna er som sagt underutviklet, og dette må vi bidra til å gjøre noe med. Samtidig er de plaget av en sikkerhetssituasjon som heller ikke hjelper situasjonen. I Tsjadsjøen-regionen er det 3 pst. som har tilgang på utdanning – 3 pst. av barna. Dette må vi selvsagt jobbe med, og derfor satser vi stort på utdanning og stort på helse, og vi satser på systemnivå og ikke bare på individnivå. Det er viktige problemstillinger som representanten her trekker opp.

Når det gjelder dramaturgien her, er jeg opptatt av én ting med Norwegian kampanje, og det er at vi trenger privat sektor med på laget. Vi trenger partnerskap, vi trenger å oppfylle bærekraftsmål nr. 17 hvis vi skal nå de andre bærekraftsmålene. Så er det ulike måter å ha partnerskap på, og dette er ett av mange eksempler.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Arild Grande (A) [15:10:28]: Mange land har opp gjennom historien opplevd stor rikdom, men få av dem har evnet å fordele godene. Vårt velferdssamfunn, der alle gis like muligheter, er adelsmerket over det landet vi har bygd opp. Det er gode norske verdier, jeg vil si sosialdemokratiske verdier – et land der mange er i jobb, der lønnsforskjellene er forholdsvis små, og der alle møtes i samme skolegård.

Vår velstand, våre fellesskapsordninger og like muligheter kom ikke av seg selv eller fordi vi hadde flaks og fant oljen. Det har kommet gjennom bevisste politiske valg og et arbeidsliv der ansvarlige parter har fordelt lønnsvekst forholdsvis likt mellom arbeidstakere og arbeidsgivere. Arbeidsmiljøloven har sikret oss like rettigheter. Sosialdemokratiske politiske løsninger har gitt gratis velferdsordninger og fordeling gjennom skatt.

I alle framskritt som har brakt Norge hit, sammen med de nordiske landene, som også i stor grad har valgt en sosialdemokratisk samfunnsmodell, har høyresiden snarere vært en bremsekloss enn en drivkraft. Mange har det godt i Norge. Høyresiden bruker det som et argument for å la være å ta tak i de problemene som folk opplever i hverdagen. Men Arbeiderpartiet vil aldri sitte rolig og se på at forskjellene øker, og at titusenvis av unge ikke slipper inn i arbeidslivet.

Vi har en regjering som helt siden 2013 har snakket om utenforskap og om inkludering uten å følge opp med tiltak. Vi har en regjering som hevder å stå på det seriøse arbeidslivets side, men som i regjeringsplattformen heier på et uorganisert arbeidsliv, som svekker arbeidsmiljøloven, og som ikke tar grep mot innleie og useriøsitet. Vi har en regjering som sier at den vil satse

på økt kompetanse, men som ikke legger pengene som trengs, på bordet. Mens trontalen viderefører tradisjonen med fine ord fra regjeringen, øker forskjellene mellom folk og problemene i arbeidslivet.

Men det mangler ikke på alternativer til regjeringens kurs. Dersom regjeringen mente alvor med de fine ordene, kunne de bidratt til at flere kommer i jobb – i stedet kutter de i tiltakene. De kunne ha støttet stortingsflertallet i innstramningene i adgangen til innleie – i stedet måtte Stortinget tvinge dette gjennom. De kunne ha satset på hele, faste stillinger – i stedet ønsker høyregjeringen flere midlertidige ansettelser og et frislipp for bemanningsbransjen. Og de kunne ha sørget for pensjon fra første krone – i stedet lever de godt med urettferdigheten og kaller våre forslag for utidige.

Arbeiderpartiet er sterkt bekymret for utviklingen der de med lavest inntekt får redusert sin kjøpekraft, mens andre drar fra. Men trontalen vitner om at regjeringen ikke vil gjøre noe som helst for å motvirke økende forskjeller, for å sikre trygghet for hele, faste stillinger, for å øke grunnbemanningen i velferdsyrkene eller for å verne om familielivet. Derimot kjenner vi godt til regjeringens politikk med økte avgifter som rammer flatt, og en usosial skattepolitikk som øker forskjellene. Det varsles heller ingen konkrete grep for å styrke det organiserte arbeidslivet, til tross for at Stortinget for et år siden ga en klar beskjed til regjeringen om å prioritere arbeidet for høyere organisasjonsgrad. Dermed gjør regjeringen seg stadig mer irrelevant både i arbeidslivs- og i velferdspolitikken. For den har ingen politikk som tar vanlige folks bekymringer på alvor. Den har ingen politikk for å styrke fellesskapet, og den har ingen politikk for å fordele bedre.

Det er tydelig at det er opposisjonen som må ta ansvar dersom vi skal få til forbedringer som gir økt trygghet for enkeltmennesker og forutsigbarhet for familier. Jeg har stor tro på at flertallet vil ta det oppdraget der dagens regjering har feilet. Arbeiderpartiet vil stille seg i front for å samle de partiene som vil være med på en politikk for sterkere fellesskap og et trygt og familievennlig arbeidsliv for alle.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Peter Frølich (H) [15:15:48]: Høyre snakker på inn- og utpust om å skape et bærekraftig velferdssamfunn. Jeg vet at det ikke skaper de største jubeloverskriftene når vi snakker om effektivisering, sparing, innsats og ansvarlighet osv. Vi blir stemplet som partiet som bryr oss om bruttonasjonalprodukt – jeg vet ikke når det ble et skjellsord, men det har det altså blitt.

Da er det mye lettere å være Arbeiderpartiet, med det enkleste og billigste trikset i boken: å love ting herfra til månen som skal være gratis, og så etterpå omtale seg

selv som raus og varm. Jeg har ikke tid til å ramse opp alle tiltakene som er i den kategorien, men det siste jeg fikk med meg, var at alle barnefamilier skal få en ukes gratis ferie. Det var det siste.

Jeg har et spørsmål om Arbeiderpartiet egentlig kjenner prisen på disse løftene. Skjønner de at summen av alt de lover, er i ferd med å svekke velferden for kommende generasjoner?

Arild Grande (A) [15:16:52]: Kjennetegnet ved alle reformer og tiltak som dagens regjering har gjennomført, har vært at motivasjonen deres har vært å spare penger, at det har virket sentraliserende, og at folk stort sett har opplevd at det har blitt trangere rammer på jobben. Det er ikke en politikk vi kan slutte oss til. Derfor er jeg glad for at vi på en rekke områder har gått sammen på venstresida i Stortinget for å stoppe noen av de tiltakene. Men vi ser at der regjeringen turer fram, f.eks. i arbeidslivet, ignorerer de de bekymringene som arbeidsfolk har. De ignorerer de bekymringene som bl.a. Kripos har når det gjelder mafialignende tilstander i arbeidslivet, og de ignorerer partene i arbeidslivet når det gjelder politikkutforming. Det gjør at løsningene blir dårligere.

Hvis Frølich lurer på hvor vi har inndekning for våre forslag, er det bare å sette seg ned og lese Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett, og i det vi legger fram senere i høst, skal vi gjøre godt rede for hvordan vi har inndekning for de ulike tiltakene vi foreslår.

Peter Frølich (H) [15:17:58]: Jeg antok at representanten ikke, hadde prislappen på dette tiltaket over bordet, så jeg har jukset lite grann. Jeg har sjekket med Finansdepartementet: 10 mrd. kr er det første estimatet over hva det vil koste å gi en sånn ferieuke. Det er bare ett tiltak av veldig mange på en etter hvert lang liste over tiltak som vil svekke bærekraften i velferdssamfunnet vårt. Jeg synes det er et utrolig enkelt triks hele tiden å skulle lokke velgere med nye ting som tilsynelatende virker fristende. Hvem vil ikke ha ferie, hvem vil ikke ha fri? Problemet er bare at det ikke er bærekraftig på sikt. Det er heller ikke i nærheten av å kunne dekkes inn i noen alternative budsjetter. Så hvis dette skal bli aktuelt, må det være snakk om for det første en reverse-ring av de viktige skatteuttene som vi har stått for de siste fem årene, og også en betydelig økning av skatteinivået.

Jeg tror velgerne gjennomskuer denne formen for løftepolitikk. Jeg tror de heller ønsker seg politikere som sier det som det er: at det må skapes før man kan fordele.

Arild Grande (A) [15:19:04]: Det som iallfall ikke er bærekraftig – og det har statsministeren selv bekreftet – er regjeringens politikk. Hun sa jo i foranledningen til

Arendalsuka at dersom dagens situasjon fortsetter, hvor vi ikke lykkes med å få folk i arbeid, vil det kanskje medføre at folk må jobbe 43-timersuker. Hun sa ikke at det er Høyres politikk, men at det kan være konsekvensen. Det er helt riktig, det. Hvis man ikke lykkes med å få flere i arbeid, hvis man ikke lykkes med å få stoppet uføreeksplasjonen blant unge, hvis man ikke lykkes med å sørge for at de 70 000 unge som i dag står utenfor arbeidslivet, får muligheter, og hvis man ikke lykkes med at en tredjedel av folk i yrkesfør alder som i dag står utenfor, kommer inn i arbeidslivet og får bidratt med sine ressurser, er ikke det bærekraftig.

Det er tydelig i trontalen, og i spørsmålet også, at politikktutviklingen i Høyre har stoppet fullstendig opp, men Arbeiderpartiet har nå store prosesser på gang for å utvikle vår politikk innenfor migrasjon, på arbeidslivsfeltet og i et oppvekstutvalg. Høyre kan gjerne stille seg som tilskuere og synes at det er uinteressant å diskutere dette, og at det bare er farlig, men vi ønsker å drive de prosessene framover. Det synes jeg er spennende.

Erlend Wiborg (FrP) [15:20:17]: Da jeg hørte innlegget til representanten Grande, lurte jeg et lite øyeblikk på om han har forvekslet manus med det til representanten Bjørnar Moxnes, for makan til svartmaling av norsk arbeidsliv skal man lete lenge etter. Jeg vil anta at representanten Grande ikke har fått med seg at ni av ti ansatte i Norge trives på arbeidsplassen, og at det går bra ute i de fleste bedrifter. Det er et godt forhold mellom arbeidsgiver og arbeidstaker.

Det denne regjeringen har gjort, er å ta tak i de useriøse aktørene. Det er derfor vi har styrket Arbeidstilsynet, sørget for flere kontroller ute, sørget for a-krimsenetre, sørget for å få fjernet flere av de useriøse aktørene. Det handler i bunn og grunn om hva slags arbeidsliv vi skal ha. Fremskrittspartiet ønsker et godt arbeidsliv som har plass til flere enn i dag.

Mitt spørsmål til representanten Grande er: Hvorfor svartmaler han det arbeidslivet som vi nå ser virker, som vi ser sørger for at flere folk stadig får en plass innenfor og får mulighet til å få arbeid?

Arild Grande (A) [15:21:27]: Det er helt riktig at arbeidslivet i det store og hele er godt organisert, og at de fleste opplever at de har det bra på jobben. Det bruker Høyre som et argument for å si at da kan vi slappe av, lene oss tilbake, ikke gjøre noe som helst.

For Arbeiderpartiet er det viktig å lytte til dem som i dag er urolig over utviklingen. Når Kripos-sjefen er ute og advarer mot mafialignende tilstander, må Wiborg gjerne synes at det er svartmaling, men vi tar det på alvor. Når ansatte og seriøse byggefirmaer i byggebransjen advarer mot utviklingen når det gjelder innleie og kriminelle aktører, tar vi det på alvor. Wiborg må gjerne

kalle det for svartmaling, men det kan ikke vi stå stille og se på.

Vi har andre undersøkelser fra Medbestemmelsesbarometeret som går feil vei, vi har YS' arbeidslivsbarometer som uttrykker en bekymring for unge som står i fare for å bli presset ut av arbeidslivet, og vi har Fritt Ords monitorprosjekt om ytringsfrihet som viser at ansatte – kanskje særlig i offentlig sektor – føler at ytringsfriheten blir begrenset. Dette lytter vi til. Det kan Wiborg gjerne kalle svartmaling, det tar jeg fullstendig avstand fra.

Ole André Myhrvold (Sp) [15:22:39]: Et velorganisert arbeidsliv er en forutsetning for et trygt familieliv og samfunnsliv. Det er Senterpartiet helt enig med representanten Grande i.

Representanten Grande sa i Politisk kvarter 19. september at EUs ensidige frie flyt av arbeidskraft gjør at mange arbeidstakere står i fare for å bli kasteballer over landegrensene og bli utnyttet på det groveste i arbeidsmarkedet. Det ser vi i en lang rekke europeiske land, og vi ser også en stigende tendens i Norge. Det er Senterpartiet fullt ut klar over. Representanten Lundteigen utfordret før i dag parlamentarisk leder i Arbeiderpartiet, Gahr Støre, på nettopp dette, men Gahr Støre avviste Lundteigen med henvisning til at det ville true EØS-avtalen. Samtidig sier arbeidslivsutvalget i Arbeiderpartiet, som Grande leder, at man skal stille strengere krav til EU for å hegne om den norske modellen. Hvilke strengere krav er det Arbeiderpartiet skal stille til EU for å hegne om norsk arbeidsliv?

Arild Grande (A) [15:23:42]: Det som har vært svakheten i norsk politisk debatt knyttet til EØS-avtalen og prosesser i EU, er for det første at ytterpunktene hevder at det ikke er noe handlingsrom. De som er de mest ihuga EØS-motstanderne, sier at det er ikke noe handlingsrom, derfor må vi melde oss ut, mens de som er de mest ivrige tilhengerne av EU, sier at det ikke er noe handlingsrom, og hvis vi setter noe på vent, utfordrer det hele EØS-avtalen. Men slik er ikke virkeligheten.

Arbeidslivsutvalgets leder er opptatt av at man skal utforske nettopp hva det handlingsrommet vil si. Derfor har vi i forbindelse med EUs nye arbeidsmarkedsbyrå bestilt en egen utredning i Stortinget som tydelig viser at det er noen viktige ting som kan komme i den prosessen, men også noe som vi må få avklart før vi kan gå inn i det.

Vi har fra Arbeiderpartiets side nylig vært ute og varslet at vi sier nei til EUs Jernbanepakke IV, og vi fikk på plass helt grunnleggende elementer når det gjelder fellesskapets eiendom, gjennom den prosessen som var i Stortinget i forbindelse med ACER.

Alle disse tre sakene viser at det er et betydelig handlingsrom, som vi må utnytte. Det ønsker vi.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Kent Gudmundsen (H) [15:25:04]: Vi har det heldigvis godt i Norge, og vi ser at mye går i riktig retning. Veksten går opp, ledigheten går ned, flere får jobb, og resultatene i skolen går opp. Vi henter hjem rekordmange forskningskroner fra Europa, det skapes flere verdier, og samtidig styrker vi altså velferden og skaper trygge rammer for den enkelte familie og ikke minst for barnas oppvekst, for å nevne noe.

Vi ruster oss altså for framtiden og tar grep for å omstille norsk økonomi. Vi skaper nye arbeidsplasser og får flere ben å stå på, og sånn bygger vi velferdsstaten. Vi bygger fellesskapene, og vi skaper tryggere rammer for familier, barn og framtiden.

Ny kunnskap styrker også evnen til vekst. Jeg ser derfor fram til at regjeringen skal legge fram en revidert langtidsplan for forskning og høyere utdanning, og sånn kan vi fortsette det gode arbeidet og sette nye rekorder. Det er spesielt gledelig å se at vi aldri før, faktisk, har hatt høyere trykk på forskning og utviklingsarbeid i Norge enn vi har nå, og det gir et godt utgangspunkt.

Det er heldigvis mange som går foran og leder vei, enten innen forskning eller ved å skape nye, spennende arbeidsplasser, og dermed gir det oss flere muligheter for framtiden. Men muligheter alene skaper lite. Nå skal vi sikte mot framtiden, og med norsk økonomi i omstilling er derfor satsing på utdanning og forskning noe av det aller viktigste vi kan gjøre.

Etter fem år med Høyre i Kunnskapsdepartementet ser vi at elevene lærer mer, er mer til stede, flere velger yrkesfag og får læreplass, og flere gjennomfører videregående opplæring. Likevel mener jeg det fortsatt er for mange unge som faller fra i videregående opplæring. Vi må strekke oss mer. Men også innenfor høyere utdanning ser vi utfordringer, og dette skaper behov for grep. Først og fremst er dette krevende for den enkelte, men dette er også tapte muligheter for landet vårt. Derfor har vi høye ambisjoner for veien videre, og satsingen som regjeringspartiene sammen med Kristelig Folkeparti har levert de siste fem årene, skal vi følge videre opp med intensivt innsats.

Spesielt viktig er det at vi tar tak i de barnas grunnleggende ferdigheter i opplæringsløpet. Derfor er vi godt i gang med å løfte tidlig innsats, sånn at alle skal få den ekte følelsen av mestring når de er små, læring gjennom lek, få til myke overganger inn i skolen, fokus på å sikre grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving og regning tidlig, men også tettere oppfølging gjennom hele grunnopplæringen, sånn at vi bidrar til læring.

Samtidig har vi også endret utdanningsløpene i den videregående opplæringen og dermed skapt mer interessante utdanningsløp, som bedre møter behovene også ute i arbeidslivet. Vi styrker også rammene for å satse på kvalitet i høyere utdanning, og vi legger til rette for et utdanningssystem som skal bidra til at ingen går ut på dato. Utdanning og opplæring må bli en sterkere del av vårt arbeidsliv, og livslang læring vil stå sentralt når vi skal legge til rette for påfyll i et arbeidsliv med stadig raskere endringer.

Det viktigste blir likevel å lykkes i barnetrinnet, hvis vi skal gi alle muligheten til å fullføre og bestå videregående opplæring. Kun sånn gir vi like muligheter i livet, noe å bygge videre på inn i mellom- og ungdomstrinnet og i den videregående opplæringen. Derfor er det også særlig viktig at vi i det videre arbeidet med tidlig innsats får innrettet ressursene rundt spesialundervisning mer målrettet og ikke minst tidlig. Målet må være å få på plass et bedre system enn i dag, komme raskere i gang med oppfølging og få på plass tiltak med godt kvalifiserte spesialpedagoger, framfor å ha for mange utredninger og en litt for mye vente-og-se-holdning som gjør at hjelpen kommer for sent i skoleløpet.

Satsing på lærere de siste årene står også sentralt. Dyktige faglærere med god formidlingsevne er den viktigste ressursen vi har i skolen. Innføringen av masterutdanning for lærere og en storsatsing på etter- og videreutdanning har løftet læreryrket. Innføring av lærerspesialister ved alle skoler vil også bidra til et viktig utviklingsarbeid i Skole-Norge.

Vi vet også at etterspørselen etter dyktige fagarbeidere er stor i framtiden. Når utdanning skal sikre næringslivet dyktige hender, vil satsingen på høyere yrkesfaglig utdanning være sentral for framtiden. Når vi nå legger til rette for at flere skal ta fagskoleutdanning og få mesterbrev, er dette et viktig grep for å gi ungene våre flere utdanningsmuligheter og for å sikre at arbeidslivet får nødvendig høykompetent arbeidskraft. Vi har levert betydelig på styrking av yrkesfagene, og fokuset på et tilstrekkelig antall læreplasser, som også sikrer nødvendig fag- og svennebrev, er og har vært viktig.

Når vi vet at bare 40 pst. av studentene ved universiteter og høyskoler fullfører på normert tid, er det også mye som tyder på at korte og praktisk rettede utdanningsløp ved fagskolene kan bli et viktig og nødvendig supplement for norsk næringsliv og ungdommen i framtiden.

Vi må gi barna våre – og dermed framtiden – de beste forutsetningene. Vi må sikre at alle kan få en god utdanning, få meningsfylt arbeid og sikre seg det gode liv. Vi vil trenge flere kompetente hender for å ta del i de mange mulighetene som ligger foran oss. Satsingen på kunnskap vil derfor bli sentral for Norge i framtiden.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Ingalill Olsen (A) [15:30:13]: Regionreformen skal gjennomføres med tvang. Det har flertallet i denne sal stadfestet. Den framstilles attpåtil som et storstilt desentraliseringsprosjekt. I NRK i går var det et oppsiktsvekkende oppslag som viste at KS hadde regnet på hvor mange arbeidsplasser som blir overført til fylkene og regionene på bakgrunn av avtalen som ble inngått mellom regjeringen og Kristelig Folkeparti. Det ville utgjøre under 100 arbeidsplasser og ville kun gi en budsjettøkning på 0,25 pst.

På bakgrunn av denne pinlige avsløringen vil jeg gjerne stille representanten følgende spørsmål: Vil denne overføringen gjøre regionene robuste, og hvilke av disse 100 arbeidsplassene er av en slik karakter at de ikke kunne forsvare at Finnmark kunne være et eget fylke, men måtte tvangssammenslås med Troms?

Kent Gudmundsen (H) [15:31:31]: For det første vil jeg minne representanten om at hun er en del av et parti som har tatt til orde for nettopp tre nivå, og jeg synes det egentlig er ganske merkelig å se Arbeiderpartiets oppfølging av regionspørsmålet i denne sal. Det har lenge vært pekt på svakhetene ved de oppgavene som dagens fylkeskommuner har. Man har bl.a. pekt på Statens vegvesens manglende integrering i oppfølgingen av fylkesveiene. Da kommer man inn på ett av poengene. Representanten tar ikke med at f.eks. sams veiadministrasjon er en del av de oppgaveoverføringene, og det tilsvarer om lag 1 600 stillinger. I tillegg ligger det en del andre oppgaver som skal utredes videre, og i så måte er man egentlig bare i startgropa når det gjelder hva som vil være mulighetsrommet for regionene etter hvert som man skal bygge dem opp til å bli sterkere og mer robust.

Ingalill Olsen (A) [15:32:26]: Vi hører begge to til det nye tvangssammenslåtte fylket Troms og Finnmark, og regjeringen og flertallet har ikke tatt hensyn til den sterke motstanden som har vært fra Finnmark, hvor 87 pst. av befolkningen har sagt nei til dette. Når vi ser hva som er kommet ut av dette nå – det er gjerne mulig at det skal utredes videre – og hvor lite robust disse regionene blir, lurer jeg på: Var det verdt det?

Kent Gudmundsen (H) [15:33:03]: Det er nå en gang slik at det er en rekke utfordringer allerede i dagens fylkeskommuner. Finnmark fylkeskommune har mye å gå på når det kommer til å få flere ungdommer til å fullføre og bestå videregående opplæring. Arbeiderpartiet har styrt Finnmark fylkeskommune siden krigen og må derfor bære en del av belastningen, hvis man skal si det slik, for det resultatet. I så måte synes jeg

det er greit å peke på at ved å få større regioner får man også større muligheter til å sette inn ressurser, få inn tiltak og få en mer systematisk oppfølging på ett av de viktigste områdene i fylkene i dag, nemlig videregående opplæring.

I tillegg er det viktig å se på næringsutvikling og de mulighetene som finnes i nord. Ved å få overført sams veiadministrasjon f.eks. vil det bli mye bedre og tettere oppfølging av fylkesveiene. Ved å se på FOT-rutene som er noe av det som foreslås, vil man bl.a. kunne koordinere bedre kollektivtransport og muligheter inn mot reiselivet. Så her mener jeg det ligger mange muligheter – man må bare se etter dem.

Willfred Nordlund (Sp) [15:34:21]: Det er vanskelig å være uenig i representanten Gudmundsens konklusjon, om at forskning og utdanning vil være viktig i framtiden. Det har det for så vidt alltid vært, uavhengig av hvilken måte man har tilegnet seg kompetansen på.

En viktig del av det å lære er bl.a. gjennom lek og det å delta på turer og ekskursjoner i regi av skolevesenet. I de senere dagene har NRK satt fokus på at det hvert år er mellom 8 og 15 elever som skader seg alvorlig ved bruk av rødsprit i forbindelse med utflukter i den norske skolen. Statsråd Sanners svar til undertegnede er at dette er et ansvar som skolen selv må ta. Jeg lurer på hvilket svar representanten Gudmundsen har til de mange som lider av brannskader, og om han er enig med Norsk brannvernforening i at vi faktisk bør få på plass en nasjonal veileder for dette, nettopp for å beholde turgleden og å styrke kompetansen og opplæringen for å unngå disse alvorlige uhellene.

Kent Gudmundsen (H) [15:35:23]: Det finnes helt klare retningslinjer for ivaretagelse av helse, miljø og sikkerhet for norske elever, men også for lærere. I så måte mener jeg at det ligger et overordnet regelverk som er veldig tydelig på alle eventualiteter som måtte gjelde når man driver en skole. Det kan være flere ting enn det å reise på tur med en parafinkanne som kan være utfordrende og kreve behov for en bevisst holdning til sikkerhet. Jeg synes det blir noe snevert å peke på at vi skal ha en veileder på akkurat dette området. Jeg tror det er mye bedre at man fokuserer på sikkerhet generelt i skolehverdagen, at man bidrar til å ha en bevisst holdning til at den aktiviteten man har, er forsvarlig, og at når man er ute, gjør man nødvendige tiltak. I så måte vil jeg heller adressere det som en bedre og mye klokere tilnærming og oppfølging fra skolesiden.

Mona Fagerås (SV) [15:36:32]: VG har gjennom en serie artikler den siste uken hatt fokus på hvordan seksåringene har det i skolen. Disse artiklene har vært nedslående lesning. Lærere slakter skolen for de yngste. For

lite lek og bevegelse, for mye stress og teori er lærernes harde dom.

Barnepsykiatere, forskere og elever og lærere har lenge advart om hvordan et økende prestasjonspress, mange tester og prøver og timevis med stillesitting skaper stress og skolevegring. Høyre og kunnskapsministeren har i retorikken nå omsider anerkjent behovet for en skole som tar hensyn til at unger er unger, men når det kommer til hva som må gjøres, er det stort sett ett svar å få: fagfornyelsen. Det er naivt å tro at læreplanen i seg selv skal endre praksisen i skolen. Vil representanten fra Høyre ikke bare snakke om utfordringen, men også begynne å ta tak i det som elever, lærere og forskere mener skal til for å endre skolen i praksis, nemlig å få bukt med den overdrevne testingen?

Kent Gudmundsen (H) [15:37:47]: Jeg tror representanten Fagerås vanskelig kan ha fulgt med på hva Høyre har gjort i en rekke år i stortingsalen. Det er vel kanskje Høyre som har vært aller mest på ballen når det kommer til å møte barna på deres egne premisser, det med tilrettelagt undervisning og ikke minst å sikre at alle sammen blir sett. Nettopp derfor er det vi nå har en massiv satsing på tidlig innsats, for å sikre at ungene våre får det nødvendige påfyllet som de trenger for å lykkes videre i opplæringsløpet sitt, og ikke minst også de store grepene vi har tatt innenfor barnehagesektoren – alt fra rammeplanen som er på plass, til å lovfeste gode overganger mellom barnehage og skole. I så måte mener jeg at vi har kommet godt i gang, men jeg er enig i at dette er en stor sak, og det vil kreve ytterligere oppfølging. Derfor har vi varslet en egen stortingsmelding om tidlig innsats. Vi vil komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag inn mot spesialundervisning og hvordan vi kan følge opp den typen elever enda bedre.

Presidenten: Replikkkordskiftet er omme.

Erlend Wiborg (FrP) [15:39:04]: De fleste av oss opplever å kunne stå opp om morgenen og ha en jobb å gå til, være en del av et arbeidsmiljø og opparbeide vennskap og nettverk. Det er bra for den enkelte, og det er bra for samfunnet. I år er det enda flere enn i fjor som får gleden av å ha en jobb å gå til. Arbeidsledigheten fortsetter å synke og var ved utgangen av august på 2,4 pst. Det er bra. Vi ser også at andelen unge menn mellom 15 og 24 år har den sterkeste prosentvise oppgangen i sysselsettingsandel, men også øvrige grupper har økt sin sysselsetting det siste året.

Norsk økonomi går bra, og utsiktene fremover er gode. Det er viktige forutsetninger for å gi enda flere en anledning til å ta del i arbeidslivet.

De gode arbeidsledighetstallene viser at utviklingen går riktig vei, men jobben er ikke fullført, den er påbe-

gynt. Fremover må vi klare å få inkludert flere av dem som står utenfor. Noen blir stående utenfor eller faller ut og inn av arbeidslivet over lengre tid. Det kan fort bli en fattigdomsfelle.

Antallet barn som vokser opp i fattigdom, der familien har hatt vedvarende lav inntekt, øker, og det har det gjort de siste 20 årene. Fellesnevneren for disse barna er at foreldrene har lav utdanning og lav yrkesdeltakelse. Barn av innvandrere utgjør om lag halvparten av disse. Å sørge for å inkludere disse foreldrene i arbeidslivet gir både foreldrene og barna bedre muligheter til å lykkes, til å komme seg ut av fattigdom og inkluderes på flere arenaer. Vi vet at utenforskap kan gå i arv, derfor må vi sørge for å sikre at kvalifisering og arbeid står høyt på dagsordenen. Arbeid er veien ut av fattigdom.

Regjeringen har det siste året særlig fokusert på inkludering. Inkluderingsdugnaden er satt i gang. Den bidrar ved å få flere bedrifter til å ansette dem med hull i cv-en eller helsemessige utfordringer som kan kreve noe tilpassing for å stå i arbeid.

Dette viser også at det har vært en rød tråd i denne regjeringens arbeid. I forrige stortingsperiode moderniserte vi arbeidsmiljøloven slik at vi får et lovverk og et arbeidsliv som har plass til flere. Vi gjorde døren videre og sørget for mer fleksibilitet for både arbeidsgiver og ikke minst arbeidstaker.

Jeg er glad for at vi like før sommeren slo fast at hovedregelen i norsk arbeidsliv er fast ansettelse, uten at vi slo døren helt igjen for bedriftenes mulighet til å løfte arbeidstakere som er ansatt i midlertidige stillinger. En fot innenfor er langt bedre enn to utenfor.

Inkludering handler for meg også om et annet perspektiv: inkludering av dem som utsettes for arbeidslivskriminalitet, inn i ryddige arbeidsforhold og lovlige rammer, slik heldigvis det store flertallet opplever. Arbeidslivskriminaliteten er skadelig for samfunnet. Den skaper uklare konkurransevilkår, og enkeltindivider utnyttes. Jeg er derfor glad for at Fremskrittspartiet og regjeringen har satt dette høyt på agendaen og kommet med flere konkrete tiltak som virker.

Vi har opprettet syv arbeidslivskriminalitetssentre, hvor etatene sitter sammen. Arbeidet gir også gode resultater. I 2017 ble 3 400 virksomheter kontrollert av disse a-krimsentrene. 481 kriminelle aktører ble fjernet fra markedet eller fikk sin kapasitet redusert. 61 kriminelle nettverk ble avslørt.

Vi må fremover fortsette jobben for å få enda flere i arbeid, slik at de på den måten kan ta del i samfunnet. Vi skal fortsette arbeidet med å bekjempe arbeidslivskriminalitet og sikre at arbeidstakere møter seriøse arbeidsgivere. Mye bra er allerede oppnådd gjennom det arbeidet som er gjort, men vi skal ikke lene oss tilbake,

da arbeidet for et godt og anstendig arbeidsliv i Norge fortsetter.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Lise Christoffersen (A) [15:43:57]: Fremskrittspartiet liker å kalle seg «partiet for folk flest», til og med «pensjonistenes beste venn», selv om det siste, gjennom flere trygdeoppgjør som har gått i minus, kanskje har fått seg et skudd for baugen. Men i høst har Fremskrittspartiet muligheten til å rette opp det inntrykket noe ved å stemme ja til Arbeiderpartiet og SVs rettfærdige forslag om at alle skal ha rett til pensjon fra første krone. Representanten Wiborg var selv i sitt innlegg opptatt av dem som går ut og inn av arbeidslivet. Det betyr som oftest også veldig lav pensjon.

Representanten Wiborg har selv sagt at han er enig i prinsippet i forslaget vårt om pensjon fra første krone, men han vil likevel ikke støtte forslag om det hvis NHO sier nei. Er det NHO som bestemmer hva som skal være Fremskrittspartiets politikk for folk flest?

Erlend Wiborg (FrP) [15:44:50]: Det korte svaret er: Selvfølgelig ikke! Men vi i Fremskrittspartiet lytter til begge partene i arbeidslivet. Vi tror man utvikler den beste politikken når man hører hva både arbeidsgiverne og arbeidstakerne har å si, og så må man vekte de forskjellige interessene. Men det er veldig underlig å få kritikk av Arbeiderpartiet for pensjonsreformen. Arbeiderpartiet var – med respekt å melde – det partiet som sto i front for pensjonsreformen. Arbeiderpartiet er de som sto bak, la frem og kjempet igjennom forslaget om underregulering. Arbeiderpartiet stemte imot da Fremskrittspartiet og regjeringen i forrige periode reduserte den usosiale avkortningen. Arbeiderpartiet ønsket altså at gifte og samboende pensjonister skulle få mindre i pensjon kun på grunnlag av om de er gift eller samboende.

Det er grep denne regjeringen heldigvis har tatt, og som Arbeiderpartiet har kjempet imot. Men mitt håp er at Arbeiderpartiet nå kan støtte Fremskrittspartiet og regjeringen og sørge for gode og anstendige vilkår for landets pensjonister.

Lise Christoffersen (A) [15:46:02]: Et godt knep er at når en har et dårlig svar på det en blir spurt om, så svarer en på noe helt annet.

Pensjon fra første krone er et tiltak for utjevning av forskjeller pensjonister imellom. NHO har i tariffoppgjøret for 2018 nektet å diskutere å tariffeste det rettfærdige kravet om pensjon fra første krone for alle. Det hørte ikke hjemme i tariffoppgjøret, det var en sak for lovgiver, slik NHO så det. Nå har vi, som lovgiver, tatt dem på ordet, men da er også det feil.

Tror representanten Wiborg at vanlige folk og velgere i Østfold – ungdom, deltidsansatte, midlertidig ansatte og pensjonister – synes det er rettfærdig at Fremskrittspartiet nekter dem pensjon for de første hundre tusen kronene av lønna si?

Erlend Wiborg (FrP) [15:46:49]: Vi snakker her om en pensjonsreform og et pensjonssystem som Arbeiderpartiet er hovedarkitekten bak, og så kommer Arbeiderpartiet her og kritiserer Fremskrittspartiet. Jeg synes det er meget spesielt. Var det én ting Arbeiderpartiet var veldig tydelig på – i hvert fall tidligere – var det at vi skulle respektere at det var partene i arbeidslivet som skulle forhandle om lønns- og arbeidsbetingelser, og her er det snakk om tjenstepensjon, som er en del av det. Arbeiderpartiet har alltid hatt det som et viktig prinsipp – at det er partene som skal forhandle. Det er derfor Arbeiderpartiet f.eks. har argumentert imot og vært imot Fremskrittspartiets ønske om en nasjonal minstelønn, for det mener Arbeiderpartiet er et inngrep i partenes privilegium om at det er de som skal forhandle om lønn og andre arbeidsvilkår.

Dette var oppe i tariffoppgjøret i fjor. Da kom partene frem til et forlik. Fremskrittspartiet har faktisk tenkt å forholde seg til dette: Når partene har kommet til et forlik, respekterer vi det, og så jobber vi for å styrke pensjonistenes økonomi på en rekke andre områder, til tross for at Arbeiderpartiet kjemper imot oss.

Masud Gharahkhani (A) [15:48:09]: Vi er nødt til å lykkes bedre med integrering. Under dagens regjering er det kun 61 pst. av nyankomne flyktninger som har gått videre til arbeid eller utdanning. Veien til selvforsørgelse er lang, vi må kvalifisere flyktninger slik at de kommer raskt inn i arbeidslivet. Like viktig er det at borere i Norge, skal en også bli en del av Norge – en skal bli en del av et sterkt norsk fellesskap. Den integreringsjobben blir vanskeligere i områder hvor mange ikke kan norsk og er utenfor arbeidslivet. Derfor har det utvalget jeg har ledet, som jobber med innvandring og integrering, tatt til orde for at kommuner ikke lenger skal bosette nyankomne flyktninger i områder med store levekårsutfordringer. Derfor er mitt spørsmål: Vil Fremskrittspartiet støtte Arbeiderpartiets forslag om å si nei til bosetting av flyktninger i områder med store levekårsutfordringer?

Erlend Wiborg (FrP) [15:49:01]: Først tror jeg vi får se hva som faktisk blir Arbeiderpartiets politikk. Jeg registrerer at det er stor uenighet, og at Arbeiderpartiet er et parti med veldig forskjellige meninger om asyl- og innvandringsfeltet – ikke minst om hvilke tiltak man skal ha på integreringsfeltet. Et godt eksempel på det var da regjeringen i slutten av forrige periode fremmet

forslag om å avskaffe særfordelene som flyktninger hadde innenfor folketrygden, hvor vi mente at vi skal ha ett sett regler i Norge som skal gjelde for alle, og fjerner disse særfordelene. Et av partiene som da argumenterte kraftig imot Fremskrittspartiet og regjeringen, var Arbeiderpartiet. Arbeiderpartiet ønsket tydeligvis at flyktninger skal ha særfordeler. Så jeg tror muligens at representanten Gharahkhani bør ta en runde i sitt eget parti og først avklare hva de mener, og så kan vi gjerne ha gode og fruktbare diskusjoner om hvordan vi skal få integrert flere i det norske samfunnet.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [15:50:14]: Representanten Wiborg snakket om gode arbeidsmiljø. Er det ett sted hvor det er en utfordring nå om dagen, er det i politiet. Nylig kom de siste tallene om det store sykefraværet i den sivile delen av politietaten. Plutselig er vi oppe i 7,4 pst., dvs. et helt prosentpoeng høyere enn i staten ellers. Nærpolitireformen får skylden. Da kan vi stable nok en rapport eller en undersøkelse på toppen av den stadig voksende haugen av beviser på hvor mislykket reformen er.

Men Fremskrittspartiet forsvarer innbitt denne reformen, uansett hvor mange feil og mangler den har. Så mitt spørsmål handler derfor om noe jeg har lurt på veldig lenge: Hvorfor kan ikke Fremskrittspartiet bare erkjenne at ikke alt er bra i politireformen, og snart bruke tilstrekkelig med energi på å ordne opp i fadesene – og ikke minst bevilge nok penger til dette? Med tanke på disse siste illevarslende sykefraværstallene til politiet som kom på bordet: Kan representanten Wiborg være enig i – omsider – at nærpolitireformen ikke er en stor suksess?

Erlend Wiborg (FrP) [15:51:19]: Jeg tror først man må la hele reformen være implementert og ha virket en stund før man kommer med den endelige dommen over den. Og det er ikke slik at hele Politi-Norge kommer til å bli perfekt på grunn av nærpolitireformen, men igjen: Denne reformen bidrar til at vi får mer politikraft. Vi ser også at vi har en regjering som er villig til å satse på justissektoren, satse på politiet. Det er derfor det er flere politifolk ute i gatene nå enn da Senterpartiet styrte, det er derfor politiet nå har flere midler til å kunne investere enn da Senterpartiet styrte.

Jeg tror vi alle ønsker å ha et trygt samfunn og et politi som har ressurser og mulighet til å rykke ut når det faktisk er et reelt behov, og ha et politi som kan etterforske. Men løsningen på hvordan vi får til det, er ikke å gå tilbake og tro at alt vi gjorde i gamle dager, og måten vi gjorde ting på tidligere, er den beste. Vi må se fremover, på hvilket kriminalitetsbilde vi har, og så skal vi komme med konkrete tiltak for det, og det gjør denne regjeringen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Heidi Greni (Sp) [15:52:38]: Senterpartiet ønsker en politikk for hele landet som sikrer lokaldemokratiets myndighet og dermed folks muligheter til å påvirke egen hverdag. Senterpartiet vil ha tjenester nær folk og er opptatt av å legge til rette for at folk skal kunne bosette seg der de selv ønsker. Det sikrer verdiskaping, ressursforvaltning, lokal tilstedeværelse og en uvurderlig lokalkunnskap om både små og store plasser i landet. Skal vi klare å gjennomføre Stortingets mål om å opprettholde bosettingsmønsteret i Norge, må vi flytte arbeidsplasser ut av pressområdene. I dag skjer det motsatte.

Bosetting handler imidlertid også om lokale forhold. Sentralisering skjer også innad i kommunene. Mulighetene lokalpolitikere har for å sikre utvikling i hele kommunen, blir innskrenket ved at fylkesmenn nå stopper lokale planer ved å påstå at all boligbygging kun skal skje rundt tettsteder eller kollektivknutepunkt. Ved å innskrenke handlingsrommet til lokale folkevalgte på denne måten overkjøres lokaldemokratiet, og staten blir en bremsekloss for at folk skal kunne bosette seg der de selv ønsker.

Det er gjennomført store endringer i inntektssystemet for fylkeskommunene og kommunene de siste årene. Endringene har gitt store omfordelinger ved at områder med lavt folketall og store avstander har fått reduserte inntekter i forhold til byer og folkerike områder av landet. Etter omleggingen av inntektssystemet for kommunene i 2017 tapte 239 av kommunene på mellom 2 000 og 25 000 innbyggere på endringene, mens 51 kom i pluss. Alle kommuner over 25 000 innbyggere kom ut som vinnere i inntektssystemet.

Endringene i inntektssystemet og smøringen av kommunereformen har økt inntektsforskjellene mellom kommunene og svekket mulighetene til å tilby likeverdige tjenester til innbyggere – uansett hvor de bor i landet. Dette står i sterk kontrast til trontalen, der det sies at regjeringens mål er et samfunn med små forskjeller. Det er helt avgjørende at Stortinget sikrer et inntektssystem som gir likeverdige muligheter til å utvikle velferdstjenester til innbyggerne, uavhengig av kommunestruktur. Det er Senterpartiet villig til å prioritere i sine budsjetter. Vi ønsker å øke kommunesektorens rammer betydelig og gjenopprette et system som ikke straffer kommuner som har valgt å fortsette for seg selv.

En viktig oppgave i tiden framover er å sikre bedre integrering. Mange kommuner har store levekårsutfordringer. Bydeler med en veldig høy andel innvandrere har utfordringer når det gjelder språkopplæring og sosiale forskjeller og har store utfordringer med integrering. De store byene opplever også en større andel sekundær-

bosetting. Dette burde vi ta hensyn til når vi planlegger bosetting av flyktninger.

Situasjonen med lavere ankomsttall kunne vært benyttet til å minske presset på disse områdene. Det er uforståelig for meg at det fortsatt bosettes flyktninger i de store byene som har disse utfordringene, mens små kommuner med veldig gode resultater på integrering må bygge ned apparatet sitt fordi de blir nektet å bosette videre, til tross for at Stortinget har vedtatt at det skal bosettes i små kommuner i framtiden.

Et annet tydelig eksempel på regjeringens sentraliseringsiver er regionreformen. Med hastverksarbeid og tvang har man konstruert regioner med enorme geografiske og befolkningsmessige forskjeller uten at dette har vært begrunnet. Hadde man ønsket styrking av regionene, hadde det vært avgjørende å lytte til folkevalgte i disse fylkene. I stedet har man overkjørt lokaldemokratiet og skapt et dårlig utgangspunkt for utvikling.

I folkeavstemningen i Finnmark stemte 87 pst. nei til sammenslåing med Troms. I en ny meningsmåling blant innbyggere i Sogn og Fjordane svarte 65 pst. nei til sammenslåing. Dette burde bli tatt på alvor.

Den såkalte oppgaveoverføringen til kommunene er temmelig ullen. KS' undersøkelse viser at med det forslaget regjeringen har lagt fram, vil det totalt bli ca. 100 nye arbeidsplasser til sammen i de nye fylkene, og at det er rundt 200 mill. kr totalt som skal overføres til fylkene. Tallene til KS viser at fylkene får nye oppgaver som gir en budsjettøkning på 0,25 pst. Til sammenligning var ekspertutvalgets forslag 4 760 stillinger og 15 mrd. kr i overføring til fylkene. André N. Skjelstad fra Venstre sa, da dette ble lagt fram, at dette er den største utvidelsen av fylkeskommunenes ansvar siden de ble opprettet. Jeg må si jeg er temmelig overrasket over at Venstre lar seg avspise med smuler i denne saken.

Eirik Sivertsen (A) [15:57:59]: Kommunene er bærebjelken i folkestyret og velferdssamfunnet. De fleste av innbyggerne i Norge bruker de kommunale og fylkeskommunale velferdstjenestene hver eneste dag. Det er barn som går i barnehage og skole, ungdom som tar videregående opplæring, nybakte foreldre som får hjelp på helsestasjonen, eller eldre som trenger en sykehjemsplass eller mottar omsorg i sitt eget hjem.

I dag er situasjonen at ungdom for ofte møter stengte dører hos skolehelsetjenesten. Vi ser at flere og flere kommuner må rekruttere ufaglærte lærere, eller at eldre sitter ensomme i hverdagen. For Arbeiderpartiet er derfor en styrket kommuneøkonomi og økt satsing på gode skoler, trygg eldreomsorg og gode helsetjenester for alle viktigere enn store skattekutt til dem som har mest fra før.

Fram mot valget neste høst vil vi høre påstander om at kommuneøkonomien er bedre enn noen gang. Høyt

og tydelig vil det proklameres fra mange talerstoler at dette er regjeringens fortjeneste. Det er riktig at mange kommuner har gått med overskudd eller brukt mindre penger enn de fikk inn, de siste årene. Det er ekstraordinære skatteinntekter, bl.a. som følge av tilpasninger til skattereformen, som er grunnen til at de økonomiske resultatene i kommunene er gode. Det gleder vi oss selvfølgelig over, men det skyldes ikke regjeringen, for regjeringen selv har ikke forutsett disse inntektene da de laget sine budsjetter for overføringer til kommunene. Det er det som er problemet. Man kan ikke planlegge drift av barnehager, rekruttere flere lærere eller iverksette aktivitetstiltak for ensomme eldre med penger man ikke vet at man har, når man lager kommunebudsjettet.

Sentralisering er en sterk internasjonal trend som vi selvfølgelig også ser i Norge. Men i Norge bor det fortsatt folk i hele landet. Det er en viktig verdi i det norske samfunnet som vi ønsker å ta vare på. Da trengs det en politikk og politisk styring som motkraft til sentraliseringen. Her står Arbeiderpartiet i første rekke fordi vi som parti mener at byer og distrikter er gjensidig avhengig av hverandre.

I Arbeiderpartiet har vi et positivt og optimistisk utgangspunkt for vår distriktpolitikk. Vi vil føre en politikk som legger til rette for vekst og utvikling i hele Norge. Framtidsoptimisme og et positivt menneskesyn ligger dypt forankret i sosialdemokratiet. Vi tror at vi sammen som fellesskap kan få til mer enn summen av det vi som enkeltpersoner kan utrette. Vi tror at det finnes en framtid i hele landet. Men da må vi møte utfordringene.

Tilgang til god digital infrastruktur er helt avgjørende for både næringsliv og innbyggere. Dagens innsats for å bygge ut internett og mobildekning i distriktene er ikke god nok. Det er lite næringsvirksomhet som i 2018 kan drives uten god nettilgang. Det å strøme film og musikk bidrar til et bedre liv for folk, også dem som velger å bo utenfor de store byene. Vi mener at det offentlige må ta et langt større ansvar for utbygging av internetttilgang i Distrikts-Norge. Arbeiderpartiet mener at internetttilgang i den digitale framtiden vil være like viktig for folk som strøm.

Utnytting av ressursene som finnes, kombinert med utdanning og kompetanse, vil gi framtidsrettede arbeidsplasser. Vi vil ikke bare eksportere råvarer, vi vil ha høyere verdiskaping, høyere marginer og mer igjen til dem som er med på å skape verdiene. Da er det helt avgjørende at vi også har relevant kunnskap og kompetansemiljøer over hele landet som kan bidra til teknologitvilling og kunnskap, som igjen vil bidra til å videreutvikle varer og tjenester som vil sørge for eksportinntekter til landet i framtiden.

Trygge velferdstjenester nær folk er grunnleggende for bosetting. Derfor vil vi styrke kommunesektorens økonomi. Vi vil ha en rettferdig fordeling for å sikre likeverdige tjenester, uavhengig av hvor i kongeriket man velger å bosette seg.

Sosialdemokratisk distriktpolitikk bygger på en grunnmur bestående av arbeid og velferd. Norge har naturressurser godt fordelt over hele landet. For å utnytte dette på en bærekraftig måte må vi også ha et mangfold av tjenester, som barnehager, skoler og helsetjenester i nærheten av folk. Framtiden kan ikke møtes med ideen om at markedet er den beste til å finne løsninger. Framtiden må møtes med bevisste politiske valg og handlinger som tjener hele nasjonen.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Iselin Nybø [16:03:15]: Det sies at politikk er det muliges kunst. For meg er politikk hver dag å kjempe for de sakene jeg tror på, for å få på plass gode løsninger for folk, for landet, for Europa og for verden. Det var også derfor Venstre gikk inn i regjering. Vi har noen saker vi tror på, og vi har noen saker vi jobber for – hver eneste dag.

Da vi gikk inn i regjering, sa Trine Skei Grande at vi skulle gjøre regjeringen grønnere, rausere og mer sosialliberal. Det har vi gjort, og det skal vi fortsette å gjøre. Nå har vi en regjering som ikke vil åpne Lofoten, Vesterålen og Senja for petroleumsvirksomhet i denne stortingsperioden. Og vi har en regjering som jobber for å redusere utslipp i transportsektoren. Og når vi i går fikk nyheten om at en rekordstor andel av nybilsalget var nullutslippsbiler, er det fristende å si at med Venstre i regjering har det virkelig blitt fart i sakene.

Men vi har ikke bare fått en grønnere regjering med Venstre. Vi har fått en rausere og en mer sosialliberal regjering. Regjeringen gjennomfører nå en sosial ruspolitikk som Venstre tidligere var helt alene om. 6 500 flere unger får rett til gratis kjernetid denne høsten. Gratis kjernetid er noe som Venstre har jobbet for i mange år, og nå er det 21 000 unger som har gratis kjernetid i barnehagen, og for over 35 000 unger er det reduksjon i foreldrebetalingen på grunn av lav inntekt.

For Venstre har også bistand og vårt internasjonale ansvar for verdens fattigste vært en hjertesak over mange år. Det er regjeringens politikk at vi skal opprettholde høy kvalitet på norsk bistand og videreføre målet om 1 pst. av BNI til utviklings samarbeid. Dette er saker som Venstres statsråder og stortingsrepresentanter jobber for, og som gjorde at vi valgte å gå inn i regjering. Selv er jeg så heldig å få jobbe med det som er svaret på alle spørsmål og utfordringer, nemlig kunnskap. Å satse på forskning og utdanning er å satse på framtiden. Det er å

sørge for at Norge fortsatt skal kunne ha et bærekraftig velferdssamfunn, og at vi skal kunne utvikle nye jobber.

Da jeg ble statsråd i januar, pekte jeg ut fem områder som jeg mener er spesielt viktige for at vi skal ruste oss for framtiden.

Det er for det første kvaliteten i høyere utdanning. For arbeidslivet er det viktig at de får gode kandidater som har høy kompetanse når de går ut av universitetene og høyskolene. Når jeg reiser rundt, ser jeg at det skjer mye bra på undervisningsfronten der ute, men vi får også tilbakemeldinger om at det er en hel del å gå på når det gjelder kvaliteten.

Så har vi løftet opp lærerutdanningen som et eget punkt, fordi det er et utrolig viktig yrke, fordi det har skjedd store endringer på det feltet de siste årene, og fordi vi kommer til å trenge mange dyktige og motiverte lærere i årene som kommer. Heldigvis peker pilene i rett retning for lærerutdanningene, men det er viktig fortsatt å holde trykket oppe.

Det tredje punktet handler om forskning i næringslivet. En viktig del av omstillingen må handle om å skape et mer kunnskapsintensivt næringsliv. Både store og små bedrifter må være med hvis vi skal klare å bli et av Europas mest nyskapende land, hvis vi skal klare å nå målet vi har satt oss, om å ha 3 pst. av BNP til forskning.

Det fjerde punktet er digitalisering. Det er et punkt som går igjen i store deler av Jeløya-plattformen, og som er en helt sentral del av omstillingen. Det handler om alt fra forskning til videre- og etterutdanning.

Det femte og siste punktet handler om det grønne skiftet. Klimautfordringen er vår tids største utfordring, og forskning og utvikling er helt sentralt hvis vi skal nå de målene som er i Parisavtalen. Neste uke legger regjeringen fram den reviderte langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Der peker vi ut retningen. Der viser vi satsingene våre. Der legger vi fram forpliktelsene våre. Jeg gleder meg til den skal behandles i Stortinget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nina Sandberg (A) [16:08:01]: Først: Velkommen til statsråden. Det er hyggelig å se henne igjen.

Jeg vil gjerne be statsråden om å få en status på oppfølgingen av Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av kvalitetsmeldingen for høyere utdanning, som ble vedtatt i fjor. Jeg lurer på i hvilken grad studentene som i dag går på universiteter og høyskoler, merker at vi har fått en kvalitetsmelding – og for den saks skyld at de har fått sin egen utdanningsstatsråd. Hva vil statsråden trekke fram som de viktigste endringene som vanlige studenter vil merke når de nå er godt i gang med et nytt studieår?

Statsråd Iselin Nybø [16:08:44]: Det er et omfattende spørsmål representanten løfter, og det er et omfattende oppdrag vi har foran oss for å følge opp kvalitetsmeldingen. Vi har vært inne på ulike ting gjennom forrige stortingsperiode, og Stortinget har også vært aktiv i debatten. Det er klart at en del av det som skal følges opp, vil komme i statsbudsjettet, men det legges ikke fram før på mandag, så jeg synes det er litt vanskelig å gå inn på de tingene der. Men det er klart at kvalitetsarbeidet er viktig for regjeringen, og som jeg også sa i mitt innlegg, er kvalitet i høyere utdanning viktig. Det er viktig for at studentene skal lære mer og komme seg gjennom studiet. Og det er viktig for arbeidslivet at de får gode kandidater.

Jeg vil også si at det var kjekt å se representanten igjen etter sommerpausen. Nå er vi klare til å starte opp igjen.

Nina Sandberg (A) [16:09:47]: Jeg er glad for å ha fått en replikk til. Den skal gjelde forskning – det andre hovedområdet til statsråden.

I fjor var det en realnedgang i bevilgningene til forskning i statsbudsjettet, ifølge NIFUs gjennomgang. Arbeiderpartiet forsøkte å styrke denne i det alternative budsjettet vårt med bl.a. å opprette tre nye forskningsprogram til 150 mill. kr innenfor IKT og datasikkerhet, samfunnsikkerhet og beredskap og profesjonsforskning. Dette foreslo vi under Forskningsrådet, slik at det ville bli konkurransutsatt til miljøene, men regjeringspartiene stemte ned de forslagene.

Hva vil statsråden si til sektoren i år? Forsker vi nok på disse samfunnsområdene, eller er det behov for økt satsing, slik Arbeiderpartiet foreslo?

Statsråd Iselin Nybø [16:10:42]: Dette er noe vi skal få snakke mye om utover høsten, både i forbindelse med statsbudsjettet og i forbindelse med langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Denne regjeringen har økt innsatsen til forskning. Den ligger nå på rett over 1 pst. av BNP. Det er riktig at det har vært en liten nedgang, som skyldes at man tok ut et forskningsfartøy – det er forklarlig og forståelig. Men det er ingen tvil om at under denne regjeringen har det vært et taktskifte i satsingen på forskning. En av grunnene til det handler nettopp om langtidsplanen. Vi fikk den første langtidsplanen for fire år siden, og det har gitt oss et verktøy og en mulighet til å prioritere. Det har gitt sektoren en måte å jobbe langsiktig på. Nå har vi en revidering av den. Det er ikke en helt ny plan, men en revidering som vi legger fram på mandag, der vi også viser i hvilken retning vi skal gå videre, og hvilke prioriteringer vi må gjøre i forskningspolitikken framover.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [16:11:45]: Kvalitet i høyere utdanning tar jo statsråden opp – og apropos

det er definisjonen av læringsutbytte, også kjent som nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, viktig for både studentene, institusjonene og arbeidsmarkedet. Kunnskapsministeren varslet oppstart av en evaluering av NKR før sommeren. Styrking av NKR kan støtte opp under Norges utfordringer knyttet til kompetanse, trepartssamarbeidets kompetansestrategi og Kompetansepolitisk råds ønsker. Hva tenker vår høyere utdannings- og forskningsminister om potensialet ved et styrket NKR, og ønsker statsråden en fullverdig gjennomgang?

Statsråd Iselin Nybø [16:12:35]: Dette er et felt som faller litt mellom mitt ansvarsområde og Jan Tore Sanners ansvarsområde. Men hvis vi skal snakke om kvalitet i høyere utdanning, snakker vi om en bredde i dette som er viktig på mange felt, og der vi har en stor oppgave foran oss. Vi har varslet en stortingsmelding om mobilitet, som handler om kvalitet. Vi blir bedre når vi sender folk ut. Vi blir bedre når vi får folk hjem. Vi har opprettet et nytt direktorat, Diku, som skal jobbe for kvaliteten i høyere utdanning. Her er det mange aktører, bl.a. er NOKUT en viktig aktør. Det er mange som jobber sammen for å løfte kvaliteten, og det handler om at vi må ha gode studier, vi må ha høyere gjennomføringsgrad, studentene må lære mer, og arbeidslivet må få gode kandidater med den kompetansen og de kvalifikasjonene som trengs.

Mona Fagerås (SV) [16:13:49]: Det er ikke bare individuell innsats som er oppskriften på om man skal lykkes som student. Gode velferdsordninger for studenter er en viktig faktor for å sikre lik rett til utdanning. Men ifølge Studentenes helse- og trivselsundersøkelse sliter nesten 70 000 studenter med alvorlige psykiske plager. Dette er en eksplosjon og svært urovekkende. SV mener at vi må være villige til å prioritere dette området økonomisk, og at vi i det minste må få på plass en kartlegging av hjelpeapparatet og se bedre på hvordan man kan tilrettelegge mye bedre for studentene.

Hva har ministeren og hennes regjering konkret gjort for å ta dette problemet ved rota? Og vil regjeringen vurdere å lage en slik studentmelding?

Statsråd Iselin Nybø [16:14:54]: Studenthelsen henger jo sammen med helsepolitikken som sådan og er en del av helseministerens konstitusjonelle ansvar. Men selv om det er han som har ansvar for kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten og de tilbudene som studentene og resten av befolkningen må benytte seg av, enten det gjelder psykologer ute i kommunene, eller det gjelder andre tilbud, ligger mange av de forebyggende virkemidlene til meg. Her er

det mange ting som jeg mener at vi allerede jobber med. For det første er det viktig for studenter at de får en god velkomst når de kommer til universitetene. Fadderukene er kjempeviktige for å lage et sosialt miljø, det er også viktig for å bli sosialt integrert i studiesammenhengen. Studentboliger er viktige for å lage gode bosituasjoner der en også kan legge til rette for en samhørighet mellom studentene. Studentene selv peker på elleve måneders studiestøtte. Der er regjeringen godt i gang med opptrapping.

Mona Fagerås (SV) [16:16:02]: Spørsmålet var om ministeren var villig til å lage en studentmelding som skulle kartlegge hjelpeapparatet og se nærmere på hvordan man kan tilrettelegge bedre for studentene.

Statsråd Iselin Nybø [16:16:19]: Som jeg sa i mitt innlegg, vil en stor del av dette ikke være på mitt konstitusjonelle område, og derfor kan jeg heller ikke svare Stortinget på det. Men det som folkehelseministeren har varslet ute i offentligheten, er at også ensomhet blant studenter vil være et tema i den folkehelsemeldingen som hun legger fram.

Jeg er opptatt av at vi må se på de forebyggende tiltakene som er på mitt område, for det aller viktigste en kan gjøre, er å sørge for at studentene har det bra når de studerer. Det er bra for studentene, det er bra for gjennomføringen til studentene. Så jeg er opptatt av at vi skal fortsette med det gode arbeidet vi har gjort. Jeg mener det er et potensial for å bli enda bedre. Institusjonene har lagt veldig mye mer i årets fadderuker. De har gode evalueringer nå, de ser at de kan bli enda bedre. Vi vet at ensomhet er en utfordring, at rus er en utfordring – dette er ting som de ser grundig på ute i institusjonene, og jeg opplever at det er en stor vilje til å bli enda bedre her. Men som sagt: Studentboliger, studiestøtte og mange ting spiller inn.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [16:17:28]: Takk, president, for en replikk nummer to. Jeg prøver å fortsette der jeg slapp, med tanke på når noe faller mellom to stoler.

Da Venstre kom inn i regjering, ble nettopp Kunnskapsdepartementet delt i to, med kunnskapsministeren til Høyre og høyere utdanningsministeren til Venstre.

Fagskolene ble jo løftet som høyere yrkesfaglig utdanning denne våren. Likevel ligger ikke fagskolene under høyere utdanningsministerens område, men under kunnskapsministerens. Er dette en organisering Venstre heiet fram da de kom inn i regjering? Og hvordan ser høyere utdanningsministeren på dette inn i arbeidet med å øke aktiviteten, kvaliteten og antall studenter ved fagskolene?

Statsråd Iselin Nybø [16:18:14]: Denne regjeringen har et felles mål om at vi skal ha god høyere utdanning på universitetene og høyskolene våre, men vi skal også ha god høyere utdanning på fagskolene våre. Det er et mål for denne regjeringen at studentene skal velge ut fra interessene sine, at de skal velge ut fra evnene sine, og at vi skal få flere til å velge yrkesfaglige retninger, for vi kommer til å trenge mange med den kompetansen i framtiden. Så det er ikke noen motsetning mellom det å ha en Venstre-statsråd som styrer fagskolene, og det å ha en Høyre-statsråd som styrer fagskolene. Tvert imot er det slik at vi har god dialog i Kunnskapsdepartementet med hverandre, for vi har et felles mål. Vi har et felles mål om å ha en god utdanning, for det er det viktigste for den enkelte student, enten en går på en høyskole, et universitet eller en fagskole. Men det er viktig for samfunnet at vi har studenter som får tilegne seg viktig kompetanse for arbeidslivet og for framtiden.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Sveinung Stensland (H) [16:19:27]: Høyre vil skape pasientens helsetjeneste, og vi er godt i gang. Stadig flere pasienter blir behandlet, færre står i helsekø, og ventetidene er kortere.

Norge har en god helsetjeneste, men på enkelte områder kan vi forbedre oss. Regjeringen har gjennom fem budsjett lagt til rette for en samlet aktivitetsvekst på 11,9 pst. og en økning i all pasientbehandling på om lag 2 pst. Det er en større vekst enn den demografiske utviklingen tilsier. Pasientene har tidligere opplevd for lite forutsigbarhet, for lite valgfrihet og for lite tilpasning til sin situasjon og sine behov.

Da vi overtok, var ventetidene for lange. Vi har redusert dem og skal fortsette med det. Gjennomsnittlig ventetid var 58 dager i første tertial 2018. Vi har redusert ventetidene med 16 dager fra 2013, og er på god vei mot målet om å være under 50 dager innen 2021. Det hadde ikke skjedd uten solid innsats fra alle ansatte i helsetjenesten. Vi vet at de har en utfordrende hverdag. Gode driftsrammer og bedre ledelse er nødvendig for å videreutvikle helsetjenesten sammen med de ansatte og for pasienter og pårørende.

Norge er verdensledende innen akuttmedisin. Det er påkrevd i et langstrakt land. Men vi kan bli bedre til å hjelpe folk med å leve videre etter sykdom, skader og ulykker. Selv om en er ferdig behandlet, er en ikke alltid helt frisk. Det er viktig å ta på alvor de utfordringer pasienter og pårørende har etter at en blir utskrevet og har gjennomgått kreftbehandling eller en operasjon. Rehabilitering og bedre samhandling er viktig, like mye støtte til pårørende. Arbeidet for pårørendes situasjon er viktig for denne regjeringen. Pårørende er en ressurs som ofte blir utnyttet feil. Å være pårørende til noen

med kroniske lidelser eller omfattende omsorgsbehov kan gå ut over egen helse og livskvalitet.

Den største helseforskjellen i Norge er mellom dem som sliter med rus og psykiatri og den øvrige befolkningen. Behandlingstilbudet til dem som sliter med rus og psykiske lidelser, har ikke vært godt nok. Vi er derfor opptatt av å fortsette opptrappingen til disse gruppene, både i kommunene, i spesialisthelsetjenesten og ikke minst gjennom fritt behandlingsvalg.

Fastlegeordningen har også utfordringer. Mange fastleger vurderer å slutte. Dette skjer samtidig som mange går av med pensjon. I tillegg er det en utfordring å rekruttere fastleger til mindre sentrale områder. Dette har preget helsedebatten de siste årene. Det er viktig for oss å trygge denne ordningen – uten fastleger vil pasientene oppleve en vanskeligere hverdag, og sykehusene vil få større press. Det er derfor gledelig at vi nå kan legge uenigheten mellom fastlegene og staten om normaltariffen bak oss. Partene er enig om at oppgavemengden har blitt for stor, og at pasientlistene må ned. Skal vi få til det, trengs det flere fastleger. Regjeringen har nå forpliktet seg til en utvikling hvor nedgang i listelengde skal kompenseres økonomisk. Disse tiltakene vil bidra til at fastlegene får mer tid til pasientene.

Det er gledelig at trepartssamarbeidet er reetablert, og det ser ut til at diskusjonene der bærer frukter.

Vi vil behandle flere pasienter og fortsette å redusere unødvendig venting for pasientene. Det er nødvendig for å skape pasientens helsetjeneste. Høyre vil redusere ventetiden ytterligere, vi vil at den gjennomsnittlige ventetiden ikke skal være lengre enn 50 dager. Vi skal øke tilgjengelighet og kapasitet i helsetjenesten, samtidig som vi skal styrke kvaliteten i helse- og omsorgssektoren.

En viktig oppgave for oss blir å fortsette arbeidet med opptrappingsplanen for rusfeltet, opptrappingsplanen for vold og overgrep og ikke minst opptrappingsplanen for psykisk helse, som nå er under utarbeidelse. God psykisk helse er viktig for god livskvalitet. Derfor vil vi innføre pakkeforløp for psykisk helse for å gi en forutsigbar og raskere behandling. Høyre i regjering har innført pakkeforløp for kreft, som har vært en stor suksess. Nå skal dette utvides til også å gjelde rus og psykiatri.

Verken Arbeiderpartiet eller Senterpartiet støtter regjeringens mål om pasientens helsetjeneste. Å skape pasientens helsetjeneste betyr å involvere pasienten som partner i utviklingen av tjenestene, og gi alle tilgang til likeverdige helsetjenester av god kvalitet. Hver enkelt pasient skal i møte med helsetjenesten oppleve respekt og åpenhet og slippe unødig ventetid, og ingen beslutninger om pasienten skal tas uten pasienten.

Roy Steffensen (FrP) [16:24:12]: Det går kanskje mot en mer spennende høst her på Stortinget enn mange så for seg. Jeg har ikke tenkt å bruke så mye tid på det, men jeg må likevel innrømme at det har inspirert meg litt til å forklare hvorfor jeg er på denne siden av midtstreken i norsk politikk.

I 1872 sto Johan Sverdrup på denne talerstolen og sa de berømte ordene: All makt i denne sal. Selv håper jeg at jeg som stortingsrepresentant kan bidra til mindre makt i denne sal – ikke akkurat det Johan Sverdrup tenkte. Mitt mål er nemlig å flytte mest mulig makt vekk fra politikere og byråkrater og over til hvert enkelt menneske og å la innbyggerne selv få bestemme mer.

Jeg verdsetter at mennesker er forskjellige og lever et annerledes liv enn jeg selv ville ha gjort. Vi er unike og forskjellige, vi har forskjellige ønsker og behov, vi ser ulike muligheter, og vi tar forskjellige valg – heldigvis! Vi utfyller og utfordrer hverandre, og slik får vi et sterkere og bedre samfunn. Dette er mine grunnverdier, og jeg er overbevist om at folk flest vet bedre enn meg hva som er best for seg og sin familie, for hver familie har ulike muligheter og ulike utfordringer. Derfor jobber jeg for at flere avgjørelser i en families liv skal fattes rundt kjøkenbordet og ikke i denne salen eller rundt Kongens bord. Folk bør få bestemme mer over eget liv, egen eiendom og egne penger. Jeg er for like muligheter, men ikke at alle må velge likt.

Denne regjeringen deler dette synet og er opptatt av at vi skal sette mennesker foran systemer, og at vi må tilrettelegge for mer frihet når det kommer til viktige avgjørelser i folks liv, enten det gjelder muligheten til å velge barnehage eller skole, fritt behandlingsvalg når en bli syk, eller fritt sykehjemsvalg den dagen behovet melder seg.

Vi blir født som individer, vi lever forskjellig gjennom et langt liv, og da bør vi ikke tillate at vi skal dø som kopier på helt like institusjoner.

Jeg opplever et stadig økende press fra de rød-grønne partiene mot denne valgfriheten og det mangfoldet av velferdstjenester vi har i dette landet. Jeg frykter at private initiativ, som er med på å øke mangfoldet og styrke konkurransen, og som leverer god kvalitet til brukerne, står i fare, både ved et regjeringsskifte og lokalt, ved at flere byer og kommuner ivrer etter å rekommunisere eller stenge ute private aktører.

Eiendomsretten er et annet viktig prinsipp for meg. Eiendomsskatt er jeg motstander av, og derfor er det svært gledelig å registrere at regjeringen allerede har varslet at de vil senke makstaksten på eiendomsskatt.

Plan- og bygningsloven er altfor omfattende og tungvinn. Det bør bli enklere å bygge på sin egen eiendom, og mer makt til å avgjøre dette bør flyttes fra politikere og byråkrater og over til dem som skal bygge og

bo. Denne regjeringen har forenklet dette regelverket, men vi bør forenkle det mer, og så må folk velge lokale folkevalgte som lover å bruke fleksibiliteten i regelverket, altså ikke de som alltid sier nei, men de som er flinke til å lete etter grunner til å si ja.

Hans Majestet Kongen nevnte nødvendigheten av å skape et bærekraftig velferdssamfunn. For å kunne beholde og videreutvikle et bærekraftig velferdssamfunn må alle innbyggerne betale en andel av sin inntekt som skatt. Selv om denne regjeringen har redusert skatter og avgifter med om lag 25 mrd. kr, er det fortsatt noen som sliter med å leve gode liv av egen inntekt. Skattnivået vi har, er fortsatt for høyt, og det er et stort potensial for å effektivisere de offentlige tjenestene vi har. Vi som stortingsrepresentanter bør kjenne på en forpliktelse til alltid å lete etter bedre og mer effektive måter å gjøre ting på. Dessverre velger mange den enkleste utveien når utgiftene øker: Man øker skatter og avgifter. Da slipper vi som politikere å ta upopulære avgjørelser om effektivisering og kutt, og økte kostnader spres i stedet utover alle.

Jeg har en grunnleggende tro på at folk vet bedre enn meg hvordan egne penger best skal forvaltes. Derfor jobber jeg for at vi skal drive mer effektivt og samtidig legge forholdene til rette for mer næringsutvikling for å få flere i arbeid, slik at alle kan betale mindre i skatt. Respekt for folks tid, liv, eiendom, penger og behov for valgfrihet driver meg og plasserer meg på denne siden av streken i norsk politikk. Jeg er med i politikken fordi jeg ønsker å bestemme mindre over folks liv – rett og slett fordi jeg ønsker mindre makt i denne sal.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tuva Moflag (A) [16:29:11]: Jeg vil ta opp en utfordring som best løses i fellesskap, ikke rundt de enkelte kjøkkenbord. Regjeringen Stoltenberg la fram stortingsmeldingen Utdanning for velferd for å møte utfordringen med bl.a. en aldrende befolkning og færre yrkesaktive i tiden som ligger foran oss. Dessverre har dagens regjering gjort lite for å følge opp dette. Flere av deltakerne på Leve hele livet-høringen pekte på mangel på kompetanse som en av de store utfordringene man står overfor. Nasjonalt senter for distriktsmedisin la i 2016 fram en studie som viste at sykepleierne som utdanner seg i Nord-Norge, blir i Nord-Norge. Likevel er desentralisert utdanning på Helgeland kuttet, og tilbudet i Vesterålen går fortsatt en usikker framtid i møte, dette til tross for at Helse Nord's utviklingsplan legger vekt på å utdanne flest mulig i egen region.

Hva vil Fremskrittspartiet og komitéleder Steffensen gjøre for å sørge for at norske kommuner og norske sykehus får tilgang på nok helsepersonell, og ikke minst en god fordeling av fagfolk, i hele landet?

Roy Steffensen (FrP) [16:30:17]: Det er ingen tvil om at vi vil trenge mange fagfolk i framtiden, det er snakk om at vi trenger 100 000 flere fagarbeidere de neste 20 årene, veldig mange av disse vil måtte jobbe i helsesektoren. Da er det viktig at vi som politikere og samfunnet generelt framsnakker nødvendigheten av å velge yrkesfag og velge innenfor helsesektoren, hvor det er et økende behov for å få flere til å jobbe. Kommer folk til å velge helsefag, har vi også gitt muligheten for at de, etter at de har tatt fagbrev, får rett til å ta påbygg, slik at de kan gå videre på høyere utdanning og utdanne seg som sykepleiere, som det også er stort behov for.

Tuva Moflag (A) [16:31:06]: Jeg er glad for at representanten Steffensen trekker fram fagarbeiderne, dem er vi enige om at vi trenger. Men det er heller ikke til å stikke under stol at det er en kjempestor sykepleiermangel i Norge allerede i dag. Jeg har snakket med to av våre ordførere i henholdsvis Nesna og Hadsel i dag. De sier at det rett og slett er en krise. Kommunene overbyr hverandre, det er ikke nok sykepleiere, de får ikke tak i nok folk. Derfor lurer jeg på hva komitéleder Steffensen ønsker å gjøre med desentraliserte utdanningstilbud, nettopp med tanke på det jeg var inne på i mitt første spørsmål: Sykepleiere som utdanner seg i Nord-Norge, blir i Nord-Norge, likevel legges disse tilbudene ned. Det er i hvert fall ikke bærekraftig.

Roy Steffensen (FrP) [16:31:55]: I revidert kom det 100 nye sykepleierplasser rundt omkring i landet, bl.a. kom det 10 eller 15 til Finnmark. Tilbakemeldingene derfra er jo de samme, at erfaringene er at 60–70 pst av dem som tar utdanning et sted, bosetter seg i det området der de tar utdanningen. Så det arbeidet føler jeg at vi er i gang med, at vi sprer utdanningen utover, og det arbeidet kommer vi til å fortsette med.

Bengt Fasteraune (Sp) [16:32:46]: Utdanning, forskning, innovasjon, demokrati: Dette er jo viktige momenter uansett hvem som skal få mer eller mindre makt – om det er i denne salen eller det er rundt kjøkkenbordet. Målsettingene er ofte like, men virkemidlene er høyst forskjellige, som vi fikk et eksempel på her. Hvem som skal legge premissene for innovasjon og regional utvikling, er et slikt viktig spørsmål. Regionreformen skrider videre, men hvem vil dette, og hvem er egentlig arkitekten? Det kan man fortsatt spekulere på, og kanskje spesielt når det gjelder uttalelser fra Fremskrittspartiet.

Når situasjonen har blitt som den har blitt, med et prinsipielt syn om at fylkesnivået skal bort samtidig som byråkratiet skal reduseres, er det spesielt at ikke Fremskrittspartiet har en tydeligere røst i denne debatten. Er det nok en gang oppgavemeldingen det skal ar-

gumenteres med, som skal viske bort enhver tvil? Vi husker det samme lokkemiddel ble brukt da kommunene skulle slås sammen.

Roy Steffensen (FrP) [16:33:49]: Jeg registrerte egentlig ikke noe konkret spørsmål, men om regionreformen kan jeg si at Fremskrittspartiet er med på en avtale med de tre andre partiene. Det er ingen hemmelighet at vårt primærstandpunkt er to forvaltningsnivå, men i en avtale for å få på plass en nødvendig kommunereform har vi også sagt ja til å redusere antall fylker til elleve. Det mener vi er en god ting å gjøre fordi vi vil kunne redusere byråkratiet. Det har kommet en rapport som viser at det kan beregnes ned til ca. 340 mill. kr. Men det er ingen hemmelighet at vårt primære standpunkt er å legge ned fylkeskommunene. Vi mener det er bedre med elleve fylkeskommuner eller regioner enn med de fylkeskommunene vi har i dag.

Mona Fagerås (SV) [16:34:52]: Nylig kom det fram at en av Norges største barnehagekjeder har økt sine inntekter med 43 pst. første halvår i år. Kjeden har økt i ekspressfart og i løpet av de siste seks årene firedoblet sin omsetning. Hundre barnehager er blitt kjøpt opp de siste to årene. Nå er barnehagegruppen bekymret for sitt eget overskudd fordi de må innfri barnehagenormen, og sier de må kutte i aktivitetstilbudet.

Vi ser en utvikling i barnehagesektoren hvor flere og flere små ideelle barnehager blir kjøpt opp av store kommersielle selskaper – mindre mangfold der altså. Og vi ser jevnlig eksempler i media der noen eiere har skapt privat rikdom ved bl.a. å kjøpe og selge barnehager. Mener representanten at barnehagene i Norge, både kommunale og privateide, har så mye penger å boltre seg med – at de ansatte har så høye lønninger og gode arbeidsvilkår – at det er helt greit at dine og mine skattepenger og foreldrebetalingar går til overskudd?

Roy Steffensen (FrP) [16:36:01]: Her var det mye på en gang. Bare for å ta det med overskudd først: Gjennomsnittlig utbytte i sektoren er 0,4 pst. 800 private barnehager gikk i 2016 med underskudd, og overskuddet som ble tatt i utbytte i 2015, var på 85 mill. kr. Så det er ikke enorme utbytter som blir tatt ut.

La meg slå fast med en gang: Jeg er for private barnehager, jeg mener de er viktige bidragsytere til det mangfoldet vi har i sektoren, og som har gjort at vi klarer å ha full barnehagedekning i dag. Når vi vet at private barnehager scorer bedre i Foreldreundersøkelsen enn de offentlige gjør, og vi vet at de driver billigere enn de offentlige gjør, synes jeg ikke det er galt at det også er noen som klarer å tjene penger på å drive disse barnehagene.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Kjersti Toppe (Sp) [16:37:12]: Vår aller største helsepolitiske utfordring er at vi har store sosiale helseforskjellar i befolkninga. Helsa er ulikt fordelt. Ytre faktorar som inntekt og utdanning er med og bestemmer kor frisk ein er, og kor lenge ein lever. Meir enn halvparten av befolkninga svarer i undersøkingar at dei opplever at helsetenestene våre er todelte, at personleg økonomi betyr noko for kor god behandling ein får.

Regjeringa varslar i trontalen at dei vil skapa eit berekraftig velferdssamfunn. Men utan å ta tak i dei djupe sosiale årsakene som helseforskjellane handlar om, og hindra ei todeling av helsetenestene våre, vil verken helsetenestene eller velferdssamfunnet vårt kunne kallast berekraftig. Om ein ikkje vernar om eit sterkt og desentralisert offentleg helsevesen der helsetenester vert gitt etter behov og ikkje etter etterspørsel, vil helsetenestene kunna forsterka dei sosiale og geografiske helseforskjellane og ikkje motverka dei.

Det er det som no skjer. Regjeringas politikk er individfokusert. Det er pasientens helseteneste. Det er ikkje eingong pasientanes helseteneste. Pasientens helseteneste er ikkje ei helseteneste for dei som ikkje vil verta pasientar. Det er ikkje ei helseteneste for auka førebygging, forbeta folkehelse og mindre sjukdom. Pasientens helseteneste er ikkje ei helseteneste for betre beredskap, for tryggleik i lokalsamfunna i heile landet.

Senterpartiet står for ein annan politikk. Vårt mål er å skapa folkets helseteneste. Det inneber ei sterk offentlig helseteneste, der vi hindrar sentralisering og privatisering av viktige helsetilbod, og der vi kan sentralisera ein del av planlagde behandlingar, men der vi ikkje kan sentralisera helseberedskapen vår. Det handlar om tryggleik i lokalsamfunna våre, som er viktig ikkje berre for pasientane, men òg for busetnad og næringsutvikling.

Regjeringa lova å styrkja det akuttmedisinske tilbodet utanfor sjukehus da dei la fram sin nasjonale helse- og sjukehusplan i 2015, men det har ikkje skjedd. Over heile landet vert det no meldt om ei sterk sentralisering av ambulansetenesta. Det fører til ei utarming av akuttberedskapen i distrikta. Det skjer stort sett i alle regionale helseføretak, det skjer trass i at ingen av dei regionale helseføretaka i dag har eit tilbod der ambulansetenesta oppnår dei rettleiande krava til responstid som Stortinget har sett, og det skjer på grunn av knappe økonomiske rammer til sjukehusa. Det fører til at innbyggjarane i fleire distriktkommunar opplever aukande og lang responstid for ambulansane.

Senterpartiet har levert eit Dokument 8-forslag, der vi vil ha ein opptrappingsplan for ambulansetenesta og hindra sentralisering, og der vi ber om at det vert lovfesta krav til responstid for ambulansen, sånn som i brannvesenet. Eg synest det er uforståeleg at det skal vera vik-

tigare å setja krav til responstid ved brann enn når det gjeld folk sine livstruande tilstandar.

Det som skjer, er at helseføretaka i stor stil skyv beredskapsansvaret over på kommunane utan at pengane følgjer med. Ein rådmann i ein kommune i Hallingdal som eg nyleg besøkte, sa at no var 60 pst. av utrykkingane i brannvesenet helseoppdrag. Akutthjelparane i brannvesenet er eit godt supplement i distrikta, men at dei no vert erstattarar saman med legevakta når staten sentraliserer beredskapstenevarene sine, er ikkje rett. Det er teikn på ein politikk der ein set prisar på alt, men der ein ikkje ser verdien av noko.

Legevakttenesta må òg nemnast, for det skjer ei samtidig sentralisering av legevakttenesta som i ambulansetenesta. Det er grunn til å hugsa på at det er fastlegane som i dag står for denne helseberedskapen på ettermiddag, natt og i helger. Dei gjer det på fritida, i vakter utanom normal arbeidstid. Det er ein av grunnane til at vi har ei fastlegekrise i Noreg. Det er òg viktig for beredskapen å auka den.

Tillit er ein viktig verdi i det norske helsevesenet. Folk har framleis stor tillit til det offentlege helsevesenet, men fleire og fleire fryktar ei todeling, og det må Stortinget ta på alvor. Det går ei grense for alt, særleg for sentralisering av naudtenestene våre.

Lene Vågslid (A) [16:42:22]: 22. juli-kommisjonen sa det veldig tydeleg: Den viktigaste beredskapsressursen er det ordinære politiet. Difor kjem eg til å bruke innlegget mitt på det temaet i dag.

I 2015 blei nærpolitireforma vedteken her i Stortinget etter forhandlingar mellom dåverande regjering, Venstre, Kristeleg Folkeparti og Arbeidarpartiet. Regjeringa og Venstre hadde fleirtal utan oss. Valet stod mellom å ville påverke utfallet eller ikkje. Arbeidarpartiet var og er for ei reform av politiet. Dei klare anbefalingane og kritikken etter 22. juli kravde det av oss. Me fekk gjennomslag for ei rekkje tiltak for betre kultur og leiing, som så vidt var nemnde i det opphavlege forslaget og var ei klar anbefaling frå Gjòrv-kommisjonen. Me fekk på plass klare krav til gode lokale prosessar i ein tidleg fase.

I det store og heile er dette ikkje følgt opp. Det blir gjort veldig mykje godt arbeid i norsk politi. Trass i utfordringar og ein sterkt pressa ressursituasjon er eg imponert over både innsatsen og viljen i politiet til å løyse det samfunnsoppdraget me har pålagt dei. Men me må òg evne å sjå og høyre dei når dei ropar varsku.

I trontalen i går blei det vist til nærpolitireforma som svar på eit styrkt vern for offer for kriminalitet. Gjennomføringa av denne reforma ser ikkje ut til å vere svaret på det. Det mest alvorlege no er at reformarbeidet og mangel på god gjennomføring klart ser ut til å gå ut over rettssikkerheita til folk. Me har for mange eksem-

pel på sprengt kapasitet i distrikta som fører til at straffesaker med kjend gjerningsmann blir lagde bort, og på alvorlege straffesaker som kan liggje i årevis utan å kome til retten. Dette har blitt tydeleg formidla dei siste dagane frå fleire bistandsadvokatar, og frå tillitsvalde i politiet. Særleg har me sett det frå Aust politidistrikt. Der kan me òg høyre ein politimester som sjølv seier at reformarbeidet er mykje av årsaka til den store, krevjande situasjonen dei står i no i Aust politidistrikt.

Dette bryt opplagt med premisen i forliket om politireforma, at ho ikkje skulle bli ei sparereform. Reforma skulle frigjere kapasitet og politikraft. Så langt kan me dokumentere eit betydeleg redusert økonomisk handlingsrom for politidistrikta. Politiproduksjonen går ned, restansane aukar, og responstida blir ikkje halden – dette trass i at det jobbar mange, mange fleire i politiet no enn då den reforma blei vedteken. Ein må spørje seg kvar desse politistillingane eigentleg har hamna.

Den sentrale delen av forliket – i alle fall for Arbeidarpartiet, før me fekk dette på plass – var det løftet me gav til innbyggjarane. Denne delen av forliket meiner eg heilt klart er broten. Der stilte me klare krav til lokal prosess i tidleg fase, som skulle sikre kommunane eigarskap til sluttresultatet, for å sikre nærpolitiet.

Arbeidarpartiet står fast ved det forliket me inngjekk, men eg slår fast at regjeringa ikkje gjer det. I staden for å kutte i budsjettet til politidistrikta har Arbeidarpartiet føreslått styrkingar. I staden for nærmast å tømme dei attverande lensmannskontora og tenestestadene for innhald, slik me bl.a. ser i mitt heimfylke, Telemark, vil me styrkje dei, slik me opphavleg var einige om, og som me vedtok i denne salen i 2017.

Justisministeren sa til NRK i går kveld at politiet har dei ressursane dei treng for å kunne ha ting på stell, og at ein ser mange gode resultat som følgje av reforma. Ja, det er klart at me òg ser gode resultat, noko som fungerer, men at politiet har dei ressursane dei treng for å gjennomføre den største politireforma kanskje nokosinne, er ikkje tilfellet.

Me har sett for mange eksempel på svak satsing på sikkerheit og beredskap det siste året frå den sitjande regjeringa, trass i at statsministeren gjekk til val på ein sterkare beredskap. Det ordinære politiet utgjør den viktigaste beredskapsressursen i landet vårt. Arbeidarpartiet kjem til å fortsetje å arbeide målretta for å styrkje den viktigaste beredskapsressursen, nemleg det ordinære politiet.

Ingjerd Schou (H) [16:47:35]: Trontalen gir tydelige prioriteringar om hva slags samfunn vi vil ha. Debatten gir også anledning til å understreke at Norge, vårt gode land, som er trygt og er godt å bo i, fortsatt skal vere

det, og at det er en overordnet verdi som skal prege vårt samfunn. Det er uro der ute, utenfor våre landegrenser. Vi ser okkupasjon, terroristangrep og også tegn på en global handelskrig. Vi ser også at både utenriks- og utviklingspolitikken er blitt lokalpolitikk.

Nettopp det at Norge har et forsvar som sikrer og underbygger at vi fortsatt skal være et trygt land, sikre trygghet og frihet, men også ivareta de grunnleggende demokratiske verdiene som vi har tradisjon for, er av de tingene som skal prege vårt samfunn, og som er den overordnede verdien. For Høyre og også for regjeringen er det viktig at vi gjør Norges plass i verden trygg, men også at den er forutsigbar. Høyres mål i utenrikspolitikken er å fremme nettopp de norske interessene og bidra til at vi får avspenning og et økt internasjonalt samarbeid. Det er fredsarbeid på ramme alvor.

For Høyre og for regjeringen er det viktig at vi også sørger for forutsigbarhet i det som er sikkerhetspolitikken, et vern om frihandel og et tett samarbeid med Europa, men også våre naboland i Norden, og at vi ser klare prioriteringer når det gjelder å få en resultatstyring i det som er utviklingspolitikken, bistanden vår.

I norsk politikk er alle disse områdene under press. Det er derfor viktig for meg å understreke at jeg er godt fornøyd med at Høyre både har hånden på rattet, og at vi også har ansvar for disse områdene.

Målet om konsentrasjon av bistand både geografisk og tematisk gjør oss mer strategiske, og det gjør oss også i stand til å yte hjelp som virker, og at vi kan vise til resultater. Det er resultatene som skal telle, det holder ikke bare med gode intensjoner og varme tanker. Det hjelper og monner godt, men Høyre skal også sørge for at Norge står tett forankret når det gjelder vårt forsvarssamarbeid i NATO-alliansen. Jeg er veldig stolt av statsministerens uttalelser under FN's hovedforsamling om at vi ikke har råd til å la proteksjonisme, diskriminering og økonomisk rivalisering definere fremtiden vår. Arbeidet for Norges kandidatur i Sikkerhetsrådet 2020 har også vært godt, og jeg håper også at det kan føre fram.

For Høyre er forsvar av landet og trygghet for de innbyggerne som bor i vårt land, en av statens viktigste oppgaver. Et godt forsvar er viktigere enn på lenge. Verden er på mange måter blitt mindre trygg. Vi ser et mer selvheldende Russland og et Midtøsten i stor, dramatisk endring. Norge er ikke uberørt av dette.

Da vi gikk i regjering i 2013, var Forsvaret underfinansiert, og siden den gang har budsjettet økt med hele 24 pst. – fra 43 mrd. kr til 55 mrd. kr. Dette skal fortsette i årene framover, men det må skje planmessig, og det må også være faglig fundert.

Når det gjelder bistandsbudsjettet, er Norge i verdenstoppen, både når det gjelder absolutte tall, og også som andel av bruttonasjonalproduktet. Bistandsbud-

sjettet for 2018 utgjør altså 35,3 mrd. kr og tilsvarer 1 pst. av BNI. Det betyr også at Norge har overoppfylt FN's retningslinjer om å bruke 0,7 pst. av BNI til utviklingsbistand.

I 2017 beløp bistanden seg til 34,1 mrd. kr., og 54 pst. ble kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner som FN, men også Verdensbanken. Ved nettopp å sørge for at bistandsmidlene kanaliseres multilateralt, kan vi også samarbeide med andre givere og forplikte oss til å nå bedre resultater.

Bærekraftsmålene er førende for regjeringens utviklingspolitikk. Det slås fast i Meld. St. 24 for 2016–2017, Felles ansvar for felles fremtid – Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk. Alle FN's medlemsland har også forpliktet seg til å jobbe for å nå de 17 bærekraftsmålene.

Norge har bidratt mye og kan bidra mye, men vi kan ikke gjøre det alene. Derfor er jeg svært glad for at regjeringen har valgt å prioritere bistanden i fem hovedprioriteringer: utdanning, helse, klima, miljø og fornybar energi, næringsutvikling og jobbskaping og humanitær bistand.

Helge André Njåstad (FrP) [16:52:52]: Framstegspartiet startar no det sjette stortingsåret der me set Framstegsparti-stempel på politikken og skapar ein enklare kvardag for folk flest.

Norsk økonomi er inne i eit godt spor, me er inne i ein oppgangskonjunktur. Veksten er ikkje skjør – sjølv om nokre samfunnsdebattantar og -aktørar påstår det. Veksten i fastlandsøkonomien er høgare enn den langsiktige trenden, og sysselsettjinga stig raskt og på brei basis. Både Noregs Bank, NHO og SSB rapporterer om stor optimisme i næringslivet, ein optimisme som me òg føler på når me er ute og treffer næringsliv og innbyggjarar. Investeringane har stige i både fastlandsbedriftene og oljeverksemda, og eksporten frå landet går bra. Sidan våren 2016 har sysselsettjinga auka med 70 000 personar. Så langt i år har det vore oppgang i delen av sysselsette i dei fleste aldersgrupper samanlikna med same periode i fjor.

I dei åtte åra med raud-grøn regjering hadde Framstegspartiet fleire mandat enn i den førre og i denne perioden, men me hadde likevel langt mindre innverknad på styringa av landet. Folk flest opplevde då ein auke i skattar, spesielt gjennom stadig meir bruk av bompengar og stadig meir bruk av eigedomsskatt kombinert med ein dårlegare kommuneøkonomi enn det me er vitne til i dag. Etter den raud-grøne perioden har me sett ei regjering og eit stortingsfleirtal som har sett ned skattar og avgifter med meir enn 20 mrd. kr. I dag registrerte me at eit parti som kan få innverknad allereie i denne stortingsperioden, har føreslått å innføra arveavgifta

igjen, som me har fjerna. Eit anna parti som òg kan få innverknad i denne perioden, vil auka skattar og avgifter i landet med over 15 mrd. kr. Det siste norsk næringslivstreng, er at slike parti som igjen vil innføra og auka skattar og avgifter skal få innverknad på dei framtidige statsbudsjetta.

Det neste året blir veldig spennande. Eg trur eigedomsskatten vil prega den politiske debatten det komande året. Framstegspartiet har sørgt for at det blir ei sak som blir debattert i Stortinget, fordi me har fått gjenomslag i regjering for å setja ned satsen på skattlegginga av heimane til folk, frå sju til fem promille. Me vil i tillegg ta andre grep for å gjera det vanskelegare for norske kommunepolitikarar å senda rekninga til innbyggjarane sine. Framstegspartiet ser på bustaden til folk som ein heim og ikkje eit skatteobjekt.

I tillegg har me kommuneval mindre enn eitt år fram i tid, der òg norske kommunepolitikarar kan diskutera eigedomsskatt. Eg håper at mange av dei kommunepolitikarane som stiller til val, vil føreslå å redusera og fjerna eigedomsskatten, slik at me ikkje ser det store paradokset at kommunane aldri har hatt betre inntekter enn no, kombinert med at det aldri har vore kravd inn meir eigedomsskatt enn no. Det er fullt mogeleg å driva ein norsk kommune med gode tenester innanfor eldreomsorg, barnehage og skule utan eigedomsskatt. Eigedomsskatten er først og fremst usosial og rammar dei svakaste hardest.

Ingen skal heller vera i tvil om Framstegspartiet sin politikk innanfor avgifter. Eg merkar meg at Senterpartileiar Trygve Slagsvold Vedum brukte debatten i dag til òg å snakka om avgifter, og han gjorde litt narr av at stortingsfleirtalet har sørgja for å auka nokre avgifter på nokre område. Det er veldig spesielt når me veit at hans eigen partifelle Kjersti Toppe i årevis har kjempa for å skattleggja usunne matvarer hardare. Det har vore ei senterpartisak, som òg Arbeidarpartiet har støtta og mange har teke til orde for, men som ikkje har vore politikken til regjeringspartia. Då Kristeleg Folkeparti forhandla dette inn i statsbudsjettet, vart det vedteke saman med mange andre ting. Men å gjera narr av at me har auka nokre avgifter ifrå Stortinget si side, som Senterpartiet har bedt om, blir litt holt. Difor burde ein ikkje gjera narr av det.

I tillegg har Senterpartiet teke til orde for å fjerna den såkalla 350-kronersgrensa for tollfri import. Kor god distriktpolitikk er ikkje det? Ein veit at det verkeleg er folk i distrikta som no har tilgang til å kjøpa ting på internett og få dei leverte ut i heile landet, og så skal me tydelegvis i haust diskutera å ta vekk eit gode for Distrikts-Noreg, og Senterpartiet stiller seg i bresjen for å ta det vekk. Me stiller oss på lag med forbrukarane, slik at heile

Noreg kan gjera innkjøp på ein fornuftig måte, utan fordyrande gebyr og vanskar for folk flest.

Terje Aasland (A) [16:58:00]: Trygghet for helt vanlige folk er viktig for Arbeiderpartiet. Vi ser derfor med stor bekymring på at forskjellene øker og gir grunnlag for utrygghet. Skal man oppleve reell trygghet og en faktisk situasjon som sikrer trygghet, er likeverdig tilgang på velferdstjenester helt usedvanlig viktig.

Det kan ikke forundre noen at Arbeiderpartiet mener at disse tjenestene skal organiseres via et offentlig tilbud eller et tilbud gitt av en ideell organisasjon. Dette står i sterk kontrast til Høyre, som har en ideologisk tilnærming til at offentlige velferdstjenester skal privatiseres. Privatisering av offentlige velferdstjenester gir ikke flere sysselsatte eller økt verdiskaping, men det gir større utrygghet, økte forskjeller og redusert folkevalgt styring av viktige tjenester.

Da representanten Trond Helleland tidligere i dag kom med sin helt utrolige uttalelse om at privat sektor ikke er verdsatt av venstresiden, var dette en meningsløs og litt flåsete uttalelse som kun må oppfattes som et forsøk på å dekke over noen av de store utfordringene som faktisk preger norsk økonomi. Et av Høyres mest brukte argumenter høsten 2013 var behovet for omstilling av norsk økonomi, redusert oljeavhengighet og bekymringen knyttet til todelingen i norsk økonomi – den skulle fjernes. Siden den gang har det ikke manglet på retorikk, men på politikk og resultater.

Når norsk økonomi nå går noe bedre, handler det igjen om oppgang i olje- og gasssektoren og framveksten av den todelte økonomien. Det må nå vises større evne til å omgjøre retorikk til en politikk som faktisk underbygger vekst i riktige fastlandsinvesteringer. LOs sjeføkonom Roger Bjørnstad skriver i en kronikk denne uken:

«Norsk økonomi er inne i en svært svak konjunkturoppgang. Faktisk har vi ikke registrert en så svak oppgang før.»

Det er det motsatte av det representanten Njåstad akkurat nå prøvde å presentere. Påstanden til Bjørnstad er godt underbygd i en analyse utført av LO. For hver krone bedriftene går med overskudd, går kun 50 øre til investeringer i ny næringsvirksomhet. Investeringene som gjøres, og arbeidsplassene som skapes innenfor fastlandsøkonomien, er lavproduktive og lite robuste i møte med nye konjunkturer. Det har i tillegg skjedd store omfordelinger av verdiskapingen. Arbeidstakerne har fått mindre, og bedriftseierne har fått mer. Oppsummert: Forskjellene øker – det investeres feil.

NHOs kvartalsrapport som kom i går, underbygger også en svak optimisme i økonomien, men tar også med bekymringsfulle forhold. NHO advarer mot at en fallen-

de andel av de yngre aldersgruppene er i arbeid. Ifølge NHO er det også bekymringsfullt at det er fallende andeler som er i arbeid, og økt trygdetilhørighet for folk i arbeidsfør alder. Det er også urovekkende forhold knyttet til eksportparametere, og flere viktige punkter er nedjustert siden forrige rapport – med andre ord: krevene og alvorlige forhold.

Derfor synes jeg det er bra at regjeringen også denne gangen tar opp at den største utfordringen er å få til en omstilling av norsk økonomi for å skape nye arbeidsplasser og flere ben å stå på. Jeg håper at vi denne gangen, etter fem år med en retorisk tilnærming, for én gangs skyld kan se en politisk tilnærming til dette temaet også fra regjeringens side.

Vi har tro på små forskjeller mellom folk, noe som gir høyere tillit og et mer produktivt næringsliv som i større grad kan investere i framtiden. Vi tror trygge folk våger mer. Derfor er det nødvendig å ha en politikk som sikrer faste jobber og mindre forskjeller, også for å underbygge verdiskapingen. Kraftoverskuddet og fornybar kraft må prioriteres for vekst og verdiskaping i Norge.

Vi må sikre rammebetingelsene som gjør Norge til et foretrukket land å investere i. Vi må bearbeide mer og skape merverdier av de fantastiske råstoffene vi har tilgang på, enten det er fisk, skog, mineraler, vind eller vannkraftressurser. De generelle grepene i næringspolitikken er mislykket. Milliarder i skattelette øker ikke investeringene i framtidsrettede, trygge arbeidsplasser. Vi trenger en spesifikk politikk som utvikler mulighetene, sikrer investeringene og gir et trygt grunnlag for framtidens verdiskaping, som igjen sikrer trygge, gode arbeidsplasser for framtiden.

Vi trenger derfor mindre retorikk og mer politikk. Vi må skape mer trygghet og ikke mindre, for sjøfolkene inkludert. Vi bør bruke de store pengene på nye muligheter, reduserte forskjeller, økt trygghet og likeverdige muligheter for folk.

Tove Welle Haugland (KrF) [17:03:00]: Norge er et godt land å bo i, og de fleste barn i Norge har en trygg og god oppvekst. En god barndom varer livet ut, men dessverre kan en vond barndom også vare livet ut. Ikke alle barn har det like godt i Norge. Dessverre finnes det barn som vokser opp uten trygge rammer og med foreldre som har nok med å klare å ta vare på seg selv, barn som blir mobbet på skolen, og barn som er bekymret for om det kommer mat på bordet i morgen.

Som politikere er dette noe av det aller viktigste ansvaret vi har, nemlig å sikre barna våre en god framtid. Jeg er stolt av å være med i et parti som løfter opp barn og unge, familiene og menneskeverdet, et parti som setter mennesket i sentrum for politikken – ikke systemene.

Historiene til dem som forteller om hvordan de ble utsatt for mobbing, er hjerteskjærende. Årsakene til at noen blir utsatt for mobbing eller selv mobber, er ofte svært sammensatte og komplekse. Det finnes ikke et enkelttiltak som kan løse problemet. Vi må snakke sammen, både fagfolk, foreldre og politikere, om hvordan vi best forebygger mobbing.

Vi i Kristelig Folkeparti er glade for at vi har fått gjennomslag for at det skal opprettes mobbeombud i alle fylker. Kristelig Folkeparti har også vært en pådriver for opprettelsen av chatte-tjenesten Snakk om mobbing, en landsdekkende tjeneste med hovedkontor i min hjemby, Kristiansand. Denne tjenesten håper jeg kan bidra til at barn får tro på at det nytter å si fra.

Vold og overgrep mot våre barn og unge er et av våre største samfunnsproblemer. I vinter kunne vi lese i A-magasinet om 89 norske nettovergripere. Lesingen er svært sterk kost, men vi må ikke ta skylappene på av den grunn. Vi må gjøre mer for å forebygge, avdekke og bekjempe disse grusomme handlingene. I forrige periode fremmet Kristelig Folkeparti et forslag der vi ba regjeringen legge fram en helhetlig opptrappingsplan for å bekjempe vold mot barn. Jeg ser fram til at regjeringen, i forbindelse med framleggelsen av statsbudsjettet for 2019, skal komme med en rapport som skal danne grunnlaget for vurderingen av de økonomiske behovene knyttet til bekjempelse av vold og overgrep i planperioden.

Jeg er et barn av Reform 97. Da jeg var 5 år, kjøpte jeg min første ransel og mitt første pennal, og jeg gjorde meg klar til min første skoledag. For meg ble dette en myk overgang fra barnehage til skole. Det var tilrettelagt læring og lite krav om prestasjon. Men dessverre tror jeg at hverdagen for dagens fem- og seksåringer har forandret seg. Denne uken kunne vi lese i VG at barn i førskolealder blir syke av stress. En barnepsykiater advarer nå mot presset som barn opplever i barnehage og skole. Det er alvorlig.

«Generasjon prestasjon» har ikke bare for ungdom, men også for barn dessverre blitt et faktum. Her må vi som voksne lede an og bidra til at barn får den oppveksten de fortjener, med sunne og gode verdier. Derfor har Kristelig Folkeparti kjempet for å få flere helsesøstre i skolen, derfor har vi kjempet for å få på plass et eget livsmestringsfag i skolen, og derfor har vi kjempet for en lærernorm som skal sikre lærerne mulighet til å se hver enkelt elev. Vi har også fått på plass en bemanningsnorm i barnehagen. Dette er nettopp fordi vi mener at barna er det viktigste vi har. Dette er kvalitetsreformer, og jeg tror de vil få en stor betydning for den oppvoksende generasjon.

Kristelig Folkeparti vil gi tid til familiene. Kristelig Folkeparti vil gi tid til barna. Derfor vil vi øke barnetryg-

den. Vi har økt og vil øke foreldrepengene til dem som ikke er i arbeid. Kristelig Folkeparti er også garantisten for kontantstøtten. For Kristelig Folkeparti handler dette om at foreldre vet hva som er best for sine barn – ikke vi som er her på Stortinget.

Margret Hagerup (H) [17:07:33]: Det har vært et hektisk og lærerikt første år på Stortinget. Det har også vært et år med noen realitetsorienteringer, og det var en brå overgang fra arbeidslivet til Stortinget og fra lokalpolitikk til rikspolitikk.

I lokalpolitikken opplevde jeg gode debatter hvor vi ofte var enige om virkelighetsbeskrivelsen. Det hendte at vi var uenige om virkemidlene, men det er en del av politikken. Jeg fikk derfor en real oppvåkning da jeg deltok i min første debatt i valgkampen 2017 og ble møtt med en dystre tilstandsrapport om norsk arbeidsliv. Elendighetsbeskrivelsene sto i kø: Arbeidsledigheten ville øke, sysselsettingen ville falle, og norsk arbeidsliv var preget av kriminalitet og arbeidstakere som vantrivdes på jobb.

Jeg tenkte lenge over hvorfor vedkommende hadde dette dystre verdensbildet, for sannheten var jo – og er – at arbeidsledigheten går ned, sysselsettingen stiger, og det skapes flere jobber. Samtidig er det ingen grunn til å heise flagget og si seg fornøyd. Det er sjelden lurt å slå seg til ro med hvordan ting er, og kontinuerlig forbedring ligger i de konservatives natur. Det er ingen tvil om at vi må endre for å bevare det gode ved samfunnet vårt. Det er ikke godt nok når 400 000 nordmenn står utenfor arbeidslivet. Det er ikke godt nok når arbeidstiden ikke er tilpasset behov og ulike livssituasjoner. Og det er ikke godt nok når useriøse og kriminelle aktører slipper unna i arbeidslivet. Selv om mye går bra, har vi mye ugjort.

Spesielt er vi bekymret for de ungene som vokser opp i familier som kan betegnes som fattige. Disse ungene fratas muligheter som andre unger har. De har dårligere forutsetninger for å lykkes i skolen, og de har flere helseproblemer. En medarbeider i Frelsesarmeen sa at selv om det å dele ut mat og klær er viktig for å avhjelpe fattigdom, er den viktigste fattigdomsbekjemperen de har, samarbeidet med Fretex. Det gir mulighet for arbeid.

Vi trenger et Norge der alle får delta. Det er da avgjørende at vi klarer å kvalifisere flere for arbeidslivet, og at vi starter tidlig, med barnehage, grunnskole og videre utdanning. Vi må heie fram både fagarbeidere og akademikere. Vi trenger begge, og vi trenger mange flere.

Inkluderingsdugnaden er en viktig suksessfaktor, men da må vi slutte å sette folk i bås. En av vår tids store utfordringer er å inkludere både menn og kvinner i arbeidslivet og i heimen. Det er tankevekkende at jeg ses på som en dårlig mor når jeg jobber, mens min mann er

en oppofrende far som passer ungene. Det er tankevekkende at kollega Astrid Nøklebye Heiberg kjempet mot disse holdningene allerede for 50 år siden. Nå kan hun være stortingsrepresentant, men hun kan ikke fortsette i sitt yrke, og hun kan ikke være forliksdommer. Hun kjemper fortsatt viktige kamper.

Alder er en dårlig indikator på funksjon. Da folketrygdloven kom for 50 år siden, jobbet de fleste til de stupte. I dag lever vi over 20 år etter pensjonsalder. Da må vi få delta lenger. Det er god ledelse og et mangfoldig og inkluderende arbeidsliv vi trenger i framtiden, ikke diskriminering og utestengelse basert på kjønn, alder, etnisitet, funksjon og diagnose. Samfunnet er ikke bærekraftig om vi ikke lar flere få delta i arbeidslivet.

Derfor har vi forpliktet oss til at 5 pst. av alle nyanstatte i staten skal være en del av inkluderingsdugnaden. Derfor arbeidsretter vi introduksjonsprogrammet og øker bevilgningen til Jobbsjansen. Derfor viderefører vi tusenvis av tiltaksplasser og styrker ordningen med varig tilrettelagt arbeid. Derfor øker vi bruken av lønnskudd og sikrer ungdom bedre oppfølging av Nav. Ungdom melder nå om gode erfaringer. De har fått en dialog og et tilbud om aktivitet. For mange har dette betydd en fot innenfor. Å stille krav er å bry seg.

Etter å ha fulgt mediene i løpet av sommeren, og også flere av innleggene her i dag, er jeg bekymret for debatten vår her på Stortinget, for det ser ut som om Arbeiderpartiet vil fortsette sin svartmaling av norsk arbeidsliv, og feil diagnose fører til feil medisinerings. Det lover dårlig for en inkluderingsdugnad, hvor forutsetningen er at vi har arbeidsgivere som tar ansettelsesrisiko, som skaper arbeidsplasser, og som senker terskelen for dem som står utenfor arbeidslivet.

Vi må i fellesskap løfte norsk arbeidsliv og samtidig inkludere flere, for Norge skal fremdeles være et av de beste landene å bo og jobbe i. Da må vi ikke la oss lure av venstresidens retorikk, som minner mer om eventyret om keiserens nye klær. Det kan føre til tidenes feilmedisinerings, og vi vil gå en usikker framtid i møte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:12:31]: Det er mange som snakkar om utfordringar i dag, men klimaendringane er vår tids største utfordring. Det er ingen tvil om det, og med tørkesommaren bak oss kan vi berre førestille oss kva ein ytterlegare temperaturauke på 2–3 grader vil øydeleggje: menneska som blir ramma, naturen som blir øydelagd, matproduksjonen som blir svekt, verdiskapinga som blir knebla, og eit stadig høgere konfliktnivå i og mellom land. Store klimaendringar er øydeleggjande for alt vi gjer, og alt vi er. I tillegg har Noreg ei anna utfordring. Anten vi vil det eller ei, går inntektene frå petroleum mot slutten. Vi står altså overfor ei gigantisk utfordring både som klode og som na-

sjon. Vi må handle raskt og ta modige val. Vi må skape ein livskraftig økonomi og eit næringsliv som ikkje øydelegg naturen, og som bidrar positivt i klimakampen.

Kva er da svaret frå regjeringa? Vi høyrde i trontalen i dag at dei skal kutte klimautsleppa. Kvifor har da klimautsleppa under denne regjeringa gått opp? Dei seier at dei skal leggje til rette for fleire arbeidsplassar. Kvifor har vi ikkje sett nokon vekst i nye, grønne arbeidsplassar i løpet av dei siste fem åra? Dei satsar særskilt på industri, seier dei. Kvifor går da industriproduksjonen ned trass i fleire år med ein gunstig valuta og gode handelsvilkår? Dei skal satse særskilt på havnæringane, sa dei i trontalen. Kvifor går da foredlingsgraden av fisk ned? Kvifor har dei kutta massivt i støtte til hamneutbetring, og kvifor blir ungdom skvisa ut av både marine og maritime næringar?

Problemet er at vi har ei regjering som ikkje tar denne utfordringa på alvor. Dei har ingen strategi, og tiltaka er små eller bommar på mål. Sanninga om næringspolitikken til regjeringa er: Dei har brukt dei store pengane på skatteuttak til dei rikaste, som trass i regjeringa si desperate marknadsføring av dette som næringspolitikk, ikkje styrkjer norsk næringsliv. Hadde næringspolitikk vore viktig, ville regjeringa heller brukt pengane på å behalde maskinavskrivningane i industrien, satsa på stor-skala karbonfangst og -lagring eller lagt fram ambisiøse satsingar og strategiar for enkelt næringar.

Dette er ting SV har føreslått gong på gong, men som regjeringspartia stadig stemmer ned. I staden har regjeringa dei siste åra gambla med arbeidsplassane i romfar-ten, kutta i vellykka program for teknologioverføring frå oljesektoren og praktisk talt lege i krig med både bønder og fiskarar som leverer råvarer til Noregs største fastlandsindustri. Til og med talarlistene i dagens debatt illustrerer det same: Næringspolitikkarane frå regjeringspartia glimrar med sitt fråvær. Berre éin av næringspolitikkarane frå regjeringspartia er gitt fem minutt taletid – det er Ingunn Foss – men utan replikk.

For å vere rettferdig må eg seie at det er eitt næringsområde regjeringa bruker mykje tid og ressursar på, og det er den mest framståande satsinga til Høgre og regjeringa. Det er å kommersialisere velferd. Det har gått så langt at det no ofte gir større avkastning å investere i privatisert velferd enn i det meste av det vi finn av ordinært næringsliv. Det er ikkje berre dårleg og dyr velferdspolitik, det er også dårleg næringspolitikk.

Kvar blei det av næringspolitikken til regjeringa? Det er på sin plass å knuse myten om at høgresida er god på næringspolitikk, for det har aldri vore tilfellet i Noreg. Suksessen til norsk næring og industri har ikkje kome av politikken til høgresida, snarare tvert om. Den norske suksessen har kome av insisteringa på at verdiskaping med utgangspunkt i norsk arbeidskraft og nor-

ske ressursar skal kome samfunnet til gode. Høgresida har alltid stått imot denne politikken, og motstanden har vore lik i alle år: nei til å sikre nasjonal kontroll med naturressursane, nei til sterk fagrørsløse og rettar, nei til statleg eigarskap.

Slik har dei stått på feil side i mange av dei aller viktigaste kapitla i norsk næringslivshistorie. Dei gjekk imot innføring av konsesjonslovene for vasskraft på byrjinga av 1900-talet, noko som ville ført til eit monumentalt, nasjonalt utsal av fossane våre. Dei var imot statleg kontroll med eigarskapen av olje og gass på sokkelen på 1960- og 1970-talet, noko som ville kasta dagens oljeformue i hendene på utanlandske oljeselskap.

Den same rolla spelar dei i dag også, no som bremsekloss i regjeringskontora i møte med vår tids største utfordring. På vegner av SV vil eg difor mane til eit oppgjær med stillstanden og handlingsvegringa til regjeringa i næringspolitikken. Eg varslar mange nye initiativ som har som mål nettopp å snu norsk økonomi og næring. På vegner av naturen og alle framtidige generasjonar: Vi må vinne den store kampen mot miljøødeleggingane, og vi må klare å skape ein sunn norsk økonomi.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Maria Aasen-Svensrud (A) [17:17:54]: Jeg registrerer at representanten Knag Fylkesnes ønsker å avlive myten om Høyre som et næringsvennlig parti, og jeg synes det kom en god del gode poenger. Når det gjelder næring, har mitt hjemfylke, Vestfold, et særlig varmt og bankende hjerte for våre sjøfolk. Arbeiderpartiet jobber for at det ikke skal startes et kappløp mot bunnen i norsk skipsfart, og jeg er bekymret for at Color Line kan erstatte 700 av de ansatte på Kiel-ferjene med mannskap som kan jobbe for en lønn som det ikke er mulig å leve av i Norge.

Vi er skuffet over høyreregjeringa, som ikkje vil ta norske sjøfolk på alvor og sikre norsk sjøfart for framtiden. Vil SV – også framover – støtte Arbeiderpartiet i kampen for norske sjøfolk?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:18:44]: Ja, vi kjem til å støtte den kampen heil hjarta, og det vi snakkar om her, er ein tradisjon som strekkjer seg fleire tusen år tilbake i tid. Noreg har alltid vore ein sjøfartsnasjon, vi har den nest lengste kystlinja i heile verda, det har vore aktivitet langs kysten i all vår tid. Det er kysten som har gjort at folk i utgangspunktet har etablert seg her. Det er havet som er både vår fortid og vår framtid. Det som no skjer i dei maritime næringane, er at arbeidsfolk blir pressa ut fordi jakta på profitt blir større og større. Den same utviklinga ser vi òg innanfor fiskerinæringa, at det også der kjem innslag av utlendingar i stadig større grad. Det er ein direkte fare for framtida til Noreg som

sjøfartsnasjon, og eg meiner det ikkje berre er ein uklok politikk for Noreg framover, men òg eit direkte angrep på vår kulturhistorie.

Mudassar Kapur (H) [17:19:45]: Representanten var innom mange temaer i sitt innlegg, bl.a. velferd, mennesker og også litt norsk historie, og jeg hadde lyst til å fortsette litt langs det sporet. Høyre er, som de fleste vet, opptatt av folks frihet til å velge hvordan de vil leve livet sitt, enten det er hvordan vi organiserer familielivet vårt, eller hvem som skal pleie oss når vi blir eldre. Denne valgfriheten må også gjelde for livssynsspørsmål; vi må vise toleranse og respekt for at folk tror på ulike ting. Men vi må allikevel ikke glemme at Norges kristne kulturarv innebærer og har innebåret mye annet enn det vi egentlig oppfatter som religion. Mye av det vi oppfatter som det beste ved det norske samfunnet, skyldes en tusenårig tradisjon med kristendom og kristne verdier. Selv det vi i dag oppfatter som universelle verdier i Norge – nestekjærlighet, menneskeverd og likeverd – har sitt opphav i den kristne kulturarven.

Med dette som bakteppe har jeg følgende spørsmål, som jeg vil at SV skal svare på: Hvorfor er det så nødvendig å fjerne alle referanser til kristendommen fra barnehagen, skolen, ja, også fra Grunnloven?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:21:03]: Det er heilt feil. Kristendomen er ein heilt fundamental del av vår kulturarv. Han har også vore ein sterk samfunnsberar – ikkje berre for Noreg, men for heile den vestlege verda. Det å anerkjenne det som eit fundament i vårt samfunn, har SV ingen problem med. Vårt mål er ikkje å sekularisere Noreg totalt, eit slags postmoderne prosjekt der ein skal utrydde all religion. Det har aldri vore eit ønske frå SVs side. Det vi ønskjer, er å få ein betre balanse i det som f.eks. blir undervist i skolen, at ein også får innblikk i andre religionar, at ikkje kristendommen får ei altfor stor tyngd. Men vi ønskjer absolutt ikkje å gjere det sånn at opplæringa som skjer i skolen, blir slik at ein ikkje får ei innføring i det fundamentet som kristendommen er for det norske samfunnet. Det er ein heilt fundamental del av vår kulturarv, som skal bringast vidare, men det skal ikkje misjoneraast.

Mudassar Kapur (H) [17:22:00]: En kort oppfølging: Det første representanten sier, henger ikke sammen med det han avslutter med. Er det virkelig slik at det har vært en overdreven vekt på undervisning av kristendom i norsk skole? Er det virkelig slik at det har vært et behov for å temme undervisningen om kristendom i norsk skole? Hvorfor mener SV at K-en i KRLE-faget må bort og kristendommen ut av Grunnloven for at vi skal kunne ha en bedre balanse? Jeg har aldri opp-

levd Norge som et ubalansert samfunn når det gjelder plassen til de forskjellige religionene.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:22:42]: Så vidt eg hugsar, er også partiet til Kapur, Høgre, av den oppfatning at ein ikkje skal drive kristen forkynning, misjonsarbeid, i skolen, men at ein skal gi informasjon om det som er grunnlaget for vår kultur. Det er openbert. Og så er spørsmålet: Korleis skal den balansen vere? Det er kanskje nokre av dei mest interessante diskusjonane i norsk politikk – korleis skal vi bringe vidare det kristne elementet i norsk politikk, og korleis skal det leggast til rette for at vi får innsyn i det som er fundamentet for vår kulturarv, og samtidig leggje til rette for at vi får innsyn i andre religionar. Når det kjem til stykket, handlar det jo om å skape eit samfunn med gjensidig respekt, uansett kva for bakgrunn ein har, uansett religionsutøving, og da er det heilt fundamentalt at vi har kunnskap om det.

Men, som sagt, det at Noreg skal bevege seg bort frå å fortelje historia om det som er fundamentet for vårt samfunn, har aldri vore SVs meinig.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [17:23:48]: For mange år siden fikk trålerne fisk fra kystflåten for å bidra til at kysten skulle ha arbeid når kystflåten ikke kunne leve. Over lang tid har vi ikke sett denne fisken levert til disse landanleggene, og store deler av kysten forvitrer. Mye av trålfisken går rett ut til produksjon i andre land, og vi taper tusenvis av arbeidsplasser. I Finnmark – med sine enorme mengder fisk – står stadig flere kommuner uten rett til å høste av de ressursene som befinner seg rett utenfor stuedøra. Regjeringens politikk har i årevis systematisk drevet en årelating, som ikke bare er skammelig og rettsstridig, men også uhørt i Norges historie.

Senterpartiet vil få fisken tilbake til kysten, slik at vi kan få liv i kystkommunene. Vil SV være med på det?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:24:55]: SV er veldig med på det, og eg synest at den utviklinga som har vore i Senterpartiet dei seinare åra, har vore veldig positiv. Vi står no i ein situasjon der vi har gitt ein stor del av fiskeressursane til eit knippe reiarlag, gjennom det såkalla pliktsystemet. Utgangspunktet var veldig enkelt, det var at trålarane kunne fiske torsk og hyse dersom dei leverte fisken til industrien på land. Det var det eine vilkåret ein hadde.

Det er berre 10 pst. som i dag blir levert der det skal. Elles leverer dei i akkurat den forma dei ønskjer. Det er eit regelrett ran som har skjedd, eit historisk ran. Det er snakk om enorme ressursar, hundre tusen tonn torsk og hyse. No er det på tide, meiner vi i SV, at vi tar eit oppgjør med denne ordninga – og det er elles også noko som har

vore regjeringa sin politikk – men oppgjeret må sørge for at fisken kjem tilbake der han høyrer heime, til kysten. Ein må altså ta fisken tilbake, eit heimfall av fiskeressursane til folket langs kysten i nord.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Tor Mikkel Wara [17:26:11]: Statens mest grunnleggende oppgave er å trygge sine borgere. Det er hele utgangspunktet for hvorfor mennesker søker sammen i et samfunn. Sikkerhet og beredskap er derfor høyt på dagsordenen for denne regjeringen. Det har vi vist gjennom vår regjeringsperiode ved at vi evner å prioritere politi og beredskap.

Denne regjeringen har levert et historisk løft for norsk politi. Vi har sørget for en betydelig oppbemanning i norsk politi. Faktum er at bemanningen i politiet har økt med om lag 2 600 årsverk, hvorav nærmere 1 500 av disse er politiårsverk. Det betyr at vi er i rute til å nå målsettingen om to politifolk per 1 000 innbyggere innen 2020. Politidekningen har under denne regjeringen økt fra 1,71 ved utgangen av 2013 til 1,91 i første kvartal i 2018.

Før jeg konstaterer at reformen er i rute, er det greit å minne om hvorfor vi gjennomfører den. Denne regjeringen gjennomfører ikke en politireform fordi vi ønsker å sentralisere, heller ikke fordi vi skal spare penger eller ha en reform for reformens skyld. Grunnen til at vi gjennomfører den største politireformen i norsk historie, er at samfunnet og kriminalitetsbildet har endret seg. De gamle gjengangerne til det lokale politiet er byttet ut med hardbarkede gjenger med et internasjonalt nettverk. De yrkeskriminelle som før begikk kriminalitet på tvers av kommunegrenser, begår i dag kriminalitet over landegrenser. Overgrep mot barn begås ikke lenger kun innenfor husets fire vegger, men også på internett. Når kriminaliteten endrer seg, må også politiet endre seg. Slik jeg ser det, er det største problemet med politireformen nettopp at den ikke har blitt gjennomført tidligere.

Nærpolitireformen er en omfattende reform. Regjeringen har fulgt opp med midler. Det er krevende å gjennomføre den største reformen i norsk politi noensinne. Det vil ta noe tid før vi ser alle effektene av de grepene som er gjort for å forbedre arbeidsmetoder og gi politiet bedre verktøy. Likevel ser vi allerede nå resultater av politireformen. Siden 2011 er den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden redusert med elleve dager, samtidig som oppklaringsprosenten har økt med 4 prosentpoeng. Antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn tre måneder har blitt redusert med over 3 000. Ifølge Politidirektoratet har antall saker som har blitt henlagt på grunn av saksbehandlingsskapasitet og hvor man

har hatt en mistenkt i saken, fra 2013 til 2017 blitt redusert med hele 34 pst.

Mye gjenstår, men jeg vil minne om at strukturen først kom på plass denne våren, og at vi må gi den litt tid før vi får de beste resultatene på plass.

I løpet av 2018 har vi hatt en debatt om gjengkriminalitet, særlig i Oslo. Vi skal unngå at Oslo får de samme storbyproblemene som vi ser i Stockholm og København. Oslo er en av de siste storbyer i Europa som har anledning til å stanse utviklingen av kriminelle gjenger. Vi skal med andre ord lykkes med det som kanskje ingen andre har lyktes med. Da må det både harde og myke virkemidler til.

Vi skal bekjempe gjengene, og vi skal forhindre rekruttering av neste generasjons gjengmedlemmer. I det ligger at vi skal prioritere hele kjeden – fra barnevern til konfliktråd med ungdomsoppfølging og ungdomsstraff og forebyggende politiinnsats i lokalmiljøet. Samtidig skal vi styrke de spisse delene av politiet, som Kripos og Økokrim, for å ta de hardbarkede kriminelle og bakmennene, som tjener store penger.

Vi må bruke hele verktøykassa, og det er ikke sikkert at vi har vært flinke nok tidligere. Derfor har Justisdepartementet gjennom sommeren utfordret ulike aktører i straffesakskjeden på hvilke tiltak som bidrar i kampen mot gjeng- og ungdomskriminalitet. Aktørene har respondert, og vi har mottatt forslag og innspill til bl.a. nye reaksjoner og lovhjemler – bl.a. hvordan sikre en mer effektiv gjennomføring av ungdomsstraff, forbud mot medlemskap i kriminelle gjenger og mer effektiv inndragning av verdier. Dette er saker som vi nå jobber med, og som vi vil vurdere å komme tilbake til Stortinget med.

Jeg ser derfor fram til en spennende høstsesjon i Stortinget.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [17:30:55]: Eg vil starte med å seie at eg synest det er flott at justisministeren i slutten av innlegget sitt tek sjølvkritikk, at det faktisk er ting som kunne ha vore gjort betre. Men i forliket om politireforma gjekk me saman om eit løfte til innbyggjarane. Me skreiv oss saman detaljert i innstillinga. Denne delen av forliket var veldig sentral for Arbeidarpartiet for å sikre nærpolitiet, og eg legg til grunn at statsråden kjenner godt til denne delen av forliket. Denne delen av forliket meiner eg klart er broten. Spørsmålet mitt til statsråden er: Meiner ikkje statsråden at dette løftet til innbyggjarane var viktig? Og dersom statsråden er ueinig i at det

er brote, har statsråden eksempel på at dette faktisk er fulgt opp?

Statsråd Tor Mikkel Wara [17:31:44]: Jeg vil først minne om at de viktige og store delene av politireformen er kommet på plass denne våren. For mange er det sånn at strukturen kom på plass nå 1. juni. Det betyr ikke at hele reformen er på plass, men det betyr at de viktige organisatoriske grepene er på plass, og folk skal plasseres ut der hvor de skal være. Jeg er helt enig i at det gjenstår en god del ting som skal gjøres, men jeg vil også minne om at vi har bare noen måneder bak oss fra de siste tingene var på plass. Det skal være politikontakt i alle kommunene, de skal ha oppfølgingsamtaler med kommunene, og vi skal lytte til innbyggerne. Det vi ser så langt på en del av målingene, er at politiet nyter stor tillit – ja, faktisk større tillit. Publikums tillit til politiet har økt under reformen. Det synes jeg i seg selv er ganske imponerende.

Lene Vågslid (A) [17:32:44]: Eg registrerer at eg ikkje får svar på spørsmålet mitt. Men i tillegg til det forliket me inngjekk, gjorde me nokre vedtak her i Stortinget i 2017 for å bøte på ei ganske dårleg gjennomføring av forliket. Det var at regjeringa må følgje sitt eige forlik – det burde ha vore unødvendig å vedta – og sørkje for ei reell styrking av dei attverande lensmannskontora etter strukturendringane. Situasjonen ute i landet no er at gjennomføringa er ganske langt frå det vedtaket. Tvert imot høyrer eg frå politiet at det ikkje er kome politiske signal om korleis ein skal følgje opp dei vedtaka me har gjort. Så spørsmålet mitt blir då: Kva slags ansvar har justisministeren teke for at dei vedtaka me har fatta, blir følgde opp?

Statsråd Tor Mikkel Wara [17:33:30]: Representanten redegjør ikke for hvilke vedtak hun tenker på, bortsett fra ett poeng, og det er styrking av lensmannen. Ellers er det veldig greit å vite hvilke forslag og hvilke avtaler som de mener er brutt.

Jeg mener at det aller viktigste er å styrke politikraften. Da er det ikke nødvendigvis et skilt eller en bygning med navnet lensmannskontor som er det viktige. Det viktige er at politikraften også i distriktene er bedre og i stand til å håndtere en ny type kriminalitet, som kanskje det gamle lensmannskontoret ikke forholdt seg til tidligere, men som i dag vokser, dessverre. Blant annet har vi hatt en sterk vekst i antall seksuallovbrudd. Det er en type kriminalitet som det kreves kompetanse, erfaring og innsats for å løse, og det er det vi har hatt gjennom bl.a. barnehusene.

Emilie Enger Mehl (Sp) [17:34:44]: I nesten samtlige politidistrikter har det gjennom sommeren blitt rappor-

tert om veldig vanskelige forhold – krisetilstander beskrives det som – som en konsekvens av politireformen, fordi de økonomiske rammene er ekstremt stramme. Grove voldssaker blir ikke etterforsket, restansene øker, sykefraværet øker, og det fortelles om at ansatte som er ute i permisjon, ikke blir erstattet på grunn av økonomi. En lokallagsleder i Politijuristene sa til NRK i sommer: «Det er naivt å tro at politireformen vil kunne lykkes med det eksisterende ressurs- og bemanningsnivået.»

Vi i Senterpartiet har hele tiden advart mot politireformen. Når den først skulle bli gjennomført, har vi i alle fall vært en sterk kritiker av de økonomiske rammene som ligger til grunn. Vi mener at det er altfor dårlig fulgt opp med økonomiske midler. Da er spørsmålet til justisministeren: Mener justisministeren at politireformen kan lykkes med det eksisterende ressurs- og bemanningsnivået?

Statsråd Tor Mikkel Wara [17:35:47]: La meg først minne om at vi har styrket politiet med 1,8 mrd. kr siden denne regjeringen overtok. 2 600 årsverk er tilført. Det er altså ikke sånn at det er manglende ressurser, men jeg forstår godt at man mange steder skulle ønske seg enda flere politifolk og enda flere ressurser. Men det har vært en historisk satsing og et historisk løft for politiet som jeg tror det er vanskelig å finne sammenligningsgrunnlag for.

Så ser jeg også presseopplagene som er kommet. Jeg søkte også litt på «krise» og «politi», og jeg fant ut at det var ganske mange oppslag – betydelig politikrise i landet gjennom et stort folkemøte, 104 000 saker ligger i kø, osv. Problemet er at mange av disse oppslagene er fra før politireformen og mens Senterpartiet satt i regjering. Så man må ikke lage et bilde av at alt var bedre før. Også da var det hver sommer oppslag om krise.

Emilie Enger Mehl (Sp) [17:36:52]: Jeg blir ganske bekymret når vi får et oppslag i NRK i sommer om at tilitsvalgte i 11 av 12 politidistrikter rapporterer om veldig alvorlige tilstander. Jeg synes det er litt alvorlig at justisministeren ikke tar det alvorlig. Det blir hele tiden framhevet at det har kommet så voldsomt mange nye ansatte – 2 600 nye ansatte. Over 1 000 av dem sitter jo da på kontor i POD. Men når det til tross for at vi har 2 600 nye politiansatte, til tross for 1,8 mrd. kr. som justisministeren snakker om, er krisetilstander, sier ikke det da noe om at politiet er dårlig organisert etter reformen?

Statsråd Tor Mikkel Wara [17:37:32]: Først av alt tror jeg at jeg har lyst til å invitere representanten med på en tur til POD for å se om hun klarer å finne over 1 000 personer der. Så vil jeg igjen minne om at disse stillingene som vi har styrket med, er fordelt utover po-

litidistriktene. Alle politidistrikt har i dag flere polititjenestemenn enn de hadde før reformen ble gjennomført, og alle politidistrikt har flere polititjenestemenn enn før denne regjeringen overtok. Så det har vært en reell styrkning. Men det har også vært en utvikling i en del kriminalitetssaker som er svært krevende. Det er det ene jeg synes vi skal ta med.

Det andre er, som sagt, at reformen har virket i noen måneder. Jeg vil gjerne – og med glede – ta denne debatten når reformen har fått virke noe mer. Jeg er også utålmodig, og jeg synes ikke alt er bra eller godt nok, men jeg er helt sikker på at det blir bedre.

Petter Eide (SV) [17:38:46]: Jeg synes nesten synd på justisministeren. Han får mye kritikk nå, og her kommer også min. Det er ikke riktig at det er ungdomskriminalitet som er det største, økende problemet i Norge i dag. Det er det overhodet ikke. Der politiet nå ser størst andel økning i anmeldelser, handler det om vold i nære relasjoner, voldtekt og seksuallovbrudd mot barn. Bare første halvår i år kom det nærmere 400 anmeldelser om voldtekt av barn under 14 år – 400 voldtekter av barn under 14 år! På tross av et historisk løft i politiet, som justisministeren sier, rapporterer politiet at de ikke har kapasitet til å håndtere dette. Bare én av tre saker som gjelder familievold, greier politiet å få fram til domstolen – én av tre saker. Det betyr at to av tre saker som gjelder familievold, ikke blir lagt fram for domstolen. Da lurer jeg på, for dette har skjedd under denne justisministerens vakt: Hva har gått galt under vaktperioden til justisministeren?

Statsråd Tor Mikkel Wara [17:39:55]: Jeg er også veldig bekymret over utviklingen når det gjelder vold i nære relasjoner, og over den voldsomme økningen i antall seksuallovbrudd. For det er jo ikke manglende kapasitet, men det er en kraftig vekst innenfor disse områdene, spesielt seksuallovbrudd, som har vokst med 66 pst. Det betyr at vi må reallokere ressurser dit. Det har vi gjort. Vi har sattet kraftig på barnehusene, og det er satt av egne midler til å jobbe med vold i nære relasjoner. Jeg er også bekymret over noen av de voldtektstallene vi ser, særlig blant mindreårige.

De viktige tingene vi kan gjøre for å avsløre dette og slåss mot det, ligger i politireformen, ved å skape enheter hvor man har spesialister, ressurser og kompetanse til å avsløre det. Det er også bekymringsfullt sett i lys av ungdomskriminaliteten, som har hatt en god utvikling i mange år.

Jan Böhler (A) [17:41:16]: Både justisministeren og jeg har reagert kraftig på de rystende, veldokumenterte rapportene VG har hatt om Addictologi Akademiet og deres behandling av sårbare, avhengige mennesker. Ja,

justisministeren har endog kalt det totalt uakseptabelt, og kjente advokater har sagt til VG at det dreier seg om straffbare trusler, hensynsløs atferd, straffbar tvang, personforfølgelse osv. De framhever at politiet på egen hånd kan etterforske mulige straffbare forhold og se anmeldelser og henlagte saker i sammenheng. Likevel har politiet til nå henlagt minst 15 anmeldelser knyttet til Addictologi-miljøet – stort sett på grunn av kapasitet. Og de svarer ennå at de ikke har mulighet til å prioritere dette sakskomplekset.

Mitt spørsmål blir: Hva mener statsråden om at politiet sier de ikke kan prioritere en sak med så stor samfunnsmessig betydning? Hva mener han om at de ikke tar egne initiativer? Og hva tror han dette sier om ressursituasjonen i politiet, særlig i Oslo-politiet?

Statsråd Tor Mikkel Wara [17:42:21]: Det er ikke naturlig for meg å kommentere enkeltsaker. Men la oss si det sånn: Saker med trusler og trusler om vold bør etterforskes. Det er min holdning, det har jeg også gitt uttrykk for til media. Oslo-politiet har fått betydelig tilgang på ressurser. Men det er de som skal prioritere mellom de ulike sakene, for jeg sitter ikke på politikamrene og kan si at den ene saken er viktigere enn den andre. Men jeg vil være overrasket hvis Oslo-politiet ikke gjør noe med noen av disse sakene.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Sandra Borch (Sp) [17:43:17]: I trontalen i går ble det sagt at Norge kjennetegnes av små forskjeller, relativ økonomisk likhet og likhet for visse grunnleggende rettigheter. Det er et politisk ansvar at det også forblir sånn.

Et politisk område hvor man har sett utfordringer med akkurat dette, er der mennesker og dyr lever tett innpå rovdyr. Mange av disse områdene er definert som beiteprioriterte områder, hvor nettopp beitedyr og matproduksjon skal gå foran bestanden av rovdyr. Jeg skjønner godt at de som bor i rovdyrutsatte områder, ikke opplever at deres grunnleggende rettigheter, som f.eks. trygghet, er ivaretatt. På denne måten blir noen stemmer og noen grupper i dette landet mindre verdt enn andre. Det skaper ulikhet, og det er et alvorlig demokratisk problem dersom denne utviklingen får fortsette. Det er nå opp til regjeringen å avgjøre om de vil ta dette på alvor eller ikke.

Vi har i sommer sett et stort ordføreroppopp hvor over halvparten av Norges ordførere har reagert mot regjeringens ineffektive rovdyrpolitikk. Senterpartiet har i dag lagt fram to representantforslag som omhandler effektivt uttak av rovdyr i områder som er definert som beiteprioriterte områder. At uttak av rovdyr i beiteprioriterte områder skal være så vanskelig, så byråkratisk og så

lite praktisk, er vanskelig å forstå. I Trøndelag er bjørneangrepene denne sesongen blant de verste på mange år. Over 200 sauer er dokumentert drept av bjørn så langt. Det er antallet bjørneangrep i beiteprioriterte områder som har økt vesentlig de siste årene. Hva er svaret fra miljøbyråkratiet? Det er å utvide forvaltningsområdet for bjørn. Dette står i direkte motstrid til rovviltforliket fra 2011.

I sommer besøkte jeg Bardu kommune etter at bønder i området var rammet av store angrep av bjørn. Det gjør inntrykk å møte folk som hver dag må kjempe for sitt levebrød, og som må finne dyrene sine hardt skadet og drept på en sånn måte. På 30 minutter ble over 20 sauer tatt av bjørn i Bardu. Det er for meg helt utrolig at man ikke griper inn fra politisk hold, men lar departementet og direktoratet trenere saken. Det tok hele fem uker før man iverksatte effektive tiltak, som f.eks. hund. Da hadde bjørnen drept over 60 sauer. Det førte til fem uker med enormt ekstraarbeid for mange når det kom til tilsyn, i tillegg til at dette var under innhøstingen.

Nok en gang er vi vitne til en ekstremt byråkratisk og tungrodd forvaltning av rovdyr, hvor man hele tiden favoriserer rovdirene framfor husdyr og norsk matproduksjon. Dette skjer i beiteprioriterte områder. Mange næringsaktører vurderer nå om de orker å fortsette, fordi det tar så mye energi og er så slitsomt å jobbe mot systemene hele tiden. I dag ser vi store utfordringer med uttak av både bjørn, jerv og ulv.

At regjeringen ikke følger opp rovviltforliket, ikke følger opp den todelte målsettingen – ja, i det store og hele ikke følger opp Stortingets demokratisk fattede vedtak – handler faktisk om mer enn rovdyr. Det handler grunnleggende sett om folks tillit til myndighetene. Når staten endrer spillereglene underveis, når staten driver maktutøvelse uten demokratisk forankret begrunnelse, svekkes tilliten til dem som styrer landet.

Kan regjeringen leve med at deler av befolkningen opplever at deres erfaringer ikke respekteres, at deres argumenter er mindre viktig, og at deres rettigheter er mindre verd? Kan vi leve med at rovviltforliket hvert år blir brutt på en rekke punkter? Senterpartiet kan ikke det. Derfor har vi i dag framsatt representantforslag som vi håper vi vil få flertall for i denne salen.

Ingvild Kjerkol (A) [17:48:05]: Målet for Arbeiderpartiets helsepolitikk er god helse og livskvalitet for alle. Gode helsetjenester skal være likeverdige over hele landet. I vår felles helsetjeneste skal du få hjelp om du er fattig eller rik, om du har doktorgrad eller er grunnskoleutdannet.

Men Folkehelseinstituttet har avdekket at de sosiale helseforskjellene i dette landet øker. I deler av landet er folk usikre på om de har et godt nok ambulansetilbud

når hjelpen haster som aller mest. Sykehusene må kutte i budsjettene, og i eldreomsorgen er det stor variasjon i kvaliteten på tjenestene fra én kommune til en annen. Vi har også en fastlegeordning, som er selve gullet i helsetjenesten, som knaker i sammenføyningene.

Det er oppgaver å løse, og regjeringens løsninger er byråkratiske forsøk, som f.eks. statlig eldreomsorg. Vi i Arbeiderpartiet vil gi kommunene penger til å takle flere eldre med behov for helsehjelp, men høyrepartiene i regjering insisterer på et ekstra byråkratisk ledd for å gi mer penger til seks kommuner.

Regjeringens løsning er også å gi private sykehus et sugerør inn i sykehusbudsjettet. Koblet med underfinansiering av våre felles sykehus sørger de for at evnen til å manøvrere i systemet avgjør hvem som får den beste hjelpen. Stortingsmeldingen *Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre* inneholdt, som eldreministeren selv sa på lanseringen: ingen nye bevilgninger og ingen nye paragrafer. Men vi har noen gulrøtter – ikke en hel åker, men en pent bunt.

Ærligheten kan man berømme, men kvalitetsløftet uteblir. Mange gode eksempler finnes i meldingen, som en inspirasjonskatalog, kan man si. 13 av de 15 kommunene som eldreministeren trakk fram i lanseringen, er da også Arbeiderparti-styrte kommuner. Regjeringen lovet oss en eldrereform, men det vi fikk, var knapper og glansbilder. Og de geografiske forskjellene vil fortsatt øke.

Disse prioriteringene ruster ikke vår felles helsetjeneste for framtiden. Det bidrar tvert om til at stadig flere i tjenesten er frustrert over manglende politisk vilje til å ta tak i de store utfordringene vi står overfor som felleskap. Antallet unge uføre er nesten doblet på sju år. Nærmere 70 000 barn og unge trenger behandling for en psykisk lidelse. Andelen eldre i befolkningen vil dobles fram mot 2060, og da vil også behovet for kompetent helsepersonell dobles. Derfor vil Arbeiderpartiet i denne stortingssesjonen fortsette å jobbe for vår felles helsetjeneste. Vi kommer med konkrete forslag for å heve kvaliteten på eldreomsorgen i landet, koblet med de ressursene som kommunene trenger for å gjennomføre det. Vi kommer til å kjempe for at det offentlige beholder kontrollen i helsetjenestene og kan dimensjonere dem ut fra innbyggernes behov og ikke ut fra folks betalingssevne. Vi kommer til å kjempe imot usosiale kutt i tannhelse, i behandling og i refusjoner, og vi skal kjempe for en fastlegeordning som er framtidrettet.

Sist, men ikke minst: Vi vil fortsatt fremme de brede, universelle folkehelseiltakene, de som når alle – skolemat, gratis frukt og grønt i skolen, en utvidelse av skolehelsetjenesten, psykisk helse i skolen, alkoholforebygging og lavterskeltilbud innen psykisk helse. Forebygging og folkehelse må få like mye oppmerksomhet som

sykehus og ventetider. Regjeringen sier at de skal løfte fram ensomhet i den nye folkehelsemeldingen. Da er det de brede tiltakene vi trenger – gjøre noe aktivt, gjøre noe sammen, gjøre noe meningsfullt. Sosiale helseforskjeller er urettferdig og dessverre økende. I Arbeiderpartiet tar vi opp kampen mot dem, mens høyrepartienes løsninger dessverre vil øke forskjellene og overlate mer til den enkelte.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Turid Kristensen (H) [17:53:06]: Jeg har lyst til å gripe fatt i noe som Kjerkol selv og Arbeiderpartiet har snakket en del om i det siste, og det er at fritt behandlingsvalg og å bruke egne penger på omsorgstjenester kalles for snikprivatisering. Jeg synes det er smått dobbeltmoralisk, så lenge Arbeiderpartiets egen leder, Jonas Gahr Støre, har uttalt at han syntes det var helt ok at hans egen far bodde på et privat sykehjem.

For mennesker som trenger hjelp med f.eks. rus- og psykiatriproblemer, kan det å få velge behandlingssted være et spørsmål om å overleve eller ikke – eller som Anne Wahl Kaldestad, som fikk hjelp fra Fanafjellet, uttalte til Bergens Tidende:

«Denne klinikken berget livet mitt. (...) Hele familien min har fått et nytt liv.»

Uten fritt behandlingsvalg ville kanskje ikke Anne Wahl Kaldestad eller alle de som får hjelp ved f.eks. Karmsund ABR-senter i Rogaland, overlevd.

Vil Arbeiderpartiet og representanten Kjerkol fremdeles avvikle fritt behandlingsvalg, som betyr så mye for dem det gjelder? Burde ikke de eldre selv få lov til å bestemme hva de skal bruke pengene sine på, så lenge vi politikere sørger for en god offentlig helsetjeneste?

Ingvild Kjerkol (A) [17:54:09]: Jeg tror ikke at jeg kalte fritt behandlingsvalg for snikprivatisering; det er en ganske åpen privatisering. Det er uttalt som formålet med ordningen: å gi private behandlere tilgang til norske pasienter som har rett til behandling i norske sykehus. Så akkurat det tror jeg ikke jeg har beskyldt helseministeren for å snike rundt med.

Vi mener at det er bedre måter å bruke pengene på, som sikrer hjelp i vår felles helsetjeneste. At man har møtt pasienter som har nytt godt av ordningen, tror jeg er helt riktig, men det er fortsatt en veldig liten del av de norske pasientene. Dette gjør ingenting for å møte de store utfordringene i helsetjenesten, altså pasienter som trenger mye helsehjelp gjennom et langt liv. Det er fortsatt bare en bitteliten prosentandel av pasientene. Vi har også besøkt klinikker hvor de offentlige sykehusene har måttet redusere sin kapasitet, og sånn sett har man ikke skapt et større tilbud.

Turid Kristensen (H) [17:55:14]: For det første er begrepet «snikprivatisering» hentet fra Arbeiderpartiets egen nettside, fra en uttalelse som Kjerkol kom med til mediene for et par dager siden.

For det andre: God offentlig velferd er et offentlig ansvar, og det er jeg sikker på at vi er helt enige om. Men samtidig har altså de ikke-sosialistiske partiene stått godt sammen om å innføre pasientens helsevesen, og en nøkkelfaktor der er nettopp at man skal kunne velge selv. Jeg er ikke enig i at dette er ubetydelig. Over 10 000 personer har benyttet seg av fritt behandlingsvalg, 280 personer innenfor rus og psykiatri. Det er ikke ubetydelig. Dette er liv spart, og noe som jeg mener er helt vesentlig at vi ivaretar og sørger for at disse får et tilbud om.

Det er litt hvordan man ser på private tilbydere: Arbeiderpartiet snakker stadig mer om private velferdsprofitører. Jeg har lyst til å spørre Kjerkol: Synes du din fastlege og din tannlege er en privat velferdsprofitør, eller er det kun den type tjenester som Arbeiderpartiet godkjenner, som dere mener skal få være private?

Presidenten: Presidenten må minne om at talen skal rettes til presidenten.

Ingvild Kjerkol (A) [17:56:24]: Her var det mye forskjellig.

Uttrykket «snikprivatisering» uttalte undertegnede for noen dager siden på et spørsmål fra Aftenposten om helprivate sykehjem, hvor beboerne betaler for alle tjenestene selv. Det var sitatet fra Kjerkol, ikke om fritt behandlingsvalg. Så har vi i hvert fall lagt det på plass.

Jeg synes at fastlegene er fantastiske helseeksperter i vår felles helsetjeneste, og fastlegeordningen skulle jeg faktisk ønske at flere fra representantens parti sto opp for, også i regjeringen, og at man startet litt tidligere. Vi er i en situasjon i dag hvor flere kommuner står i fare for ikke å kunne dekke opp behovet til innbyggerne om en egen fastlege. Det er sånn at fastlegene jobber for mye, og man klarer ikke å rekruttere nye. Dette er en kjent utfordring som helseministeren nå endelig har blitt enig med fagforeningen om delvis å løse, men vi har langt igjen.

Sandra Borch (Sp) [17:57:44]: I den landsdelen jeg kommer fra, og i den landsdelen representanten Kjerkol kommer fra, har det den siste tiden vært diskusjon rundt ambulansetilbud og responstid. Flere steder svekkes tilbudet, og responstiden vil øke. Vi ser eksempelvis bare i mitt hjemfylke, på Senja, at responstiden vil øke til over 50 minutter. Jeg skjønner godt at folk føler seg utrygge. Jeg vet også at representanten Kjerkol deler denne bekymringen. Men når Senterpartiet har fremmet forslag om bl.a. å lovfeste responstid for å sikre

folk et forsvarlig tilbud, lurer jeg samtidig på hvordan Arbeiderpartiet stiller seg til et slikt forslag.

Ingvild Kjerkol (A) [17:58:34]: Jeg deler representanten Sandra Borchs bekymring over det som nå skjer i veldig mange deler av landet, nemlig at man diskuterer hvor man skal plassere ambulansebasene, og man ser på de oppnådde responstidene. Dessverre er de oppnådde responstidene nedslående lesing. Veldig mange ligger utenfor å klare det. Vi i Arbeiderpartiet mener at det er veldig viktig å ha en retning for tjenesten som også gir trygghet for befolkningen. Det er den hensikten responstidene tjener.

Hvis jeg hadde vært overbevist om at det å lovfeste responstidene ga bedre måloppnåelse på dem, ville Arbeiderpartiet vært for det. Det er jeg altså ikke. Det som skjer i dag, er at det helsepersonellet som rykker ut til hendelsene, ikke greier å prioritere godt nok ut fra hva som haster mest medisinsk. Det er det vi må søke å oppnå, og vi vil opprettholde (presidenten klubber) responstiden som mål.

Presidenten: Presidenten må be om at taletiden overholdes.

Karin Andersen (SV) [17:59:53]: Jeg hørte på Kjerkols innlegg, og det er veldig mye der som vi i SV er enig i. Men representanten var også inne på konkrete forslag for bedre eldreomsorg. Bladet Sykepleien kom med en undersøkelse i fjor som viser at på grunn av tidsnød og manglende bemanning gis det ofte vanedannende, beroligende sovemedisiner til eldre, til alvorlig syke og til utviklingshemmede, rett og slett fordi en ikke har tid til å gi den omsorgen som trengs. Dette er folk som er ensomme og redde og ofte har store smerter. Men de får da piller.

SV mener at vi heller nå må bruke store penger på slik omsorg framfor omsorg for de rikeste. Vi har foreslått før at vi trenger en bemanningsnorm for å dekke opp mange av de faggruppene som må til, sånn at man ikke bruker piller istedenfor omsorg. Er Arbeiderpartiet enig i det?

Ingvild Kjerkol (A) [18:00:55]: Arbeiderpartiet er veldig enig i at økt grunnbemanning er viktig for å oppnå bedre kvalitet i tjenestene. Friheten på det enkelte tjenestested er også viktig for å kunne planlegge dagsordenen godt og ta hensyn til dem som bor der og mottar tjenester hver dag. Om en bemanningsnorm fører oss dit, er jeg heller usikker på. Det vil være ulikt hvor store enhetene er. Kommunene organiserer også tilbudet sitt ut fra de behovene de kjenner. Men at det er en direkte sammenheng mellom økt grunnbemanning og kvalite-

ten i tjenesten, er vi helt enige om, og så diskuterer vi gjerne norm med SV.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Helge Orten (H) [18:01:56]: Når vi skal definere dagens politiske løsninger, er det viktig å ha et langsiktig perspektiv, ikke bare noen år, men gjerne et generasjonsperspektiv. Høyres viktigste prosjekt er å bygge et bærekraftig velferdssamfunn. Det innebærer at vi må skape verdiene før vi kan dele. Vi må legge til rette for nye arbeidsplasser, få flere i jobb, inkludere alle i samfunnet og innfri klimamålene.

Det er i dette perspektivet vi også må se regjeringas satsing på samferdsel. Sammen med Kristelig Folkeparti har regjeringspartiene gjennomført tidenes satsing på vei og bane. Samferdselsbudsjettet er økt med over 60 pst., og i fellesskap har vi fått på plass en nasjonal transportplan for de neste tolv årene på over 1 000 mrd. kr, som ivaretar nødvendig utbygging av ny infrastruktur, men som også viderefører den betydelige satsingen vi har hatt på vedlikehold og fornying. For første gang på flere tiår reduseres vedlikeholdsetterslepet.

Samferdselssatsingen har vært helt nødvendig for å ruste opp infrastrukturen. Det gjør vi ved å øke budsjettet, men kanskje enda viktigere: Vi gjennomfører viktige reformer som vil gi innbyggerne både kortere reisetid, bedre framkommelighet og økt trafiksikkerhet. Her er et viktig skille. Der denne regjeringa tenker nytt og reformerer, er Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV imot. Ta f.eks. veiselskapet: Nye Veier viser at de kan bygge smartere og spare inn så mye som 30 mrd. kr på den porteføljen som de er tildelt. Det betyr at vi frigjør penger til andre viktige satsinger, som helse, barn og unge, forsvar og beredskap.

Grønn omstilling av transportsektoren handler om å utvikle ny og miljøvennlig teknologi samtidig som vi legger til rette for at flere bruker kollektiv transport, sykkel og gange i sine hverdagsreiser. Vi er i gang med tidenes kollektivløft. Stadig flere tar tog, buss og bane. Fra 2016 til 2017 var det en historisk økning i antall kollektivreiser på 6,3 pst., mot en økning på 0,9 pst. på vei. De reisende strømmer til toget som aldri før. I perioden 2012 til 2016 økte antall passasjerer på jernbanen med nær 20 pst.

En stor del av persontransporten foregår i byområder, og det er et mål at mest mulig av denne persontransporten skal skje ved bruk av kollektiv transport, sykkel og gange, både for å nå klimamålene og for å bygge gode bymiljø. Derfor bygger vi ut InterCity, og vi legger til rette for en bærekraftig utvikling av de største byene våre. I Nasjonal transportplan er det satt av 66 mrd. kr til tiltak for å legge til rette for denne utviklingen i ni utvalgte byområder.

Det er et potensial for å øke bruken av kollektiv transport også i distriktene, men da må vi tenke nytt. I Sauda har de forsøkt en ny løsning, der de benytter mindre busser som bestilles for bruk over nett. Bussrutene er ikke faste, men er tilpasset brukernes behov. Dette er et godt eksempel på hvordan vi kan bruke ny teknologi til å gjøre kollektivløsninger mer relevante i hele landet, noe som betyr økt kundetilfredshet, flere brukere og til og med rimeligere løsninger.

Det er et mål at mer av godset skal transporteres på bane eller båt, både av hensyn til miljøet og for å redusere belastningen på veinettet. Godsanalysen viste at det er et overføringspotensial på 5 til 7 mill. tonn. Regjeringen har etablert en incentivordning for overføring av gods til sjø. Så langt ser det ut til å gi gode resultater, og en lignende ordning vurderes for jernbanen. Samtidig skal vi bruke betydelige midler de neste årene for å styrke jernbanen, både med egne tiltak for terminaler og kryssningsspor og gjennom å fortsette å løfte innsatsen på vedlikehold og fornying.

Men skal vi få mer gods på jernbane, må vi også legge til rette for å frakte gods med tog lenger enn til Sverige. EUs fjerde jernbanepakke handler faktisk om det, om å standardisere jernbanen i Europa slik at den blir et reelt alternativ for gods og grensekryssende transport. Det er overraskende at partier som ellers snakker varmt om jernbanen, ikke ser dette poenget.

For Høyre er det viktig å gjennomføre tiltak som virker. Vi må motivere folk til å velge miljøvennlig og ta i bruk ny lav- og nullutslippsteknologi. Elbilpolitikken er et godt eksempel på hvordan vi gjennom politiske incentiv kan bidra til at flere velger nullutslippskjøretøy. Salget av elbiler er allerede en tredjedel av det samlede nybilsalget i 2018. Målet er at alt nybilsalg av personbiler skal være nullutslipp i 2025, og vi er på god vei.

Et annet eksempel er ferjene våre. I løpet av de nærmeste par årene vil så mange som 50 til 60 ferjer ha ladbare batteriløsninger. Det er bra for miljøet, og det skaper nye arbeidsplasser i Norge.

Vi er godt i gang med å omstille transportsektoren til lav- og nullutslipp. Det er ikke gjort over natta, men allerede nå ser vi at politikken virker, og at utslippene fra transport har begynt å gå ned.

Historien har vist at nye utfordringer løses med ny teknologi. Det gjelder i høyeste grad i transportsektoren, og i årene framover vil vi se at ny teknologi gir et bedre og mer bærekraftig tilbud både for oss som reisende og for godstransporten.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [18:07:20]: En av våre aller største utfordringer har vært og er fortsatt at vi har for høy innvandring til Norge, og at vi ikke lykkes godt nok med integreringen. Å signalisere at Norge skal ta imot

flere, er verken solidarisk eller hjertevarmt, da signalene kan forlede flere unge mennesker ut på en farefull flukt som bare kyniske menneskesmuglere tjener på. Norge må ha både en sterk retorikk og en konsekvent streng politikk på asylområdet. Det vil Fremskrittspartiet være garantist for.

Skal vi ha en mulighet til å bevare et trygt velstandssamfunn med verdiskapende og godt integrerte medborgere, må vi ha en strengere flyktning- og innvandringspolitikk. Spesielt må familieinnvandringen strammes inn. I Sverige har dårlig integrering ført til at hele bydelene preges av kriminalitet og arbeidsledighet. Det begynner i det små med pøbelstreker og blikking og ender med bilbranner og no go-soner. Vi vil ikke ha svenske tilstander i Norge.

Det er ingen menneskerett å bo eksempelvis i Oslo, Norges dyreste by. Fremskrittspartiet mener det må settes en stopper for bosetting av flyktninger i pressområder. Kan du ikke forsørge deg selv, må du akseptere å måtte bo på steder med langt lavere kostnader.

Effektiv retur av mennesker uten lovlig opphold i Norge er en svært viktig del av en streng og rettferdig asyl- og innvandringspolitikk. Her har vi gjort en god jobb de siste årene, men vi kan ikke hvile. Nye tall viser at vi bruker vanvittig mye penger på mennesker som søker lykken i Norge, men som ikke har rett til opphold. De lovene vi vedtar, de signalene vi gir, og andelen som uttransporteres, bestemmer hvor mye midler vi skal bruke på dette – midler som bør brukes på mennesker som virkelig er i nød.

En lavere innvandring og innvandreres bidrag i arbeidslivet er avgjørende for samfunnets bærekraft og for vår evne til å ta vare på velferdssamfunnet vårt. Det må vi aldri glemme. Vi ser at de tilretteleggingene vi har gjort, gjør det mulig å lykkes i Norge. Selv bor jeg i Lørenskog, som har en veldig høy andel innvandrere. I min lokalavis kan jeg lese om eiendomsoverdragelser og ser at det er en svært høy andel innvandrere som kjøper sin egen bolig. Dette viser meg at det med hardt arbeid fra den enkeltes side er fullt mulig å lykkes i Norge, skaffe seg jobb, kjøpe seg bolig og delta i samfunnet på linje med resten av befolkningen.

Mange barn og unge med innvandrerbakgrunn klarer seg godt i skolen. Norskfødte med innvandrerbakgrunn har gode skolerresultater, og særlig gjør jentene det bra. Men vi har også andre tall som viser at sysselsettingen blant innvandrere er svært lav og skremmende lav for innvandrerkvinner. Vi har også betydelige utfordringer med sosial kontroll og æreskultur. Sosial kontroll og æreskultur er det største hinderet for altfor mange, og vi må være ekstremt tydelige på at dette ikke aksepteres i vårt samfunn. Innvandrerkvinner og innvandrerungdom har bedt oss om hjelp til å bekjempe

pe dette, og Fremskrittspartiet stiller opp. Alle skal ha rett og mulighet til å ta sine egne valg og leve et fritt liv.

Vi skal ha nulltoleranse mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og vold, og vi skal finne de glemte barna som aldri møter på helsestasjonen. Vi skal løfte de glemte kvinnene som ikke er registrert noe sted, ved å tilby dem deltagelse i Jobbsjansen. Jobbsjansen viser gode resultater; derfor utvider vi denne ordningen ytterligere.

Regjeringen jobber med et integreringsløft. Det er viktig at vi nå finner nøkkelen til hvorfor så mange ikke lykkes, når det også viser seg at det er mange som lykkes. Derfor skal vi bl.a. forbedre introduksjonsordningen, og vi har innført plikt til å delta i opplæring i norsk for beboere i asylmottak sammen med en grunnleggende innføring i det norske samfunnet. Vi vil stille strengere krav til kommunene og for mottakere av økonomisk sosialhjelp som på grunn av manglende språkkunnskaper ikke er selvhjulpne.

Regjeringens integreringspolitikk bygger på fire innsatsområder: utdanning og kvalifisering, arbeid, hverdagsintegrering og kampen mot sosial kontroll. Andre generasjons innvandrere har høyere sysselsetting enn første generasjon, og mange av disse føler en sterk tilhørighet til Norge.

Fremskrittspartiet er opptatt av å lykkes i integreringspolitikken. For oss er det viktig å understreke at det ikke handler om alt vi kan tilby dem, men enda mer om hvilken innsats de selv legger i det. Jeg har truffet så mange innvandrere som selv påpeker viktigheten av å stille krav, og deres budskap er veldig tydelig: Norge er et land hvor alle kan lykkes – om man bare selv ønsker det nok.

Martin Henriksen (A) [18:12:40]: Utgangspunktet for trontaledebatten er trontalen, der regjeringa legger fram sine prioriteringer og visjoner for det neste året. Årets trontale var ikke akkurat rik på nye ideer, det var heller som Dagbladet kommenterte: Det var mer grått enn blått. Som utdanningspolitiker var det lite å ta tak i i trontalen, kunnskap var en overraskende liten del av årets trontale, og det var mangel på nye initiativ.

Arbeiderpartiet vil ha en skole der elevene lærer mer og trives bedre. Vi mener at i denne trontalen kunne regjeringa tatt opp f.eks. situasjonen for de yngste elevene, femåringene og seksåringene. Nå ser vi at det er mange foreldre, lærere og forskere som er bekymret for mangelen på lek, for mye stillesitting, manglende aktivitet, stress og psykiske problemer i skolehverdagen. Det mener vi kan løses gjennom både tidlig innsats, ved å dempe presset i et overivrig testsystem og ved å sørge for mer lek for de yngste elevene.

Skolen har en veldig viktig jobb i å utjevne forskjeller og sikre like muligheter for elevene. Satsing på fagarbeid og yrkesfag burde være en naturlig del av enhver trontale og trontaledebatt. Vi trenger mange flere stolte fagarbeidere i framtida. Fortsatt er det for høyt frafall, det er for store sosiale forskjeller med hensyn til hvem som faller fra. For Arbeiderpartiet er det å satse på fagarbeid og yrkesfag en av de viktigste investeringene vi som samfunn kan gjøre.

En av utdannings sakene som ble nevnt i trontalen, var kompetansereform. Det er en viktig reform for den enkelte, for bedriftene og for samfunnet. Men sannheten om regjeringas kompetansereform er at vi så langt bare har sett små drypp av en reform – ikke et helhetlig grep, en helhetlig reform, som Arbeiderpartiet mener trengs. Vi burde allerede hatt på plass et mye sterkere rammeverk for en offensiv kompetansesatsing. Derfor har Arbeiderpartiet foreslått bl.a. et kompetansefond for å sørge for at man starter de store investeringene som trengs. Vi vil ha på plass et helhetlig system som for det første støtter dem som må bytte jobb på grunn av digitalisering, automatisering og endring i arbeidslivet, som støtter dem som får jobben sin endret, og for å sikre dem som skal fra skole og inn i arbeidslivet.

For Arbeiderpartiet er det åpenbart at det er fellesskapets ansvar å sikre folk kunnskap og kompetanse, også i arbeidslivet. Det er ikke noe den enkelte skal stå alene om. Derfor er vi uenig med regjeringa, og vi sier at vi vil gi folk rett til kompetanseheving gjennom arbeidslivet. Vi vil gjøre det klart allerede nå at staten skal stille med finansiering som monner, og sørge for et samarbeid med partene om rammer og avtaler som sikrer dette i alle bransjer. Det er sånn vi investerer i det viktigste fortrinnet Norge har: folk og deres kompetanse.

Til slutt: Det har i debatten i dag kommet flere påstander fra Høyre og Fremskrittspartiet om at Arbeiderpartiet vil kommunalisere velferden, tvinge ut private. Det er helt tydelig at disse partiene er ute på sin helt egen skremmeaksjon før datoen 2. november.

Arbeiderpartiet sier nei til kommersialisering av velferden, det er fordi det politiske veivalget enten er at store konsern, gjerne internasjonale, overtar stadig mer av velferden, at beslutninger om velferden tas på bedriftsstyremøter – eller at beslutninger tas på kommunestyremøtene, at velgerne og de folkevalgte i kommunene sitter i førersetet, tar ansvar for å utvikle tjenestene og har kontroll med både kvalitet og økonomi. I kommuner der Arbeiderpartiet styrer, gjør vi nettopp det. Våre folkevalgte tar mer kontroll over tjenestene som befolkningen er avhengig av. Vi er tydelige på retningsvalget, akkurat som Fremskrittspartiets ungdomsorganisasjon i Aftenposten 5. september er tydelige på det

motsatte. Ønsket fra Fremskrittspartiets ungdom er følgende:

«Privatiser alt fra fengsler og sykehus til universiteter. Fjern folketrygden. Innfør private helse- og pensjonsforsikringer – og fjern all støtte til kultur.»

For Arbeiderpartiet er dette veldig enkelt, vi vil ha en sterk offentlig velferd for alle, supplert av private, ideelle leverandører. Og vi vil at velferden skal utvikles tett på dem som skal motta den.

Ove Trellevik (H) [18:17:54]: Regjeringspartia har saman med Kristeleg Folkeparti her i Stortinget styrt landet trygt gjennom fleire år. Samfunnet vårt er attraktivt. Likevel er den største utfordringa i Noreg på sikt å sikra velferdssamfunnet slik me kjenner det i dag. Det handlar om å ta ansvar for innbyggjarane våre og dei komande generasjonane.

Noreg er eit land prega av høg tillit mellom menneske, og samfunnet er prega av relativt små forskjellar mellom folk flest. Konsekvensane av klimaendringar, krig og uro i andre delar av verda vil framleis medføra asyl- og migrasjonsutfordringar.

Millionar av menneske ønskjer seg ei betre framtid. Men då er det viktig å hugsa at innvandringa er ein av dei viktigaste årsakene til auka forskjellar mellom folk flest. Den store forskjellen går mellom dei som får arbeid, og dei som ikkje får arbeid. Noreg er eit lite land, og me ønskjer å skapa moglegheiter for alle. Det betyr at me må ha kontroll på asyl- og flyktningstraumen til Noreg. Det finst millionar av menneske me synest synd på, men likevel – samfunnets evne til å integrera og skaffa arbeid må vera styrande for kor mange me kan ta imot. Så sjølv sagt må me bruka bistand og andre verkemiddel for å hjelpa alle dei som ikkje får opphald.

Blandinga av fattigdom, organisert kriminalitet, valdeleg ekstremisme og svake institusjonar og land gjev ofte grobotn for dårlig tryggleik, ustabilitet og konflikt. Klimaendringane bidreg til at det tradisjonelle jordbruket får stadig nye vanskar. Desse utfordringane må møtast med målretta og koordinert handling og auka nærvær frå dei lokale styresmaktene og verdssamfunnet. Målet om å stabilisera landa og styrkja levekåra for befolkninga vil bidra til mindre migrasjon og mindre behov for asyl.

Å kunna søkja asyl er ein personleg rett som må vernast om, men kollektive migrasjonsutfordringar må løysast på andre måtar:

- Kvinners deltaking i arbeidslivet og samfunnslivet må aukast, og fleire barn – særleg jenter – må få fullført utdanning.
- Regionale og nasjonale aktørar i land med utfordringar må arbeida for tryggleik og fred.

- Innsatsen mot terrorfinansiering, kriminelle nettverk og menneskesmugling må intensiverast.
- Kampen mot korrupsjon må styrkjast, og viktige institusjonar som politi og domstol må støttast.
- Menneskerettar må respekterast, og tilgang til helsetiltak må aukast.
- Verdiskaping og sysselsetjing må aukast, og det gjer me best ved at handelen i verda er fri.

Me treng ingen politikk som støttar opp under ulovleg migrasjon. Me treng heller ikkje ein politikk der mesteparten av ressursane vert brukte på emigrantar i nye land, når ein har betydeleg større nytte av ressursane i heimlanda. Å lokka menneske ut på farefylte seglsar over Middelhavet er uetisk. Reell grensekontroll må etablerast. Me treng ikkje politikk som prioriterer emigrantane med mest ressursar til å betala menneskesmuglarar.

Noreg har bidrege mykje i fleire regioner internasjonalt, f.eks. i Afrika og i Syria. I Syria har statsminister Erna Solbergs engasjement resultert i over 10 mrd. kr i støtte, og me har teke imot 8 000 syriske flyktningar dei siste åra. Regjeringa og Kristeleg Folkepartis politikk på dette området har vore føreseieleg. Det kan me ikkje seia om den nye politikken til Arbeidarpartiet. Dei skal forhandla med kommunane – seier dei – om omfanget av flyktningar dei skal ta imot, før dei kan bestemma seg for ei nasjonal målsetjing.

Eg har sjølv vore ordførar, lokalpolitikar, og eg har opplevd at eit kommunefleirtal har pålagt kommunen å ta imot eit større omfang av flyktningar enn det fleire i kommunen meinte var ansvarleg, med tanke på evne til å integrera og skaffa arbeid. Dette er ikkje bra.

Det er også med vantru eg ser at Arbeidarpartiet vil laga eit nytt byråkrati som skal reisa rundt i verda og godkjenna koranskular. La meg slå klinkande klart fast at Høgre vil kjempa med nebb og klør for at barn ikkje mot sin vilje vert sende på koranskular, der det er både tvang, straff, vald og i verste fall kanskje omskjering. Å reisa rundt i verda og godkjenna koranskular vil krevja store ressursar. Dei må nødvendigvis også følgjast opp i det daglege. Det Arbeidarpartiet føreslår her, er simple og enkle løysingar basert på komplekse problemstillingar. Heile forslaget er ganske hårreisande.

Regjeringa har på høyring eit forslag som kan bidra til at ein kan nekta utreise for barn som står i fare for å verta sende på slike koranskular. Å hindra negativ sosial kontroll av barn er sjølv sagt ei krevjande sak å følgja opp i praksis. Her trengst det koordinering mellom offentlege etatar, og regjeringa har såleis styrkt ordninga med minoritetsrådgjevarar.

Det er berre gjennom kunnskap om fakta og kva politikk som verkeleg verkar, me kan forma og betra politikken vår, ikkje gjennom følelsar og retorikk.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [18:22:53]: Jeg er stolt av å representere et parti som tar enkeltmennesket på alvor, som tror at folk klarer å tenke selv og derfor ønsker å ta egne valg. Fremskrittspartiet er overbevist om at alle innbyggere ønsker å være sjefen i sitt eget liv. Derfor er kampen for valgfrihet så viktig for oss.

Gjennom hele livet prøver vi foreldre å lære barna å reflektere over problemstillinger i samfunnet, være bevisst på at alle de valg man tar, også får noen konsekvenser. Barna må skaffe seg informasjon og lære å ta egne beslutninger.

Likevel er det ikke sånn at vi har et samfunn som lar alle innbyggere ta sine egne valg. Altfor ofte finner politikere og byråkrater ut at det er bedre at vi på vegne av innbyggere tar beslutninger som strengt tatt er unødvendig for oss å ta. Vi må ha litt tiltro til at våre innbyggere klarer å tenke selv, at de fortjener å bestemme mer i sitt eget liv.

Når barna våre blir 12–13 år, får de lov til å bestemme hvilke valgfag de skal ha på ungdomsskolen. Det blir et av deres første møter med å bestemme over sin egen utdanning. Når ungdommen skal søke seg over i videregående skole, er det ikke alle fylker som lar dem bestemme selv hvilken skole de vil gå på. Det mener vi i Fremskrittspartiet er synd, fordi motivasjonen til ungdommen kan være helt avhengig av at de får lov til å bestemme selv hvilken skole de vil gå på, for fagtilbudene er ikke like på alle skolene. Fremskrittspartiet vil derfor ha et fritt skolevalg over hele landet.

Fremskrittspartiet vil også kjempe for retten til å bestemme selv hvilken barnehage barna våre skal gå i. Gjennom barnehageforliket SV og Fremskrittspartiet inngikk for 15 år siden, var vi enige om å slippe private aktører inn i markedet for å sikre full utbygging av sektoren og for å skape et mangfold av tilbud. I dag har vi full barnehagedekning og et mangfold av tilbud, hvor alle foreldre kan velge selv hva som passer best for seg og sine blant kommunale og private barnehager. Noen av dem har mat, gode åpningstider, tilbyr en kristen forankring, idrett eller kultur. Mangfoldet er stort, og valgfriheten settes pris på. Halvparten av landets barnehager er private, og det er ingen annen velferdssektor i Norge hvor brukerne og familiene er mer fornøyde.

Dette vil nå SV og andre sosialistiske og kommunistiske partier reversere, og det bekymrer meg at til og med Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti vurderer å samarbeide med dem. Vi burde hylle de private aktørene for den innsatsen de har gjort for landets barn, for valgfriheten og for kvalitetshevingen. Når det offentlige må konkurrere med de private, resulterer det i at alle blir bedre. 95 pst. av foreldre med barn i barnehage sier at de er godt fornøyd med det tilbudet de får. De private skårer

litt bedre, men mange offentlige barnehager gjør det også veldig bra.

Fremskrittspartiet ønsker å utvide denne valgfriheten til også å gjelde eldreomsorgen. Hvorfor skal man ikke selv få lov til å velge hvem som skal levere hjemmetjenester, tilby renhold og bistand – og til og med gi sykehjems plass når man har behov for det? Med Fremskrittspartiets modell vil alle aktører som ønsker å levere bedre velferdstjenester, få lov til det. Finansieringen fra det offentlige må være lik. Egenbetalingen må være lik. Kvaliteten og tilsynet må være helt likt. Deretter får det være opp til hver enkelt å velge hvilken tilbyder de vil ha.

Jeg kan akseptere at medlemmer fra SV og Rødt ikke liker private aktører. Det er så enkelt at også de har valgfrihet til konsekvent å velge offentlige aktører hvis de vil det, men det gir dem absolutt ingen rett til å velge på vegne av alle oss andre.

Tidligere i høst var jeg og besøkte Thea Eidjord, en hyggelig dame på 89 år som ønsker å bo hjemme med sin mann så lenge som mulig. Hun har i over ti år måttet kjøpe hjelp til renhold, matlaging og andre tjenester i hjemmet for å klare det. Som bruker av privat velferdsleverandør har hun fått lov til å bli kjent med en dame som har hjulpet henne gjennom mange år og fram til nå, når hun har fått betydelig større behov for hjemmehjelp. Hun kunne fortelle meg at i løpet av en helt vanlig uke kan en få besøk av 22 forskjellige personer fra den kommunale hjemmesykepleietjenesten. Det ønsker hun ikke, fordi hun synes det er upersonlig, uoversiktlig og vanskelig å forholde seg til. Hun ønsker å bruke den private leverandøren som allerede har vært med henne gjennom mange år av livet, men det får hun ikke lov til av kommunen.

Fremskrittspartiet synes det er synd. Også de eldre må få lov til å være sjefen i sitt eget liv og selv velge hvem som skal gi dem tjenester i hjemmet sitt. Ytterliggående venstre i norsk politikk benytter enhver anledning til å snakke ned og fornærme velferdsleverandører i Norge. De driver en aktiv heksejakt på alt som er privat, på alle de flotte menneskene som jobber hver dag, hver kveld og hver natt for å skape et velferdstilbud som er bra. Vår velferdsstat ville ikke fungert uten private velferdsleverandører. Barnefamilier hadde i dag ikke hatt full barnehagedekning uten de private. Vi hadde ikke hatt den voldsomme kvalitetshevingen hvis det ikke var for sunn konkurranse mellom offentlige og private aktører.

Jeg vil takke de private aktørene for å skape et godt tilbud til våre innbyggere. Valgfriheten og mangfoldet vi har i barnehagesektoren, ønsker Fremskrittspartiet å øke innen både skole og eldreomsorg. Vi må la våre innbyggere få frihet til å bestemme mer i sitt eget liv og stole på at folk klarer å tenke selv. Jeg er stolt av å representere et parti som alltid har kjempet for de eldres rettigheter

og trygghet, som ikke har tro på offentlig monopol, og som anerkjenner alle hender i eldreomsorgen.

Jenny Klinge (Sp) [18:28:10]: Alle som er opptekne av utviklinga i politietaten og som hørte trontalen i går, la nok merke til at regjeringa framleis bruker ordet «nærpolitireforma» på den sentraliseringsreforma dei gjennomfører. Medan vi i Senterpartiet heile tida har vore klare på at det å omorganisere så mykje og leggje ned så mange lensmannskontor vil få konsekvensar også for tenesteproduksjonen, verkar det som om dei partia som gav fleirtal for reforma, har to ulike reaksjonsmåtar no som det stadig kjem bekymringsmeldingar frå ulike politidistrikt.

Regjeringspartia meiner dei problema som kjem fram i politietaten, berre er kortsiktige problem knytte til gjennomføringa av reforma, medan dei andre partia som støtta reforma, verkar overraska over dei konsekvensane som kjem fram, og skuldar regjeringa for ikkje å ha gjennomført reforma godt nok i tråd med forliket.

Dette siste kan saktens vere rett nok, for det er ingen tvil om at det vart lagt enkelte føringar i forliket som skulle bøte på noko av trøbbelet som massiv samanslåing ville medføre. Men her er det viktig å hugse at stortingsfleirtalet med opne augo gjekk inn for strukturendingar som er hovudgrunnen til at reforma ikkje på nokon måte kan kallast ei ekte nærpolitireform.

Vi får stadig meldingar om at lensmannskontor som fekk eksistere vidare etter reforma, no blir tappa for så mange stillingar og ressursar at dei berre ventar på at dei òg skal bli formelt nedlagde. Lovnaden om at nedlegginga av mange lensmannskontor skulle gje som resultat fleire stillingar og meir ressursar til dei attverande kontora, har ikkje halde stikk mange plassar.

Kvifor er vi i Senterpartiet så intenst opptekne av dette her, kvifor gjev vi oss ikkje berre over og innfinn oss med at vi tapte den store runden om politireforma i 2015? Jo, det er fordi det ikkje er rett at regjeringa skal få halde fram med å gjennomføre endringar som viser seg å ha andre resultat enn det dei sjølv lova.

Vi meiner at dei negative konsekvensane av reforma ikkje blir berre kortvarige, men at dei kan halde fram inn i evigheita viss ikkje gode grep blir tekne. Ja, vi innfinn oss med at stortingsfleirtalet framleis ikkje vil atterreisa nedlagde lensmannskontor, men vi finn oss ikkje i at attverande lensmannskontor skal bli tynte for ressursar til dei døyr ut av seg sjølv.

Vi finn oss heller ikkje i at folk frå regjeringspartia stadig bagatelliserer problema som politireforma fører med seg. Å representere dette langstrakte og krunglete landet på Stortinget og samtidig tru at sterkt aukande avstandar mellom politi og innbyggjarar ikkje skal føre med seg problem, er i beste fall naivt. Og når dei ikkje

eingong klarar å sørge for at dei sentraliserte einingane fungerer som dei skal, blir ikkje saka betre. Politipatruljane, som det skulle bli så mange fleire av, og som skulle bli så synlege der lensmannskontora forsvann, kan dei heller ikkje talfeste.

Medan Sylvi Listhaug var justisminister, svarte ho dette på eit skriftleg spørsmål frå meg:

«Politidirektoratet opplyser at de heller ikke styrer politidistriktene på antall politipatruljer, og at det ikke innhentes rapporter på antall politipatruljer. Departementet ber heller ikke om slik statistikk.»

Det er jo litt pussig at dei vel ikkje å krevje rapportering på slikt som i høgste grad kan målast, og som potensielt kan brukast som sjølvskryt viss dei faktisk lukkast med å få betydeleg meir politi på hjul i heile landet, slik lovnaden var.

Det er viktig å minne om at dei grepa som har gjeve positive resultat dei siste få åra, er grep som det har vore tverrpolitisk einigheit om, som f.eks. betre bruk av moderne teknologi, meir politiarbeid på staden og rask etterforskning der det er mogleg.

Så til slutt til temaet beredskap meir generelt. Vi i Senterpartiet ønskjer å setje ned ein totalberedskapskommisjon. Eit knapt fleirtal på Stortinget stemte imot framlegget vårt om dette i vår. No er det 20 år sidan sist vi hadde ein kommisjon som arbeidde med det totale beredskapsbildet. Verda har endra seg, det same har Noreg. Vi må derfor skaffe oss oversikt over heile risikobildet og bruke dette for å forme politikken på beredskapsområdet.

Ein viktig del av dette er å sørge for at dei ulike beredskapsaktørane samhandlar godt og veit om kvarandre sine ressursar. Totalberedskapen handlar om alt frå den enkeltes eigenberedskap i heimen til flaum- og skredsikring, og aktørane er alt frå enkeltinnbyggjarar og private verksemdar til det offentlege og det frivillige Noreg.

Vi i Senterpartiet er klare til å gå i djupna av alt dette for å sikre betre politiske vedtak framover som gjer beredskapen betre totalt sett. Då vil det vere snakk om både ressurs- og bemanningssituasjonen i ulike etatar og rolle- og oppgåvefordelinga mellom beredskapsaktørane. Vi håpar at fleirtalet på Stortinget etter kvart ser det behovet som finst for ein ny gjennomgang av dette.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Espen Barth Eide (A) [18:33:25]: Klimakrisen er over oss nå. Det som for få år siden kunne se ut som dystre og dystopiske spådommer om framtiden, er nå blitt nåtid. Her har vi opplevd en tørr og varm sommer, men i land verden rundt har man opplevd et villere,

varmere og våtere klima med betydelig mer dramatiske konsekvenser for mennesker og menneskers livsgrunnlag. Dette er ikke lenger teori, det er realiteter, og det skjer nå.

Hvis vi ser på de løftene vi har inngått sammen med andre land, har vi satt oss gode og bolde mål, men vi er langt unna å oppfylle dem. Verden er ikke i rute – Norge er ikke i rute. Vi er ikke i rute med konkrete nasjonale utslippsmål som vi satte i denne salen i 2012, som skal være oppfylt i 2020. Det er altså mindre enn 15 måneder igjen. Man kan allerede nå begynne å se på oppnåelsen av 2020-målene, og det skal mye til å lykkes med 2030-målene, for ikke å snakke om 2050-målene, for vi vet at de tiltakene som må treffes for at dette skal være oppnådd, må vi begynne å treffe nå. Bygninger som bygges i dag, vil stå i mange år framover, industriløsninger som velges nå, vil fortsette å fungere i mange år framover, og transportløsninger vi planlegger for nå, skal også måles mot klimatesten. Vi må rett og slett ta dette på enda større alvor.

Det er mye vi er enige om, og det er jeg glad for. Vi er enige om sterke internasjonale mål. Vi er enige om internasjonale tiltak. Energi- og miljøkomiteen var i forrige uke i Indonesia og så på mye vellykket innsats, med norsk støtte, for å stoppe avskoging og utbredelse av palmeoljeplantasjer osv. Men det som bekymrer meg, er at med den klimapolitikken som regjeringen nå fører – en regjering som også miljøpartiet Venstre er med i – har vi på mange måter abdisert fra de nasjonale utslippsmålene. Regjeringen er så opptatt av det som kalles innsatsfordelingsmekanismene i EU, at vi kan ende opp med å gjøre symbolske kjøp av kvoter som det er et stort overskudd av, noe som betyr at det vil se pent ut i regnskapet, men ikke vil bidra til reelle kutt i det hele tatt.

For en samlet opposisjon i Stortinget er det viktig at vi også har klare og tydelige nasjonale mål. Det er ikke slik at det å sette seg internasjonale mål gjør at man ikke også skal gjøre sitt her hjemme. Det er grunnlaget for at vi i Arbeiderpartiet, sammen med SV, i dag har lagt fram oppunder 40 helt konkrete forslag. Dette er forslag innenfor bygg og anlegg, industri og petroleum, samferdsel, jordbruk, plast og flere andre felt, med kjent teknologi. Dette er tiltak som kan startes raskt, og som vi mener vil bidra til raske kutt av norske, nasjonale utslipp. Dette gjør Arbeiderpartiet fordi vi er et ansvarlig styringsparti. Vi har innsett at å styre ansvarlig i det 21. århundret forutsetter at man erkjenner naturens tålegrenser, og at vi faktisk er bare generasjoner unna å ha overskredet dem. Det er den dårlige nyheten.

Den gode nyheten er at teknologi og økonomi på mange måter peker i riktig retning. Mye av næringslivet har sett dette. Mange aktører, hjemme og ute, skjønner at framtidens verdiskaping ligger i klimavennlig tekno-

logi. Økonomien i f.eks. fornybar energi, men også i elektrifisering av tilnærmet alt, kommer fortere og fortere. Så det er mulig å løse dette problemet, men det krever en ambisiøs politikk.

Vi ønsker en trontaledebatt og – i neste uke – en debatt om budsjettet som reflekterer alvoret i den situasjonen vi i Norge som land og som andre land i verden står i, en politikk der vi ser verdiskaping, arbeidsplasser, rettferdighet, klima og miljø som deler av en helhet som ikke kan oppnås hver for seg. Som det sies i den internasjonale fagbevegelsen: Det blir ingen jobber på en død planet. Det er viktig at vi skjønner dette nå, mens det ennå er tid.

Vi kommer til å ha en veldig høy profil på dette. Vi mener at det er fullt forenlig med å skape arbeidsplasser og verdiskaping i framtiden. Vi mener faktisk at det motsatte ikke lenger er mulig.

Frida Melvær (H) [18:38:37]: Det er eit faktum at vi lever lenger. Kvar femte av oss er no over 60 år. I 2040 vil vi vere dobbelt så mange over 80 samanlikna med i dag.

Det er også eit faktum at vi held oss friske lenger og kan forvente mange gode leveår etter oppnådd pensjonsalder. Fleire eldre ønskjer å stå lenger i jobb. Dei bidreg i frivillige lag og organisasjonar. Dei reiser meir, og dei engasjerer seg i samfunnsdebatten, i familien og i nærmiljøet sitt. Dei er og vil vere viktige ressurspersonar på mange ulike område.

I samtalane eg hadde med eldre i mine år som ordførar, vart behovet for og gleda ved fellesskap og aktivitet oftast framheva. Det å kome ut og møte andre gjorde f.eks. sorga og einsemda etter å ha vorte åleine litt lettare å bere. Andre framheva det å halde seg i form som viktig. For nokre var dagen med seniordans høgdepunktet, og like viktig som aktiviteten var drøset over ein kaffikopp og eit kakestykke etterpå. Samtaleemna var mange, og latteren sat laust, og eg elska å verte invitert på desse treffa.

Det er dei eldre som kjenner sin eigen situasjon best, og som kan formidle kva som er viktig for å leve eit godt og rikt liv også i alderdomen. Omsorg for eldre har i mange år handla om ytre faktorar som bygningar eller talet på sjukeheimplassar, sjeldnare om korleis dei eldre faktisk har det.

Dette har regjeringa teke tak i. Med «Leve hele livet» har dei beste eksempla frå eldreomsorga vorte samla inn frå kommunar over heile landet. Resultatet er 25 løysingsforslag og fleire hundre eksempel som er baserte på innspel frå eldre og pårørande, frivillige og fagfolk, og som vi veit fungerer i praksis. Dei legg særleg vekt på aktivitet og fellesskap, mat, helsehjelp og betre samanheng i tenestene. Vi skal leggje til rette for eit meir

aldersvenleg samfunn og syte for at alle får leve eit godt liv – heile livet.

Det er likevel slik at alderen etter kvart vil merkast på ulike vis. Bestemora mi sa i si tid: Det er rart, kroppen fortel meg at eg er 85, men i hovudet mitt er eg framleis 18. Når helsa først sviktar, ser vi ofte at også dei grunnleggjande behova sviktar og gjer den siste delen av livet vanskeleg å meistre. Pårørande fortel at dei vert slitne, og mange tilsette i omsorgstenesta kjenner at dei ikkje strekk til i jobben.

Høgre set pasienten i fokus. Det skal ikkje verte teke avgjerder om ein utan at ein sjølv får ta del i dei. Dette gjeld også i eldreomsorga.

Høgre ønskjer ein nasjonal strategi for pårørande for å hjelpe dei som får store omsorgsoppgåver for personar i nær familie. Viss kommunen startar innsatsen sin tidlegare, vil fleire pårørande kunne orke å bidra lenger, dei eldre vil kunne bu heime lenger, og nokre vil kanskje sleppe å flytte på sjukeheim.

Vi har utdanna 600 leiarar i dei kommunale helse- og omsorgstenestene i endringsleing. Vi har også gjeve 20 000–30 000 tilsette etter- og vidareutdanning, og dette arbeidet skal vi sjølvsgt halde fram med.

Når vi vert fleire eldre og samstundes færre yngre, vil det bety at vi i framtida må jobbe smartare.

- Ordninga med primærkontakt, færre ulike tilsette per brukar og at hjelpa kjem til avtalt tid, er viktige moment i dette.
- Mange kommunar gjer ein fantastisk jobb. Dessverre har det vore slik at mangfaldet av alle gode tiltak har halde fram med å vere ei lokal hemmelegheit. Gjennom «Leve hele livet» kjem dei gode eksempla fram i lyset, slik at alle kommunar kan få ta del i dei.
- Nye arbeids- og organisasjonsmodellar og alternative turnusordningar har vorte innførte.
- Velferdsteknologien gjer sitt inntog.
- Mange sjukeheimar har flytta tidspunktet for middagen og fått meir tid til aktivitetar tidlegare på dagen. Dei eldre er mette når dei legg seg. Dei søv betre om natta, og bruken av medisin har gått ned.

For Høgre er det ikkje viktig kven som driv sjukeheimane, så lenge dei eldre har det godt og får eit tilbod som er tilpassa dei og deira behov. Vi treng eit mangfald av tenester og at alle gode krefter kan sleppe til – både offentlege, ideelle og private. Dette er Arbeidarpartiet imot.

Senterpartiet skrota heile reforma i sitt alternative budsjett for 2018. Dei vil også avslutte prosjektet med primærhelseteam, oppfølgingsteam og pilotprosjektet på legevaktsfeltet, som alle er nye løysingar for å styrkje eldreomsorga. Dei kuttar for sikkerheits skuld også strategien for eit aldersvenleg samfunn.

Morten Stordalen (FrP) [18:43:51]: Dette er nesten tradisjonen tro: I en trontaledebatt i Stortinget er det opposisjonens rolle å kritisere. Men når jeg hører opposisjonen snakke om en grå og kjedelig regjering uten visjoner, lurer jeg på hvor opposisjonen har vært.

Det kunne for min del nevnes kanskje over tusen milliarder grunner til at denne regjeringen bør fortsette. Jeg vil nevne Nasjonal transportplan. Jeg tenker på alternativer til denne regjeringen. Det var et alternativ hvor Arbeiderpartiet skulle prøve å matche regjeringspartiene den gangen, Høyre og Fremskrittspartiet, som ble støttet av Venstre og Kristelig Folkeparti. Man skulle prøve å lage et alternativ. De kom til Stortinget og viste seg å mangle mellom 120 og 160 mrd. kr på sin prosjektliste. Man hadde et SV som mente det var altfor mye vei i Nasjonal transportplan. Man hadde et Senterparti som mente det var altfor mye bane i Østlands-området i Nasjonal transportplan. Man hadde Miljøpartiet De Grønne, som mente at man ikke trengte veier.

Da tenker jeg: Hvor er respekten for landets innbyggere? Jeg tror at hvis man spør folk på Østlandet, så vil de si at det er bra med satsing på jernbane i Østlands-området, for der bor det mye folk. Jeg tror at hvis man spør folk mellom byene, i distriktene, vil de si at det er kjempebra med en skikkelig satsing både på vedlikehold og på bygging av ny vei, for da kommer de tryggere og sikrere fram. Det gjelder alle hverdagsreiser, enten det er i jobb, i arbeidslivet, til og fra jobb, eller det er kjøring til og fra idrettsaktiviteter for familiene. Det er trygghet. Jeg tror at hvis man spør om vedlikehold på fylkesveinettet, vil mange si det er bra at det er kommet en enorm satsing, for det er der de fleste alvorlige ulykker skjer.

Vi vet at under den rød-grønne regjeringen økte vedlikeholdsetterslepet med ca. 1 mrd. kr årlig – hvert eneste år. Jeg tror at de som har opplevd å miste sine kjære, venner, familie eller bekjente, eller at de er blitt hardt skadd, vil si at det er en skam å høre at det bygges for mye og vedlikeholdes for mye. Jeg tror at de som står i kø på vei inn til Oslo – togene går i kø – vil riste fælt på hodet og ikke kjenne seg igjen når Senterpartiet sier at det bygges for mye bane. Det er kjøpt inn så mange tog, og det går så mange togsett rundt Oslo at det ikke er plass i tunnelen engang. Det glemte opposisjonen å regne med. De sier at de skal bygge dobbeltspor, men det er ikke så nøye om de ikke bruker det, bare de får bygd det.

Denne regjeringen har respekt for skattebetalernes penger. Når man hører Arbeiderpartiet – ja, jeg ville ikke brukt ordene «vandrende seminar eller sirkus». Men i hvert fall Arbeiderpartiets samferdselsfraksjon, med fraksjonsleder Sverre Myrli i spissen, må da mene alvor når de skriver i alle landets aviser – og reiser rundt og forteller om bymiljøavtaler og later som om de er imot

bompenger – at det ville blitt lavere bompengesatser fordi de ville bevilget inntil 70 pst. i statlig andel, og ikke 50 pst., som regjeringen gjør. Det er litt spesielt å prøve å late som det, for la meg bare sitere Sverre Myrli fra Arbeiderpartiet i budsjettdebatten 14. desember 2017. Da ble han spurt av Tom-Charister Nilsen om det ville blitt høyere bompengesatser i distriktene hvis man hadde hatt 70 pst. statlig andel i bymiljøavtalene. Sitat fra Sverre Myrli 14. desember 2017:

«Jeg tror at er det noe jeg kan love ganske sikkert, er det at det ikke kommer til å bli lavere bompenger i Oslo eller de andre store byene våre.»

La meg si det sånn: Fremskrittspartiet har lokalt stemt imot bompengefinansiering i de byene som det er stort fokus på nå. Arbeiderpartiet har gått i spissen for å si at det er rettferdig at man skal ha en slik bompengefinansiering. Det er altså ikke staten som har sagt at man skal ha det, men det handler om andelen – hvem som skal betale hva. Om kommunene og fylkeskommunene finansierer det på annen måte, er det opp til dem. Jeg hilser dem hjertelig velkommen til å komme og reforhandle avtaler hvis de er enige om det lokalt.

Så har man tatt til orde for å øke avgiften på bil. Der har denne regjeringen gjort tvert imot. Man har redusert avgiftene kraftig gjennom disse fem årene, og i september hadde man verdensrekord i lavt utslipp. Når det gjelder nybilsalget: I september var utslippet av CO₂ på 55 gram. Det er ingen land i verden som har så lavt utslipp. Det er fordi vi bruker incitamentet avgiftslettelser, som gjør at folk kan velge å kjøpe riktig og kjøpe smart. Ved klimaforliket i 2012 var vel andelen elbiler ca. 6 000. Samlet sett er antallet elbiler og hybridbiler nå 251 000. Vi skal fortsette å redusere avgiftene, for det er smart, og det er trygt.

Karin Andersen (SV) [18:49:10]: Jeg har lyst til å ta forsamlingen litt mer tilbake til den virkeligheten som veldig mange lever i. Det gjelder mange av dem som er gamle og ikke får plass på sykehjem eller hjelp hjemme, og som ligger og er redde og ensomme, det gjelder mange av de ungene som går på skolen med klump i magen hver eneste dag, og det gjelder de lærerne som vet at de ikke har tid nok til å se dem og hjelpe dem, slik at de ikke ender opp med liten sjøtillit og har mistet lysten til å lære.

Jeg kunne også tenke meg at regjeringspartiene kunne bekymre seg litt mer over en del av de ungdommene som sliter psykisk. Det forteller de oss hver eneste dag. Derfor har SV fremmet forslag om – som vi trenger – en kommunal opptrappingsplan for psykisk helse. Fra regjeringen får vi budsjett etter budsjett som lover satsing, men når tallene kommer, viser det seg at det ikke er det.

SV prioriterer kommunene og fellesskapet mest, og det er fordi vi ønsker at alle folk skal ha frihet og slippe å være bekymret hvis noe hender dem i livet. Derfor øker vi kommunenes inntekter – for i år med over 6 mrd. kr mer enn regjeringen og dobbelt så mye som Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Det gjør vi nettopp fordi vi mener at eldreomsorgen er viktigere enn skattelette. Vi mener at det å ha nok lærere på skolen og å ha folk i barnevernet er viktigere enn skattelette, for det handler om det viktigste i livet, nemlig at folk skal kunne ha et godt liv også når det er vanskelig, og også om det sikkerhetsnettet som vi trenger hvis vi rammes av sykdom eller arbeidsledighet.

Vi mener også at de pengene vi bevilger til kommunene, faktisk skal gå til eldreomsorg, barnehager, skoler osv. og ikke til skattelette eller til et forretningsområde for noen som skal tjene seg rike på det. «Respekt for skattebetalernes penger» var forrige taler her oppe og sa. Ja, SV har det. Vi mener at de pengene vi betaler inn, ikke skal gå til et nytt forretningsområde for noen som skal tjene seg søkkrike på det. Vi vil stoppe det, men vi vil samarbeide med frivillig, nonprofit, sektor – kjempeviktig å gjøre det. Men å holde på å ha systemer som gjør at noen kan tappe ut milliarder av de skattepengene vi betaler inn – nei, skattepengene våre skal ikke gå til slike ting. De skal gå til tjenester som vi har bestemt i fellesskap, og slik at de som jobber i disse yrkene, skal ha en anstendig lønn og pensjon. Det trenger vi framover.

Forskjellene i Norge har økt. Alle sier de ikke vil det, men det er jo en villet politikk. Når man tar penger fra de fattigste og gir til de rikeste, øker forskjellene. Og det er vonde forskjeller. I dag har vi til og med fått høre at Fremskrittspartiet og Høyre mener at de som har de minste og mest utrygge jobbene, må ta mer ansvar for bærekraften i økonomien og ikke fortsette å kreve at de skal få pensjon for den lille jobben de gjør. Er det den rette gruppa å rette pekefingeren mot, som skal ta ansvaret for bærekraften i samfunnet, som har gjort det hver eneste dag hittil, ved å stille opp på alle de usikre jobbene – dårlig betalt, ingen opptjening av tjenestepensjon? SV er dypt uenig i dette.

Vi har også sett mange krokodilletårer om hus og hjem. Ja, jeg sitter og ser på bostøtta. Vi betaler ut like lite i bostøtte nå som vi gjorde i 2009. Boligutgiftene til folk har eksplodert. Inntektene til dem med lavest inntekt har gått ned. Det er flere titusener færre som får bostøtte i dag enn for bare noen år siden. Det rammer huset og hjemmet til dem som har det aller vanskeligst, i et boligmarked der en ikke har noe valg – det finnes ikke noen billige boliger å flytte til. Så der trengs det et stort løft, og det kommer SV til å foreslå.

Til slutt: Jeg har hørt noen innlegg her nå som omtaler folk som flykter for livet fra krig eller fra forfølgelse,

nærmest som om de skulle vært kriminelle. Det synes jeg faktisk stortingsrepresentanter skal holde seg for gode til å gjøre. Krig er ikke bærekraftig, det kan ingen forlange at det skal være, men folk må få lov til å berge livet.

Rigmor Aasrud (A) [18:54:28]: Trontalen ga bud om stø kurs – stø kurs mot mer ulikhet, stø kurs mot enda større formuer for de rikeste, stø kurs mot mindre sosial mobilitet.

Det er noe unorsk over en sånn utvikling. Regjeringens politikk fører til økte forskjeller, og det er tydelig at regjeringen ikke bryr seg om utviklingen. Næringsministeren har sagt at Norge tåler økte forskjeller. Finansministeren sier at vi ikke skal henge oss opp i tall som måler ulikhet mellom folk. Det er urovekkende når vi vet hva større forskjeller i et samfunn kan føre til. Selv NHO er bekymret over større forskjeller og påpeker at den økonomiske veksten ville vært høyere om vi klarte å holde inntektsforskjellene lave. Økte forskjeller betyr mindre verdiskaping i landet vårt – en mindre kake å fordele. Og hvis vi ikke stopper utviklingen nå, kan vi få et land hvor store forskjeller reduserer tilliten i samfunnet, både mellom mennesker og til myndigheter. Når store grupper ikke får ta del i veksten, blir de forståelig nok skeptiske. Det fører til splittelse.

Vi har lenge sagt at utviklingen i landene rundt oss kan tjene som et varsku. Men forskjellene øker også her, økende forskjeller har blitt et norsk problem. Og de med høyest lønn har fått de høyeste tilleggene og de største skattelettene. Over 100 000 unge mennesker er verken i arbeid eller i utdanning. Andelen menn mellom 24 år og 55 år har falt kraftig når det gjelder sysselsetting. Og vi vet at kvinner fortsatt er overrepresentert blant de lavest lønnede. Ufrivillig deltid og innleiekontrakter skaper usikkerhet i arbeidslivet. Da kreves det mer av en regjering enn å invitere til dugnad for å endre dette. I statsbudsjettet vil vi se om regjeringen evner å handle.

Et annet område som bidrar til at forskjellene øker, er tjenestepensjon. Ansatte i privat næringsliv har ikke rett på opptjening før de har tjent nesten 100 000 kr. De må først jobbe i ett år. All opptjening før man er 20 år, strykes. Det samme gjør inntekter fra deltidsstillinger på under 20 pst. Arbeiderpartiet mener dette er urimelig. Vi har derfor foreslått å endre loven. Vi gjør det for å minske forskjellene.

Etter Høyres parlamentariske leders svar til representanten Marthinsen i en replikkveksling tidligere her i dag er det grunn til å være urolig. Helleland dyttet partene i arbeidslivet foran seg, men han lot være å kommentere at NHOs direktør sto på TV 2 og sa at det var en sak for Stortinget. Det er akkurat det regjeringen legger opp til. Det har vært en arbeidsgruppe som har jobbet

med tjenestepensjon. Regjeringen har sendt på høring ett forslag – det som fjerner tolv månedersregelen, men ikke resten. Derfor har vi fremmet et forslag som også omhandler resten. Men da hører vi at vi blander oss inn i partenes arbeid. Da blir argumentasjonen fra parlamentarisk leder Helleland uten sammenheng, for regjeringen har gjort akkurat det samme.

Når Helleland prater om pensjonsforliket, glemmer han helt å nevne at regjeringen innførte IPS, store skattefradrag for dem som kan betale til egen pensjon. Han glemmer også å nevne at regjeringen har fjernet muligheten for at Stortinget kan drøfte pensjonsoppgjøret. Pensjonsordningen i privat sektor er et brudd med tanken bak pensjonssystemet – all opptjening skal gi uttelling i pensjonsutbetalinger. Derfor er det viktig å redusere forskjellene. Det er et viktig bidrag til likestilling, og det er rettferdig å endre på pensjonen, sånn at alle får fra første krone.

Arbeiderpartiet mener at vi må bruke anledningen nå til å gi folk pensjon fra første krone. Det er et rettferdighetskrav. Vi må bruke oppgangstidene sånn at de som står utenfor arbeidslivet, får trygge, faste jobber.

Guri Melby (V) [18:59:53]: Da Venstre gikk inn i regjering, ble tyngdepunktet flyttet mot sentrum av politikken. Vi gikk inn i regjeringsforhandlingene med et tydelig løfte om å gjøre Norge grønnere, rausere og mer sosialliberalt, og vi kom ut med Jeløya-erklæringen, som innfrir dette til gagns. Det viktigste gjennomslaget var at arbeidet med å kutte klimagassutslipp ble løftet fram som en av hovedutfordringene. Det innebærer at Norge skal være en pådriver for klimaarbeid internasjonalt, men også at vi skal gjøre vår del av jobben her hjemme for å kutte utslipp og for å utvikle ny teknologi som verden trenger.

Trontalen løftet opp de seks hovedutfordringene denne regjeringen har pekt ut for Norge. Jeg skal ikke gjenta dem her nå, da mange har vært innom dem før meg. Felles for dem alle er at det er komplekse utfordringer som krever et bredt spekter av tiltak. Likevel er det én ting som kreves for å løse dem alle – og det er økt kunnskap, både hos hver enkelt og hos oss som samfunn.

Klimautfordringen løses bare dersom folk har kunnskap til å ta gode, miljøvennlige valg, dersom politikere har kunnskap til å velge de beste klimaløsningene, og dersom vi har bedrifter, forskere og andre som kan utvikle ny teknologi.

For å skape nye arbeidsplasser trenger vi også kunnskap. Ny kunnskap styrker evnen til vekst. For å skape et mer inkluderende arbeidsliv og for å lykkes med et integreringsløft må alle gis mulighet til å delta og til å oppdatere sin kompetanse. I et kunnskapsintensivt arbeids-

liv som Norge har i dag, stiller man bakerst i køen hvis man ikke har noen formell kompetanse. Derfor må vi gjøre all form for utdanning tilgjengelig for enda flere. Dette er også den beste måten å redusere fattigdom og forskjeller på. Det betyr at vi må styrke den tidlige innsatsen, vi må gjøre det lettere å lære hele livet, og vi må lage flere veier til formell kompetanse.

Dette arbeidet er regjeringen veldig godt i gang med. Vi har gjort barnehage gratis for familier med lav inntekt. Denne ordningen utvides også nå til å gjelde toåringene i 2019, og i løpet av perioden vil det også gjelde for SFO. Før sommeren fikk vi lovfestet retten til intensivopplæring for de elevene som ikke behersker grunnleggende ferdigheter. Vi har økt lærertettheten, særlig på de laveste trinnene. Og vi har nå kommet svært langt i en satsing som er helt avgjørende for å få en enda bedre skole for alle – nemlig en bred satsing på lærernes kompetanse. Mange av tiltakene vi har gjennomført de siste årene, har vært kontroversielle, slik som kompetansekrav for å undervise i enkelte fag, karakterkrav for å komme inn på lærerutdanningen og ikke minst omdanningen av lærerutdanningen til en mastergradsutdanning. Men nå ser vi at lærerutdanningen er mer populær enn noensinne, med rekordhøye søkertall for innværende studieår. Dette viser at politikken Venstre har kjempet for over mange år, virker.

I høst startet jeg på en besøksturné til skoler og barnehager. Denne turneen er langt fra avsluttet, men det viktigste jeg kan trekke ut fra besøkene mine foreløpig, er dette:

Det første er at norsk skole står foran store omstillinger som krever mye av lærerne – digitalisering er ett eksempel. Dette understreker hvor viktig det er at vi gir lærerne den kompetansen de trenger.

Det andre er at fornyelse av læreplanene er helt nødvendig, slik at alle fag får et relevant innhold, slik at vi får tydeligere prioriteringer som legger til rette for dybdelæring.

Det tredje er at mangfold er viktig, i både skole og barnehage. Vi må slippe alle gode krefter til for å sikre valgfrihet og for å utvikle bedre tilbud. Jeg har møtt mange velferdsinnovatører allerede som har skapt gode og unike tilbud innenfor både skole og barnehage, og det er viktig at vi fortsetter å slippe alle gode krefter til.

Det siste poenget er at barn og unge i stadig større grad sliter med komplekse utfordringer, og at det trengs en satsing på psykisk helse, helt fra barnehage, skole og til og med studentene våre. De siste statsbudsjettene har bidratt til flere psykologer og andre som jobber med psykisk helse i kommunene, og til flere helsesøstre på skolene – disse satsingene er vi nødt til å fortsette med. Det er noe av det Venstre prioriterer i regjering.

Norges framtid starter i skolen. Det er ikke enkelt å lage en skole som er god for absolutt alle. Men for Venstre er det helt utenkelig å ha et mål som er noe lavere enn det, for alle skal med – på ordentlig.

Mange har i denne debatten til nå vektlagt verdier, og at det er et hovedskille mellom partiene. Noen ganger kan det høres ut som om enkelte partier nærmest ikke har verdier, mens andre har verdier. Men skillet går jo på hvilke verdier vi vektlegger, og ikke minst hva vi tror er de rette virkemidlene for å komme til det samfunnet vi ønsker oss. Venstres visjon er et sosialt og liberalt kunnskapssamfunn der folk har frihet og mulighet til å skape sin egen vei til det gode liv, og der vi tar ansvar for hverandre og for miljøet. Vi er stolte over å være en del av en regjering som har som hovedmål at folk skal få lov til å leve et fritt og selvstendig liv, som vil slippe fri og støtte opp om skaperkraften i det enkelte menneske og i fellesskapene som dannes på arbeidsplasser, i familier og i frivillige organisasjoner. Et godt samfunn bygges nedenfra. Slik bygger vi også gode fellesskap.

Svein Harberg (H) [19:05:05]: Ved Stortingets høytidelige åpning i går holdt stortingspresidenten en flott tale og minnet om viktigheten av å ta på alvor oppgaven med å representere folket på en slik måte at de fortsatt har tillit til oss. Det er en viktig påminning. Tillit kan ikke tas for gitt. Det har vi sett på tv fra høringer i andre lands nasjonalforsamlinger i det siste.

Jeg tror at en viktig del av tillitsbyggingen skjer ved å referere til en virkelighetsbeskrivelse som folk kjenner seg igjen i. Jeg må si at den svartmalingen av virkeligheten som utføres av opposisjonen rundt reformer de ikke selv var enig i, ligger langt fra de tilbakemeldingene jeg får, og de resultatene jeg ser.

Regionreformen omtales utelukkende som et tvangstiltak som vil ødelegge landet, mens virkeligheten er at det nå gjennomføres gode prosesser i etableringen av nye regioner. Fra min egen landsdel får jeg rapporter om at arbeidet med et samlet Agder er preget av optimisme og iver etter å få på plass nye og gode kollegier som kan levere gode tjenester. Regjeringspartiene, i samarbeid med Kristelig Folkeparti, står samlet bak de grep som måtte gjøres, og vil skryte av det arbeidet som gjennomføres av de ansatte for å bygge nye og solide regioner.

Politireformen omtales som om politiet nå er helt fraværende i folks hverdag. Realiteten er at det gjennom reformen etableres kompetansemiljøer som kan gripe fatt i kriminalitet som det før ikke var mulighet for å avklare og etterforske rundt om i landet, og det er en reform som gir politiet mulighet til å slå ned på kriminalitet på nye arenaer. Langt flere politifolk driver arbeid som trygger hverdagen for folk, noe som vil bli forsterket

når et nytt kull denne høsten kommer på plass i nye stillinger i de forskjellige politidistriktene.

Trontalen er tydelig på noen utfordringer som skal få ekstra oppmerksomhet det kommende året. Det er ikke nødvendigvis nye satsinger, men bygger på det arbeidet som allerede er gjort de fem årene Høyre har vært i regjering, og de resultater en har oppnådd.

Regjeringen peker på utfordringen med å omstille norsk økonomi for å skape nye arbeidsplasser. Det betyr målrettet satsing på bedre kommunikasjon, på vei, jernbane og ikke minst digital infrastruktur, målrettet innsats for å løfte og fornye kompetansen hos yrkesgrupper som innhentes av en ny tid, og tilrettelegging for de miljøene som skal hjelpe oss til å være i front også i framtidig yrkeskompetanse.

Jeg har fått mitt oppdrag av innbyggerne i Agder. Det er en region som opplevde svært mørke skyer i horisonten da endringene i olje- og gassnæringen førte til at flere tusen arbeidsplasser forsvant. Det har vært tøft for mange, men i dag ser vi optimisme. Arbeidsledigheten går ned, og bedrifter på Agder er på vei inn i nye markeder gjennom utvikling av egen virksomhet, nye produkter og nytenking sammen med nye, sterke kompetansemiljøer, som regjeringen målrettet har lagt til rette for. Mechatronics Innovation Lab, senter for kunstig intelligens og ny lab for eHelse er gode eksempler: hver for seg sterke kompetansemiljøer som kan hjelpe eksisterende og nytt næringsliv, men kanskje aller mest spennende der de samarbeider på tvers, og gjennom det gir liv til helt nye løsninger og nye arbeidsplasser.

Den viktigste oppgaven for regjering og storting er å legge til rette for støtte og hjelp til dem rundt oss som av en eller annen grunn trenger at vi stiller opp for dem. Å få folk i arbeid er et av de viktigste tiltakene, både menneskelig og økonomisk, for å hjelpe dem som er i en vanskelig situasjon. Derfor er økt deltagelse i arbeidslivet et prioritert område for regjeringen. Jeg er også særdeles fornøyd med den tydelige, økte innsatsen rettet mot barn av lavinntektsfamilier og barn som opplever utenforskapet. De fem siste års budsjetter har hatt en historisk satsing på tilbud til denne gruppen, og vi ser at det endrer hverdagen for disse familiene. Barna får gode opplevelser, nye venner og kan med stolthet være deltagere i hverdagen.

Til slutt må jeg få peke på verdien av fritt behandlingsvalg. Lolandsheimen behandlingssenter for rus og annen avhengighet tapte i vår en anbudsrunde som leverandør til Helse Sør-Øst. 37 behandlingss plasser og 60 kompetente medarbeidere opplevde umiddelbar usikkerhet, men det gode tilbudet opprettholdes som en del av fritt behandlingsvalg. Behovet for behandlingss plasser i regionen i kombinasjon med de gode resultatene Lolandsheimen har hatt, gir dermed grunnlag for fort-

satt tilbud. Dersom Arbeiderpartiet, som er imot fritt behandlingsvalg, skulle styre landet, ville altså dette tilbudet blitt fjernet. Jeg er glad for at regjeringspartiene, sammen med Kristelig Folkeparti, har felles ståsted, til beste for dem som trenger hjelp med sine utfordringer.

Solveig Horne (FrP) [19:10:14]: Det er ca. et år siden det var valg, og dagens flertall har fått fornyet tillit til å styre dette landet med den politikken som er blitt ført. Jeg forstår at opposisjonen synes det er litt sårt, men når en hører på debatten i dag, er det som om vi lever på to forskjellige planeter. Det er en svartmaling, spesielt når det gjelder justissektoren og politireformen. Det høres ut som det er en sektor i krise. Det er ikke bra å sende slike signaler ut til folk når vi vet at politiet har økt tillit i befolkningen. Hvis jeg ikke husker feil, hadde ikke justispolitikken så gode kår for åtte år siden. Det var lav politidekning og ingen krav til responstid, og soningskøene var lengre enn noen gang. Spesielt SV virker som de er på autopilot: Den eneste løsningen for politisektoren er å få på plass flere lensmannskontor. En kunne tro det var det som kunne redde politisektoren.

Nærpolitireformen er nødvendig. Jeg er glad for at lederen i justiskomiteen var så tydelig på det i sitt innlegg. Men det er krevende å få igjennom en reform, og politireformen er en stor reform. Alle reformer er krevende, men da er ikke løsningen å snu – det er å huske viktigheten og hvorfor det var nødvendig med denne reformen: Vi må ha sterkere enheter, og vi må få på plass mobile politistyrker og ikke telle lokalene disse politifolkene sitter i.

Kriminalitetsbildet endrer seg, og vi må ha et politi som er rustet for det, og som kan håndtere kriminaliteten og verne ofrene.

Jeg er glad for at regjeringen prioriterer å skape et tryggere samfunn. Vi må hindre at barn utsettes for vold og overgrep, og vi er nødt til å styrke kompetansen i tjenesten, slik at vold og overgrep blir avdekket tidlig, og slik at de som er utsatt, får hjelp.

Det er faktisk avgjørende hvem det er som styrer justispolitikken. Fremskrittspartiet er stolt over de tingene vi har fått på plass innenfor sektoren i de årene vi har vært i regjering: Politidekningen har økt, og vi er i rute for å nå målsettingen om to polititjenestepersoner per 1 000 innbyggere i 2020. Det er rundt 2 600 flere lønnete årsverk totalt i politiet siden 2013, og over 1 500 av dem er politiårsverk. Rundt 95 pst. av politistudentene har fått jobb. Soningskøene er nesten avviklet, og oppklaringsprosenten er 2,2 pst. bedre enn i 2013.

Jeg kunne fortsatt med den listen, men jeg skal la det være. For vi har kommet langt, men jeg skal også være ærlig og si at det er et stykke igjen. Derfor er jeg glad for at dette arbeidet fortsetter å styrkes. Og hvis lekkasjene

fra justisministeren viser seg å være rett, noe jeg er helt sikker på at de er, viser de at justissektoren prioriteres av regjeringen også neste år.

Internett har kommet for å bli. Internett er ikke en ting, men et sted. Det gir fantastiske muligheter, og ingen av oss kan forestille oss en verden eller et liv uten internett og sosiale medier. Men det er også et farlig sted. Hver dag kan vi lese om kriminalitet på nett og hvilke alvorlige konsekvenser dette kan få for dem som blir rammet. Spesielt alvorlig er det for barn og unge.

Å bekjempe vold og overgrep må være en av de prioriterte oppgavene for politiet, for konsekvensene for den enkelte og for samfunnet er store. Derfor er også politireformen viktig for å bekjempe vold og overgrep. Vi må ha politidistrikter som prioriterer dette arbeidet, som har kompetanse og tyngde i slike saker. Vi må ha et politi som er rustet for fremtiden, og derfor er jeg glad for at regjeringen også prioriterer kriminalitet knyttet til IKT, og at den kompetansen skal styrkes.

Representanten Lene Vågslid var i sitt innlegg overrasket over at trontalen bare nevnte vern av ofrene i sammenheng med politireformen. For Fremskrittspartiet har det vært viktig å få på plass offeromsorgskontor. Det er gledelig når vi nå ser at alle politidistriktene skal få sitt offeromsorgskontor som skal ivareta ofrene fra de anmelder en sak, til dom foreligger. Det er rett politikk, og det er som jeg sa før i innlegget mitt: Det har betydning hvem det er som styrer, og denne regjeringen leverer på justispolitikk.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [19:15:32]: Vi skal være stemmen til dem som ellers ikke synes eller høres – ikke mikrofonstativ for dem som vil skinne og vise seg fram uansett. – Det var holdningen til tidligere stortingsrepresentant og statsminister Odvar Nordli. For oss i Arbeiderpartiet er det en avgjørende verdi at man skal ha trygghet for inntekt og en bedre framtidssikt uansett hvilket yrke man har, og hvor man bor i landet. Det er en av våre fellesskapsverdier, som har bygd landet vårt og formet velferdsstaten helt siden annen verdenskrig og skapt bedre håp for nye generasjoner.

Men forskjellene øker nå. Blant dem som jobber i privat sektor, har arbeidsfolk med de 10 pst. laveste lønningene gått ned i realinntekt siden 2008. Det er en stor del av befolkningen vår som er dårligere stilt i dag enn man var for noen år siden. Det er arbeidstakergrupper som renholdere, servitører, snekkere, som gjør helt avgjørende jobber for at vi skal ha gode liv. Det påvirker selvfølgelig også deres familier, som til sjuende og sist kan slite med å få endene til å møtes. Imens har de som tjener mest, og har de største formuene, hatt en tosifret prosentvis vekst i inntekt i den samme perioden. Dette er urovekkende, fordi vi vet at det er i landene med øko-

nomisk likhet at det er best helse, høyest tillit og trygghet for alle. Så dette rokker ved selve samfunnsoppbyggingen i landet vårt. Derfor er vi i Arbeiderpartiet veldig glad for at det i vår ble et flertall – som vi bidro til i denne salen – for å sørge for faste jobber med trygghet for pensjon og inntekt, da vi strammet opp den gammeldage, kortsiktige bruken av underbetalt innleid arbeidskraft.

Men vi skal videre. Pensjon fra første krone vil hjelpe økonomien til en million nordmenn og sørge for økonomisk trygghet for langt flere enn i dag. Vi trenger ledere i landet vårt som tar tak i denne typen utfordringer. Og nå når vi har hørt trontalen, er det én ting som har slått meg: Så mye skryt som har vært framført, når vi eksempelvis vet at det er 10 pst. av arbeidstakerne i privat sektor som er dårligere stilt i dag enn for ti år siden – det skrytet ville vært helt fremmed for Odvar Nordli, rett og slett fordi han var altfor opptatt av å sette seg inn i hvordan vanlige folk har det i hele landet vårt, rett og slett fordi det handlet om å skape en bedre framtid, bruke demokratiet vårt for framskritt, ikke skryt, og bruke demokratiet vårt for å sørge for at nettopp dem som ikke synes eller høres, kan bli en del av åpningen i Stortinget. Den holdningen vil vi ta med oss videre. Vi trenger å skape bedre framtidssikter for veldig mange folk i Norge som gjør et hardt arbeid og virkelig fortjener å bli sett.

Guro Angell Gimse (H) [19:19:50]: I lang tid har Senterpartiet og Arbeiderpartiet prøvd å svartmale bildet av norsk politi. Dagens debatt er intet unntak. Har det vært hendelser i politiet der de ikke har handlet helt etter boka, har faktisk politireformen fått skylda. Representanten Arnstad nevnte i dag Frøya i Trøndelag og var skråsikker på at det var politireformen som var grunnen til at en patrulje kom veldig sent til et åsted. Det er ikke lensmannen i det distriktet enig i. Tor Kristian Haugan sier i lokalavisa at

«denne episoden ikke har noen relevans til utrykningstid og størrelse på lensmannsdistriktet. – Denne konkrete episoden skyldes en feilvurdering hos politiet, og det skal aldri skje igjen.»

Dette er en sak vi håndterer internt, sier han.

Jeg synes det er helt vanvittig at Arnstad utnytter denne typen enkeltepisoder for å sverte politireformen. Det var faktisk sånn også under de rød-grønnes åtte år at politiet gjorde feil, og det som er bra med denne episoden, er at politiet innrømmer feilene sine og sier at det aldri skal skje igjen. Da er det veldig synd at Arnstad bruker usannheter for å oppnå politisk gunst. I sin iver etter å kritisere nevner verken Arbeiderpartiet eller Senterpartiet i dag behovet som vi har for endring i politiet. Norsk politi ble gjennomanalysert etter 22. juli, og det ble gjort klart at politiet ikke var i stand til å håndtere den kommende kriminalitetsutviklingen.

Som tidligere lensmannsbetjent vet jeg at vi trenger endringer i politiet. Vi kan ikke holde på som vi alltid har gjort, for samfunnsendringene og kriminaliteten som har endret seg, utfordrer den norske politimodelen, som har bestått av mange små lensmannskontor som har hatt korte åpningstider, og som rett og slett ikke har hatt kompetanse til å håndtere det som kommer innover oss nå.

Så ser vi at den tradisjonelle vinningskriminaliteten har blitt redusert med 40 pst. de siste tre–fire årene. I denne type saker er det veldig høy anmeldelsestilbøyelighet, så det er ikke mange saker der som ikke har vært anmeldt. Folk går og anmelder denne typen saker ganske så uoppfordret.

Vi har sett en økning i anmeldelser av seksualovergrep på hele 66 pst, og familievoldssaker har økt med 33 pst. Dette tenker jeg er på grunn av satsingen som har vært mot vold og overgrep over mange år. Politi og hjelpeapparat har blitt veldig framoverlent og profesjonelle når det gjelder å håndtere denne typen saker, og da har flere som har vært utsatt, anmeldt denne typen saker. Så vi trenger sterkere fagmiljø for å håndtere denne typen kriminalitet.

Så ser vi at overgrep på nett eksploderer i omfang. 2 371 personer lastet ned og delte overgrepbilder og videoer av barn i løpet av 14 dager i år, ifølge Kripos' undersøkelser – 2 371 personer i Norge på 14 dager. Det er helt utrolig. Den kriminaliteten som vi ser, er et paradigmeskifte, og det er den nye kursen som kriminaliteten har tatt, som overbelaster politi og rettsvesen, ikke politireformen.

Kriminaliteten har dessuten blitt mer grenseoverskridende og kompleks, og langt flere hendelser skjer altså på internett, også når det gjelder bedragerier og tyveri av identitet. Vi ser også at den nye teknologien gir politiet nye verktøy som gjør at man kan ta med seg pc ut i bilen og søke på registre der selv, ta avhør ute på stedet, og man blir mindre avhengig av lensmannskontoret.

Det er krevende å stå i en omstillingsprosess. Kultur, holdninger og ledelse i politiet utfordres, og politiet er en etat med veldig sterke både formelle og uformelle maktstrukturer. Nå blir det viktig for politiet å vektlegge trepartssamarbeidet for å få denne endringsprosessen i havn, slik at den enkelte ansatte motiveres til å gå en ekstra mil. For endring er tøft, men helt nødvendig.

Olemic Thommessen (H) [19:25:12]: Integreringspolitikken er et av regjeringens seks hovedsatsingsområder for året som ligger foran oss. Det er løfterikt – og det er nødvendig.

I en verden som stadig blir mindre, er jeg overbevist om at morgendagens vinnere er de nasjoner som lykkes

i å skape et godt klima for integrering. Det handler om å se ressursene i alle mennesker og å gi plass for nye borgere – og at de skal kunne yte det beste av seg selv inn i de fellesskap som de deltar i også i vårt samfunn.

Utfordringen er å skape et samfunn som mestrer mangfoldet og ivaretar grunnleggende samfunnsverdier og fellesskapsfølelse – med andre ord: målsettingen om et mangfoldig samfunn der alle føler eierskap og deltagelse. I en tid med store flyktningstrømmer og politisk ustabilitet i mange deler av verden er dette svært krevende.

Det er gjort mye bra i norsk integreringspolitikk. Mange innvandrere har funnet seg godt til rette, har lært seg norsk, har gode jobber, har barn som klarer seg godt på skolen og deltar i det norske samfunnet på en god måte. Men statistikken forteller oss også dessverre at deler av innvandrerbefolkningen ligger langt etter når det gjelder jobb og skolegang. Veien fra flyktning til ansatt blir for lang og faren for klientifisering i møte med støttesystemet for stor.

Det er behov for et krafttak, og det er veldig positivt at regjeringen har varslet en strategi for dette ved juletid. Utgangspunktet for regjeringens arbeid er at nøkkelen til integrering ligger i det å få seg en jobb. Det er et godt utgangspunkt. Arbeid handler om selvspekt, om å bli sett for det man yter, og om å føle at man med hevet hode kan gå inn som aktiv samfunnsdeltager på alle andre samfunnsområder. Mennesker som føler at de skaper sin egen fremtid, kan flytte fjell.

Etter mange besøk hos innvandrerefamilier, på mottak og på forskjellige integreringstiltak i kommunene, blir jeg slått av at pågangsmotet og innsatsviljen så absolutt er til stede. Men det er også noen barrierer som fort faller en i øynene. La meg nevne noen.

For det første må vi bidra til at ordningene på dette området blir mer fleksible og mulig å tilpasse den enkelte. Vi trenger mer skreddersøm, kort og godt. Innvandrere er også enkeltmennesker, og det er nødvendig å ta hensyn til store forskjeller – eksempelvis mellom kjønnene, i utdanning og i sosial bakgrunn.

Et annet spørsmål er om vi er gode nok til å ta vare på den kompetansen som den enkelte har med seg fra hjemlandet. Mitt svar på det er nei. Noen kommuner jobber godt med dette. Det gir gode resultater, og det er verdt å merke seg.

Det er også bra at regjeringen vil ta tak i norskopplæringen og introduksjonsprogrammet. Her er det også mer behov for skreddersøm, det skal være sikkert. Vi trenger også en tettere resultatorientert oppfølging i språkopplæringen. Det viktige er jo ikke hvor mange timer man faktisk har hatt i norsk – det viktige er i hvilken grad man behersker språket. Å stille krav om dette viser at vi faktisk bryr oss. Vi vet hvor grunnleggende nødven-

dig det er å beherske språket. Da må vi også stå opp for kravet om at det skal skje.

I arbeidet med å reformere introduksjonsprogrammet er det også nødvendig med tydelige krav og forventninger til hva som skal oppnås. I dag er det store forskjeller mellom kommunene på hvor flinke de er til å få innvandrere ut i jobb og utdanning. Gjennom tydelig definerte krav, også her til norskopplæringen, må vi sikre at alle får et like godt tilbud – og det best mulige – landet over.

Det er også nødvendig at vi tar alle gode krefter i bruk. Frivillige organisasjoner og private aktører har mye å bidra med. La oss bedre sette dem i stand til å være med i det store løftet vi har foran oss.

Ikke minst bygger dette også flere broer inn til det norske samfunnet. Og vi må ikke glemme at god integrering ikke bare dreier seg om politiske vedtak, men at integrering dypest sett også handler om holdninger mennesker imellom, at arbeidsgivere ikke sorterer jobbsøkerbunken ut fra navn, at innvandrerbarn finner seg til rette og får norske venner på skole og i fritid – kort sagt at våre nye landsmenn bygger positive bånd til det norske samfunnet som gir dem eierskap, stolthet og lojalitetsfølelse.

Dag Terje Andersen (A) [19:30:35]: Det er interessant å sitte og følge debatten om trontalen, for det gir muligheter til å se på litt mer av de lange linjene enn under de daglige debattene knyttet til enkeltsaker som vi har i salen.

Jeg har i løpet av den tida vi har sittet her, kommet til å tenke på at for ikke mange dager siden døde Kim Larsen, en mann som ga oss mye god musikk, mange gode tekster, men som også sa mye fornuftig. Han sa nemlig en gang:

«Jeg kan ikke forstå hvad en regering skal gøre godt for, hvis det ikke er for at hjælpe de svage. De stærke skal sgu nok klare sig.»

Det synes jeg er veldig godt sagt, og jeg synes det er veldig relevant for den diskusjonen som vi har hatt så langt når det gjelder trontalen. For etter hvert passerer vi snart fem år med den mest høyreorienterte regjeringa vi noen gang har hatt i Norge, en høyreorientert regjering som også utmerker seg i europeisk sammenheng, ved at det ytterste høyre er med i regjeringa.

Det er en god konservativ som har skrevet en bok om det – ikke om den regjeringa, men om den utviklingen som vi ser i Europa, der konservatismen og de partiene som har stått for konservatisme, gradvis har blitt overtatt av nyliberalismen. Det er Christian Borch, som har skrevet en bok som heter «Banalitetens tyranni». Den gir en ganske god beskrivelse av hvordan de nyliberalistiske kreftene vinner fram, og det har absolutt ikke

blitt forandret av at vi siden forrige gang vi hadde trontale, har fått et parti til inn i regjering. Snarere tvert imot – det har blitt en bekreftelse på den nyliberalistiske linja. Det er en ny kurs for Norge.

Det er en ny kurs i forhold til den norske modellen, som i veldig stor grad har vært samlende for Norge, der en har stått sammen om enkelte sentrale deler av norsk politikk. Det er kanskje ikke så rart, når enkelte partier i den regjeringa har hatt som mål å knekke den norske modellen. Jeg minner om Siv Jensens landsmøtetale i 2013, der det var et klart uttalt mål.

Det har gitt oss en ny kurs i den økonomiske politikken, som er vesentlig i den norske modellen, der mange har understreket, med rette, at det er gitt store skatteletter til dem som har mye fra før, de som Kim Larsen mente «sgu nok» kunne klare seg selv. Men det som ikke har vært så mye nevnt, er at skattepolitikken blir enda tydeligere når vi ser hvem som har fått skatteskjerpelser: de som må slutte og får sluttvederlag, f.eks., eller vanlige arbeidsfolk, som står opp tidlig om morgenen, pendler ganske langt for å gjøre sin daglige dont og reiser hjem igjen om kvelden. Pendlerfradraget – de som driver med sånt, synes at regjeringa må betale mer i skatt. Da blir profilen veldig tydelig.

Vi ser det i velferdspolitikken, der dagpengene er kuttet med over 1 mrd. kr, der en har funnet ut at en må kutte støtten til bil for dem som ikke er avhengig av bil for å komme på jobb, men som er funksjonshemmet og har bruk for bil allikevel. Det har vært nevnt tidligere i debatten kuttet i støtten til nødvendig fysioterapi, kutt i AAP-ordningen osv. Kanskje det mest dramatiske i velferden er den tilrettelegging vi ser for privatisering av felles velferdsproduksjon, der det skal bli interessante investeringsobjekter å drive med helse, istedenfor å lage gode felles helsetjenester som når alle.

Vi ser det i samarbeidsmodellen, som kanskje er noe av det mest unike med den norske modellen, det at partene i arbeidslivet tar et stort felles ansvar på viktige samfunnsområder. For første gang ble arbeidsmiljøloven endret uten at partene var deltakere i prosessen. Det er historisk i norsk sammenheng at de ikke får være med og diskutere arbeidsmiljølovens videre utvikling. Vi ser som resultat av det at de tiltak som partene er enige om når det gjelder sosial dumping, ja de kommer altså ikke, for de tiltak vi har fått mot sosial dumping, som regjeringa har strittet imot, har vi fått takket være Kristelig Folkepartis forhandlingsevne i Stortinget ved budsjetter og ikke på grunn av regjeringas initiativ.

Retningen er klar: Den er annerledes, og vi ønsker å endre den igjen.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Ingunn Foss (H) [19:35:55]: Mye går bra i Norge. Den økonomiske veksten tar seg opp, og det skapes flere nye jobber. Ungene lærer mer, helsekøene går ned, det bygges veier og jernbane, det satses mye på utdanning og forskning, virkemidler settes inn for å stimulere til gründerskap, nye ideer blir til produkter og tjenester som skaper jobber, som igjen støtter opp under velferdssamfunnets bærekraft og bidrar til å nå klimamålene.

Tallenes tale er klar. Det er ganske underlig å sitte og høre på opposisjonens svartmaling av dette. Det er nesten så jeg blir litt lei meg på vegne av alle de gode resultatene som skapes.

Landbruket er ikke noe unntak. Vi ser en ny optimisme i næringen, færre gårdsbruk legges ned. Med denne regjeringen har trenden med nedbygging av matjord snudd, investeringslysten er stor, og flere unge mennesker ser en framtid i landbruket. Det er bra. Norsk landbruk er viktig først og fremst for å produsere mat, men også for annen næringsvirksomhet, bosetting, kulturlandskap, helse og turisme. Vi har også en stor og viktig næringsmiddelindustri, som er avhengig av gode råvarer.

Norge har en av verdens beste matproduksjoner, med lite antibiotikabruk og sprøytemidler og jevnt over god dyrevelferd. Det sikrer oss ren og trygg mat, og det gir norsk matproduksjon et godt omdømme, som kommer næringen til gode i både inn- og utland. Mattrygghet og dyrevelferd er områder som denne regjeringen har høyt fokus på. Her vil jeg gi ros til Norges Bondelag, som har vedtatt en nullvisjon for dårlig dyrevelferd, hvor det bl.a. heter at brudd på regelverket er helt uakseptabelt, og at et samlet landbruk skal ta ansvar for god dyrevelferd. Landbruket vil også bidra til at Norge skal oppfylle sine internasjonale klimaforpliktelser.

Denne sommeren har vært tøff for mange bønder. Den verste tørken på 100 år rammet store deler av næringen. Stor mangel på fôr ga frykt for en vinter uten mat til dyrene. Heldigvis ble siste delen av sommeren noe bedre, da regnet endelig kom. Regjeringen og statsråden skal ha ros for å ha vært tett på sammen med organisasjonene og satt inn nødvendige tiltak for å avhjelpe situasjonen.

I løpet av denne sommeren har jeg hatt gleden av å besøke mange bønder både i Rogaland og i Agder. Jeg er imponert over hvordan de har taklet den vanskelige situasjonen. Her vil jeg spesielt trekke fram Henning Kolnes fra Lista i Vest-Agder, som tok meg med på kjøretur i det vanligvis så flotte og grønne Lista-landskapet, som i sommer var helt avsvidd. Det var rett og slett et sørgelig syn. Men det som imponerte meg med Henning, var hvor offensiv han var for å skaffe seg fôr, og den spesielle omtanken han hadde for de unge bøndene som nylig

hadde kommet inn i næringen. Han er mentor i den nye ordningen som regjeringen også har etablert, og gjør en strålende jobb der. Hos bøndene på Lista var det ingen tvil om at tørken fikk fram solidariteten i næringen. Bøndene sto sammen og hjalp hverandre, og det var oppløftende å se.

Men det var en sak som opprørte meg både hos Henning Kolnes på Lista, Jannike Nystøl på Lindesnes og Jan Skisland i Songdalen, og det var det faktum at dyr dør på grunn av søppel i føret. Det at folk kaster plast, metall og annet søppel langs veiene, dreper dyr. Dette fører til store lidelser for dyrene og økonomiske tap for bøndene. Vi tenker ofte på dette som et estetisk problem, men søppel dreper både husdyr og dyr i naturen, både i sjøen og på land. Mange har sett bildet av hvalen som var full av plast, og nå ser vi også døde beitedyr på grunn av forsøpling.

Dette er en problemstilling som må tas på alvor. Først og fremst er det et personlig ansvar hos den enkelte som kaster søppel i dyrenes matfat – det må vi få slutt på. Vi må se på om det er noe som kan gjøres fra politisk side. Jeg har varslet statsråden om at det kommer et spørsmål om dette.

Mye går, som sagt, bra både i landet og i landbruket. Vi har utfordringer som vi er godt i gang med å løse, og vi vil fortsette med å legge til rette for en bærekraftig og framtidsrettet matproduksjon på små og store bruk i hele landet. Vi tror på den norske bonden.

Sverre Myrli (A) [19:40:36]: Jeg vil starte med å si at jeg synes det er en stor dag i dag. For det første er det trontaledebatt, og det er jo i grunnen stort. For det andre fyller Kåre Willoch 90 år i dag. Jeg nøler ikke med å si at han er en stor statsmann, og det er med Willoch som med så mange Høyre-folk – de blir bedre med årene. For det tredje er det Tysklands nasjonaldag i dag. I dag feirer Tyskland og tyskerne gjenforeningen 3. oktober 1990.

Tysklands deling i 45 år var et resultat av en krig og et regime som virkelig viste hvor galt det kan gå i et land. Både i Tyskland og i Norge må vi ta vare på det som er oppnådd. Ingen ting er lenger selvfølgelig. Det aller viktigste vi og våre kollegaer, som har tilsvarende jobber i andre land, kan gjøre, er å bidra til fred og frihet i Europa og i verden. Folk skal være trygge, og folk skal ha det bra med sine nærmeste.

Mange sier at det er en urolig verden. Ja, det er det. Det er ingen selvfølge at folk har det godt, og at folk kan leve i trygghet. Vår jobb er å sørge for at folk har det bra, og at folk får det litt og litt bedre, slik vi har fått det til de siste generasjonene i Norge. Derfor tar i grunnen politikken aldri slutt. Det er stadig noe å gripe fatt i, og det er stadig muligheter for å utvikle samfunnet. Og vi skal

være glad for at politikken ikke tar slutt – i alle fall vi som er valgt til dette huset.

Mange fra regjeringspartiene har i debatten i dag sagt at de aller fleste i Norge har det bra, eller det går godt i Norge. Ja, heldigvis. Og jeg vil legge til – det skulle sannelig bare mangle i dette landet med alle de mulighetene! I 70 år har det gått bedre og bedre her i landet, med noen få unntak – det vi i Norge kaller kriser: oljekrise og finanskriser og den type ting. Men stort sett har det gått framover hele tida.

Jeg ser at helseministeren er neste taler. Jeg tipper han vil si: Vi behandler stadig flere pasienter. Ja, selvsagt gjør regjeringen og sykehusene våre det. Alle regjeringer de siste 70 årene har behandlet flere pasienter. Og jeg hørte justisministeren si at vi bevilger stadig mer penger til politiet, og han regnet i prosenter og promiller. Ja, det skulle tatt seg ut om regjeringen ikke bevilget mer penger til politiet! Alle regjeringer de siste 70 årene har bevilget mer penger til politiet. Sånn er dynamikken i velferdssamfunnet. Heldigvis, vil jeg si.

I et land som Norge er det ikke vanskelig å finne eksempler på og prate om det som går bra, og om dem som det går bra for. De som har det aller best, og de som har mest, klarer seg bestandig, de – uansett om det er Høyre, Arbeiderpartiet eller andre som styrer. Men det som virkelig er interessant, er å se på hvordan det går med dem som ikke sitter øverst ved bordet. Hvordan går det med dem? Mange av dem går det ikke så bra for. Antall fattige barn øker, forskjellene i landet vårt øker – i dette flotte landet. Hvorfor gjør det det? Jo, fordi regjeringen og stortingsflertallet fører en politikk som tar Norge i feil retning – ikke dramatisk, ikke natta over, men litt etter litt.

Når en kutter barnetillegget for uføre, når en kutter feriepenger for de arbeidsledige, når en kutter i støtten til de kronisk syke, når en kutter i pendlerfradraget, ja, da får det noen virkninger. Og nå skal jammen arbeidsfolk som bruker bilen i jobb, få lavere kilometergodtgjørelse. Ikke dramatisk, nei, det er ikke det, men du verden så smålig det er – samtidig som de aller rikeste får enda mer fra denne regjeringen.

Til høyresiden vil jeg si: Dette er ikke elendighetsbeskrivelser. Dette er ikke svartmaling. Det går bra i Norge, men ikke for alle. Det kan gå bedre for flere, og det er det som bør være jobben vår.

Statsråd Bent Høie [19:45:50]: Også om min tale tar representanten Myrli feil, som han ofte ellers også gjør i sine innlegg i Stortinget. Jeg har ikke tenkt å si at stadig flere får behandling, selv om det selvsagt er riktig. Jeg har tenkt å snakke om dem som ikke får den behandlingen de burde ha fått.

Regjeringens mål er å skape et bærekraftig velferdssamfunn – et samfunn med små forskjeller, der alle kan

delta, og der alle gis muligheten til å bidra. Det største skillet i Norge går mellom dem som er i jobb, og dem som står utenfor arbeidslivet. Regjeringen inviterer arbeidsgiverne med på en dugnad for å ansette flere som i dag står utenfor på grunn av nedsatt funksjonsevne eller hull i cv-en. Vi skal gjennomføre en inkluderingsdugnad og et integreringsløft.

I debatten om fattigdom og sosial ulikhet handler det ofte om å måle kroner og prosenter etter at ulikheten har oppstått. Men ofte mangler det viktigste perspektivet: Hva er årsakene til sosial ulikhet?

Mennesker med alvorlige psykiske helseutfordringer lever i snitt 20 år kortere enn befolkningen ellers. Det er den største og styggeste sosiale ulikheten i Norge i dag. Dette verken kan eller bør vi akseptere. Derfor har rus og psykisk helse stått øverst på dagsordenen for de fire ikke-sosialistiske partiene helt siden 2013. Sammen har vi styrket helsestasjons- og skolehelsetjenesten med over 1,1 mrd. kr. Vi har lovfestet at alle kommuner skal ha psykolog fra 2020. Sammen har vi lagt fram en opptrappingsplan for rusfeltet på 2,4 mrd. kr. Vi har gjennomført Den gylne regel, som våre rød-grønne forgjengere fjernet. Senere denne høsten legger vi fram en opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse. I neste nasjonale helse- og sykehusplan er psykisk helse et av hovedtemaene.

Den felles satsingen på psykisk helse og rus gir resultater. Vi har snudd nedgangen i kommunenes innsats for barn og unges psykiske helse under den rød-grønne regjeringen til en vekst på over 1 500 årsverk i det kommunale psykisk helse- og rusarbeidet bare de to siste årene. Ventetiden for rusbehandling har gått ned med over 30 dager siden 2013. «Ingen beslutninger om meg uten meg» har blitt en viktig rettesnor for helsetjenesten.

Regjeringen skal i løpet av inneværende periode få på plass en rusreform. Vi skal endre samfunnets holdninger til mennesker med rusavhengighet. Rusavhengige skal ikke lenger møtes med straff, men med helsehjelp.

Ikke å vite hva som skal skje, gjør det tyngre å være syk, både for den som har sykdommen, og for dem som er glad i en. For tre år siden innførte vi derfor pakkeforløp for kreft. Nå innfører vi pakkeforløp for rusbehandling og psykisk helse. Fra 1. januar vil de første pasientene komme inn i de nye pakkeforløpene. De skal sikre medbestemmelse for pasienten, en koordinator som passer på at aktivitetene er godt planlagt, og som skal være pasientens og de pårørendes kontaktperson – en helsetjeneste som ser hele mennesket, ikke bare rusen eller psykosen.

Statsministeren møtte nylig Yvonne. Hun er ansatt i Medarbeiderne, et lite avfallsselskap som bare ansetter

tidligere rusavhengige. Etter 30 år med rusavhengighet er hun sannsynligvis en av Norges blideste arbeidstakere.

Hun sa bl.a.: Jeg føler at jeg gjør nytte for meg, at noen har bruk for meg. Jeg har aldri hatt den følelsen før. Det er ingen som har trodd at jeg skulle komme i jobb noen gang – ikke jeg selv heller, egentlig. Mirakler skjer. Er det håp for meg, er det håp for de fleste.

Norge har en solid økonomisk vekst, og stadig flere over hele landet kommer i jobb. Vi er nødt til å bruke de gode tidene til å inkludere flere. Hvis vi ikke nå lykkes med å løfte inn dem som står utenfor arbeidslivet, vil vi aldri klare det. Jeg håper at mirakelet Yvonne opplevde, også skal skje for dem som fortsatt står utenfor, for i Norge har vi bruk for alle.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Ingvild Kjerkol (A) [19:50:47]: Regjeringen varsler en ny nasjonal helse- og sykehusplan, både i trontalen og i statsrådens innlegg. Sist det ble lagt fram en slik plan, fikk regjeringen kritikk for å ha glemt de prehospitale tjenestene. I dag opplever vi at nær halvparten av kommunene bryter de såkalte responstidskravene, og det har vært et sterkt fokus på det i forbindelse med at helseforetakene planlegger sin framtidige ambulansetjeneste. Vi vet at behovene bare øker for ambulansetjenesten, som er det viktigste leddet i denne tidskritiske akuttmedisinske kjeden.

Mitt spørsmål til helseministeren er om den neste nasjonale helse- og sykehusplanen legger føringer for utviklingen av de prehospitale tjenestene, og om statsråden kan forsikre om at folk kan føle like stor trygghet for å få hjelp i Salangen som i Oslo hvis uhellet skulle være ute.

Statsråd Bent Høie [19:51:47]: Som representanten er klar over, har vi hatt en offentlig utredning om de prehospitale tjenestene. Regjeringen følger opp det arbeidet. Når det gjelder responstiden, var deres anbefaling å ikke lovfeste responstidene, men å ha dem som et mål og ikke minst også innføre dem som en nasjonal kvalitetsindikator. Det har jeg fulgt opp. Det er nå innført som en nasjonal kvalitetsindikator. Det betyr at en vil bli målt på dette. Men jeg er enig med representanten Kjerkol, som jeg hørte i en replikkveksling med Senterpartiet tidligere i dag, når det gjelder at det å lovfeste responstidene ikke vil være et godt virkemiddel, og det anbefaler heller ikke den offentlige utredningen.

De dataene vi har for 2017, som media gjengir, er Norsk pasientregister veldig tydelig på ikke har en datakvalitet som gjør at de kan brukes ennå. Så de tallene må en ta med en viss klype salt.

Ingvild Kjerkol (A) [19:52:51]: Jeg takker for svaret. I og med at helseministeren begynte innlegget sitt litt mutt mot min kamerat Sverre Myrli, har jeg lyst å stille et spørsmål til statsråden. Jeg har hørt alle Høyre-representantene og alle statsrådene fra Høyre i denne trontaledebatten snakke om at Norge er et godt land å bo i, med små forskjeller. Vi har et regulert og godt arbeidsliv, et godt trepartssamarbeid. Man har snakket fram den norske samfunnsmodellen, og man har snakket om godt utbygd offentlig velferd, hvor vi bidrar over skatteseddelen, og hvor man får hjelp etter behov. Så jeg har lyst å stille helseministeren et spørsmål: Hvilke av velferdsreformene som har gitt oss dette gode samfunnet som har blitt beskrevet at Høyre-representantene i hele dag, har Høyre gått i bresjen for og drevet fram?

Statsråd Bent Høie [19:53:48]: Høyre har vært helt sentral i det å bygge velferdssamfunnet i Norge. Jeg må få minne om at det var en Høyre-ledet regjering som la fram bl.a. folketrygdloven. Det var før både representanten Kjerkols tid og min tid. Høyre har også vært helt sentral ikke minst i å bygge opp gode helsetjenester og ikke minst rettigheter til den enkelte pasient. Jeg vil bare minne om at det var Høyre som tok til orde for at pasientene skulle få lovfestet rett til behandling innenfor tidsfrister satt med utgangspunkt i den enkelte pasients behov, og rettigheter for den enkelte pasient til å kunne velge mellom ulike behandlingssteder.

Det er selvfølgelig også slik at mye av velferden i Norge handler nettopp om et godt samarbeid, og at vi klarer å skape de verdiene som finansierer velferden vår. Jeg tror ingen er i tvil om Høyres betydelige bidrag også på det området.

Kjersti Toppe (Sp) [19:55:10]: For å sikra rettferdig prioritering av helsekronene er vi avhengige av at vi veit kostnadene. Norske helseforetak har med helseministeren si godkjenning innført hemmelegald av medisinprisar. No kan det verta slutt på denne praksisen på grunn av nye signal frå både Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti om krav om openheit.

Spørsmålet mitt er om helseministeren òg no meiner at det er nødvendig å gjera noko med dette. Viss ikkje vil eg spørja som Jan Fridthjof Bernt har gjort i dag: Kva er grunnlaget som helseministeren bruker for at ein ikkje skal følgja offentlegheitslova på dette punktet? Kan statsråden dokumentera at hemmelegald vil føra til billigare medisin?

Statsråd Bent Høie [19:56:08]: Jeg mener at åpenhet er et gode, det er representanten og jeg helt enige om. Det betyr at vi skal ha åpenhet på alle de områdene det er mulig. Vi skal selvfølgelig følge offentlighetslo-

ven, men vi skal også følge konkurranselovgivningen, og vi skal følge de forpliktelsene vi har ifølge EØS-avtalen. Alle disse lovene skal følges av helseforetakene. Det jeg har sagt, og som Stortinget har sagt gjennom Stortingets behandling av prioriteringsmeldingen, er at hvis f.eks. det å holde priser hemmelig for å kunne oppnå rabatter gjør at man kan ta i bruk et legemiddel, og det skjer innenfor de rammene som lovverket legger opp, så er det akseptabelt. Norge kan ikke her ri et prinsipp alene når konsekvensen av det er at norske pasienter ikke vil få helt nødvendig behandling. Det ville f.eks. ikke vært mulig å innføre Spinraza-behandling for barn i Norge uten at man hadde akseptert legemiddelselskaps krav om å holde rabatten hemmelig. Den prisen er jeg ikke villig til å betale. Hvis Senterpartiet vil det, så får de stå for det.

Kjersti Toppe (Sp) [19:57:17]: Statsråden har jo i tallause debattar, som no i dag, hevda at vi må ha hemeleghald av legemiddelprisar for å få tak i den medisinen som norske pasientar har behov for. No viser det seg at i både Danmark og Sverige praktiserer dei iallfall meir openheit enn vi gjer. Det er det same innkjøpsreglementet vi må halda oss til. Her verkar det som at vi legg oss på ei veldig streng linje, altså at vi legg oss bak den i staden for å prioritera openheit. Ut frå alt det som har kome fram om denne saka, bl.a. i reportasje i Bergens Tidende i løpet av sommaren, der vi har fått vita mykje meir om konsekvensane – det er mange høyringsinstansar som går imot dette – vil ikkje statsråden ta eit skritt tilbake og vera med oss i Stortinget på å sikra meir openheit?

Statsråd Bent Høie [19:58:20]: Jeg har ikke noe behov for å ta noe skritt tilbake, for jeg har vært veldig tydelig på behovet for åpenhet hele veien. Derfor er jeg også veldig glad for at industrien har takket ja til invitasjonen fra de regionale helseforetakene om å diskutere enighet om hvordan åpenhet om priser skal håndteres i helseforetakene. Men hvis representanten tar til orde for at Norge skal stå på et prinsipp om at man skal ha åpenhet om disse prisene, også der det får den typen konsekvenser at det ikke er mulig for oss å oppnå den typen rabatter som vi får nå, og dermed at legemiddel ikke blir tatt i bruk, eller at vi må betale veldig mye mer enn alle andre land for disse legemidlene, er jeg ikke villig til å betale den prisen. Jeg jobber internasjonalt med mine kolleger for å jobbe for et større internasjonalt press for åpenhet, men det er en jobb som Norge ikke kan ta alene, for da vil norske pasienter alene betale prisen for det prinsippet. Det er jeg ikke villig til.

Karin Andersen (SV) [19:59:34]: Den styggeste utfordringen vi har, er at mennesker med store psykiske

problemer lever 20 år kortere enn oss andre, sa statsråden. Det er jeg enig i, og derfor har et av de løftene som regjeringen har gitt, nemlig å gjennomføre Den gylne regel, slik at psykiatrien i spesialisthelsetjenesten løftes mer enn somatikken, vært viktig. Så trenger ikke statsråden å gjenta at det ble fjernet. Jeg var uenig i det. Men når vi nå ser på tallene for hvordan dette har gått, er det dessverre veldig nedslående. En fersk rapport fra Helsedirektoratet beskriver utviklingen slik at det er fem ganger større vekst i somatikken enn i psykisk helsevern. Det er stikk i strid med det regjeringen har lovet, og det regjeringen hele tida påstår. Skal disse pasientene vente på mirakler, eller er statsråden i stand til å prioritere dette på alvor?

Statsråd Bent Høie [20:00:42]: Ja, dette blir prioritert på alvor. Jeg er glad for at Den gylne regel er innfridd når det gjelder rusfeltet, men som representanten også sikkert har fått med seg, er jeg langt fra fornøyd med oppfølgingen av regelen når det gjelder psykisk helse. Derfor er også dette noe som jeg følger veldig tett opp overfor helseforetakene.

Men hovedforklaringen på at mennesker med psykiske helseutfordringer lever 20 år kortere, er faktisk ikke knyttet til deres psykiske helseutfordringer. Det er knyttet til noe som egentlig kanskje er litt verre, nemlig at de ikke får hjelp for de andre helseutfordringene sine – for hjerte-karlidelser, for kreftsykdommer og for andre sykdommer som resten av befolkningen får mer hjelp for. Derfor er nettopp de pakkeforløpene innenfor psykisk helse som vi innfører nå, så viktige, for de setter i system en tenkning der en også skal ta på alvor de andre helseutfordringene, slik at en ikke bare ser psykosen, men faktisk ser hele mennesket.

Karin Andersen (SV) [20:01:47]: Ingen er uenig i at helsevesenet skal se hele mennesket. Det har man jo sagt i veldig mange år. Jeg forutsetter at statsråden følger opp det, for det er helt nødvendig. Men realiteten bak det løftet som regjeringen ga om at psykiatrien skulle få et løft – jeg går ut fra at statsråden mener at man også skal få hjelp til det – er at det rett og slett ikke er oppfylt. Det har gått den gale veien. Da har jeg behov for å spørre statsråden når han nå skal legge opp disse pakkeforløpene, om han da er sikker på at det behandlingstilbudet som disse pasientene trenger, faktisk finnes. For det bygges ned i psykiatrien veldig mange steder, både i spesialisthelsetjenesten og når det gjelder f.eks. brukerstyrte senger i kommunene, som kanskje er det som kan hjelpe denne pasienten den dagen det går i svart.

Statsråd Bent Høie [20:02:46]: Som jeg har sagt, er jeg ikke fornøyd med resultatene av Den gylne regel,

men jeg mener selvfølgelig at det var riktig å innføre den, og representanten tar feil når hun sier at det har gått den gale veien. Nei, det har også på dette området gått den riktige veien. Regelen har hatt en effekt, selv om effekten ikke har vært så sterk som jeg har ønsket. Ventetiden har gått ned innenfor psykisk helse, flere får hjelp. Men i tillegg har regjeringen gjort noe annet som er veldig viktig, nemlig å prioritere å bygge opp det psykiske helsetilbudet i kommunene, der vi dessverre overtok en situasjon der tilbudet, ikke minst til barn og unge, hadde blitt stadig dårligere. Dette er nå snudd, og det har bare de to siste årene kommet 2 500 flere årsværk innen psykisk helse og rus i kommunene. Ikke minst er det viktig, det som nå skjer – at vi bygger et tilbud om psykologkompetanse i alle landets kommuner, slik at barn og unge kan få tidlig hjelp. De fleste som får en psykisk helseutfordring, får det første gang i barne- og ungdomsårene.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Anniken Huitfeldt (A) [20:04:09]: Det er bred enighet om hovedlinjene i norsk utenriks- og forsvarspolitik. Det er bra, for som Jonas Gahr Støre sa i sitt innlegg tidligere i dag, er det mer urolige tider rundt oss. På 1990-tallet gledet vi oss over at det ble avholdt valg i langt flere land enn tidligere. Demokratiet var på frammarsj da kommunismen falt i øst, diktaturene raknet i Latin-Amerika, og i Sør-Afrika flyttet Nelson Mandela fra en fengselscelle til presidentkontoret etter landets første frie valg i 1994.

I dag ser vi at valg brukes av autoritære ledere til å styrke deres maktbase. Men det er ikke snakk om frie valg med reell konkurranse, for domstolene er ikke uavhengige, og pressefriheten innskrenkes. Politiske ledere bruker en aggressiv retorikk, hvor ikke staters felles interesser, men motsetninger understrekes.

Jeg frykter at internasjonalt samarbeid, lov og rett og avtaler mellom stater nå avløses i sterkere grad av den sterkeste rett. Derfor er vi bekymret når vår viktigste allierte vender ryggen til Parisavtalen, Iran-avtalen, Verdens handelsorganisasjon og andre FN-organisasjoner. Vi må se hva de gjør, ikke bare hva de sier, det er viktig – det hører vi regjeringspartiene si om vår viktigste allierte. Ja, vi har et godt samarbeid, spesielt på forsvarsområdet. Men i både nasjonal og internasjonal politikk er ord også handlinger.

Jeg stusset litt i morges da jeg hørte av Venstres parlamentariske leder at Arbeiderpartiet er uansvarlig i forsvarspolitikken – Venstre, partiet som ville utsette investeringer i kampfly og overvåkingsfly, helt avgjørende kapasiteter for forsvaret av Norge. Hvis det er uansvarlig å ville innfri avtalen om hær og heimevern, som regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet faktisk inngikk i fjor høst, lurer jeg på hva regjeringspartiene egentlig vil. De fikk en god avtale, men den følges ikke opp av regjeringa.

Materiellinvesteringer i Hæren settes på vent og skyves ut i stadig nye utredninger. Hæren i indre Troms foreslås bygget ned, beslutninger tas ikke, for denne regjeringa klarte ikke å levere en helhetlig forsvarsplan som også inkluderte hær og heimevern. Det må ikke skje igjen.

Arbeiderpartiet vil heller ikke godta en omfattende privatisering av forsvarsverkstedene eller at renholdere som har jobbet i Forsvaret i 30 år, fratras millioner i pensjon. Omstillinger i Forsvaret er bra, men å frata godt voksne damer velfortjente pensjonskroner skaper utrygghet; det skaper ikke et bedre forsvar.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Masud Gharahkhani (A) [20:08:03]: Vi må lykkes bedre med integrering i Norge, for få jobber og forsørger seg selv. De siste årene har kun 61 pst. av dem som har gjennomført introprogrammet, gått videre til arbeid eller utdanning, og kun noen få timers arbeid gir positive tall. Dette er ikke godt nok. Veien til selvforsørgelse er lang. Vi ser at mange innvandrerkvinner er utenfor arbeidslivet.

Det er store variasjoner fra kommune til kommune når det kommer til kvaliteten i integreringsarbeidet. Mye er tilfeldig, og det er for lite koordinert. Det er altfor mange barrierer. En bosettingspolitikk med en bevisst strategi for hvor nyankomne flyktninger kan få den beste starten, er fraværende.

Barnefattigdommen i Norge har økt betydelig på kort tid. I mange familier er det mange barn og kun én voksen i arbeid. Forskjellene øker. Boområder trenger et løft, slik at barn og unge får gode oppvekstmiljøer og gode forbilder. Altfor mange vokser opp under dårlige boforhold, der fattigdom går i arv.

Vi må gå vekk fra tilfeldig integreringsarbeid til kvalitet og krav. Vi må stille krav til bosetting, krav til kommuner, krav til å bygge ned barrierer som hindrer kvalifisering, og krav til den enkelte. For målet er klart: Du skal stå på egne bein. Det er viktig for deg og din familie. Det er viktig for velferdssamfunnet Norge. Vi skal stille krav, og vi skal stille opp.

Arbeiderpartiet har som det eneste politiske partiet jobbet grundig med hele innvandrings- og integreringspolitikken. Utvalget jeg har ledet, foreslår å reformere hele bosettingspolitikken, slik at vi får til skikkelig integrering fra dag én. Kvoteflyktninger skal, før de kommer til Norge, lære om de viktigste norske verdiene, frihet, demokrati, likestilling, og at arbeidslinjen gjelder. Det betyr grundig kartlegging av den enkelte flyktning, slik

at flyktingens kompetanse matches med den kommunen der det er størst sannsynlighet for å komme seg inn i arbeidslivet. Det betyr å stille krav til kommuner – arbeidsmarked, samarbeid med utdanningsinstitusjoner, samarbeid med næringsliv og tilgang til språkpraksisplasser. Hele integreringsarbeidet skal være samordnet fra dag én. Det betyr med én gang et løp med norsk kompetanse, fagbrev og arbeid.

Like viktig som kvalifisering er det at flyktninger inkluderes i et sterkt fellesskap – at bor man i Norge, må man også bli en del av Norge. Derfor sier vi at kommuner ikke lenger skal kunne bosette flyktninger i områder med store levekårsutfordringer, der man ikke kan norsk og arbeidsledigheten er høy.

Med disse forslagene vil vi bidra til at vi får bedre arbeidsdeltakelse, og at vi lykkes enda bedre med integreringspolitikken enn det vi gjør i Norge i dag.

Willfred Nordlund (Sp) [20:10:59]: Trontalen inneholdt noen få ord om de store utfordringene som møter oss. Et par av dem var som følger: Det var behov for å sette Norge i stand til omstilling, og det var behov for å ha gode velferdsordninger.

Jeg bet meg derfor merke i at på utfordringen til helseministeren fra en Arbeiderparti-representant om Høyre hadde tatt ansvar for noen gode velferdsordninger, påberopte helseministeren seg ansvaret for at en Høyre-ledet regjering la fram folketrygdloven. Det er altså ikke riktig.

Når vi snakker om omstillingsbehov og vi snakker om at det skal være gode velferdsordninger, er vi nødt til å finansiere det. Det store vedlikeholdsetterslepet på veiene våre har vært et av sommerens store debatttemaer, både i mediene og blant folk som har reist rundt i landet. Den tidligere samferdselsministeren deltok med sedvanlig iver i debatten og hevdet at han og den sittende regjeringen overhodet ikke kunne lastes for dårlige fylkesveier. Eller sagt med andre ord: Den forhenværende samferdselsminister ønsket ikke å ta ansvar for å sette Norge i stand til å gå gjennom den omstillingen vi må igjennom.

Jeg registrerer at fiskeriministeren nå har kommet inn i salen, og han skal arbeide for en næring som er en av de nye næringene, og som faktisk krever gode transportårer. De fleste fisketransporter starter på en fylkesvei, og faktumet er at fylkeskommunene etter 2010, da de overtok store deler av riksveinettet, har gjort en god jobb innenfor de økonomiske rammene de har rådighet over. Med andre ord: De har lagt om til at samfunnet skal kunne være i omstilling. Prosentandelen fylkesvei med dårlig eller svært dårlig dekkstandard har faktisk sunket fra 45 pst. til rundt 40 pst. de siste årene. Fylkeskommunene har altså vært seg sitt ansvar bevisst og

vridt budsjettmidlene sånn at mer går til vei og annen infrastruktur. Likevel vokser det totale etterslepet.

Regjeringspartiene har skjøvet denne utfordringen foran seg, ved å be om at saken om å få på plass et skikkelig program for å ta igjen etterslepet på fylkesveiene er utsatt til rulleringen av Nasjonal transportplan. Dårligere fylkesveistandard er et problem i det daglige for folk i hele landet, spesielt for næringslivet i distriktene. Vår voksende sjø- og havbruksnæring er avhengig av stadig raskere transport fra produksjonsanleggene, som ofte ligger langs en fylkesvei ved kysten.

Om få dager skal regjeringen legge fram sitt forslag til budsjett for 2019. Jeg frykter at vi igjen kan se et budsjett som ikke har samsvar mellom hva samferdselsministeren påstår han har gjort, og hva han ønsker å gjennomføre. For det er nå en gang sånn at samferdselsministeren og kommunalministeren sitter i samme regjering. Det er kommunalministeren som har ansvaret for å sørge for at fylkeskommunene har tilstrekkelige budsjetttrammer for å kunne legge til rette både for regional utvikling og for gode infrastrukturtiltak, nettopp sånn at det voksende næringslivet vårt langs hele kysten kan bidra til økte eksportinntekter og dermed bedre velferd. Dermed er tråden trukket fra folketrygdloven og fram til veiene våre.

Solveig Sundbø Abrahamsen (H) [20:14:12]: Som så mange andre har sagt her frå talarstolen i dag: Noreg er eit godt land å bu i. Me har i år òg blitt kåra til verdas beste land å bu i. Noreg er eit land med mange moglegheiter for alle til å leve eit godt liv, med ei høgt utdanna befolkning, med store naturressursar, med relativt små forskjellar og med ein open økonomi som bidreg til effektiv produksjon og varebyte. Situasjonen no er at arbeidsløysa er låg, aktiviteten i petroleumsnæringa har teke seg opp, og delen som er i jobb, er aukande. NHO skriv i sin kvartalsvise rapport:

«Norge seiler (...) i medvind.»

Satsinga på samferdsel frå denne regjeringa er historisk høg. Saman med Kristeleg Folkeparti har regjeringa arbeidd fram ein nasjonal transportplan for 2018–2029 som utgjer over 1 000 mrd. kr i statlege midlar og bompenge i planperioden. Det er moro å vere på reise rundt i fylka med transport- og kommunikasjonskomiteen og oppleve den store bygge- og anleggsaktiviteten og dei mange møta med lokal- og fylkespolitikarar som presenterer prosjekta sine.

I mitt heimfylke, Telemark, er arbeid med store samferdselsprosjekt i gang, og i haust har det vore opning av ny jernbane mellom Larvik og Porsgrunn. Det er eit prosjekt som gjer at reisetida mellom Larvik og Telemark blir redusert frå 32 til 12 minutt, eit prosjekt som har ein kostnad på 7 mrd. kr. Den nye jernbanen

fører til at ein bind den nye regionen Vestfold og Telemark saman, og det vil bli ein tettare arbeidsmarknadsregion.

Næringslivet har i alle år påpeika at den beste forma for næringsutvikling er satsing på samferdsel og infrastruktur. Det er grunnleggjande for busetjing og næringsetableringar. Difor er det òg god distriktspolitikk. Det er det beste verkemiddelet for å skape vekst og utvikling i distrikta.

Satsinga på ny teknologi er eit område denne regjeringa har prioritert høgt. Noreg er eit av dei mest digitaliserte landa i verda, og det har gjeve oss ei lang rekkje tenester som kontantlaus handel og finansielle tenester på mobil. Me samhandlar meir og meir med det offentlege elektronisk, og me har sanntidstrafikkinformasjon, som lar oss finne den mest hensiktsmessige vegen mellom to stader, f.eks. Autonome transportmiddel vil kome på marknaden, og lovverket er på plass for utprøving av autonome køyretøy. Det er spennande at det første førarlaus heilelektriske containerskipet i verda, Yara Birkeland, no er under bygging, og det er ekstra gledeleg at kontrakten gjekk til Vard Brevik i Telemark.

Med Høgre i regjering vil ein fortsetje satsinga på berekraftige løysingar som fungerer, og som bidreg til ein klimavenleg transportsektor.

Solfrid Lerbrekk (SV) [20:17:11]: Eg må innrømme at eg er spent på den stortingsmeldinga som regjeringa skal leggja fram, om korleis ein reduserer forskjellar. Eg trur det ville overraska meg og mange andre her i denne salen om denne meldinga kjem fram til noko anna enn universelle velferdsordningar betalte av fellesskapet, arbeid til alle og ei løn å leva av. Og av eventuelle nye tiltak som skulle kunna verka kraftig på kort sikt, er ei auking av barnetrygda verd å nemna.

På lengre sikt har eg tru på at skulen spelar ei stor rolle når det kjem til å jamna ut forskjellane. Framtida sit jo i dag på skulebenken. Og me veit at gratis skulemat vil fjerna ein god del læringsforstyrningar hos nokon elevar, kanskje hos dei som treng det aller, aller mest, for å sleppa å hengja etter seinare i løpet.

Vidare, når ein høyrer på debatten her i dag, kan ein få inntrykk av at både Høgre, Venstre og til og med Framstegspartiet er opptekne av å minska forskjellane. Statsministeren seier at små forskjellar er bra. Det heng ikkje på greip. Representantar frå regjeringspartia står her og bløffar. Dei fører ein politikk som er skreddarsydd for dei aller, aller rikaste. Det er det motsette av å redusera forskjellane. Det ser ikkje bra ut å stå her på Stortingets talarstol og leggja fram eit sånt spel for galleriet.

Til slutt vil eg seia, til denne debatten, at eit av dei beste triksa for å redusera forskjellane er ein veldig mykje meir rettferdig skattepolitikk, der dei rike betaler

meir enn det dei gjer i dag. Det smertar dei nemleg ingenting. Ein bør auka barnetrygda, leggja fram gratis skulemat til alle ungane i dette landet og føra ein politikk som gagnar alle, ikkje berre dei aller rikaste. Ein politikk for små forskjellar er ikkje den politikken høgresida står for, så ein bør vera ærleg på det. Noreg er det landet i OECD der forskjellane aukar aller fortast, og det er med den politikken som dagens regjering fører. Slutt å gje skattelette til desse Tesla-folka!

Presidenten: Presidenten vil påpeika at uttrykket «å bløffa» ikkje er eit parlamentarisk uttrykk.

Tom-Christer Nilsen (H) [20:19:58]: Jeg kunne være fristet til å si at det var nettopp det hun gjorde.

Det må være betimelig å spørre, etter å ha hørt bl.a. representanten Terje Aasland fra denne talerstolen, om man i denne salen kjenner til noe land som har lavere ledighet, er tryggere, hvor folk er mer fornøyd på jobb eller har et bedre velferdssystem enn dette landet. Virkelighetsbeskrivelsen til bl.a. representanten Aasland stemmer ikke med opplevelsen jeg har der jeg kommer fra, der vi det siste året har sett flere og flere ledige hender komme i jobb, flere skip har begynt å seile igjen, flere sjøfolk er tilbake på jobb. Over halvparten av kommunene i mitt fylke har nå en ledighet som er 2 pst. eller lavere, og tre av kommunene har så lav ledighet at det av personvern hensyn ikke er lov å offentliggjøre tallene fordi det er for lett å identifisere dem som er ledige.

I fjor og året før da vi hadde denne debatten, var ledigheten det store temaet – og kanskje også til neste år. Arbeiderpartiets leder sa bl.a. i 2016:

«På arbeidsfeltet er Høyre-Fremskrittsparti-regjeringens resultater svært svake. På deres vakt skapes det knapt nye jobber (...) og tre av fire er kommet i offentlig sektor.»

Og videre:

«Etter tre år med milliarder til «vekstfremmende skattelettelse» er veksten lav og ledigheten rekordhøy. Den store jobbskapermaskinen i Norge, privat sektor, skaper knapt nok jobber.»

I fjor ble det skapt 33 000 jobber, to tredjedeler av dem kom i privat sektor, privat sektor sto for 77 ganger så mange nye jobber som statlig byråkrati, det er skapt ytterligere nær 70 000 jobber hittil i år – til sammen over 100 000. Ledigheten for unge, gamle og dem i midten går ned. Sysselsettingsandelen, som var fjorårets klagesang, går opp. Det er ikke riktig, som representanten Aasland sier, at sysselsettingsgraden blant unge går ned. Ifølge SSB er den nå høyere enn i 2016, og økningen er sterkest blant unge menn. Det går riktig vei for første gang på lenge.

Da virker vel skattelette, da, når ledigheten synker. Ja, det kan det se ut som om selv Arbeiderpartiet tror.

For når en ønsker økt organiseringsgrad, er løsningen skattelette eller høyere fradrag for fagforeningskontingent. Virker det på organisering, ja, så kan det vel tenkes det virker på jobbskaping også. Når privat sektor skaper jobber, og det skapes flere jobber, skulle en tro det kom noen gode ord, men nei. I stedet fortsetter jakten på de private jobbskaperne, om de nå er kalt velferdsprofitører eller franchisetakere, har behov for midlertidig ansatte eller leier ut etterspurt kompetanse. Å etterlyse flere jobber i privat sektor og deretter gå til angrep på sektorens muligheter for å skape jobber gjennom økt skatt, forbud og nye reguleringer er en egen øvelse.

Ledigheten går ned, men man vil ha en ny kurs. Sysselsettingen går opp, men man vil ha en ny kurs. Ungdomsledigheten går ned, men det ropes på en ny kurs. Rekordmange får lærekontrakter og fagbrev, men man vil ha en ny kurs. Fraværstallene går ned, men man vil ha en ny kurs. Sånn kan vi fortsette. Til og med flere skip flagger hjem og flere sjøfolk får jobb, men man vil ha en ny kurs.

Vi trenger ingen ny kurs, vi trenger ikke gamle ideer og dårlige løsninger, vi trenger å fortsette den gode utviklingen som nå er skapt.

Emilie Enger Mehl (Sp) [20:23:17]: Senterpartiet mener at Norge skal være et godt land å bo i, uansett hvor i landet man bor, og uansett hvilken sosial bakgrunn man har. Sentraliseringskreftene i samfunnet er sterke, uansett hvem som sitter med makten i regjeringskvartalet. Det er derfor Senterpartiet mener at vi er nødt til å føre en aktiv distriktpolitikk for desentralisering, bosetting og verdiskaping i hele landet. Vi må kunne tilby likeverdige tjenester på områder som samfunnssikkerhet og beredskap, helse, skole og eldreomsorg, uansett hvor i landet folk bor. Barn og ungdom må ha tilgang til likeverdig skole og utdanning av høy kvalitet både på bygda og i byen. Det er like viktig å sikre full dekning av høyhastighets internett nå som det en gang var å legge inn strøm og vann i hele landet. Politi og lensmann må være til stede og forebygge i lokalsamfunnet og ikke legges ned. Folk må kunne stole på at ambulansen er på plass når det står om minutter for å redde et liv.

Vi skiller oss radikalt fra Solberg-regjeringen, som i stedet har valgt å forsterke sentraliseringskreftene i samfunnet med den politikken som har blitt ført de siste fem årene. Det var dessverre ingen tegn til bedring i gårtdagens trontale, for der legges det opp til fortsettelse av tvangssammenslåinger og sentraliserende reformer, som vi har sett hittil.

Sentraliseringen er i ferd med å gjøre uopprettelig skade i hele Norge, og som vil gjøre det svært krevende å bo i store deler av Distrikts-Norge framover. Tjenester

sentraliseres vekk fra folk, beredskap og nødetater er mange steder satt kraftig i spill, og demokratiet svekkes når beslutningstakere, makt og midler sentraliseres vekk fra folk og det blir færre folkevalgte til å representere folket. Vi trenger ikke å reise lenger enn til vårt naboland for å se hva som skjer hvis man velger å gå bort fra en aktiv distriktpolitikk.

I Norge har vi lenge vært veldig heldige fordi befolkningen har hatt en høy tillit til beslutningstakere og politikere sammenlignet med andre land. Men den tilliten slites når sentralisering og statlig overstyring er på stadig frammarsj helt fra sør til nord uten at det har forankring i befolkningen.

Vi i Senterpartiet vil framover ha landet i en helt annen retning enn det Solberg-regjeringen legger opp til. Vi vil stoppe ufrivillige fylkessammenslåinger, vi vil sikre et reelt nærpoliti, vi vil sikre en likeverdig og fullverdig ambulansetjeneste, vi vil styrke forsvar og heimevern og sikre beredskap som trykker befolkningen i hele landet. Vi vil at Norge også i framtiden skal preges av livskvalitet, bosetting og verdiskaping i hele landet. Dette blir en veldig spennende høst.

Petter Eide (SV) [20:26:30]: I gårtdagens trontale var det faktisk veldig lite om de mest utsatte og utstøtte i vårt samfunn. I norske fengsler sitter det over 4 000 mennesker. De fleste har lav utdanning, lav inntekt, majoriteten har et rusproblem, en vanskelig oppvekst med mye vold og mishandling – mange triste historier. Ja, det kommer noen til Norge med mål om å begå kriminalitet, og de skal selvfølgelig møtes med strenge reaksjoner.

Men målet med kriminalomsorgen er å rehabilitere de innsatte til et liv i frihet, uten ny kriminalitet. Dessverre står det dårlig til med rehabiliteringen. Det varsles nå fra norske fengsler – jeg har reist rundt og besøkt mange av dem – at kriminalomsorgen går for lut og kaldt vann. Ansatte rapporterer om dårlig vedlikehold, kutt i antall ansatte, mer innlåsing av innsatte, kutt i rus- og sinnemestringsprogrammer. Disse dårlige forholdene fører til mer vold og trusler mot de ansatte, og det er dessverre sånn at mange innsatte i fengslene sliter med å vende tilbake til et liv i frihet.

Fremskrittspartiet har hatt kontroll med dette i fem år, og situasjonen har bare blitt verre. Det er altså en villet situasjon. Vi kan ikke forstå det på noen annen måte. Det er en villet situasjon at forholdene i norske fengsler og norsk kriminalomsorg har blitt verre. Hvorfor er det slik, lurer jeg på. Og nå må en holde seg fast, for nå kommer det noen sterke uttalelser – ikke fra meg, men fra noen andre. Jeg fikk nemlig svar på hvorfor det er slik, kanskje et delsvaer, da jeg leste tidligere justisminister Listhaugs betraktninger om norsk kriminalomsorg.

Hun uttalte for noen år siden at standarden må holdes dårlig fordi fengselsoppholdet skal svi. «Kriminelle bør pines i fengsel», uttalte hun.

Det er ganske drøye uttalelser, og at hun med slike holdninger et par år etter dette kunne bli justisminister, var ganske oppsiktsvekkende. Jeg tviler på at den sittende justisministeren støtter disse uttalelsene, men jeg har ikke hørt det bli bekreftet at han ikke gjør det.

SV mener at Fremskrittspartiet totalt har misforstått når de ønsker tøffere forhold i norske fengsler. Det er farlig, og det er feil å tro at dårlige soningsforhold avskrekker kriminelle. Den type fengsler de ønsker seg, vil produsere mer kriminalitet i stedet for å rehabilitere innsatte, og det vil bidra til å reprodusere ulikhet og urettferdighet. Dette er en oppskrift på et dårligere samfunn. De landene med de strengeste straffene og de dårligste soningsforholdene er også de landene med mest brutalitets- og kriminalitetsproblemer.

Maria Aasen-Svensrud (A) [20:29:45]: For Arbeiderpartiet er det viktig at vi har en justispolitikk som henger sammen, fordi alt henger sammen med alt. Politiet skal være tilgjengelig for folk, og domstolenes behandling skal være effektiv. Den som bryter loven, skal få straff som fortjent, og havner man i fengsel, skal man motta hjelp slik at man kan vende tilbake til lokalsamfunnet som en god nabo. For at vi alle skal kunne leve trygge og gode liv, er en slik sammenhengende justispolitikk selve bærebjelken. Dette er fundamentet for vår rettsstat.

Dessverre ser det ikke ut til at denne regjeringen tar justispolitikken på alvor. Resultatet er at politiet henlegger saker med kjent gjerningsmann, og saker som er ferdig etterforsket, blir liggende i påvente av påtaleavgjørelse – med fare for store strafferabatter. Fra fengslene har vi over tid fått alvorlige tilbakemeldinger om økt bruk av tvang og isolasjon overfor de innsatte. Trusler og vold er blitt mer vanlig overfor de ansatte. Gode rehabiliterende tilbud er tatt ut av fengslene – ikke fordi de ansatte mangler kompetanse, men på grunn av gjentakende kutt fra regjeringen over år. Dermed blir høyt kvalifisert personell hensatt til inn- og utlåsning av celler.

Både ansatte og innsatte reagerer. De forteller oss at målet om at alle skal tilbake til samfunnet som gode naboer, er en visjon som stadig glir lenger ut i det blå. Og dette skjer med Fremskrittspartiet i justisministerstolen. Fremskrittspartiet har lenge vært svært høye og mørke i lov og ordens-saker, men justispolitikken til Fremskrittspartiet er en hån mot ofre for kriminalitet. Tiden da Høyre og Fremskrittspartiet kunne kalle seg lov og orden-partier, er for lengst over.

Regjeringen liker å skryte av kuttene i fengselskøene, men i realiteten har de flyttet køene over til politiet

og domstolene. Resultatet er at uskyldige mennesker står i kø, mens røverne får strafferabatt. Advarslene fra politiet, påtalemyndigheten og kriminalomsorgen har vært tydelige og klare, men regjeringen viderefører kuttene med åpne øyne.

Arbeiderpartiet kan ikke akseptere det, og vi følger opp det vi har blitt enige om i Stortinget. Politiet skal ta telefonen når noen har blitt utsatt for kriminalitet, og etterforskningen skal prioriteres. Vi vil sette domstolene i stand til å behandle det som nå har blitt FrP-køene, av folk som venter på å få sine saker behandlet. Dette handler om rettssikkerheten til folk, og det handler om trygge nabolag.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [20:33:01]: Vi har hørt også i denne debatten at mye går bra her til lands, og det skal vi glede oss over. Samtidig må vi ikke glemme at det er noen som ikke får sitte rundt festbordet dekket med økt velstand og økonomisk sikkerhet. Andelen barn i fattige familier tredoblet seg i perioden fra 2001 til 2015.

Hva betyr egentlig dette i praksis? Oppvekstrapporten til Bufdir er helt tydelig i sitt svar. Dårlig økonomi påvirker barn negativt både direkte og indirekte. Ett av ti barn i Norge i dag vokser opp med en vedvarende bekymring for om familien deres har det den trenger. Ting som ni av ti barn tar for gitt, at de kan være med på fritidsaktiviteter sammen med kameratene sine, at de får bøker og opplæringsmateriell de trenger, at de kan gå i venners bursdagsselskap, at de får reise på ferie, at de får sunn mat på bordet – alt dette som vi foreldre vet er avgjørende for en god og trygg oppvekst er langt fra selvsagt for nærmere 100 000 av våre barn.

Kristelig Folkeparti har hvert år forhandlet fram styrkede bevilgninger for å bekjempe barnefattigdom, men vi innser at det er tid for enda større krafttak. Her står en styrking av barnetrygden helt sentralt. Men i tillegg må vi mobilisere på flere fronter: Politikere må spille på lag med frivilligheten, skolen, idretten og menighetene. Sammen kan vi sørge for at trenden snur. Sammen kan vi sørge for at flere barn befris fra barnefattigdom.

Dette er en så viktig sak for Kristelig Folkeparti at noe av det første vi gjør i høst, er å invitere alle partiene på Stortinget til et seminar om hvordan bekjempe barnefattigdom. Sammen med Røde Kors, og forhåpentligvis Blå Kors og Kirkens Bymisjon, setter vi temaet på agendaen nå i slutten av oktober og håper at det også kan sette tonen for budsjettarbeidet og det politiske året som ligger foran oss. Vi må ikke glemme hvem det er som trenger politikken aller mest.

Marianne Haukland (H) [20:36:00]: Trontalen gir oss mulighet og perspektiv til å snakke om utviklingen i samfunnet, og i går ble det pekt på flere utfordringer Norge står overfor. Vår politikk handler om å finne gode løsninger på reelle utfordringer, i et samfunn som er i endring.

Jeg registrerer at Finnmark blir brukt som et eksempel på at politireformen ikke har vært vellykket. Det er beklagelig at flere her påstår det. Politimester Ellen Kattrine Hætta har selv uttalt at reformen har vært vellykket for dem. Selv om det er slik at de har lang restanse, er reformen en utvikling i riktig retning. Distriktet jobber bedre forbyggende, og de får rekruttert flere.

Ved hjelp av mer ressurser og ny teknologi avverget politidistriktet et seksuelt overgrep mot et barn i Finnmark som var i ferd å skje. «Operasjon mørketid» er derfor et godt eksempel på hvorfor nærpolitireformen er vellykket også på plasser med større avstander. For dette barnet, som kunne blitt et offer, og for andre barn er et moderne politi viktig.

Vi må hindre at barn utsettes for vold og overgrep. Nærpolitireformen er en del av verktøyet vi har for å få det til. Politiet må ha mer spesialisering og nytt teknisk utstyr og få en ny måte å jobbe på. Nylig uttalte Kenneth Nilsen ved Alta lensmannskontor til Altaposten at Tysfjord-saken ikke kunne skjedd i Finnmark. Det er en trygghet for oss. Derfor legger vi om politidistriktene våre, slik at de er rustet til å takle mange nye typer utfordringer.

Hver eneste dag blir nordmenn forsøkt svindlet på internett, og nærpolitireformen skal også være en løsning på deres problemer. Kriminalitet som skjer på nettet, er mer krevende å etterforske, og publikum der ute forventer at grovt tyveri som skjer på nettet, skal tas like mye på alvor som annet tyveri. Nærpolitireformen skal være der for barna våre, barna skal ha beskyttelse, og de skal ha mulighet til å anmelde og rettsforfølge ulovlig spredning av bilder. Spredning av krenkende bilder kan gjøre mye skade for den som blir utsatt for en slik type spredning. Det fikk hele Norge erfare da en våre største håndballhelter opplevde nettopp dette.

Samfunnet vårt er i utvikling, og da må også de viktigste institusjonene våre utvikles.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [20:39:06]: Senterpartiet tror på hele Norge. Vi kjemper for tjenester nær folk. Vi kjemper for sikkerhet, beredskap og trygghet i hverdagen til folk. Vi kjemper for norske interesser og arbeidsplasser. Vi kjemper for at folk skal bli lyttet til og tatt på alvor, og vi skal legge til rette for at folk skal kunne bo, arbeide og leve et godt liv i hele Norge.

I møte med dette ser vi regjeringspartier som systematisk sentraliserer Norge. Vi ser regjeringspartier som

svekker beredskapen både lokalt og nasjonalt. Vi ser regjeringspartier som stenger seg inne i lukkede møterom og overkjører folkelig motstand. Og vi ser regjeringspartier som innfører stadig nye avgifter, uten utredning og uten dialog, og som skuffer arbeidsplasser ut av landet.

I dag tidlig ble vi på Løvebakken møtt av industriarbeidere som kjenner på kroppen resultatene av regjeringens avgiftspolitik. Det er folk som har mistet jobben, det er store investeringer som er lagt på is, og tradisjonsrike bedrifter, som Oskar Sylte, og Roma i Lillestrøm, er i fare.

Det haster med endringer. Avgiftene for dem som handler i Norge, må ned, og subsidieringen av utenlandske nettbutikker må fjernes.

Regionreformen skapte opprør blant folk og folkevalgte i Norge. 87 pst. stemte nei til regjeringens tvang ved folkeavstemning i Finnmark. I mitt eget fylke, Akershus, skal en altså sammen med Buskerud og Østfold slås sammen med tvang, imot folkemeningen i alle fylker, imot det som er flertallet av de folkevalgte i alle fylker, og imot rådene fra dem som sitter med ansvaret for samfunnssikkerhet og beredskap i de fylkene. Deres dom over Viken er slakt. De sier at det med Viken vil være økt sårbarhet og svekkede forutsetninger for å ivareta samfunnssikkerhet og beredskap i vårt område. Viken vil bli en gigaregion, en meningsløs konstruksjon som ikke vil løse noen problemer, og som vil bidra til at både tjenestetilbud og beslutninger vil bli sentralisert.

Denne kampen mot regionreformen er ikke over. Vi skal stå opp for det som folk og folkevalgte rundt i landet står for. Vi skal kjempe for folkemeningen og sørge for en annen retning på kursen i Norge.

Svein Harberg (H) [20:42:05]: Arbeiderpartiet og Senterpartiet har brukt mye tid på å kritisere nærpolitireformen denne dagen. Det tegnes et skremselsbilde av norsk politi om hvor ille det står til. Dette er direkte urimelig og dessuten virkelighetsfjernt.

Norsk politi ble gjennomanalysert etter 22. juli-tragedien. Gjörv-kommisjonen og Politianalysen var krystallklare i sine konklusjoner – vi trengte et nytt politi. Dette følger vi opp – vi gjennomfører norgeshistoriens største politireform. Arbeiderpartiet og Senterpartiet velger å svartmale istedenfor å bidra til en vellykket reformprosess.

Hvert eneste år med Høyre i regjering har politiet vært budsjettvinner. Vi har totalt brukt 1,8 mrd. kr på nyansettelser i politiet. Dette tilsvarer 2 300 – ja, jeg hørte til og med at statsråden justerte det til 2 600 – flere kolleger i politietaten. Vi øremerker penger særskilt til reformarbeidet. Vi har gitt politidistriktene 400 mill. kr

i frie midler i år, og spaden er satt i jorden på Taraldrud, der det nye beredskapssenteret skal ligge.

I sommer toppet det seg, med økende vold og kriminalitet blant gjenger i Oslo øst, og justisministeren fulgte opp i forrige uke. Regjeringen blar opp 70 mill. kr til bekjempelse av dette. Det kommer nye politihelikoptre. Beredskapstroppen er utvidet med 50 pst. Nye respons-tidskrav er innført i hvert politidistrikt, og målinger viser at kravene overholdes.

Innbyggerundersøkelser viser at tilliten til politiet fremdeles er høy i befolkningen. Likevel fortsetter svartmalingen fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Politidirektør Humlegård kunne nylig vise til at flere saker med kjent gjerningsmann blir oppklart. Likevel svartmaler Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

En Difi-rapport fra februar konkluderer med at reformen er krevende, men at vi er i rute. Likevel fortsetter svartmalingen fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. De kan ikke slippe unna med slike usannheter og påstander om løftebrudd.

Denne historiske reformen er ikke ferdig implementert før 2020. Det gjenstår altså over to år før vi kan høste fruktene fullt ut. I mellomtiden kan man velge å tegne et uriktig bilde av virkeligheten og villedde velgerne til å tro at alt går den gale veien, alternativt kan man bidra konstruktivt til prosessen, slik at vi får et best mulig resultat og et best mulig politi. Dette burde vi særlig kunne forvente av Arbeiderpartiet, som var med på å vedta reformen.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [20:45:08]: Veien til selvforsørgelse og muligheten til å stå på egne ben er lang for mange. Vi må skape frihet for den enkelte, formet av og i et fellesskap. Skal vi få flere i jobb, må vi stille krav til opplæringen og kvalifiseringen som tilbys. Skal vi klare dette, må vi satse på språkopplæring og arbeidspraksis for dem som er under opplæring i introduksjonsprogram, i kvalifiseringsprogram og i voksenopplæringen.

Den norske modellen bygger på utdanning og kompetanse for alle. Det er denne kompetanselinjen som har gitt oss den unike kombinasjonen av effektivitet og utjevning. Arbeiderpartiet vil ikke presse lønningene ned for å få flere i jobb. En lavlønnsstrategi med hovedvekt på utvikling av enklere jobber vil undergrave det som er essensen i og suksessen ved den nordiske modellen. Vi vil satse på å heve kompetansen og bekjempe sosial dumping og midlertidighet samt sikre et seriøst arbeidsliv med høy organisasjonsgrad. Det er avgjørende i møte med et arbeidsliv som er i stadig forandring, særlig som følge av digitalisering og ny teknologi, og for å unngå økte forskjeller.

Jeg er særlig stolt av det vi har fått til i byen min på voksenopplæringen på Helsfyr. Som første kommune etablerte vi allerede for ti år siden en pilotklasse i helsefagarbeid, der vi ønsket å integrere språkopplæring i fagopplæringen. Målgruppen er voksne innvandrere med gjennomført grunnskole, men som mangler norsk-kunnskapene til å kunne gjennomføre ordinært løp for videregående opplæring. Helsfyr-modellen er nå adoptert av kommuner utover det ganske land. Det er vi stolte av i Oslo. Flere kommuner burde få mulighet til å tilby opplæring som får folk ut i jobb. På Helsfyr sier rektor:

«Vi har jobbet med dette i ti år nå og samarbeider godt på tvers men det har vært vanskelig å klare finansieringen.»

Nå er det på tide å prioritere prosjekter som resulterer i at folk kan leve av egen inntekt etter endt opplæringsløp. Arbeiderpartiet vil satse offensivt på hurtigsporet inn i arbeidslivet, slik at det blir et reelt alternativ for flyktninger som står nært arbeidsmarkedet.

Fjell kommune har gått nye veier. Kommunen har selv opprettet ti prosjektstillinger for flyktninger. En av dem som stortrives som saksbehandler, er Yusef. Han sier selv at nøkkelen for ham er at han hører norsk dagen lang.

Kommuner som Oslo og Fjell er modige og våger å teste ut nye modeller. Hvor lenge skal kommunene vente på en regjering som ser at det å prioritere prosjekter som får folk ut i arbeid, er lønnsomt både for den enkelte og for samfunnet? Det er på tide å ta strukturelle grep, ikke bare reise land og strand rundt og gi ros til kommunene som får folk ut i arbeid.

Nils Aage Jegstad (H) [20:48:14]: I regjeringserklæringen slo de tre regjeringspartiene fast at Norge må omstille seg, slik at vi når våre klimaforpliktelser og tar vare på naturen. Det må satses på ny grønn teknologi, forurenser må betale, og vi må utvikle markeder for nullutslippsløsninger. Det legges opp til å kutte norske klimautslipp med 40 pst. i ikke-kvotepiktig sektor i samarbeid med EU.

Regjeringen har laget en strategi for å bli et lavutslippssamfunn i 2050. Allerede i 2030 skal utslippene være kuttet med om lag 40 pst. gjennom et helt nytt og forpliktende samarbeid med EU. Videre vil regjeringen videreføre arbeidet med CO2-fond for næringslivet og forsterke og profesjonalisere innsatsen mot marin forsøpling ved bl.a. å øke støtten til ulike former for oppryddingstiltak. Det må også legges til rette for samfunnsøkonomisk lønnsom produksjon av fornybar energi i Norge.

Bruk av ny teknologi kan gi en markant reduksjon i transportmidlenes negative klima- og miljøeffekter. Klimavennlige transportmidler og drivstoff kan bidra til

omstilling til lavutslippssamfunnet. I dag støtter regjeringen opp om innfasing av ny teknologi, bl.a. gjennom Enova.

De teknologiske endringene forventes gradvis å utjevne forskjellene mellom transportmidlene når det gjelder miljø- og klimaegenskaper og transportsikkerhet. Dette vil kunne få stor betydning for hvordan de ulike transportmidlene kan utnyttes. I Nasjonal transportplan 2018–2029 styrker regjeringen godstransporten slik at norsk næringsliv sikres gode konkurransevilkår, bl.a. ved å legge til rette for økt bruk av større kjøretøy som modulvogntog.

I planperioden vil regjeringen gjennomføre store investeringer på jernbanen for å bedre påliteligheten og effektiviteten for godstransport på bane. Regjeringen legger også til rette for at mer gods kan transporteres på sjø og bane, spesielt på de lange distansene. Det er opprettet en incentivordning for overføring av transport til sjø og tiltak som stimulerer til mer miljøvennlige og effektive havner. Regjeringen har videre stimulert til å ta i bruk miljøvennlig transportmiddelteknologi, alternative drivstoff og til å effektivisere transport og logistikk.

Den sterke befolkningsveksten, spesielt i byområdene, vil generere mer transport. Behovet for varer, tjenester og arbeidsreiser vil øke i takt med veksten. Det blir spesielt viktig å legge til rette for at flere kan gå, sykle og benytte kollektivtrafikken. Belønningsavtaler, bymiljøavtaler og byvekstavtaler er statlige ordninger som har nullvekst for persontransport med bil som overordnet målsetting, og dette blir fulgt opp i tråd med vedtatt nasjonal transportplan.

Arbeiderpartiet er imot både jernbanereformen og veireformen, men når partiet også sår tvil om sin tilslutning til bymiljøavtalene, slik de gjør i Nord-Jæren-pakken, så kan man bli redd.

Else-May Botten (A) [20:51:33]: I trontalen i går ble det understreket at regjeringen skal ta tak i og omstille norsk økonomi for å skape nye arbeidsplasser. Det er veldig fint, men hvordan gjør regjeringen dette i praksis? I energi- og miljøkomiteen har vi en god del saksområder som kan bidra til nettopp å skape nye arbeidsplasser med tanke på klimaet, men hvor er offensiviteten til regjeringen på disse områdene?

I vinter behandlet vi en stortingsmelding om sirkulær økonomi, men det kom ingen nye nasjonale mål. Det ble vist til EU, men det var ingen nye nasjonale mål og ambisjoner. Regjeringspartienes stortingsrepresentanter ba regjeringen om å komme tilbake med en strategi, fordi de ikke har levert politikk i den stortingsmeldingen. Vi sitter nå og venter på å få den strategien, og «sånn går no dagan», mens resten av verden gjør ting. EU har lagt sin politikk. Enkeltlandene – Nederland, Fin-

land, Sverige, Danmark – jobber med klare mål om hvordan de skal ta tak i det. Men vi sitter altså og venter, og det blir det ikke mye arbeidsplasser av.

Det er utrolig viktig å ta tak og blande industriutvikling og reduksjon av klimagassutslippene. Et godt eksempel på det er å ta tak i CO2-fondet, som næringslivet er opptatt av, og som Stortinget har vedtatt at vi skal få på plass. Men i stedet får de et svar fra regjeringen om at det er Enova som skal løse denne situasjonen. Næringslivet har prøvd dette før, gjennom NOX-fondet. Det har vært en suksess, man har fått ned klimagassutslippene, man er med på å ta ansvar, og man viser at det blir handling av det. Men forhandlingene har ikke engang kommet i gang ennå, så her må det skje noe fort hvis man skal klare å få de nye arbeidsplassene man faktisk snakker om.

Så har vi karbonfangst og -lagring, som kan bli det nye, store industrieventyret til Norge, men her er vi også usikre på hva som kommer i statsbudsjettet på mandag. Selv om regjeringen har sagt at dette er to prosjekter som går videre, er det viktig at finansieringen for neste år ikke går bare til september. Her må vi faktisk fylle hele året, og vi skal holde hjulene i gang på de prosjektene til investeringsbeslutning er tatt. Dette er spennende prosjekter, og alle er veldig tydelige på at her må man holde hjulene i gang til man har funnet en endelig løsning, både på finansieringsmodeller og på de prosjektene som skal være.

Så skryt til slutt: Høydepunktet mitt under åpningen i går var den nye statsråden i Landbruks- og matdepartementet, som leste på nynorsk fra sidelinja her – og det ble bare bedre og bedre for hver setning, ja, det var stas! Det er jo en vanskelig oppgave å ha, men han gjorde dagen min, i hvert fall, så takk for det!

Ole André Myhrvold (Sp) [20:54:52]: Etter å ha hørt og lest årets trontale må det sies å være en tale av typen 20 i stil, men nær 0 i innhold. Det er rett og slett vanskelig å få øye på hvilken regjering som er avsender, om man da ikke ved selvsyn så at det var Solberg og hennes regjering som sto her på siden i går.

Noen honnørord om klima var det også plass til i trontalen, selv om regjeringens sist utnevnte medlem, landbruks- og matminister Bård Hoksrud, allerede har skapt tvil om han tror på menneskeskapt klimaendringer eller ikke. Senterpartiet tror på klimaendringene, og vi vil fortsette å følge opp Norges klimaforpliktelser gjennom å jobbe for klimakutt som virker. Samtidig som vi må omstille oss, må vi bevare de sentrale bærebjelkene i det norske samfunnet med sosial og geografisk utjevning.

Et godt eksempel på tiltak som vil ha stor nasjonal og internasjonal effekt, er karbonfangst og -lagring. Også her så vi lenge en regjering som lå godt bakpå før

sommeren, men som etter betydelig press fra næringsliv, fagbevegelse, miljøbevegelse og ikke minst flertallet i denne sal til slutt åpnet for å fortsette med to pilotprosjekter.

Et annet godt miljøprosjekt som har hatt stor betydning – ikke på klimasiden, men innen miljø – er NO_x-fondet. Siden opprettelsen i 2008 har fondet bidratt til å kutte over 35 000 tonn NO_x. Det er imponerende. Det er kutt som monner.

Derfor er det rart, ja, jeg vil nesten si oppsiktsvekkende, at en regjering ledet av det selvutnevnte næringslivspartiet Høyre ikke gjør mer for å få til vellykkede kutt og et fond for kutt i CO₂-utslipp i den store næringstransportsektoren – i samarbeid med næringslivet, sånn som næringslivet selv ivrer for.

I trontalen sa regjeringen at den vil legge til rette for fortsatt fornyelse av bilparken for å oppfylle klimaforpliktelsene våre. Fornyelse av bilparken er bra. Norge har hatt stor suksess så langt for å gjøre den private bilparken klimanøytral. Like fort har det derimot ikke gått for næringstransporten, der vi finner de desidert største utslippene. Grunnen er logisk. Tiltakene for privatbil har ikke samme effekt for næringstransporten. Næringslivet trenger andre og tilpassede tiltak for å stimulere til mer klimavennlig transport.

Næringslivet selv er utålmodig. De ønsker å komme i gang, og løsningen ligger åpent i dagen, nemlig et CO₂-fond à la NO_x-fondet – et fond der næringslivet forplikter seg til CO₂-kutt mot kutt i CO₂-avgiften. Det skulle man tro var politikk Høyre burde omfavnet, men nei. Signalene fra regjeringen nå er at et fond må organiseres via Enova.

Enova har vært et viktig redskap for å løfte fram ny teknologi og nye løsninger, og det har vært bra. Men nå trenger vi utrulling, vi trenger tiltak som kan bidra til store klimakutt raskt, og da vil et næringslivets CO₂-fond være et bra redskap i så måte.

Det vi trenger, er tiltak som gir kutt, og nettopp derfor bør fondet innføres snarest og forhandlingene komme på sporet.

Lise Christoffersen (A) [20:58:14]: Årets trontaledebatt har vært en god debatt. Den har fått fram hovedskillet i norsk politikk. På den ene side har vi høreregjeringas politikk som på viktige områder bidrar til å svekke fellesskapet og øke forskjellene mellom folk, uten at trontalen inneholder ett eneste konkret forslag for å snu utviklingen. Det store, store flertallet av Norges befolkning ønsker en annen kurs. Folk ønsker den tryggheten vår felles velferd betyr for hver og en av oss.

På den annen side har vi en samlet opposisjon bestående av sentrum–venstre her i Stortinget, som på om-

råde etter område etterlyser tiltak for bedre velferd og mindre forskjeller.

Jeg vil gjerne ta opp tråden fra min replikkveksling tidligere i dag med leder av arbeids- og sosialkomiteen fra Fremskrittspartiet. Arbeiderpartiet har satt i gang en ryddeaksjon i norsk arbeidsliv. Vi vil ha anstendige arbeidsforhold for folk flest. Men når vi rydder i norsk arbeidsliv, må vi også rydde litt i det som kommer etterpå – nemlig pensjon. Arbeiderpartiet har sammen med SV fremmet et forslag om obligatorisk tjenstepensjon fra første krone for alle. Representanten Wiborg har selv uttalt offentlig at han støtter prinsippet om pensjon fra første krone, men Fremskrittspartiet og resten av høyre-regjeringa vil likevel ikke støtte dette rettferdige kravet, fordi NHO sier nei.

NHO advarer – det svekker arbeidslinja dersom vanlige folk får for god pensjon. Men NHO sier ingenting om dem med høye lederlønninger, fallskjermer og pensjonsavtaler som andre bare kan drømme om. LO ville ha pensjon fra første krone inn i tariffoppgjøret i år. NHO nektet og sa det ikke hørte hjemme der, men hos lovgiver. Når vi som lovgiver så tar saken, så er det å blande seg inn i tariffoppgjøret. Pensjon fra første krone hører altså hjemme verken i tariffoppgjøret eller i Stortinget! Hvor hører det hjemme da? Det kunne vært interessant å få et svar på det, f.eks. fra leder av arbeids- og sosialkomiteen fra Fremskrittspartiet, som altså egentlig er for, men likevel mot fordi NHO har sagt nei.

Hva handler pensjon fra første krone egentlig om? Jo, det handler om å fjerne den urettferdigheten som ligger i at rundt 1 million vanlige arbeidsfolk ikke har rett til pensjon for den delen av lønna som er under 97 000 kr. De som rammes da, er først og fremst ungdom, deltidsansatte, midlertidig ansatte, folk i kortvarige jobber og vikariater, lavlønnte og selvsagt de som blir pensjonister, uten å ha hatt rett til slik opptjening. For mange av dem utgjør 97 000 kr en stor del av den årlige inntekta. Dette er de som har hatt lite fra før. Forskjellene forsterkes ved oppnådd pensjonsalder og følger dem videre, livet ut. Det er den urettferdigheten Arbeiderpartiet og SV vil gjøre noe med. Høyre-regjeringa sier nei. Det kan jo vanlige folk merke seg.

Lars Haltbrekken (SV) [21:01:31]: Vi har i dag hørt en rekke representanter fra regjeringspartiene skryte av at klimagassutslippene gikk ned i fjor. Men regjeringen kutter ikke utslippene; de kutter regnskogen.

Regjeringens klimapolitikk bader i palmeolje og regnskogødeleggelse. Hvorfor det er et godt klimatiltak å ødelegge regnskogen, har vi ikke fått noe svar på. Utslipp fra avskoging i utviklingsland utgjør om lag en sjettedel av verdens totale klimagassutslipp, ifølge FNs klimapanel.

Når norske utslipp gikk ned i 2016 og 2017, under dagens regjering, skyldtes det at vi fyrte opp under denne avskogingen. Mens norske forbrukere har klart å kaste palmeolje ut av matvarene, har den sittende regjeringen sørget for at vi fyller mange ganger mer palmeolje på bensin- og dieseltankene våre i stedet. Halvparten av all biodrivstoffbruken i Norge i 2017 var palmeolje. Men biodrivstoffsatsingen i Norge trenger ikke å basere seg på palmeolje. Bruken av avansert biodrivstoff, f.eks. fra avfall, har også økt i 2017 – men regjeringspartiene hindret i vår flertall for et forslag om å kaste palmeolje ut av biltrafikken.

Selv om regjeringspartiene i vår stoppet vårt forslag om å få på plass virkemidler som effektivt ekskluderer palmeolje, har Stortingets flertall tidligere fattet vedtak for å begrense palmeoljebruken, f.eks. gjennom regelverket for offentlige innkjøp. Det skjedde for litt over et år siden. Alt som har skjedd siden den gang, er en kraftig økning i bruken av palmeolje i norsk drivstoff.

Hvis regjeringen virkelig er bekymret over regnskogødeleggelsene, kommer de til Stortinget med en forskrift til loven om offentlige anskaffelser som sikrer at ingen offentlige innkjøp benytter biodrivstoff basert på palmeolje eller biprodukter av palmeolje.

Etter den alvorlige tørken og varmerecordene i sommer har SV sammen med Arbeiderpartiet i dag lagt fram 37 forslag til nye utslippskutt i Norge – utslippskutt som ikke øker utslippene andre steder eller ødelegger regnskogen. Vi venter spent på regjeringens svar.

Klimaforliket fra 2012 styrer regjeringen bevisst mot å bryte. Regjeringen har ikke laget en konkret plan for hvordan Norge skal nå Stortingets mål om utslippskutt innen 2020. Det har SV gjort. Gjennom de to klimaforlikene Stortinget har vedtatt, har vi klart å skjerpe klimapolitikken. Forbudet mot oljefyring i private boliger er ett eksempel på det.

Norsk klimapolitikk bør ikke bli husket for å ha satt fyr på regnskogen, men for å ha gjennomført nødvendige og reelle utslippskutt. Vi burde kutte utslippene, ikke regnskogen.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [21:04:53]: Denne debatten har i veldig stor grad handlet om økte forskjeller og fattigdom. Det er viktige temaer, som er viktig å debattere. Men det som overrasker meg, er at de røde partiene nesten utelukkende peker på skattelettelser eller på manglende støtteordninger, gratistilbud, stønader, tjenester og ytelser som hovedårsaken til økte forskjeller. Det er ikke noe problem at vi har mange med høy inntekt i Norge, men hvis man hører på denne debatten, skulle man tro at det var et av Norges største problemer.

Problemet er at vi ikke har riktige, målrettede tiltak for å bekjempe økte forskjeller og barnefattigdom. For å nå ut med de rette tiltakene må vi slutte med bare å gjøre mer av det som ikke fungerer. Vi må begynne å sette inn tiltak som vi vet kan ha en effekt, og så må vi erkjenne hvorfor vi har økte forskjeller i Norge.

Den største årsaken til økte forskjeller og økt barnefattigdom i Norge er økt innvandring. Derfor må vi først ta tak i det problemet – ved å begrense tilstrømmingen for å integrere dem som allerede har kommet. Vi har noen gode tiltak og noen gode eksempler som kan fungere, for å treffe virkningsfullt der det trengs. I Drammen innførte vi som første kommune aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere. På ett døgn og med én plakat til unge sosialhjelpsmottakere i Drammen klarte vi å halvere antallet som trengte sosialstønad, ved å si at de måtte møte opp og jobbe for Kirkens Bymisjon for å få stønaden. Det fungerte. Disse kom ut i arbeid, fikk jobberfaring eller kunne velge å gå tilbake til et skoletilbud eller et annet jobbtilbud de hadde.

Jeg blir litt overrasket når Arbeiderpartiet har jobbet i så mange måneder med sin nye integreringspolitikk og det eneste de har klart å komme med, er ting som allerede gjøres. De sier vi skal ha gratis kjernetid i SFO i utsatte områder – det gjøres allerede. De skal gi undervisning i språk, demokrati, likestilling og samfunnsfag – det gjøres allerede. De skal starte integreringen tidligere, kartlegge hver enkelts jobbmuligheter, kjøre individuelle løp og bosette i de kommunene hvor det er størst mulighet for jobb – det har regjeringen sagt kommer i desember. Det er rart at man ikke har klart å finne et eneste tiltak.

Jeg er i hvert fall glad for at denne regjeringen har sagt at vi skal satse mer på aktivitetsplikt og målrettede tiltak som vi vet kan fungere.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [21:08:01]: Vi er valgt av folket til å sitte på Stortinget fordi vi har ambisjoner på vegne av Norge, på vegne av folket. Vi vil utvikle fedrelandet. Da er det viktig å være klar over utgangspunktet: rikets helhetlige, reelle tilstand.

Tillit kjennetegner Norge. Vi kan la husdøren stå ulåst eller la vinduet være på vidt gap. Vi stoler på at folk ønsker å gjøre jobben sin ordentlig, og vi stoler på at skatten vi betaler, blir forvaltet fornuftig. Ledere stiller opp og tar ansvar, og medarbeidere får myndighet og ressurser til å løse oppgavene sine på en god måte. Arbeidslaget får æren når ting går bra. Lederne tar skylden når ting går galt.

Politikere setter standarden – og er gode forbilder – eller gjør vi det? Kan alle her med hånden på hjertet si at de ser flere sider av en sak? Flere har i debatten tatt til orde for vårt tillitsbaserte samfunn. Senterpartiet vil slå

et slag for økt tillit i Norge og jobber med en gjennomgående tillitsreform. Dagens regjering setter vår samarbeidsvilje og dugnadsånd på prøve med stordrift, tvangssammenslåinger, anbud og konkurranseutsetting som samfunnsprosjekt. Regionreformen blir truet igjennom, uten at de som har stemt imot før, har blitt noe mer overbevist med tiden eller ser hva det er å tjene på det for folk eller tjenester. Kan representantene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ærlig si at det blir mer demokrati i Finnmark, i Troms, i Telemark, i Vestfold, i Buskerud, i Akershus, i Østfold, i Sogn og Fjordane, i Hordaland, i Hedmark eller i Oppland med deres politikk?

Sjelden har det vært så viktig med spisse albuer og å være best i klassen på regjeringens firkantete teoriprøve som nå. Når det kun blir samlet på førsteplasser, er det vanskelig å føle seg god nok eller inkludert i fellesskapet. Elevene i skoleklassen har det tøffere enn noen gang. Psykiske og psykosomatiske lidelser blir avdekt hos stadig yngre barn. Ensomhet blir avdekt i større grad. Media omtaler det som skolesviket. I tillegg har vi lærersviket, med et firerkrav i matematikk som ikke anerkjenner tilbudet lærerutdanningen tilbyr for utvikling av lærerkandidater, og i tillegg avskiltingen av tusenvis av lærere samt lærenormen med sentraliserende økonomiske incentiv.

Framtiden kan på kort sikt se tøff ut, enten det er helsen, husleien eller hjemmeleksene som gir hodebry. Heldigvis skal Senterpartiet fortsette å løfte sitt alternativ for lærere, elever og et tillitsbasert samfunn for at riket skal bli i langt bedre stand.

Tage Pettersen (H) [21:11:29]: Det er mye som går godt i Norge, men utfordringene står alltid i kø. Den største utfordringen vi har foran oss, er å bygge et bærekraftig velferdssamfunn for fremtiden. Vi ønsker at barna som vokser opp i dag, skal oppleve et Norge hvor det er trygghet for velferden og klodens tilstand. Selv er jeg med i politikken fordi jeg har lyst til å være med på å utgjøre en forskjell. Jeg er ikke opptatt av reformer først og fremst for å endre Norge, men fordi Norge har endret seg. SV og Rødt later til å ha overtatt rattet på venstresiden. De to partiene tegner, sammen med Arbeiderpartiet, skremmebilder av hvordan det står til i landet vårt – bilder få heldigvis kjenner seg igjen i. I kveldens debatt bruker de retorikk i et forsøk på å skape forskjeller større enn de er.

Ideelle og private aktører som bidrar til familiens valgfrihet, økt kvalitet i tilbudene og muligheter for flere, blir av venstresiden redusert til simple velferdsprofitorer som mistenkeliggjøres for å være ute etter å lure systemet. Når en samlet venstreside nå tar til orde for å kaste ut ideelle og private aktører fra velferden, er det å sette systemet framfor enkeltmenneskene. Det finnes

gode og dårlige private aktører, akkurat som det finnes gode og dårlige offentlige og ideelle aktører. Å levere dårlige tjenester bør få konsekvenser, uansett om man er offentlig eller privat aktør.

Høyre er opptatt av gode velferdstjenester til innbyggere, og det er irrelevant hvilken logo hjelpepleieren eller barnehageassistenten har på jakken. Det viktigste er at brukerne er fornøyd, og at de ansatte trives. Høyre vil ha en mangfoldig velferdssektor hvor de som har en god idé til hvordan tjenestene kan bli enda bedre, får muligheten til å teste ut akkurat denne. Det bidrar til nyskaping, kvalitet og god omsorg. Det er ikke velferdsprofitorer; det er tvert imot velferdsinnovatører.

I den virkelige verden ser vi f.eks. i Oslo at private sykehjem oppleves som best. Det samme så vi i min by, Moss, både for sykehjem, for hjemmesykepleie og for barnehagene. Selvfølgelig er Rødt og SV imot profitt i velferden. De er jo imot profitt generelt. Men fra Arbeiderpartiet er dette helt nye toner. Arbeiderpartiet vil at vi ikke skal lære av dem som driver bedre, bare fordi de er private. Utfordringen til Arbeiderpartiet denne høsten blir å svare på hvor mange tjenester de vil rekomunalisere – hvor går grensen? For å lage et bærekraftig velferdssamfunn mener Høyre vi må spille på hele samfunnet vårt, ikke bare halve.

Ingrid Heggø (A) [21:14:38]: Trontalen var etter mitt syn eit uttrykk for at regjeringa har resignert. Det var ein tale med få nye idear og få nye løysingar. Der var det ikkje verktøy til å skapa sterkare fellesskap og mindre forskjellar.

Høgrepertia vil fortsetja å privatisera, og når representanten Helleland spør kvifor privat mat ikkje smakar like godt som offentleg mat, når vi seier at det å konkurransetsetja matlaginga på sjukeheimar er ein dårleg idé, viser det tydeleg at problemstillinga slett ikkje er forstått. I staden for å konkurransetsetja vil Arbeidarpartiet ha sterkare fellesskap, der folk har faste, trygge jobbar med anstendig løn og god pensjon, og der skatte-kronene går til dei eldre på sjukeheimen, ikkje til eit kommersielt selskap som skal gå med overskot, slik at eigarane vert tilfredse.

Difor vil vi at dei som jobbar på kjøkkenet på sjukeheimen eller med reinhald, skal vera ein del av fellesskapet. Difor vil vi prioritera trygt arbeid til alle og ha pensjon frå første krone. Vi vil også slå ring om dei frivillige og ideelle, og vi jobbar med og ikkje mot distrikta våre.

Arbeidarpartiet vil bruka dei store pengane på dei store oppgåvene: sjukehusa våre, omsorg og skule i kommunane. Vi vil sørgja for at kommunane har råd til å gjera meir for å kunna gje fleire barn ein god oppvekst, fleire familiar tid til kvarandre og fleire eldre ein aktiv og

verdige alderdom. Vi vil sørge for tryggleik for arbeid og i arbeid – ikkje skatteutt til dei rikaste.

Tv-aksjonen, som i år går til Kirkens Bymisjon, seier at 150 000 nordmenn opplever ikkje å ha nok å eta i løpet av eit år. 100 000 barn veks opp i fattigdom. Dette er i landet vårt, som er styrt av høgrepertia, og som har prioritert skatteutt på 2 000 kr dagen til dei rikaste.

Vi opplever eit villare, våtare og farlegare vår – først ein tørkesommar og no ein haust der vi i vest knapt har sett blå himmel. Det har vist oss kor sårbare vi er. Nettopp difor må vi setja oss tydelege mål for utsleppskutt i Noreg, nettopp difor må vi støtta teknologiutviklinga hos dei av bedriftene våre som fremjar elektrifisering og kuttar i utsleppa, og nettopp difor må vi slå ring om den kraftforedlende industrien vår og ikkje godta dårlegare rammevilkår for bedriftene som skapar eksportproduktene våre.

Vi trøstar oss med at samanlikna med andre land er det framleis små forskjellar og høg tillit mellom folk i Noreg, men i staden for høgeregjeringa sin politikk, som svekkjer fellesskapet og aukar skilnadene, vil Arbeidarpartiet ha rettferdig fordeling, eit mangfaldig samfunn og tryggleik for arbeid og i arbeid.

Liv Signe Navarsete (Sp) [21:17:57]: Har Noreg vorte eit tryggare land med den Høgre-leidde regjeringa? Eg skal fokusere mest på Forsvaret i den samanhengen, men må berre nemne at i Sogn og Fjordane er politidekninga no lågare enn før politireforma: éin polititenestemann per 1000 innbyggjarar. Det har gått ned samanlikna med tidlegare. Det er sju vakante stillingar. Ein prøver å verne vaktberedskapen, men det går sjølv sagt ut over førebyggjande arbeid og den jobben politiet skal gjere med å etterforske og få saker fram for domstolane. Økonomien avgjer, seier Arne Johannesen, som er leiar for politiet i Sogn og Fjordane. Er det akseptabelt? – Nei!

Så til Forsvaret: Regjeringa har lagt ned Sjøheimervernet, ein kapasitet som kosta fattige 80 mill. kr i året. Resultatet er at Kystvakta no må gå bort frå sitt primæroppdrag og støtte Heimevernet i objektsikringsoppdrag. Dette svekkjer Noregs evne til å sikre bærekraftig forvaltning av våre maritime ressursar. Høytinga i samband med Riksrevisjonens kritikk av regjeringa i høve til objektsikring er tydeleg.

I landmaktproposisjonen vart det stadfesta at Noreg framleis skal ha ein hær organisert som mekanisert brigade og med stridsvogner som ein viktig del av kampfoppsettet. Likevel vil regjeringa utsetje kjøp av stridsvogner til etter 2025. Trass i at ein har eit godt forlik, som Arbeidarpartiet er så nøgd med, følgjer ikkje regjeringa opp forliket. Med forslaget frå regjeringa vil Noreg vere det einaste landet blant våre allierte med ein

moderne hær som ikkje har helikopterstøtte for hæren sin. På same måte er Sjøforsvaret prisgitt at NH90-helikoptera ein eller annan gong kjem i lufta. Det same er Kystvakta.

Om nedlegging av 2. bataljon vil ha negativ påverking, og ein øydelegg strukturen på den siste brigaden Noreg har.

Senterpartiet vil at Noreg, til liks med våre mange nære allierte, går til innkjøp av nye stridsvogner no. Det er ein stor prosess, og Senterpartiet har difor levert eit forslag i dag om kjøp av nye stridsvogner. Me ber regjeringa sikre at prosjektet med innkjøp av nye stridsvogner til Hæren startar i løpet av 2018.

Regjeringa har òg kuttet i Heimevernet med 5 000 soldatar. Rapporten frå Riksrevisjonen syner at me treng Heimevernet.

Den viktigaste oppgåva til alle regjeringar er å sikre tryggleiken til innbyggjarane. Dagens regjering svekkjer tryggleiken i Noreg, den tryggleiken folk skal ha, uansett kvar dei bur i landet.

Det vert ikkje eit sterkare forsvar av sterk retorikk. Det må handling til.

Tellef Inge Mørland (A) [21:21:09]: Jeg vil snakke om forskjeller – forskjeller mellom folk og forskjeller mellom partier. I Norge har vi små forskjeller, pleier vi å si. Men er det egentlig slik? De rikeste blant oss er gode for et tosifret antall milliarder, mens de fattigste ikke engang har et bankinnskudd med to sifre. Og er vi egentlig enige om at vi vil ha små forskjeller, når regjeringen velger å gi 160 ganger mer i skatteutt til de rikeste av de rike, mens vanlige folk får omtrent en tier om dagen før regjeringens avgiftsøkninger? Summen er en bevisst politikk for økte forskjeller.

Det er veldig mye å være stolt av i helsevesenet vårt, men jeg er ikke fullt så stolt av at vi i 2017 for første gang bikket over en halv million nordmenn med privat helseforsikring. Private helseforsikringer gir mulighet til å komme foran i køen – foran noen som trenger hjelp mer. Private helseforsikringer sier også at fellesskapets helseforsikring ikke lenger er god nok. Regjeringens svar er ikke å ruste opp helsevesenet vårt. Regjeringens svar er ABE-kutt – avbyråkratiserings- og effektiviseringskutt i sykehusene – eller rett og slett kutt, kutt som gjør det vanskeligere å behandle flere pasienter raskere, bedre og med mer avanserte behandlingsmetoder, kutt som gjør det vanskeligere å bygge et helsevesen som vi kan være enda mer stolt av. Slikt passer jo fint om en ønsker å legge til rette for flere private helseforsikringer og økende helseforskjeller mellom folk.

Til og med regionreformen klarer regjeringa å innrette slik at den er egnet til å skape sentralisering og økte forskjeller. I Aust-Agder sikret et knapt flertall et ja til en

sammenslåing med Vest-Agder – en frivillig sammenslåing der løftet var flere arbeidsplasser til Arendal og Aust-Agder. Nav og Statens vegvesen skulle bidra. Men framfor at det blir flere av disse arbeidsplassene, blir det nå færre. Og spør en statsråden om hva hun vil gjøre med dette, svarer hun ærlig nok: ingenting. Et lite stykke Norge som allerede har tøffe levekårsutfordringer, skal altså bare seile sin egen sjø, ifølge regjeringen. Det gir en bevisst politikk for økte forskjeller mellom folk og mellom de ulike delene av landet.

Vi trenger større ambisjoner enn det for landet vårt – for folk. Vi trenger ambisjoner om gode tjenester og arbeidsplasser i hele landet og et mål om at behovet for helsetjenester skal avgjøre hva slags behandling en får, ikke lommeboken og ikke helseforsikringer.

Det skal være lov å bli rik i Norge, men er man milliardær, har man sannsynligvis ikke blitt det bare på grunn av eget arbeid, men også lite grann på grunn av andres. Da er det heller ikke helt urimelig at man bidrar litt mer til den som ikke har like sterk rygg, eller sagt med ordene til en politiker fra tidligere tider: Ingen skal få kake før alle har fått brød. Det bør også gjelde for de prioriteringene vi som politikere gjør i denne sal i 2018.

Steinar Reiten (KrF) [21:24:13]: Utfordringene som er knyttet til et klima i endring, må finne sin løsning både gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid og gjennom nasjonale tiltak. Da snakker vi ikke bare om tiltak som reduserer utslippet av klimagasser. Sommeren som ligger bak oss, er nok et tegn på at klimaendringene allerede skjer i et foruroligende tempo og langt raskere enn noen kunne forutse ved starten på århundret.

Det vil gi et nytt, og jeg vil si ganske skremmende, utfordringsbilde for norsk landbruk. Tørken vi opplevde i sommer, fikk som resultat at tilgangen på norsk korn til matmel- og kraftfôrindustrien i 2018 blir på 55 pst. av gjennomsnittet de fem siste årene, ifølge en prognose fra Felleskjøpet. I noen av landets viktigste kornområder blir det meldt om avlinger ned mot 30–40 pst. av gjennomsnittet. I deler av landet har det vært en tilsvarende betydelig svikt i grovfôravlingene, og en prognose fra Landbruksdirektoratet viser at utbetalingene over avlingsskadeerstatningsordningen for 2018 kan bli på ca. 1,3 mrd. kr.

Erfaringene fra tørkesommeren 2018, ikke bare i Norge, men i store deler av Europa, viser med all mulig tydelighet at den matvaresikkerheten vi alle tar for gitt, ikke kan garanteres i årene eller tiårene som kommer. Det er grunn til å regne med at ekstreme klimavariasjoner vil ramme hele verdensdeler. Det gjør at vi heller ikke uten videre kan regne med at vi, som et av verdens

rikeste land, kan kjøpe oss ut av en global forsyningskrise i framtiden.

Den 6. februar i år behandlet Stortinget et representantforslag om styrket beredskap gjennom et sterkere jordvern og beredskapslagring av matkorn. For enkelte partier ble kravet om reetablering av beredskapslagre av korn avleid som en oppkonstruert problemstilling fordi matvaresikkerheten i Norge ble vurdert som god i overskuelig framtid. Likevel stemte et flertall for et forslag som først ble fremmet av Kristelig Folkeparti, og som de øvrige opposisjonspartiene stilte seg bak, med følgende ordlyd:

«Stortinget ber regjeringen fremme en egen sak for Stortinget i løpet av 2019 om etablering av nasjonale beredskapslagre av korn.»

I en særmerknad i komitéinnstillingen ga vi i Kristelig Folkeparti klart uttrykk for at det senest innen 2025 igjen må etableres nasjonale beredskapslagre av korn i Norge. Og når vi i Kristelig Folkeparti snakker om beredskapslagring av korn, har vi programfestet at det skal gjelde både matkorn og såkorn. Det er en presisering som har blitt ubehagelig aktuell i år, da det har vist seg at Norge i realiteten ikke har beredskapslagre av såkorn. Det har ført til at deler av årets kornavling i Norge, som i utgangspunktet er katastrofalt dårlig, må settes av til såkorn for vekstsesongen 2019.

Kristelig Folkeparti imøteser saken om beredskapslagring av korn, som Stortinget har bestilt fra regjeringen i løpet av kalenderåret 2019. Vi mener at erfaringene fra sommeren 2018 bør tilskynde regjeringen til å starte arbeidet med denne saken så raskt som mulig. Det bør være mulig å behandle en sak om beredskapslagring av korn i løpet av vårhalvåret 2019, og saken bør etter vår mening omfatte beredskapssituasjonen for både matkorn og såkorn.

Freddy André Øvstegård (SV) [21:27:41]: Alle barn fortjener en trygg oppvekst uavhengig av størrelsen på foreldrenes lommebok. En av de aller verste konsekvensene av de økende forskjellene i makt og rikdom er den stigende barnefattigdommen. Siden forrige trontaledebatt har vi faktisk rundet over hundre tusen barn som vokser opp i fattige familier i dette landet – over hundre tusen, det er ikke noe annet enn en nasjonal fordelingskrise, hjulpet fram av usosiale kutt fra den blå regjeringen i alt fra bostøtten via barnetillegget for uføre til økte egenandeler i helsevesenet.

Under denne regjeringen har vi fått både 108 nye milliardærer og en rekordhøy barnefattigdom – samtidig. I min hjemby, Sarpsborg, vokser nå over 17 pst. av alle barna opp i fattigdom. Det er en grunnleggende urettferdig konsekvens av en politikk rigget for de få på de manges bekostning. Men ikke minst er det en krise

for hvert enkelt barn – som må gå hjem fra skolen når vennene drar på fotballtrening.

Regjeringen slår seg på brystet med penger til avlastende ordninger for barn i fattigdom. Det er fint, men vi kan ikke bare drive med almisser. Vi må løfte familienes økonomi gjennom økt barnetrygd og mer foreldrepenger dersom vi skal hjelpe barn ut av fattigdom.

Vi kan ikke bare lage behovsprøvde ordninger, stigmatiserende særordninger. Nei, vi må skape åpne og gratis møteplasser der alle barn kan møtes på like fot gjennom fritidstilbud og kulturopplevelser for alle.

Forskjells-Norge og et system som er rigget for de få, på de manges bekostning, rammer barna spesielt. Det skjer også med de mest sårbare ungene våre, de som trenger omsorg og beskyttelse fra barnevernet. Disse sårbare barna settes i dag ut på anbud, sånn at kommersielle aktører kan by på dem og ta ut profitt. Fellesskapets penger som skulle gått til bedre beskyttelse og mer omsorg for barna, forsvinner ut til barnevernsbaroner og skatteparadis.

Barn trenger å vite hvordan livet er i morgen, neste måned og neste år. Barn skal ikke måtte være utrygge fordi hjemmet deres plutselig kan forsvinne eller endres dramatisk fordi en kommersiell anbudsrunde truer rundt neste sving. Velferdstjenestene våre og beskyttelsen av de sårbare må handle om mennesker, ikke om markeder. Barnevernet må handle om barn, ikke om butikk.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Leif Audun Sande (A) [21:30:49]: I trontalen vart det vist til Jeløya-plattformen som grunnlag for regjeringa sitt arbeid. Her seier regjeringa at ein vil vidareutvikla det beste i den norske modellen, og meiner det er ein konkurransefordel for Noreg med eit likestilt og inkluderande arbeidsliv med høg organisasjonsgrad. Vidare står det at regjeringa vil leggja til rette for eit organisert arbeidsliv og eit velfungerande trepartssamarbeid. Det som står der, er heilt riktig – flott sagt. Høg organisasjonsgrad gjev høgare produktivitet, og fleire av dei satsingsområda som vart nemnde i trontalen, er best løyste med ei sterk fagrørsløse og eit godt trepartssamarbeid.

I praksis har det likevel vore veldig vanskeleg eller umogleg å sjå kva det eigentleg er regjeringa gjer for å leggja til rette for eit organisert arbeidsliv og eit velfungerande trepartssamarbeid. Eg kan ikkje sjå at det i det heile er kome nokre forslag som kan bidra til å oppfylle ei slik målsetjing.

Det me har som gjev incitament til organisering, er skattefrådraget for fagforeiningskontingent, som vart innført av den raud-grøne regjeringa i 2006. Dette frå-

draget vart auka kontinuerleg heilt til dei gjekk av i 2013, men då var det stopp – bråstopp. Dette har vore eit effektivt tiltak som ifølgje Institutt for samfunnsforskning har auka både organisasjonsgraden og den norske produktiviteten.

I Jeløya-erklæringa står det at dagens regjering vil føra vidare frådraget på 2017-nivå, dvs. å behalda frådraget på 3 850 kr. Kvifor ikkje heller då skrive det slik det er – vidareføra fagforeiningsfrådraget på raud-grønt nivå, slik det var i 2013? For det er det som er sanninga. I fem år no har frådraget stått stille, utan å ha vore regulert. Reelt er det ein reduksjon på 500 kr, noko som betyr lågare produktivitet i det norske samfunnet. Alle står sjølvsgatt i ein slik reduksjon, men det er symbolikken – det einaste tiltaket som kunne ha bidrege til å oppfylle skrytet frå regjeringa om å villa vidareutvikla det likestilte og inkluderande arbeidslivet med høg organisasjonsgrad, vert faktisk bygd ned.

For meg seier dette at me har med ei regjering å gjera som trass fagre ord om viktigheita av høg organisasjonsgrad og samarbeid, meir enn noko anna fryktar ei sterk fagrørsløse og den motstanden ho vil gje regjeringa sin politikk – i motsetning til Arbeidarpartiet, som ønskjer ein høgare organisasjonsgrad og ei sterk fagrørsløse som eit verkemiddel for å skapa nettopp eit ryddig arbeidsliv, eit kompetanseløft, mindre forskjellar, mindre fattigdom, meir inkludering og auka produktivitet. Difor ønskjer Arbeidarpartiet å dobla fagforeiningsfrådraget til 7 700 kr, slik at det framleis er attraktivt å vera organisert.

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [21:34:15]: Jeg har i dag bitt meg merke i et innlegg fra Fremskrittspartiet der det ble gjort et poeng av at Senterpartiet vil fjerne den avgiftsfrie 350 kr-grensen på netthandel. Ja, vi er en del av et flertall som støtter Kristelig Folkepartis forslag om en utredning rundt dette, for å se hvordan det kan løses. Det ble da sagt at dette i så fall vil være dårlig distriktpolitikk, underforstått at det er vi bønderne i Distrikts-Norge som handler på eBay. Vel, NHO, Virke, Handel og Kontor, NNN og LO er også blant dem som støtter forslaget, og de framhever at fjerning av denne grensen vil bety milliardinntekter til staten og 1 700 nye norske årsverk. Og som de sier, det er ingen grunn til at den norske staten skal sponse utenlandske nettgiganter. Samtidig vil det gi store reduksjoner i klimagassutslipp. Det er iallfall godt nok for meg.

Det som ville vært god distriktpolitikk, hadde vært å bygge ut høyhastighetsbredbånd til alle innbyggere i landet så raskt som mulig. I en fersk pressemelding fra departementet basert på Nkoms dekningsrapport vises det til at det er økning i fiberutbyggingen i Norge. Blant annet har 98 pst. av innbyggerne i Oslo tilbud om bred-

bånd med 100 Mbit/s, og det er selvsagt veldig bra. Samtidig ser vi i den samme rapporten at det i de såkalte distriktene kun er 49 pst. som har det samme tilbudet. Det er altfor dårlig, og utbyggingen går altfor sakte.

Som svar på spørsmål om dette vises det ofte til den nye ledningsforskriften som skal gjøre det enklere og rimeligere å legge ned fiber. Det er vel og bra mange plasser, men ikke tilstrekkelig til å sikre lik nettilgang for alle, og spesielt ikke der dekningen er dårligst. Utfordringen er den at mange av naturressursene våre og eksisterende og ikke minst potensielle nye næringer basert på disse ressursene ligger i distrikter der det er flere kvadratkilometer enn det er mennesker. Fiskeri og havbruk, landbruk og mineralutvinning er næringer som ofte finnes utenfor allfarvei, og samtidig ser vi at reiselivet også vokser sterkt i mange av disse områdene. Men med de store geografiske forskjellene i bredbåndsdekning blir disse områdene tapere i kampen om næringsutvikling, kompetanse og tilflytting. Begrepet «digitalt klasseskille» er i høyeste grad reelt, og vi mener at de forskjellene må utjevnes.

Senterpartiet ønsker offentlig leveringsplikt av bredbånd på de plassene der det ikke er kommersielt interessant å bygge ut. Statlig finansiering vil da være nødvendig mange steder, men det vil lønne seg for nasjonen Norge på sikt. Vi har derfor tenkt, fortsatt, å sette av en halv milliard årlig i våre budsjetter inntil utbyggingen er sikret. I fjor ville det vært 430 mill. kr mer enn det regjeringen foreslo i sitt budsjett.

Hege Haukeland Liadal (A) [21:37:05]: Jeg skal ikke svartmale, men jeg skal dele en erfaring fra virkeligheten.

Nærpolitireformen er i en tidlig fase, men det rapporteres om negative konsekvenser av reformen fra faglige miljø så vel som fra politiske organer – ja, senest i går i brev form fra Haugesund kommune ved ordfører fra Arbeiderpartiet og varaordfører fra Venstre til Justis- og beredskapsdepartementet, samt kopi til Rogalandsbenken.

Haugesund er en by som har fått svekkede politiresurser på grunn av sentralisering av politiinnsats og ledelse til Stavanger, som har hovedsentralen. Den største bekymringen i Haugesund er knyttet til ungdomskriminaliteten, som i 2018 har en økning. I begynnelsen av reformen kunne det forklares med at mye av politikraften gikk til omorganisering. Nå skulle den fasen være over. Likevel fortsetter tendensene.

Som tidligere folkevalgt i Haugesund kommune vet jeg at det jobbes godt i samarbeid mellom politisk ledelse og politi, SLT-koordinator og andre som jobber tett på ungdom. Haugesund er en by som i mange tiår har slitt

med mye tilgang på rus og narkotika, og som særlig må ses på i forhold til det forebyggende arbeidet.

Haugesund kommune har en sterk bekymring etter at nærpolitireformen kan se ut til å ha svekket arbeidet med forebygging blant ungdom. Dette bør regjeringen ved justisministeren sjekke ut om kan ha samme konsekvens i andre deler av landet. Det blir en ekstra belastning på et allerede anstrengt kommunebudsjett når kommunene nå igangsetter forebyggende oppgaver i ungdomsarbeidet som politiet tidligere hadde ressurser og krefter til.

Jeg vil avslutte mitt innlegg med et hjertesukk – ikke svartmaling, men regjeringens regionreform og et Vestland uten Rogaland. Hvis det var én plass i landet der tvang var ønsket, var det blant kamerater i Haugesund. Det er et paradoks at det var Fremskrittspartiets representanter på fylkestinget i Rogaland som stoppet oss i å bli en del av det nye Vestland. Regionreformen har lyktes i én ting: å skaffe seg mange uvenner. Det er trist å være vitne til Finnmarks maktesløshet, men at våre to nabofylker Hordaland og Sogn og Fjordane danner et Vestland uten å ha med Rogaland, kan i beste fall kalles en parodi.

Åsunn Lyngedal (A) [21:40:31]: Trontalen vi fikk presentert fra regjeringen, sa noe om de viktige oppgavene vi må løse, men den var kjemisk rensert for god politikk som kan bidra til at de løses. Å la ting være som de er, å konservere, er kanskje naturlig for en høyreregjering, men Nord-Norge trenger en regjering som vil mer. Hva ville Arbeiderpartiet ha gjort annerledes?

Nord-Norge og Nordland har hatt en god økonomisk utvikling de siste årene. De rike ressursene våre har skapt aktivitet, enten det har vært innen bygg og anlegg, fiskeri, mineral, olje og gass eller kraftkrevende industri. Men dessverre er det sånn at mye av aktiviteten – og særlig innenfor bygg og anlegg – har vært løst ved å leie inn arbeidskraft. De store entreprenørene melder om en innleieandel på opptil 50 pst., og de som gjør jobben, er ikke norske. De har til nå hatt kontrakter som sier at de er ansatt, men som ikke gir dem noen forutsigbar lønn. De har ikke hatt en lønnsklipp det er mulig å få et huslån på, og byggeplassene har vært preget av mange språk. Da er det vanskelig å rekruttere ungdom til tømrerfag.

Det har blitt stadig flere som flyr inn og ut av landsdelen vår for å jobbe, men som lever livet sitt et annet sted. Sånt blir det ikke flere innbyggere av, og det trenger vi i nord. Vi trenger at også vår landsdel skal kunne få flere innbyggere. Innbyggertallet har stått stille i 50 år, mens Norge har økt sin befolkning til over 5,2 millioner.

Derfor kjemper Arbeiderpartiet for hele, faste stillinger for å begrense bruken av innleid arbeidskraft og for flere lærlingplasser. Vi foreslår årlig mer midler som

fylkene våre kan disponere for å legge til rette for nærings- og samfunnsutvikling. Høyreregjeringen har kuttet én milliard i utviklingsmidler. Bare i Nordland betyr det at vi har mistet mer enn halvparten av de musklene vi hadde til å drive næringsutvikling.

Vi ser flere eksempler på en regjering som spenner bein på fylker og kommuner som jobber hardt for vekst og utvikling i nord. Ett eksempel var det gode arbeidet som tre kommuner gjorde sammen i fellesnemnda for nye Narvik kommune. Den ble stanset brått av en uvetting grensdragning. Tysfjord kommune ble delt, mot anbefalingen til Fylkesmannen, som kjente områdets historie. Grensen strir mot folks tilhørighet og rettsoppfatning.

I Narvik forsøker kommunen og næringslivet å legge til rette for et trivelig bysentrum, og det investeres. Men det nytter lite når en sterk trafikkert E6 midt i byen gir en tvilsom pallplassering: Norges mest forurensede luft.

Bodø kommune har fått beskjed fra Kulturdepartementet om at søknaden om å bli europeisk kulturhovedstad er for dårlig, og det før departementet har sett den. Norge trenger en regjering som ser viktigheten av å satse i nord.

Øystein Langholm Hansen (A) [21:43:46]: Etter at jeg tidligere i kveld hørte Fremskrittsparti-representant Stordalens innlegg fra talerstolen, ble jeg fristet til å fortelle litt om Arbeiderpartiets samferdselspolitikk.

Stordalen må ha frekkhetens nådegave når han harselerer over at Arbeiderpartiet foreslår å bevilge 70 pst. av kollektivsatsingene i de store byene. Han representerer et parti, Fremskrittspartiet, som ikke er villig til å bevilge mer enn 50 pst., resten må betales med bompenger. Med vårt forslag vil bilistene kun betale 30 pst. av kostnadene. Denne representanten gleder seg til at representanten Stordalen stemmer for vårt forslag sammen med resten av Fremskrittspartiets representanter i salen.

Det er nemlig slik at innbyggerne i vårt kjære land ikke opplever at bompenggebruken har gått ned, slik Stordalen hevder – og samferdselsministeren, for den saks skyld. Tvert imot har det aldri blitt hentet inn flere bompenger enn på Fremskrittspartiets vakt, og det har heller aldri blitt åpnet så mange bompengeprojekter. Denne folkets opplevelse tar Arbeiderpartiet på alvor.

Vi har derfor, ved åpningen av dagens møte, foreslått noen tiltak i et representantforslag. Foruten forslag om at staten skal dekke 70 pst. av kostnadene av «Bussveien» på Nord-Jæren, foreslår vi at det skal utredes en annen innretning på rushtidsavgiften, som er noe mindre belastende for befolkningen. Vi foreslår at regjeringen tar initiativ til at ny teknologi og veiprising testes ut

– i forslaget foreslås Nord-Jæren. Vi ønsker at regjeringen utreder alternative finansieringsopplegg ved eventuelle kostnadsøkninger på riksveier og sykkelstamveier i bypakkene, selv om de ikke helfinansieres med bompenger.

Det er nemlig sånn at vi i Arbeiderpartiet tar befolkningens bekymringer på alvor og lytter til det de har å si. Arbeiderpartiet ser at bompenggebruken på Fremskrittspartiets vakt har nådd, og muligens overskredet, en toleransegrense. Dette vil vi at regjeringen ser nærmere på, istedenfor å gjøre som regjeringen gjør, nemlig å be kommunene finne andre finansieringskilder for sine andeler av prosjektene i bymiljøpakkene om de ikke vil ha så høye bompengetakster. Det sier man altså til kommuner som snur på kronene og ikke har noen annen mulighet til finansiering.

Jeg gleder meg til behandlingen av og avstemningen over våre forslag og imøteser en positiv behandling, også fra regjeringspartiene.

Jon Gunnes (V) [21:46:59]: Det ble satt ny verdensrekord i september. Det var ikke en hvilken som helst rekord, men en klima- og miljørekord. 45 pst. av alle personbilene som ble solgt i Norge i forrige måned, var elbiler. Men rekorder er til for å slå, og vi kan forvente mange rekorder framover, ja, helt fram til 2025 – da er rekorden uslåelig, for da skal alle nye personbiler være nullutslippskjøretøy. Norge blir helt sikkert det første landet i verden. Norge blir verdensmester.

Venstre er stolt over å være en stor bidragsyter. Nå har den danske regjeringen også bestemt seg for å følge opp Norges ambisjoner. Fra 2030 skal alt nysalg av personbil være uten bensin- og dieselmotor. Storbritannia og Frankrike har vedtatt 2040. Litt etter Norge, men verden går framover og blir stadig grønnere.

Innenfor andre transportområder er det en rivende teknologisk utvikling og en sterk vilje til å bidra til det grønne skiftet. Norske og utenlandske bedrifter bidrar gjerne så lenge vi politikere tar i bruk virkemiddel og setter årstall for å gjennomføre våre mål. Vi må skape et marked.

I går fikk vi en børs melding om at norske Nel Hydrogen skal være med og videreutvikle hydrogentog sammen med et fransk selskap. I distriktet Niedersachsen går det nå hydrogentog i ordinær drift som har en rekkevidde på 1 000 km. Nordlandsbanen, Rørosbanen og Raumabanen er jernbanestrekninger som helt klart venter på denne løsningen.

Siemens har bygd opp en stor batterifabrikk i Trondheim som skal levere til maritim sektor. Nesten alle nye ferger blir nå bygd med batterier og elektriske motorer. I løpet av ti år bør det ikke være utslipp som skader klimaet eller forurenses i nærområdet fra ferje-

driften. Venstre vil berømme fylkespolitikernes som helt klart har vært visjonære innen sitt ansvarsområde.

På Skogn i Trøndelag framstilles nå biogass som skal brukes i busser og lastebiler. Biokrafts fabrikk i Skogn er verdens største produksjonsanlegg for flytende biogass-drivstoff. Nok en verdensmester.

Slik kan jeg fortsette. Venstre har hatt store ambisjoner om å gjennomføre det grønne skiftet. Det er ikke alle partier og politikere som har vært like entusiastiske, men nå er vi i full gang, og jeg gleder meg til fortsettelsen.

Stein Erik Lauvås (A) [21:50:10]: Det står mye i trontalen. Det er mange flotte ord og vendinger. Man peker på flere områder som har utfordringer, og så langt – alt vel.

Så kolliderer det ganske brutalt. Politikken som føres av regjeringen, er ikke med på å løse de største utfordringene. Undersøkelse etter undersøkelse viser at ulikhetene i Norge øker. Regjeringen sier det er viktig å bekjempe ulikhet, men med den praktiske politikken som regjeringen fører, øker ulikhetene.

Så til Øst politidistrikt og politireformen. I trontalen sier regjeringen at nærpolitireformen «bedrer evnen til å hindre kriminalitet og til å verne om ofrene». Sannheten er at nå renner det inn eksempler på at reformen i politiet ikke sikrer ofrene. Øst politidistrikt, hvor mitt eget fylke Østfold hører hjemme, har over 7 300 saker på vent for påtale. Jeg har spurt statsråden hva han og regjeringen har tenkt å gjøre konkret for å bedre situasjonen i Øst politidistrikt. Svaret var ikke oppløftende. I brevet den 26. september i år svarer statsråden at han er bekymret, og at utviklingen er bekymringsfull – ikke ett ord om hvilke konkrete grep som må tas. All skyld legges på politidistriktet og på politimesteren. Da må vi kunne spørre: Hvor er virkelighetsforståelsen hos regjeringen og statsråden? Ser de ikke at med over 7 300 saker på vent for påtale går dette ut over ofrene for kriminalitet? Hvorfor sier de i trontalen det stikk motsatte av hva som er virkeligheten, og hvorfor brukes retorikken «svartmaling» om dette når vi tar opp det som er et ekte problem for ekte folk? Det er en farlig vei å gå, når man bare skjønner egen politikk og egen fortreffelighet og er så arrogant i sin oppførsel at man ikke lenger bryr seg om hva som egentlig foregår, ikke lenger bryr seg om hva folk egentlig opplever, ikke lenger bryr seg om ekte problemer i samfunnet.

Slik er det også med regionreformen. Regjeringspartiene sammen med Kristelig Folkeparti durer på. De tvinger gjennom et nytt regionkart som det ikke finnes logikk i. Viken er ikke en logisk gjennomtenkt sammenslåing. Ingen av fylkene ønsker det. Ingen i regjeringspartiene forsvaret det heller, kanskje med unntak av

Venstre. På toppen av det hele opplever vi et Fremskrittsparti i Viken som går i front for å stoppe det de selv omtaler som galskap. Stopp sammenslåingen av Viken – det er Fremskrittspartiet i Viken vi hører. Så hører vi noe annet fra Fremskrittspartiet i denne salen. Nå ligger det et forslag fra Arbeiderpartiet på bordet her i dag, om regionreformen. Jeg appellerer til den sunne fornuften i salen når voteringen kommer.

Aleksander Stokkebø (H) [21:53:16]: Norge har aldri vært et land som stikker hodet i sanden og er seg selv nok. Vi ser ut mot verden for å finne felles løsninger på de globale utfordringene vi ser, for å løfte flere ut av fattigdom og for å gjøre mer for klima og renere hav. At resten av verden lykkes, er bra for Norge – mer rettferdighet og mindre fattigdom gir mer fred og mer framgang for alle. Derfor foreslår regjeringen i 2019 å bruke 37,8 mrd. kr på bistand, over 7 pst. mer enn i år. Det er rekordhøyt, og vi holder på målet om 1 pst. av BNI.

Så er det ikke likegyldig hvor pengene går, og derfor gjennomfører vi reformer, slik at bistandspengene når fram og får bedre effekt. Vi gjør bistanden mer systematisk og tematisk og prioriterer helse og en dobling av utdanningsstøtten, med særlig vekt på jenters rett til utdanning.

Regjeringen har bidratt til å mobilisere en rask internasjonal respons i mange humanitære kriser. Vi tok f.eks. initiativ til giverlandskonferansen for Syria og nabolandene, hvor vi samlet inn over 100 mrd. kr, og Norge alene forpliktet seg til mer enn 10 mrd. kr. Samtidig som vi gjør dette, og samtidig som utslippene i Norge går ned, må vi som nasjon ta vår del av ansvaret for globale klimakutt og renere verdenshav. Vi har lagt fram Norges første plaststrategi, fått FN med på målet om å stanse tilførselen av plast til verdenshavene og tatt initiativ til å få på plass et internasjonalt fond mot marin forurensning. I 2019 setter vi av 400 mill. kr til renere verdenshav, og de neste fire årene blir det hele 1,6 mrd. kr. Norge skal ta sin del av det internasjonale ansvaret.

Vi har en statsminister som gjør at Norge markerer seg internasjonalt. Erna Solberg leder FNs pådrivergruppe for å nå bærekraftsmålene, og det er neppe tilfeldig at hun er blitt kåret til årets verdensborger. Det er fordi hun tar ansvar, det er fordi hun leder en regjering som tar ansvar, og det er fordi Norge går – og skal fortsatt gå – i front for mindre fattigdom, bedre klima og renere hav.

Per Sverre Kvinlaug (KrF) [21:56:13]: Selv etter tre år som ordfører og mangeårig lokalpolitiker er det med en viss ærefrykt jeg entrer denne talerstolen under selveste trontaledebatten. Sånn skal det være, tenker jeg. Det påligger oss som for kortere eller lengre tid får lov til å representere i nasjonalforsamlingen, et stort ansvar. Jeg møter i noen uker som vara for representanten

Torhild Bransdal, som vi håper skal komme tilbake snarlig etter sykmeldingsperioden. Men selv om det å entre denne talerstolen er noe spesielt, er det i bunn og grunn ulike deler av den samme tillitsbaserte oppgaven som gjøres av folkevalgte i både kommuner, fylkesting og storting. For meg handler det om at det er det samme engasjement for et varmere samfunn som driver meg, om jeg er her eller hjemme i Kvinesdal, i Lister-regionen.

Kristelig Folkeparti er forkjempere for lokaldemokratiet. Det ligger endatil forankret som en av de tre bærebjelkene i vår kristendemokratiske ideologi. Subsidiaritetsprinsippet, som tilsier at beslutninger skal fattes på lavest mulig hensiktsmessige nivå, er en god kjøreregul. Mer folkelig: Den kjenner best hvor skoen trykker, den som har den på.

Nylig feide ekstremværet «Knud» innover landet, og den merket vi godt også i vår landsdel. Vi lever i et informasjonssamfunn og er vant til at kommunikasjon og samband fungerer. Mobiltelefon er blitt en praktisk hjelp i hverdagen, men også en kritisk og livsnødvendig kommunikasjonsmåte. Ikke bare var nødnettene nede. Det er svært uheldig, men vi vet at det tross alt er vesentlig bedre enn det var, og fokus må være på ytterligere forbedring. Men mange steder var også mobildekningen nede – av en så banal årsak som manglende batterikapasitet på basestasjonen. I bare 39 av landets 422 kommuner fungerer mobilnettet i mer enn to til fire timer ved strømbrydd, meldte NRK.

Fra Telenor fikk vi vite at de tilfredsstiller myndighetenes krav når det gjelder batterikapasitet. Da tenker jeg vi må sørge for at myndighetene stiller strengere krav. Det ble også fra Telenors side argumentert med at det ikke var miljøvennlig å sette inn dieselaggregat. Da blir miljøhensyn brukt på feil måte, etter min mening. Jeg vil gjerne arbeide aktivt for at vi skal redusere bruken av fossile brensler for å hindre ytterligere klimaendringer, men det er ikke dieselaggregat som sikrer livsnødvendig samband når strømmen går og mobilstasjonene har utgått batteri, som utgjør problemet med CO₂-utslipp.

Dette handler om hverdagspolitikk og om trygghet for mennesker når f.eks. flom, storm eller orkan raser. Dette må vi bare løse. Det burde være overkommelig. La oss ta en politisk dugnad på det. Jeg skal bidra i de ukene jeg er her inne.

Kristian Tonning Riise (H) [21:59:21]: Det går generelt veldig bra i Norge. I en tid da store deler av verden rundt oss preges av økt polarisering, usikkerhet for framtiden og pessimisme, er det grunn til å være stolt

av at den norske virkeligheten i så stor grad er preget av det motsatte, nemlig av optimisme og av framtidstro. Det var ikke gitt etter oljeprisfallet i 2014, men vi er der vi er i dag fordi vi har en politikk som virker, og fordi vi leverer når det gjelder de løftene vi ga velgerne i 2013 og i 2017. Nå opplever vi solid økonomisk vekst. Både ledigheten, helsekøene og utenforskapet går ned. Det bygges mer vei og bane enn noensinne. Bedriftene investerer mer, forsker mer, og stadig flere over hele landet kommer i jobb.

Samtidig vet vi at Norge står overfor store omstillinger. Endringer i demografien og nedgang i inntekter fra olje og gass vil i større grad utfordre offentlige finanser. Vår evne til å kontrollere volumet på innvandringen og å lykkes med integreringen vil ha stor betydning for velferdsstatens bærekraft. Samtidig nødvendiggjør også raskere digitalisering nytenkning i måten vi organiserer arbeidslivet på.

Representanten Gahr Støre påpekte tidligere i dag at Norge har et sterkt immunforsvar, men at vi ikke er immune mot det som skjer rundt oss. Det er en virkelighetsbeskrivelse jeg deler. Jeg tror noe av det viktigste immunforsvaret mot ustabilitet og utrygghet vi her i denne salen kan bidra med, er å føre en politikk der en forstår sammenhengen mellom lønnsomme arbeidsplasser i privat sektor og vår evne til å finansiere velferdstjenester til folk flest. Derfor er det bekymringsfullt at denne sesjonen knapt har begynt før det kommer forslag fra Arbeiderpartiet om profittforbud og rekommunalisering av private tjenester som folk er fornøyd med.

Et bærekraftig velferdssamfunn krever også en politikk som hensyntar alle partene i arbeidslivet. Derfor har vi under dette flertallet erstattet topartssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet og LO med et reelt trepartssamarbeid mellom regjeringen og alle arbeidslivets parter. På denne måten klarer vi å sikre norsk konkurransekraft – samtidig som ni av ti sier at de trives på jobben. På denne måten klarer vi å sikre balansen mellom trygge arbeidsplasser og et konkurransedyktig næringsliv.

Norge er i en situasjon der modernisering, innovasjonsevne og konkurransekraft bør stå øverst på agendaen. Det er derfor verdt – på tampen av dagen – å understreke at det sjelden har vært riktigere å advare mot en mulig radikal venstredreining av norsk politikk enn det er akkurat nå.

Presidenten: Klokken har da passert 22, og Stortinget tar pause i forhandlingene.

I morgen starter møtet kl. 10, og første taler er statsminister Erna Solberg. – Møtet er hevet.

